

KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ REHBERİ

Araştırma ve İçtihat Birimi

Editörler:

Dr. Musa Sağlam

Hasan Tuna Göksu

Hazırlayanlar:

Dr. Musa SAĞLAM

Mustafa Baysal

Metin Efe

Hasan Tuna Göksu

Dr. Abdullah Çelik

Doç. Dr. Serdar Gülener

Dr. Recep Kaplan

Anayasa Mahkemesi Yayınları
Ankara, 2014

© Anayasa Mahkemesi Yayınları

© Dr. Musa SAĞLAM

© Hasan Tuna GÖKSU

1. Baskı,

ISBN: 978-975-7427-59-9

Bireysel Başvuru El Kitapları, Sayı: 2

KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ REHBERİ

Bu eser, kapak tasarımı ve kapağında kullanılan fotoğraf dahil olmak üzere 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu“ kapsamında korunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin ve/veya yazarların yazılı izni olmaksızın eserin tümü bir kitabın bölümü olarak kullanılamaz; eserin tümü veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Kitapta yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir; Anayasa Mahkemesini bağlamaz.

Bu eserin kapağında yer alan fotoğraf telif sahibinin izni ile kullanılmıştır.

Kapak Tasarımı

Sayfa Mizampaj

Baskı ve Cilt

KALKAN MATBAACILIK

www.kalkanofset.com • 0312 341 92 34

ÖNSÖZ

12/7/2012 tarih ve 28351 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesi İçtüzüğüyle Mahkememiz bünyesinde Araştırma ve İçtihat Birimi (Ar-İç) kurulmuştur. İçtüzük’ün 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, Birimin tanımı yapılmış ve görevleri genel olarak *“Mahkeme kararlarını izleyerek içtihadın geliştirilmesi ve tanıtımı için çalışmalar yapmak, içtihat farklılıklarının önlenmesine yönelik önerilerde bulunmak ve bu amaçlarla istatistikler ve araştırma raporları hazırlamak”* şeklinde ifade edilmiştir. İçtüzük’ün 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Birimin görevleri ayrıntılı olarak düzenlenmiş, anılan fıkranın (ç) bendinde, *“Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak”*; (d) bendinde, *“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile diğer uluslararası yargı organları ve diğer yüksek mahkemelerin içtihatlarını takip etmek, Mahkeme içtihadı açısından önemli görülen konularda bilgi notları hazırlamak”* bunlar arasında sayılmıştır.

Yukarıda belirtilen mevzuattaki görevler çerçevesinde, ülkemizde 23/9/2012 tarihinden itibaren yürürlükte olan bireysel başvuru bağlamında verilen Mahkememiz içtihatlarının takibinin kolaylaştırılması, içtihat farklılıklarının önlenmesi, içtihatındaki gelişimin izlenmesi ve içtihat oluşturulması gereken konuların tespiti amacıyla kabul edilebilirlik kriterleri bireysel başvuru kapsamındaki haklarla ilgili rehberler hazırlamanın uygun olacağını değerlendirilmiştir. Bu kapsamdaki ilk rehber çalışması, bireysel başvuru yolunun işleyişinde en önemli aşamalardan biri olan kabul edilebi-

lilik kriterlerine ilişkindir. Bu rehberin hem Mahkememiz üyeleri ile raportörleri ve raportör yardımcıları hem de bireysel başvurunun diğer paydaşları açısından faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Zira Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlarda da özenle belirtildiği gibi; temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi birincil derecede idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

Kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin olan bu çalışma aşağıda belirtilen hususlar izlenerek hazırlanmıştır:

◆ Rehber öncelikle esasa ilişkin bir kararla sonuçlanma ihtimali bulunmayan başvuru sayısını olabildiğince azaltarak Mahkemenin ciddi hak ihlallerini içerisinde barındırma potansiyeli taşıyan başvurulara yoğunlaşmasını olanaklı kılmayı hedeflemiştir. İkinci olarak, Rehber esastan incelenmesi gereken başvuruların kabul edilebilirlik testini geçmelerini sağlamak amacıyla, kabul edilebilirlik şartlarını daha açık ve anlaşılabilir şekilde ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır. Rehber, bu anlamda başta Mahkeme mensupları olmak üzere başvurucular ve onları temsilen avukatları, hukuk uygulamacılarını ve akademisyenleri bilgilendirmeyi hedef alan zengin bir metindir.

◆ Rehber başlangıçta geçici nitelikte bir metin olarak hazırlanmış ve görüşleri alınmak üzere sayın üyelerimiz ve raportörlerimize gönderilmiştir. Gelen öneriler doğrultusunda gerekli değişiklikler/güncellemeler yapılmış, ardından da rehber son şekli verilmiştir. Ayrıca rehberin yeni kararlar yayımlandıkça düzenli periyotlarla güncellenmesi planlanmaktadır.

◆ Rehberde 20 Haziran 2014 tarihi esas alınarak, bu tarihe kadar yayımlanan ve kabul edilebilirlik kriterlerine iliş-

kin açıklama içerdiği tespit edilen kararlar dikkate alınmıştır. Çalışmaya referans gösterilen bazı kararlar esasa ilişkin kararlar olmakla beraber, bu kararlarda yapılan “tanımlar” özellikle “konu bakımından yetkinin” kapsamının belirlenmesinde önemli görüldüğünden onlara da ihtiyaç duyulduğunu atıflar yapılmıştır.

◆ Çalışmada kabul edilebilirlik kriterleri, Mahkememizin kullandığı tablodaki sistematığe uygun olarak ele alınmış ve işlenmiştir. Öncelikle Bireysel Başvuru Bürosu (Ön Büro) tarafından incelenip Komisyonlar Başraportörü tarafından imzanan idari ret kararlarına yer verilmiştir.

◆ Rehberde Mahkememizin kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin kararlarının ilgili bölümlerine, alakalı olduğu başlıklar altında yer verilmiştir. Farklı başlıklara ilişkin bilgiler içeren bir karar olduğunda, o kararın farklı bölümlerine birden fazla başlık altında yer verilmesi de mümkün olabilmektedir.

◆ Aynı konuyu farklı ifadelerle açıklayan kararların her birinin ilgili bölümlerinden ayrı ayrı alıntılar yapılmıştır. Aynı konuyu aynı ifadelerle açıklayan kararlardan sadece ilkinin ilgili bölümleri alınmış, takip eden kararların ilgili bölümlerine bu kararın hemen altında atıf yapılmakla yetinilmiştir. Böylelikle aynı hususa ilişkin eğer varsa içtihadındaki farklılıkların, içtihadın gelişiminin ve içtihadın belli bir noktada karar kılıp kılmadığının gözlemlenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

◆ Bu aşamada kararların ilgili paragraflarına aynen yer verilmiş olup ileride benzer konularda yazılacak karar taslaklarında önceki kararlardan yapılacak alıntılar yönünden kolaylık sağlanmak istenilmiştir.

◆ Rehberde yer verilen kararların başlıkları Mahkememizce benimsenen atıf kurallarına uygun olarak formüle edilmiştir. Bu da ileride yazılacak karar taslaklarında önceki kararlara yapılacak atıfları kolaylaştırmayı amaçlamıştır. Ayrıca rehberin elektronik versiyonu açısından her kararın başında köprü verilerek Mahkememiz resmî internet sitesinde yer alan kararın aslına internet ortamında ulaşılması

imkânı temin edilmiştir.

◆ Rehberde karar metninden alıntılar haricindekiler (Not. ...) şeklinde italik olarak ya da dipnotta verilmiştir. Böylece karar metni ile açıklamaların ayrıştırılması sağlanmıştır. Her ana başlıktan hemen sonra yer verilen açıklama kutularında, konuyu düzenleyen Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ilgili hükümleri belirtilmiştir.

◆ Rehberde esas metnin sağ yanında yer verilen açıklama kutularında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) konuyla ilgili genel yaklaşımı kısa ve öz olarak belirtilmiştir. Bu nokta da Avrupa Konseyi / Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yayınlanan "*Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi*" isimli eserin Türkçe versiyonundan yararlanılmıştır. Böylelikle Mahkememiz içtihatları ile AİHM içtihatları arasındaki uyuma dair genel bir izlenim edinilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Atıf yapılan AİHM kararlarına link verilerek kararların orijinal metnine internet ortamında erişim imkânı getirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

I. İDARİ RET	1
A. Kuralın Amacı	3
B. Örnek Kararlar	4
II. 30 GÜNLÜK SÜRE KURALI	6
A. Kuralın Amacı	8
B. Genel İlkeler	8
C. Kuralın Uygulanması	11
1. Adli Yargı (Hukuk Davaları)	11
2. Adli Yargı- Ceza Davaları	13
3. İdari Davalar	15
4. Tutukluluk Şikâyetleri	16
5. Kanun Yolunun Yeniden Tüketilmesinde Hukuki Yararın Bulunmaması	18
6. Olağanüstü Kanun Yollarına Başvurulması Halinde	19
7. Mazeret Halinde 30 Günlük Süre	21
III. MAHKEMENİN YETKİSİNE İLİŞKİN KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ	23
A. Kişi Bakımından (ratione personae) Kabul Edilemezlik	24
1. Genel İlkeler	25
2. Kuralın Uygulanması	25
a. Gerçek Kişiler Yönünden	25
b. Kamu Tüzel Kişileri Yönünden	28
i. Mahalli İdareler	28
Köy	28
Belediye	29
ii. Meslek Kuruluşları	30
iii. Vakıf Üniversiteleri	31
c. Özel Hukuk Tüzel Kişileri Yönünden	32
i. Şirketler	32
ii. Dernekler	33
B. Yer (ratione loci) Bakımından Kabul Edilemezlik	34
C. Zaman (ratione temporis) Bakımından Kabul Edilemezlik	36
1. Genel İlkeler	37
2. Kuralın Uygulanması	39
a. Yargı Kararları Yönünden	39
i. Etkili Olmayan Ya Da Olağanüstü Bir Yola Başvurulması	39

ii.	Kesinleşen Mahkeme Kararının Tebliğinin Kritik Tarihten Sonra Yapılması	40
iii.	Yargılamanın Yenilenmesinin Zaman Yönünden Yetki Üzerinde Bir Etkide Bulunmaması	40
iv.	Açıkça Başarısız Olacağı Belli Olan Başvurular	41
v.	Davacı Tarafından Davasının Takipsiz Bırakılması Nedeniyle Verilen Kararın Kritik Tarihten Önce Olması	42
vi.	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Kritik Tarihten Önce Verilmesi	42
vii.	İlanen Tebliğ Yoluyla Kararın Kesinleşmesinin Kritik Tarihten Önce Olması	43
viii.	Karar Düzeltme Talebinin Reddinin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmesi	44
ix.	Kanun Yararına Bozma Yolunda Verilen Kararın Kritik Tarihten Önce Olması	44
b.	İdari Kararlar ve İşlemler Yönünden	45
i.	Kesinleşen Disiplin Cezası Kararının İnfazının Kritik Tarihten Sonra Yapılması	45
ii.	Kesinleşen Disiplin Cezası Kararına Kritik Tarihten Sonra Şikâyet Yapılması	45
iii.	Disiplin Cezasının Tebliğ ile Öğrenilmesinin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmesi	46
iv.	Disiplin Cezasının İptali İstemiyle Açılan Davaya İlişkin Mahkeme Kararının Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi	46
v.	Yargıtay Başkanlık Kurulunun Kritik Tarihten Önce Verdiği Karar	47
vi.	Başvuru Yollarının Tüketilmemesi Nedeniyle İşlemin Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi	47
vii.	Resen Emekliye Ayırma İşleminin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmiş Olması	48
c.	Tutukluluğa İlişkin Verilen Kararlar Yönünden	48
i.	Hükmen Tutukluluk Kararının Kritik Tarihten Önce Verilmiş Olması	48
ii.	Tutukluluğa İtirazın Reddine İlişkin Kararın Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi	50
d.	Makul Sürede Yargılama Hakkının İhlali Şikayetine Konu Olan Davalar Yönünden	50

D. Konu Bakımından Kabul Edilemezlik	52
1. Genel İlkeler	53
2. “Kişisel/Medeni Hak Ve Yükümlülükler” Kavramı	54
a. Anayasanın 36/1. Fıkrası Kapsamında Genel Şartlar	54
b. “Uyuşmazlık” Kavramı ve “İç Hukukta Savunulabilir Bir Hakkın” Varlığı	55
c. Güncel ve Kişisel Bir Hakkın Varlığı	56
d. Kapsama Alınan Diğer Uyuşmazlık Türleri	57
i. Yargılamanın Yenilenmesi	57
ii. Kabahatlere İlişkin Uyuşmazlıklar	59
iii. Askeri Personelin Resen Emekliye Sevk İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar	59
iv. Askeri Personelin Askeri İdarenin Eylem ve İşlemlerinden Doğan Kişisel Zararlarının Tazminine İlişkin Uyuşmazlıklar	59
v. Askeri Personelin Atanma İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar	59
vi. Askeri Personelin Geçici Görevlendirilme Harcırahına İlişkin Uyuşmazlıklar	60
vii. Muhtasar Vergi Beyannamesi Üzerinden Yapılan Tahakkuka Karşı Açılan Davaya İlişkin Olarak Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrası Yapılan Yeniden Yargılanma Talebi	61
viii. Kamu İşçilerinin Ücretlerine İlişkin Uyuşmazlıklar	61
ix. Oda Seçimlerine İlişkin Uyuşmazlıklar	64
x. Kadastro İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar	64
xi. Sivil Kamu Personeli	64
xii. İşçi İle İşveren Arasındaki Uyuşmazlıklar	64
xiii. İdari Hizmet Sözleşmesinin Feshine İlişkin Uyuşmazlıklar	64
e. Hariç Tutulan Konular	65
i. İki dereceli Yargılamanın Bulunmaması	65
ii. Karar Düzeltme Yoluna Başvuru Hakkının Olmaması	66
iii. Kural Olarak Yargılama Süreci Dışında Gerçekleşen “Savunma Hakkının İhlaline İlişkin İddialar”	67
f. 36/1. Fıkranın Ana Dava Dışındaki Davalara Uygulanabilirliği	68
i. Mahkeme Kararlarının İcrası	68

3. "Suç İsnadı" Kavramı	70
a. Anayasanın 36/1. Fıkrası Kapsamında Genel Şartlar	70
b. Genel İlke: Üçüncü Kişilerin Cezalandırılması Talep Edilemez	71
4. Anayasa'nın 17. Maddesi	73
a. 17. Maddenin "Negatif" ve "Pozitif" Boyutu	73
b. 17. Madde: "maddi ve manevi varlık"	75
c. 17. Madde Kapsamında "işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele/ceza"	76
d. 17. Madde Kapsamında "kadının soyadı"	78
e. 17. Madde Kapsamında "bireyin şeref ve itibarı"	79
5. Anayasa'nın 19. Maddesi: "Derece Mahkemesince Resen Gerçekleştirilen Tutukluluk İncelemeleri"	80
6. Anayasa'nın 20. Maddesi: "Özel Yaşam" Alanı	80
7. "Aile Yaşamı" Alanı	83
8. "Konut" Ve "Haberleşme" Kavramları	83
a. "Konut" Kavramının Kapsamı	83
b. Müdahale Örnekleri	83
c. "Haberleşme" Kavramının Kapsamı	83
9. Anayasa'nın 35. Maddesi: "Mülkiyet hakkı"	84
a. Kapsam: "genel kural gereği var olan mülkiyet korunur", "bazı şartlarda meşru beklenti korunur"	84
b. "Malvarlığı" Kavramı	87
i. Sosyal Güvenlik Yardımları	87
ii. Alacak Hakları	88
10. Eşitlik (Anayasa m.10) ve Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması (Anayasa M. 40)	90
11. Genel Düzenleyici İşlemler	91
12. Anayasa Mahkemesi Kararları İle Anayasa'nın Yargı Denetimi Dışında Bıraktığı İşlemler	92
13. Anayasanın 67. Maddesi: "Siyasi haklar"	93
14. Anayasanın 23. Maddesi: "Yerleşme ve seyahat özgürlüğü"	93
15. Anayasanın 55. Maddesi: "Ücrette adalet sağlanması"	94
16. Anayasanın 48. Maddesi: "Çalışma ve sözleşme hürriyeti"	95
17. Genel Düzenleyici İşlemlerin Uygulama İşlemlerine Karşı Bireysel Başvuru Yapılabilir	97
IV. BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLMESİ KURALI	99
A. Kuralın Amacı	101

B. Kuralın Uygulanması	103
1. İdari ve Yargısal Başvuru Yollarının Tamamının Bireysel Başvuru Yapılmadan Önce Tüketilmiş Olması Gerektiği	103
2. Etkisiz Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerekemediği	104
3. Başvurucudan Aynı Amacı Taşıyan Başvuru Yollarının Tamamını Tüketilmesinin Beklenemeyeceği	105
4. Başvuru Yollarının Ulaşılabilir, Telafi Kabiliyetini Haiz Olmaları ve Makul Başarı Şansı Tanımları Gerektiği	105
5. Bir Kanun Yoluna Başvurulmuş Olmasının Tek Başına Bu Yolun Tüketildiği Anlamına Gelmeyeceği	107
6. Bireysel Başvuru Öncesindeki Başvuru Yolları İçin Öngörülen Usul Kurallarına Uyulması Gerektiği	107
7. Bireysel Başvuru Öncesinde Dayanılmayan İddiaların Anayasa Mahkemesinde Şikâyet Konusu Edilememesi	109
8. Derece Mahkemelerine Sunulmayan Bilgi ve Belgelerin Anayasa Mahkemesine Sunulamayacağı	109
9. Başvurucunun Başvuru Yollarının Tüketilmesi Noktasında Kendisinden Beklenebilecek Her Şeyi Yerine Getirip Getirmediğinin Başvurunun Özellikleri Dikkate Alınarak İncelenmesi Gerektiği	109
10. Bireysel Başvurunun İncelenmesi Esnasında Oluşturulan Etkili Hukuk Yollarının Tüketilmesi Gerektiği	110
11. Mobbing Teşkil Eden ve Psikolojik Taciz, Şiddet ve Yıldırma Türünden Davranış Grubu Olarak Kabul Edilen Eylemler İçin Tazminat Davası Yolunun Tüketilmesi Gerektiği	111
C. Adli Yargıda (Ceza Muhakemesi) Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları	112
1. Ceza Muhakemesinde Olağan Kanun Yolunun Temyiz Olduğu	112
2. Temyiz Talebinin Reddine Dair Karara Karşı Temyiz Yoluna Başvurulması Gerektiği	113
3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına İtiraz İsteminin Bireysel Başvuru Öncesinde Tüketilmesi Gereken Bir Yol Olmadığı	113
4. Kanun Yararına Bozma Yolunun Bireysel Başvuru Öncesinde Tüketilmesi Gereken Bir Yol Olmadığı	114
5. Makul Sürede Yargılama Hakkı İhlali İddiasını İçeren Başvurular Açısından Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerekemediği	114

6. Devam Eden Tutukluluğun Hukuka Aykırı Olduğu İddiasıyla İtiraz Kanun Yolundan Sonra Başvuru Yapılabileceği	117
7. Başvurucu Halihazırda Tahliye Olmuş ya da Hakkında İlk Derece Mahkemesinde Hüküm Kurulmuş İse Kural Olarak 5271 Sayılı Kanun Kapsamında Başvuru Yolları Denendikten Sonra Bireysel Başvuru Yapılması Gerektiği	118
8. Bireysel Başvurunun Esastan İncelenmesinden Önce Tutukluluk Hâli Sona Ermediği Sürece 5271 Sayılı Kanun Kapsamında Tazminat Yoluna Gidilmesinin Gerekemediği	118
9. Hakarete İlişkin Şikâyetlerde Ceza Muhakemesi Yoluna Başvurulmuş Olmasının Yeterli Olmadığı	122
D. Adli Yargıda (Hukuk Muhakemesi) Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları	124
1. Hukuk Muhakemesinde Olağan Kanun Yolları	124
2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması Durumu	124
3. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması Durumu	125
4. Yargıtayın Görüşünü Daha Önce Açıkladığı ve Belli Olduğu Durumlarda Tekrar Temyiz Yoluna Gidilmemiş Olması Durumu	126
5. Kadastro Tespitine Yönelik Olarak Açılan İtiraz Davasının Reddi Sonrasında Tazminat Davası Açılması Gerektiği	127
6. Bir Sözleşmenin Sonradan Geçersiz Sayılması Sonucu Bu Sözleşmeye Dayalı Olarak Yapılan Ödemelerin Geri İstenebilmesi Amacıyla Hukuk Yollarına Başvurulması Gerektiği	128
7. Hakarete İlişkin Şikâyetlerde Hukuk Muhakemesi Yolunun Tüketilmesi Gerektiği	129
8. Makul Sürede Yargılama Hakkı İhlali İddiasını İçeren Başvurular Açısından Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerekemediği	131
E. İdari Yargı Davalarında Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları	134
1. İdari Yargı Davalarında Olağan Kanun Yolları	134
2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması	135
3. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması	135
4. Sınır Dışı Edilme İşlemlerinde Başvuru Yollarının Tüketilmesi	136
5. Sosyal Paylaşım Sitelerine Erişim Yasağına İlişkin YD Kararının Gereğinin Gecikmeksizin Yerine Getirilmemesi	137

6. Adli Yardım Talebinin Reddi Sonrasında Verilen Davanın Açılmamış Sayılmasına İlişkin Karara Karşı Temyiz Yoluna Gidilmesi Gerektiği	139
7. Tıbbi İhmallere İlişkin Şikâyetler Konusunda Temel Başvuru Yolunun Hukuk Veya İdari Tazminat Davası Yolu Olduğu	139
F. Askeri İdari Yargı Davalarında Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları	140
1. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması	140
2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması	140
a. Kural: Başvurulmuşsa Öncelikle Karar Düzeltme Talebinin Sonucunun Beklenmesi	140
b. İstisna: Karar Düzeltme Yolundaki Kararın Bireysel Başvuru İncelenmeden Karara Bağlanması	141
V. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK	142
A. Genel olarak	144
B. Kanun yolu şikâyeti	146
1. Genel İlkeler	146
2. Özel hâller	148
a. Maddi Vakıaların Kanıtlanmasına İlişkin Şikâyetler	148
b. Hukuk Kurallarının Yorumlanması ve Uygulanmasına İlişkin Şikâyetler	149
c. Delillerin Kabul Edilebilirliği ve Değerlendirilmesine İlişkin Şikâyetler	166
d. Medeni Hak Ve Yükümlülöklere İlişkin Bir Uyuşmazlığın Sonucunun Esas Yönünden Adil Olmamasına İlişkin Şikâyetler	172
e. Ceza Davalarında Sanığın Suçluluğu Veya Masumiyetine İlişkin Şikâyetler	182
C. Açık Veya Görünür Bir İhlalin Bulunmaması	187
1. Genel ilke	187
2. Mahkeme Kararlarının Gereksiz Olması	187
3. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı	194
4. Başsavcılık veya Raportör (Tetkik Hâkiminin) Görüşü ile Dava Dosyasına Sunulan Belgelerin ve Mahkeme Ara Kararının Tebliğ Edilmemesi	201
5. Masumiyet Karinesi İlkesinin İhlal Edilmesi	207
6. Kanuni Hâkim Güvencesi İlkesinin İhlal Edilmesi	210
7. Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkının İhlal Edildiği	211

8. Vekâlet Ücreti	212
9. Zorla Çalıştırma Yasağı Yönünden	215
10. Tazminat Miktarının Adil Olmadığı İddiası	217
11.Etkili Bir Soruşturma Yapılmaması	218
12.Duruşmalı Yargılama Hakkı Yönünden	219
13.Hâkimlerin Göreve Başlamaları, Stajları ve Çalışma Koşulları Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası	222
14.Sendika Üyesi Olma Hakkının İhlali İddiası	222
15.Eğitim Hakkı Yönünden İnceleme	223
16.Mahkemeye Erişim Hakkı Yönünden	224
17.Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama Hakkı Yönünden	225
18.Aleni Yargılanma Hakkı Yönünden	226
19.Adil Yargılanma Hakkı Yönünden	227
20.Yaşam Hakkı Yönünden	228
21.Karar Düzeltme Hakkı Yönünden	229
22.Savunma Hakkı Yönünden	230
D. Kanıtlanamamış Şikâyetler (Delil yokluğu)	235
1. Genel İlke	235
2. Eşitlik İlkesinin İhlal Edilmesi	235
3. Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edilmesi	238
4. İşkence Yasağının İhlal Edilmesi	239
5. Diğer İhlal İddiaları Yönünden	241
E. Karmaşık veya Zorlama Şikâyetler	243
VI. BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI	244
VII. BAŞVURUNUN ANAYASAL AÇIDAN ÖNEM TAŞIMAMASI VE ÖNEMLİ BİR ZARARIN BULUNMAMASI	247
VII. DÜŞME	250
A. Genel İlkeler	253
B. Feragat	253
C. Davanın Takipsiz Bırakıldığı Anlaşılması	254
D. İhlalin ve Sonuçlarının Ortadan Kalkması	255
E. Başka Bir Gerekçeden Ötürü Başvurunun İncelenmesini Haklı Kılan Bir Neden Görülmemesi	257

I. İDARİ RET

Hasan Tuna GÖKSU

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 'Form ve eklerinin ön incelemesi ve eksiklikler' kenar başlıklı 66. maddesi:

(1) (Değişik: RG-5/3/2014-28932) Bireysel Başvuru Bürosu gelen başvuruları şekli eksiklikler bulunup bulunmadığı yönünden inceler. Başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde, bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine onbeş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilir.

(2) (Değişik: RG-5/3/2014-28932) Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda başvurucuya geçerli bir mazereti olmaksızın verilen kesin sürede eksiklikleri tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir.

(3) Başvurunun; süresinde yapılmadığı, 59 uncu ve 60 ıncı maddelerdeki şekil şartlarına uygun olmadığı ve tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar Başraportörü tarafından reddine karar verilir ve başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.

A. Kuralın Amacı

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 66. maddesi ile getirilen idari ret kurumundan öncelikli amaç, bireysel başvuruya konu dava dosyasının üzerinde kabul edilebilirlik veya esas incelemesi yapılabilecek nitelikte olup olmadığını tespit etmektir. İdari ret kapsamında öncelikle başvurunun 30 günlük başvuru süresi içinde yapıp yapılmadığı incelenmektedir. Ardından başvuru formunun, İçtüzüğü'nün 59 ve 60. maddelerinde ifade edilen şekil şartlarını karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmektedir. Başvuru formunda olması gereken bilgi ve belgelerin Mahkemeye sunulmaması durumunda, başvurucuya söz konusu eksiklikleri tamamlaması için 15 günden az olmamak üzere kesin bir süre verilmektedir. Eksiklikler tamamlanmış ise dosya ilgili diğer birime havale edilmektedir. Eksikliklerin tamamlanmaması durumunda ise Komisyonlar Başraportörü tarafından idari ret kararı verilmektedir. Başvurucu idari ret kararına karşı 7 gün içinde Komisyona itiraz edebilmektedir. İtiraz Komisyonlarca kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Daha önceleri AİHM İçtüzüğü'nün 47. maddesinde yer verilen şekil şartlarını taşımayan başvuruları reddetmeyen ve bunları kayda alıp eksik bilgi ve belgelerin tamamlattırılması yöntemini benimseyen AİHM, gittikçe artan iş yükü nedeniyle ve Sözleşmeciler devletlerin Interlaken ve İzmir Bildirilerindeki mesajları doğrultusunda, Filtraj Bölümünün kurulması sonrasında gerekli şekil şartlarını taşımayan başvuruların tek hâkim kararına dahi gerek olmaksızın idari olarak reddi yöntemini uygulamaya başlamıştır.

İçtüzük'ün 47. maddenin 4. fıkrasında belirtilen gerekler uymamanın, başvurunun Mahkeme tarafından incelenmemesi sonucunu doğurabileceği ifade edilmiştir.

Bu fıkra hükmünü önceki yıllarda uygulamayan Mahkeme, son dönemde iş yükü sebebiyle uygulamak zorunda kalmıştır.

Ancak belli nitelikteki başvurular hakkında, 47. madde kapsamında bilgi ve belge eksikliği bulunsa dahi, doğrudan idari red hükümleri uygulanmamaktadır.

Mahkemede kullanılan "47. Madde Kontrol Formuna" göre, bir başvuru, Sözleşme'nin 2, 3 veya 4. maddeleri ile ilgili ise, tutuklu birinin 5. maddenin 1 ve 3. fıkraları ile ilgili şikâyetini içeriyorsa, hapiste bulunan ve gerekli bilgi ve belgelere ulaşmakta sıkıntı yaşayan birinden geliyorsa, diğer acil bir durum veya kabul edilebilir bir mazeret nedeniyle avukatına veya belgelere ulaşamayan bir kişinin şikâyeti ise 47. madde kapsamında doğrudan başvuru reddedilmemektedir.

Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belgel/kitaplar/BookCCnECtHR.pdf>, s.60-67.

B. Örnek Kararlar

(Sayı: 2013/3897):

Başvurunun ön incelemesinde başvurunuzda eksikliklerin bulunduğu tespit edilerek bunların 15 günlük verilen kesin süre içinde tamamlanması gerektiği, aksi takdirde başvurunuzun idari yönden reddedileceği hususlarının tarafınıza ... tarih ve ... sayılı yazı ile bildirildiği ve belirtilen yazının da .... tarihinde tebliğ edildiği görülmüştür.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 66. maddesi gereğince, bireysel başvuru formu ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkelere dair tespit edilen eksikliklerin öngörülen sürelerde tamamlanmadığı hallerde başvurunun idari yönden reddine karar verilmesi gerekmektedir. Verilen kesin süre içinde bireysel başvuru formunun usulüne uygun olarak doldurulmadığı, gönderilen dilekçenin de başvuru formunda bulunması gereken bütün bilgileri içermediği ve aynı formatta olmadığı anlaşıldığından başvurunuz idari yönden reddedilmiştir.

Bu idari ret kararının tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Anayasa Mahkemesine itiraz etme hakkınız bulunmaktadır. İdari ret kararına itirazlar harca tabi olmayıp varsa itirazlarınızın dilekçeyle ve bireysel başvuru yapılmasındaki usul izlenerek yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde dilekçeniz işleme konulmayacaktır.

(Sayı: 2013/4490):

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bireysel başvuruların mahkemelere veya yurt dışı temsilciliklerine ya da bizzat Anayasa Mahkemesine yapılabileceği öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemelerden da anlaşılacağı üzere, Anayasa Mahkemesine posta yoluyla bireysel başvuru yapılmasına imkân bulunmadığı gibi, yapılan başvuruya ilişkin dosyalara da posta yoluyla eksikliğin giderilmesi kapsamında dilekçe ya da ek belge gönderilmesi mümkün değildir.

Başvurunun ön incelemesinde başvurunuzda eksikliklerin bulunduğu tespit edilerek tarafınıza ..... tarihinde tebliğ edilen ... tarih ve ... sayılı yazı ile eksikliklerin 15 günlük verilen kesin süre içinde tamamlanması gerektiği, aksi takdirde başvurunuzun idari yönden reddedileceği, ayrıca yukarıda anılan yöntem dışında posta, faks, elektronik posta v.b. yollarla gönderilen belgelerin kabul edilmeyeceği ve kayda alınmayacağı bildirilmiş olmasına rağmen giderilmesi talep edilen eksikliklerle ilgili belgelerin posta yoluyla Mahkememize gönderildiği tespit edilmiştir.

Verilen kesin süre içinde belirtilen usule göre söz konusu eksikliği tamamlamadığınız anlaşıldığından başvurunuz idari yönden reddedilmiştir.

Bu idari ret kararının tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Anayasa Mahkemesine itiraz etme hakkınız bulunmaktadır. İdari ret kararına itirazlar harca tabi olmayıp varsa itirazlarınızın dilekçeyle ve bireysel başvuru yapılındaki usul izlenerek yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde dilekçeniz işleme konulmayacaktır.

II. 30 GÜNLÜK SÜRE KURALI

Mustafa BAYSAL

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

6216 sayılı Kanun'un 'Bireysel başvuru usulü' kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası:

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret " kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesinin birinci fıkrası:

Mahkeme'ye, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra, ve nihai kararın verildiği tarihten itibaren altı aylık süre içinde başvurulabilir

A. Kuralın Amacı

[\(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 35\):](#)

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 35. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, 'Ulusal Hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir.' Altı ay kuralının amacı, hukukun güvenliğini artırmak ve AİHS uyarınca benzer konuların ortaya çıktığı davaların, makul süre içerisinde görülmesini sağlamak, ayrıca yetkili makamları ve diğer ilgili kişileri, uzayan süre boyunca belirsizlik altında kalmaktan korumaktır (bkz. *Bulut ve Yavuz/Türkiye*, B.No. 73065/01, 28/5/2002).

B. Genel İlkeler

[\(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 35\):](#)

55. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartlarından biri başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul şartıdır.

56. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İktüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

Aynı yönde B. No: 2013/2001, 16/5/2013, §§ 14,15; B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 24, 25; B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19; B. No: 2013/1557, 16/4/2013, § 21.

Kuralın amacı 'hukuk güvenliğini ve Sözleşme kapsamında sorun barındıran davaların makul sürede görülmesini sağlamaktır. Bundan başka, yetkililerle ilgili diğer kişileri süresi uzayıp giden bir belirsizlik altında kalmaktan korumaktır. Son olarak, aksi halde kaybolacak ve böylece eldeki meselenin adil bir şekilde incelenmesini neredeyse imkânsız kılacağı için, davanın unsurlarını sağlama almaktır' (Kelly/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 10626/83, 7/5/1985).

Altı - ay kuralı, 'Sözleşme organlarının yerine getirdiği denetim sınırlarını belirlemede ve ötesinde böyle denetimin artık mümkün olmayacağı zaman dilimini hem bireylere hem de Devlet görevlilerine işaret etmektedir' (Walker/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 34979/97, 25/1/2000).

(B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21):

21. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörölmüş olması halinde bu yolun tüketildiği...tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvuruçunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngöröldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörölmeyen hallerde ise başvuruçunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz *Worm/Avusturya*, B. No: 22714/93, 29/8/1997, § 33; *Papachelas/Yunanistan*, B. No: 31423/96, 25/3/1999, § 30).

(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 36):

36. AİHM'e yapılan başvurulara ilişkin olarak, mevcut iç hukuk yolu bulunmaması veya etkin olmadıkları sonucuna varılması durumunda, altı aylık süre, şikâyette bulunulan olay tarihinden itibaren işlemeye başlar. Başvuruçuların önce bir iç hukuk yoluna başvurdukları, ancak bu başvuru yolunu etkisiz kılacak koşulların daha sonra farkına varacakları veya varmaları gereken özel koşullar bulunabilir. Böyle bir durumda, altı aylık süre, başvuranın bu koşulların farkına vardığı veya varması gereken tarihten itibaren hesaplanabilir (bkz. *Hazar ve Diğerleri/Türkiye*, B. No. 62566/00, 10/1/2002).

(B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 16):

16. Her ne kadar İçtüzük'ün anılan maddesinde bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak 'başvuru yollarının tüketildiği' tarihten söz edilmekte ise de, bu ibarenin nihai kararın başvuru-cuya tebliğ edildiği ya da bu kararın başvuru-cunun erişimine açıldığı tarih olarak anlaşılması gerekir. Aksine bir yorumla nihai kararın tarihinin esas alınması, başvuru-cunun ya bu kararı öğrendiği tarihten itibaren 30 günlük süre geçmiş olacağından başvuru hakkı engellenerek hiç başvuru yapamaması ya da başvuru için az bir süre kalması nedeniyle bu hakkın kullanımının sınırlandırılması sonucunu doğuracaktır.

(B. No: 2013/1267, 13/6/2013, § 22):

Ceza muhakemesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir.

(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 34):

Hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur.

(B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24):

24. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar.

Benzer yönde bkz. B. No: 2013/1999, 9/1/2014, § 29.

'Altı- ay kuralı, nihai iç hukuk kararının sözlü olarak kamuya açıklandığı veya böyle bir açıklama yoksa bu kararın başvurana veya avukatına bildirildiği, ya da başvuru-cu iç hukuk ve uygulama uyarınca hükmün bir suretinin tebliğ edilmesi hakkına re'sen sahip ise, tebligatı aldığı günü takip eden gün işlemeye başlar' (West/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 34728/97, 20/10/1997)

Şayet ihlal iddiası ile ilgili olarak iç hukukta başvurulabilecek bir yol mevcut değilse, bu durumda altı-ay kuralı prensip olarak şikayet edilen eylemin gerçekleştiği tarihten veya başvuru-cunun eylemden haberdar olduğu ya da haberdar olması gerektiği ya da doğrudan etkilendiği tarihten itibaren işlemeye başlar (Gongadze/Ukrayna, B. No: 34056/02, 8/11/2005, § 155).

(B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 20,21):

20. [İ]çtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi '*haklı mazeret*' nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde, bu durumu delillendiren belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

21. Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle Mahkemenin, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmesi gerekir.

C. Kuralın Uygulanması

1. Adli Yargı (Hukuk Davaları)

(B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 26-28):

26. Başvuru konusu olayda, başvuru konusunun ihlale neden olduğunu iddia ettiği Silifke Sulh Hukuk Mahkemesinin 1/12/2011 tarih ve E.2009/1064, K.2011/1201 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2013 tarih ve E.2013/839, K.2013/1332 sayılı kararıyla; 1/12/2011 tarih ve E.2009/1057, K.2011/1203 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2013 tarih ve E.2013/848, K.2013/1330 sayılı kararıyla; 1/12/2011 tarih ve E.2009/1059, K.2011/1193 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2013 tarih ve E.2013/840, K.2013/1329 sayılı kararıyla; 1/12/2011 tarih ve E.2009/1061, K.2011/1195 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2013 tarih ve E.2013/842, K.2013/1331 sayılı kararıyla; 1/12/2011 tarih ve E.2009/1062, K.2011/1197 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 27/11/2012 tarih ve E.2012/4678, K.2012/11236 sayılı kararıyla; 1/12/2011 tarih ve E.2009/1063, K.2011/1192 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/2/2013 tarih ve E.2013/808, K.2013/1333 sayılı kararıyla onanmıştır.

27. Onama kararları, 26/12/2012 ve 8/3/2013 tarihlerinde başvurucuya tebliğ edilmesine rağmen, başvuru, 30 günlük başvuru süresinin geçmesinden sonra 17/5/2013 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla yukarıda belirtilen ve ihlale neden olduğu ileri sürülen kararlara yönelik başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle, Yargıtay 8. Hukuk Dairesince ve-

rilen onama kararlarının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'süre aşımı' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1557, 16/4/2013, §§ 23-27):

23. Başvuru konusu olayda, başvuru sahiplerinin ihlale neden olduğunu iddia ettikleri Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 16/2/2010 tarih ve E.2009/512, K.2010/42 sayılı kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 15/5/2012 tarih ve E.2012/4531, K.2012/9858 sayılı kararıyla onanmış, başvuru sahiplerinin karar düzeltme istemi ise aynı Dairenin 26/11/2012 tarih ve E.2012/18721, K.2012/23812 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

24. Karar düzeltme isteminin reddi kararından sonra Mahkemece, başvuru sahipleri vekiline gönderilen tebligata 'Mahkememiz dosyası Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 26/11/2012 tarih ve E.2012/18721-23812 sayılı ilamıyla karar düzeltme talebinin reddine gelmiştir. Tebliğ olunur' şeklinde ihtar yazılmış, karar düzeltme isteminin reddine dair karar ise gönderilmemiştir. Bu tebligat, 7/1/2013 tarihinde başvuru sahipleri vekiline tebliğ edilmiştir. Başvuru sahipleri, karar düzeltme isteminin reddine dair kararın tebliğ edilmediğini, yalnızca dosyanın Yargıtay'dan döndüğü bildirimlerinin yapıldığını, bu tür bir tebligatın yasal olmayıp yazılı yargılamada gerekçeli kararın tebliği esas olduğundan, karar düzeltme isteminin reddine dair kararın tebliğ tarihinin, hükmü Mahkemeden aldıkları tarih olan 18/2/2013 tarihi olduğunu, bu tarihten itibaren otuz günlük süre içerisinde bireysel başvuruda bulunulduğunu ileri sürmüşlerdir.

25. Başvuru sahipleri vekili, 7/1/2013 tarihinde, karar düzeltme isteminin reddine dair kararın esas ve karar numaralarını içeren tebliğ mazbatasını tebellüğ etmiştir. Başvuru sahipleri vekiline karar düzeltme isteminin reddine dair kararın aslı veya sureti tebliğ edilmemişse de 7/1/2013 tarihinde, karar düzeltme isteminin reddine dair kararı ve dolayısıyla ihlale neden olduğu iddia edilen Mahkeme hükmüne ilişkin başvuru yollarının tüketildiğini öğrenmiştir. Otuz günlük başvuru süresi de başvuru sahiplerinin veya vekillerinin karara erişme olanağına sahip oldukları tarihten itibaren başlamaktadır. Öte yandan 1086 sa-

yılı Kanun'un yukarıda anılan hükmüne göre, karar düzeltme isteminin sonucunun taraflara bildirilmesi yeterli olup, ayrıca karar düzeltme isteminin reddine dair kararın tebliği de gerekmemektedir.

26. Başvurucular vekiline karar düzeltme isteminin reddi, 7/1/2013 tarihinde bildirildiği hâlde, başvurucular otuz günlük süre geçtikten sonra 26/2/2013 tarihinde başvuruda bulunmuşlardır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'süre aşımı' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

2. Adli Yargı- Ceza Davaları

(B. No: 2013/2470, 17/9/2013, §§ 17-19):

17. Ceza hukukunda tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir. Somut olayda Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinin 10/6/2011 tarih ve E.2010/345, K.2011/168 sayılı kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 17/10/2012 tarih ve E.2012/347, K.2012/7684 sayılı ilâmı ile onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Başvurucunun hükmen tutuklu oluşu sebebiyle müddetname 10/1/2013 tarihinde kendisine tebliğ edilmiştir.

18. Ceza infaz hukukunda müddetname, 5275 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca düzenlenen ve hakkında kesinleşen mahkeme kararı nedeniyle hükümlünün cezaevinde ne kadar süre ile kalacağını gösteren bir belgedir. Belgede, mahkûm olunan cezanın niteliği, cezanın hangi mahkeme tarafından verildiği, Yargıtay aşamasından geçmiş ise ilgili ilam hakkında bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla müddetnamenin hükümlüye tebliğ edildiği tarihin, başvurucular açısından en geç Yargıtay'ın nihai kararının öğrenildiği tarih olarak kabul edilmesi gerekecektir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları da bu yöndedir (*Davran/Türkiye*, B. No: 18342/03, 3/11/2009).

19. Başvuru konusu olayda başvuru yolları 17/10/2012 tarihinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin, Burhaniye Ağır Ceza Mah-

kemesinin kararını onaması ile birlikte tüketilmiştir... başvurunun hükmen tutuklu olması nedeniyle nihai karardan haberi, müddetnamenin kendisine tebliğ edildiği 10/1/2013 tarihinde olmuştur. Bu nedenle başvuru yolunu tüketen nihai kararın başvuru tarafından öğrenildiği tarihin, müddetnamenin tebliğ tarihi olan 10/1/2013, bireysel başvuru tarihinin de 3/4/2013 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/1999,
9/1/2014, §§ 27-30):

27. Başvuru konusu Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/1/2012 tarih ve E.2011/257, K.2012/2 sayılı kararı, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 1/10/2012 tarih ve E.2012/7559, K.2012/10174 sayılı kararıyla kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve kasten yaralama suçlarından verilen mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar verilerek bu suçlar yönünden kesinleşmiştir.

28. Başvurucular hakkında suç işlemek ama-

ciyla kurulan örgüte üye olma suçundan verilen hükmün anılan ilamla bozulması sonrası Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2013/9 sayılı dosyasında yeniden başlayan yargılamada, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 1/10/2012 tarih ve E.2012/7559, K.2012/10174 sayılı kararı başvuru-
cuların ortak müdafii Avukat Yurdakan Yıldız'a 8/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

29. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24).

30. Somut olayda, başvuru-
cuların ortak müdafii olan vekile,

İç hukuk kararın tebliğini öngörmüyorsa, bu durumda tarafların nihai kararın içeriğini kesin olarak öğrenebilecekleri zaman anlamında kesinleşme tarihini başlangıç noktası olarak esas almak gerekir (*Papac-helas/Yunanistan* [BD], B. No: 31423/96, 25/3/1999, §§ 30, 31).

İç hukukun tebliği öngörmediği durumlarda, Mahkeme, sürenin başlangıç noktası olarak başvuru-
cunun nihai kararın içeriğini kesin olarak öğrenebileceği son tarih olması itibarıyla, nihai kararın ilk derece mahkemesi kalemine teslim edildiği tarihin dikkate alınmasının uygun olacağını değerlendirmektedir (*Esmer/Türkiye* (k.k.), B. No. 57888/00, 30/6/2005).

Başvuru-
cunun mahkeme kalemine gelmiş bulunan kararın bir kopyasını elde etme konusunda gerekli özeni göstermesi gerekir (*Mutluk Ölmez ve Yıldız Ölmez/Türkiye* (k.k.), B. No: 39464/98, 1/2/2005).

başvuru konusu kararın onanmasına dair Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 1/10/2012 tarih ve E.2012/7559, K.2012/10174 sayılı ilamının 8/2/2013 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Ceza muhakemesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir (B. No: 2013/1267, 13/6/2013, § 22). Bu belirlemeler karşısında 18/3/2013 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

(B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21,22):

21. Başvuru konusu Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/4/2011 tarih ve E.2011/15 ve K.2011/62 sayılı kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 8/11/2012 tarih ve E.2012/3138 ve K.2012/8035 sayılı kararı ile onanarak kesinleşmiştir. Başvurucu nihai karardan haberinin 15/11/2012 tarihinde olduğunu belirtmiştir.

22. Ceza muhakemesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir. Somut olayda başvuru yolları 8/11/2012 tarihinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onaması ile birlikte tüketilmiştir. Dosya kapsamından bu kararın başvuruca tebliğ tarihi anlaşılmamakla birlikte, başvurucaun karardan en geç beyan ettiği 15/11/2012 tarihinde öğrendiği kabul edilmiştir. Dolayısıyla başvuru yolunun tüketildiği tarihin, nihai kararın öğrenme tarihi olan 15/11/2012, bireysel başvuru tarihinin de 31/1/2013 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1267,13/6/2013, § 22.

3. İdari Davalar

(B. No: 2013/1582, 7/11/2013, §§ 22-25):

22. Başvuruya konu uyuşmazlığın idari yargıda açılmış olan bir davaya ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. 2577 sayılı Kanun'un 46. ilâ 50. ve 54. maddeleri uyarınca, idari yargı alanını ilgilendiren bir uyuşmazlığa dair kararın şekli anlamda kesinleşmesi için olağan kanun yolları olan temyiz ve karar düzeltme kanun yollarının tüketilmesi aranacaktır. Ancak somut başvuru açısından, başvuruca tarafından karar düzeltme yoluna başvurulmamış olduğu görülmektedir.

23. Başvurucaunun belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda sadece bir kuşku duyması, kendisini o hukuk yolunu

tüketme yükümlülüğünden kurtarmamakla beraber (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Epözdemir/Türkiye*, B. No: 57039/00, 31/01/2002; *Pellegriti/İtalya*, B. No: 77363/01, 26/5/2005), somut başvuruda olduğu gibi, şikâyetini özü itibarıyla ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi önünde ileri sürmüş olan başvuru tarafından, usul hükümleri uyarınca olağan bir kanun yolu olduğu kabul edilmekle birlikte etkili görülmeyerek karar düzeltme kanun yoluna başvurulmamışsa, temyiz onama kararıyla başvuru yolları tüketildiğinden onama kararının öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir (B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 23-24).

24. Başvuruya konu yargılamaya ilişkin olarak, Danıştay 2. Dairesinin 7/11/2012 tarih ve E.2012/5192, K.2012/6816 sayılı onama kararının 8/1/2013 tarihinde başvuruca tebliğ edildiği ve başvuru tarafından karar düzeltme yoluna gidilmeksizin kararın 13/2/2013 tarihinde kesinleştiği, belirtilen tarihte kesinleşmiş karar suretini tebliğ alan başvuru tarafından bu tarih otuz günlük sürenin başlangıç tarihi olarak değerlendirilerek, 21/2/2013 tarihinde başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır.

25. Yukarıda belirtilen tespitler uyarınca başvurunun, 2577 sayılı Kanun'un 50. maddesi gereği tebliğ şartı aranan Danıştay onama ilamının başvuruca tebliğ edildiği tarih olan 8/1/2013 tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresi içinde yapılmadığı anlaşılmaktadır.

4. Tutukluluk Şikâyetleri

([B. No: 2014/912](#),
[6/3/2014](#), [§§ 54, 57 ve 58](#)):

54. [B]ireysel başvuru-

nun, ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkûmiyet kararından itibaren altı ay içinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı tutukluluk” kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (*Atalay Öztürk / Türkiye*, (KK) B. No: 54890/09, 7/1/2014, § 37-41).

Birbiri ardına devam eden çoklu tutma hallerinin bir bütün olarak görülmesi ve altı-ay kuralının son tutuklama halinin sona ermesinden itibaren işlemeye başlaması gerekir (*Solmaz/Türkiye*, B. No: 27561/02, 16/1/2007, § 36).

...

57. Somut olayda tutuklu olarak devam eden yargılamada mahkûmiyet kararının açıklandığı 5/8/2013 tarihinde “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulma hali sona ermiştir.

58. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci, üçüncü ve yedinci fıkralarının ihlal edildiği şikâyetleri yönünden başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

(B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 30, 31):

30. Başvurucunun, isnat edilen suçlarla ilgili yargılama kapsamında 18/9/2008-19/6/2009 ve 29/5/2012-22/11/2012 tarihleri arasında “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararlarından sonra temyiz sürecinde 19/6/2009-29/5/2012 ve 22/11/2012-28/5/2013 tarihleri arasında geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

31. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 22/11/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 1/7/2013 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/639, 3/4/2014, § 34; B. No: 2013/6398,3/4/2014, § 34.

(B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 22):

22. Derece mahkemesince hüküm verilmeden önce tutukluluk hali sona eren bir kişinin, en geç tahliye edildiği tarihten itibaren otuz günlük yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerini ileri sürmesi gerekmektedir. Başvurucunun, derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmeden önce serbest bırakıldığı anlaşılmaktadır. Başvuru, başvurucunun tahliye edilmesinden itibaren otuz günlük yasal süresi içinde yapılmamıştır.

5. Kanun Yolunun Yeniden Tüketilmesinde Hukuki Yararın Bulunmaması¹

(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, §§ 34, 38, 39):

34. Hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur. Karar düzeltme yolu kapalı, temyiz yolu açık olan bir hükmün kesinleşmesi, temyiz istemi sonunda verilen ret kararıyla veya temyiz yoluna başvurulmamışsa mahkemece verilen kararın tebliğinden itibaren temyiz başvuru süresinin sonunda gerçekleşir. Temyiz yolu açık olan ve hukuki yarar görülmediği için temyiz yoluna başvurulmayan bireysel başvurularda 30 günlük başvuru süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

...

38. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün yukarıda anılan maddesinde, bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak *'başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği'* tarihten söz edilmekte ise de bu ibarenin ihlale neden olduğu ileri sürülen nihai kararın öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir. Temyiz yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmayan başvuru sahipleri, Mahkemece verilen kararı öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrenmiş olup, temyiz yoluna başvurmayarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmeleri beklenir. Her ne kadar derece mahkemesi kararı, temyiz başvuru süresi sonunda kesinleşmekte ise de başvuru sahipleri bu yola başvurmadığında, Mahkemece verilen kararın tebliği ile ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrendiklerine göre, bu tarihten itibaren 30 gün içinde başvuruda bulunmaları gerekir. Temyiz yolunu etkili bir yol olarak görmeyen başvuru sahipleri bireysel başvuruda bulunma yolunu tercih etmişlerse bireysel başvuruya ilişkin süreye riayet etmelidirler (B. No: 2013/1936, 17/9/2013, § 23).

1 Bireysel başvuru için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Aksi takdirde bu nedenle başvuruların kabul edilmezliğine karar verilebilir. Ancak, olağan kanun yollarına başvuru sonrası davada verilen hüküm ilk derece mahkemesinde bozmaya uygun olarak yeniden kurulduğunda, Yargıtay ilgili dairesi veya genel kurulun konuyla ilgili görüşü bilindiğinden ve yeniden temyiz yoluna gidilmesinde hukuki yarar bulunmayacağından, bu gibi durumlarda başvuru yollarının sonuna kadar yeniden tüketilmesi beklenmez. Bu başlık, bu ve benzeri durumlar açısından geçerli içeriği ifade etmektedir.

39. Başvuruda bulunmak için hükmün kesinleşmesi şartı, başvuru yollarının tüketilmesi anlamında değerlendirilmelidir. Ancak başvuru, etkili yol olarak görmedikleri temyiz yoluna başvurmamışlarsa, mahkemece verilen kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir.

6. Olağanüstü Kanun Yollarına Başvurulması Halinde

(B. No: 2013/2001, 16/5/2013, ŞŞ 17-19):

17. Başvuru konusu Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/10/2011 tarih ve E.2010/214, K.2011/294 sayılı kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 5/12/2012 tarih ve E.2012/1242, K.2012/9080 sayılı ilâmı ile onanmıştır. Başvurucu, 24/12/2012 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi uyarınca onama kararı aleyhine itiraz yoluna başvurulması için talepte bulunmuş, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 24/1/2013 tarih ve KD.2012/42061 sayılı kararı ile talebin reddine karar vermiş ve karar başvuruca 25/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Sözleşmenin 35/1 bağlamında olağanüstü kanun yolunun tüketilmesi gerekmediğinden, bu yola başvurulması durumunda burada geçecek süre bir erteleme sağlamaz. Ancak, olağanüstü yol başvurulabilecek tek yargısal müracaat yeri ise altı ay bunun sonucundan başlar ([Ahtinen/Finlandiya](#) (k.k.), B. No: 48907/99, 31/5/2005).

18. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup, temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvuru yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

19. Somut olayda başvuru yolları 5/12/2012 tarihinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onaması ile birlikte tüketilmiştir. Dosya kapsamından bu kararın başvuruca tebliğ tarihi anlaşılacakla birlikte, başvuruca en geç Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına itiraz istemiyle başvuru yaptığı 24/12/2012 tarihinde nihai karar-

dan haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiği açıktır. Bu durumda söz konusu karara karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun en son 23/1/2013 tarihine kadar yapılmış olması gerekirken, 11/3/2013 tarihinde yapılmış olması nedeniyle başvuruda süre aşımının bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1610, 13/6/2013, §§ 15-18.

(B. No: 2013/1751, 13/6/2013, §§ 15-18):

15. Başvuru konusu Bakırköy 33. Asliye Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarih ve E.2011/630, K.2012/537 sayılı kararı, Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/10/2012 tarih ve 2012/994 Değişik İş sayılı kararıyla itiraz reddedilerek kesinleşmiştir. Başvurucu, 19/11/2012 tarihinde Adalet Bakanlığına 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozma yoluna başvurulması için talepte bulunmuş, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 24/12/2012 tarih ve 2012/73157 sayılı kararı ile talebin reddine karar vermiş ve karar başvurucuya 23/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Ceza muhakemesi hukukunda 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtay'ca bozulmasını isteme hakkı yalnızca Adalet Bakanlığının takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurunun kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece Adalet Bakanlığının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

17. Somut olayda başvuru yolu, Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/10/2012 tarihinde başvurunun itirazını reddetmesi ile tüketilmiş ve ret kararı başvurucuya 14/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla başvuru yolunun tüketildiği tarihin, nihai kararın tebliğ tarihi olan 14/11/2012, bireysel başvuru tarihinin de 22/2/2013 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır. Başvurunun bu ara dönemde 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kanun yararına bozma yolu-

na müracaat etmesi bu süreyi durdurmadığı gibi tüketilmesi gereken bir kanun yolu olmadığı için başvuru süresinin başlangıç tarihini de değiştirmeyecektir.

18. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*süre aşımı*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Mazeret Halinde 30 Günlük Süre

(B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 20-25):

20. Bununla beraber İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi '*haklı mazeret*' nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde, bu durumu delillendiren belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

21. Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle Mahkemenin, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmesi gerekir.

22. Somut olayda, başvuru, 7/11/2012 tarihinde nihai yargı kararının avukatına tebliğ edildiğini ve karardan haberdar olmadığını, bunun yanında 10/10/2012/ ile 11/12/2012 tarihleri arasında bağlı bulunduğu işverenine ait Eskişehir'de yapılması gereken işler için görevlendirildiğini ve buna ilişkin belgeyi bireysel başvuru formu ekinde sunduğunu, bu sebeple durumunun haklı mazeret kapsamında olduğunu, mazeretinin kalktığı andan itibaren onbeş gün içinde başvurusunu yaptığını belirtmiştir.

23. Başvurucunun anılan tarihler arasında Eskişehir'de çalışıyor ve iş sahasından ayrılamıyor olması bireysel başvuru yapmasını engeller nitelikte bir husus değildir ve haklı mazeret olarak değerlendirilemez. Aksi bir düşünce, bireysel başvuruda kural altına alınan otuz günlük başvuru süresinin

çalışanlar açısından hiçbir şekilde işletilememesi sonucunu doğurur. Bu nedenle başvurucunun ileri sürdüğü mazeretin haklı görülmesi mümkün değildir.

24. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar.

25. Başvurucunun avukatına nihai karar 7/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiş olup, bu tarihten itibaren en son 7/12/2012 tarihine kadar başvuru yapılması gerekirken, 12/12/2012 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

Benzer yönde bkz. B. No: 2013/6325, 15/4/2014, §§ 27-30

III. MAHKEMENİN YETKİSİNE İLİŞKİN KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ¹

Hasan Tuna GÖKSU

Dr. Serdar GÜLENER

---

1 Bu başlık altındaki konular Ar-İç Raportörleri Hasan Tuna GÖKSU ve Serdar GÜLENER tarafından hazırlanmıştır. Anayasa Mahkemesinin kişi, zaman ve yer bakımından yetkisine ilişkin hususlar Serdar GÜLENER, konu bakımından yetkiye ilişkin hususlar ise Hasan Tuna GÖKSU tarafından derlenmiştir.

A. Kişi Bakımından (ratione personae) Kabul Edilemezlik:

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" madde kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanları" madde kenar başlıklı 46. maddesi:

MADDE 46-(1) Bireysel başvuru ancak O ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2) Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir.

(3) Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.

6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" madde kenar başlıklı 48. Maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesi

Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeci Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkemeye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.

1. Genel İlkeler

(B. No: 2012/95, 25/12/2012, § 21):

21. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükümleri gözetildiğinde, bireysel başvuruda bulunacakların, başvuruya konu ettiği kamu gücü işlemi, eylemi ya da ihmali nedeniyle ya kişisel olarak doğrudan etkilenmiş olması ya da başvurucu ile doğrudan mağdur arasında şahsi ve özel bir bağ bulunması gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 25.

2. Kuralın Uygulanması

a. Gerçek Kişiler Yönünden

(B. No: 2013/6179, 20/3/2014, §§ 24 ve devamı):

24. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

Kişi bakımından (ratione personae) bağdaşabilirlik, iddia edilen Sözleşme ihlalinin bir Sözleşmeci Devlet tarafından işlenmiş olması veya bir şekilde Sözleşmeci Devlete yüklenebilmesini gerektir.

Davalı devlet Mahkemenin kişi bakımından yetkisiyle ilgili her hangi bir itirazda bulunmamış olsa bile, bu mesele Mahkeme'nin re'sen incelemesi gereken bir meseledir (*Sejdić ve Finčić/Bosna Hersek* [BD], B. No. 27996/06 ve 34836/06, § 27).

Uluslararası insan hakları andlaşmaları tarafından korunan haklar, ilgili Taraf Devlet daha sonra ortadan kalksa veya yerine başka bir devlet geçse bile, Taraf Devletin ülkesinde yaşayan bireyler için sağlanmalıdır (*Bijelić/Sırbistan ve Karadağ*, B. No: 11890/05, § 69).

Başvurabilecek kişiler: Milliyeti, ikamet yeri, medeni statüsü, durumu veya hukuki ehliyeti ne olursa olsun, her gerçek ve tüzel kişi bireysel başvuru hakkını kullanabilir. Velayet hakkından yoksun bırakılmış bir anne (*Scozari ve Giunta/İtalya* [BD], B. No: 39221/98 ve 41963/98, § 138), bir küçük (*A./Birleşik Krallık*, B. No: 100/1997/884/1096), vasisinin iznini almamış hukuki ehliyeti bulunmayan bir kişi (*Zehentner/Avusturya*, B. No: 20082/02, § 39 vd) başvuru olabilir.

25. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 43).

26. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya*, B. No: 62543/00, 10/11/2004, , § 35). Ayrıca "mağdur" kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya*, § 38).

...

(B. No. 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42 ve devamı):

42. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul bulunmaktadır. Bunlardan birincisi başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalden dolayı, "güncel bir hakkının ihlal edilmesi" ve bunun sonucunda başvuru sahibinin kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi, ikincisi ise bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak ve doğrudan" etkilenmiş olması gerekir.

43. Bu iki temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddi-

asıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AIHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi "mağdur" statüsü kazanamaz.

44. Bireysel başvuruda "mağdur" kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (*Benzer yöndeki AIHM kararı için bkz. Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, No: 62543/00, 10/11/2004, § 35*). Ayrıca "mağdur" kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, § 38*).

45. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp, ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla, mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir.

46. Başvuru konusu Antalya 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 19/6/2012 tarihli ek kararı ile ertelenmiş cezanın aynen infazı için yapılan yeni ihbar hakkında işlem yapılmasına yer olmadığına ilişkin karar, başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen, objektif olarak başvurucuyu zarara uğratan bir karar değildir. Bu sebeple Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi itirazı reddetmiş; Yargıtay 2. Ceza Dairesi de temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü mahkeme kararından kişisel olarak etkilenmesi mümkün olmadığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kamu Tüzel Kişileri Yönünden

i. Mahalli İdareler

Köy

(B. No: 2012/22, 25/12/2012, §§ 28 ve devamı):

28. Bireysel başvuru, kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanan hak ihlallerine karşı tanınan bir yol olduğundan kamu tüzel kişilerine bireysel başvuru hakkı tanınması, bu anayasal kurumun hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır.

29. Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrası uyarınca yöneticileri doğrudan seçimle işbaşına gelen ve kamu tüzel kişiliğini haiz mahalli idare birimi olan köye, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacaklarını hükme bağlayan 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yapma hakkı tanınmamıştır.

30. Açıklanan nedenlerle kamu tüzel kişisi olan başvuru-cunun bireysel başvuru ehliyeti bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'kişi yönünden yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1430, 21/11/2013, § 27; B. No: 2013/5554, 6/2/2014, § 22.

Geniş anlamda her hangi bir hükümet dışı örgüt, yani hükümet gücünü kullanan kuruluşlar dışındaki bir örgüt, başvuru hakkını kullanabilir. Hükümet gücünü kullanmayan kamusal kuruluşlar (*Holy Monasteries/Yunanistan*, § 49; *Radio Fransa ve Diğerleri /Fransa* (k.k.), §§ 24-26), devletten hukuki ve mali olarak bağımsız olan kuruluşlar (*Islamic Republic Iran Shipping Lines/Türkiye*, §§ 80-81; *Unédic/Fransa*, §§ 48-59) başvurabilirler. Öte yandan bir belediye (*Ayuntamiento de Mula /İspanya* (k.k.)) veya belediyenin kamu otoritesini kullanan bir iştiraki (*Municipal Section Antilly/Fransa* (k.k.)), 34. Maddeye dayanarak bir başvuru yapma hakkına sahip değildir (ayrıca bk. *Döşemealtı Belediyesi/Türkiye* (k.k.)).

Bireyler topluluğu: bir çok birey arasında genellikle geçici olup da resmi olmayan ittifaklar ("Belçika Dil Davası") anlamına gelir.

Ancak yerel yönetimler veya diğer yönetim kuruluşları, bağlı oldukları ve adına kamu gücü kullandıkları devlet tarafından cezalandırılabilir eylemlerle ilgili olarak, kendilerini oluşturan veya temsil eden bireyler vasıtasıyla başvuruda bulunamazlar (*Demirbaş ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.))

Belediye

(B. No: 2012/22, 25/12/2012, §§ 24 ve devamı):

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla medeni haklara sahip gerçek ve tüzel kişiler bireysel başvuru yönünden dava ehliyetine sahiptir.

25. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği kurala bağlanmış, buna karşılık aynı maddenin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacakları belirtilmiştir.

26. Anılan fıkrada belirtilen '*kamu tüzel kişisi*' kavramı içine, merkezi idare birimleri yanında, mahalli idareler de girmektedir. Bu açıdan mahalli idareler üzerindeki vesayet denetiminin gevşek veya sıkı olmasının ya da ilgili idarenin içinde bulunduğu hukuki ilişkinin niteliğinin bir önemi yoktur.

27. Anayasa'nın 127. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları uyarınca '*köy*', köy halkının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan, kuruluş esasları kanunla düzenlenen ve merkezi idarenin idari vesayet denetimi altına bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip bir mahalli idare birimidir. 442 sayılı Kanun'da ise vergi salma ve ceza verme gibi kamu gücü ayrıcalıkları ve yetkileriyle donatılmış köyün karar organlarının seçimle işbaşına geleceği düzenlenmiştir.

28. Bireysel başvuru, kamu gücünün kullanılmasından kaynaklanan hak ihlallerine karşı tanınan bir yol olduğundan kamu tüzel kişilerine bireysel başvuru hakkı tanınması, bu anayasal kurumun hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır.

29. Anayasa'nın 127. maddesinin birinci fıkrası uyarınca yöneticileri doğrudan seçimle işbaşına gelen ve kamu tüzel kişiliğini haiz mahalli idare birimi olan köye, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacaklarını hükme bağlayan 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yapma hakkı tanınmamıştır.

30. Açıklanan nedenlerle kamu tüzel kişisi olan başvuru-cunun bireysel başvuru ehliyeti bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*kişi yönünden yetkisizlik*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/1327, 12/2/2013, §16 ve devamı; B. No: 2013/102, 30/5/2013.

ii. Meslek Kuruluşları

(B. No: 2012/1327, 12/2/2013, §§ 14 ve devamı):

14. Anılan (2) numaralı fıkroda belirtilen 'kamu tüzel kişisi' kavramı içine, merkezi idare birimleri ve yerinden yönetim kuruluşlarının yanında, kanunla kurulan meslek kuruluşları da girmektedir.

15. Anayasa'nın 135. maddesinin birinci fıkrasında '*Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.*' hükmüne yer verilerek, meslek kuruluşlarının kamu kurumu niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

16. 5174 sayılı Kanun'un 4. maddesinde '*Odalar; üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak ve bu Kanunda yazılı hizmetler ile mevzuatla odalara verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu*

kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.' hükmüne yer verilmiştir.

17. Anayasa'nın 135. maddesinin birinci fıkrası ve 5174 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre karar organları seçimle işbaşına gelen ve kamu tüzel kişiliğini haiz meslek kuruluşu olan Doğubayazıt Ticaret ve Sanayi Odasına, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacaklarını hükme bağlayan 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yapma hakkı tanınmamıştır.

19. Açıklanan nedenlerle kamu tüzel kişiliğine sahip olan başvurucunun bireysel başvuru ehliyeti bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*kişi bakımından yetkisizlik*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Vakıf Üniversiteleri

(B. No: 2013/1430, 21/11/2013, §§ 22 ve devamı):

22. Vakıf üniversiteleri, devlet tarafından, kanunla ve kamu tüzel kişisi olarak kurulmaktadır. Yasayla kurulma zorunluluğunun doğal sonucu olan 'kamu tüzel kişiliği' niteliği, üniversitelerin yapısına has bir özellik olduğundan, vakıflar tarafından kurulan üniversitelerin de kamu tüzel kişiliğine sahip olduğu açıktır.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, temel hak ve özgürlüklerinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı tanınmıştır. Ancak anılan Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapamayacakları belirtilmiştir. Buradaki 'kamu tüzel kişisi' kavramı içine vakıf üniversiteleri de girmektedir.

26. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuruda bulunamayacakları düzenlenmiş olup, anılan hükümde, başvuruya konu olayın özel hukuk ilişkisinden ya da kamu gücü kullanılmasından kaynaklanan bir olay olup olmadığı ayırımı yapılmamıştır. Bu açıdan ilgili idarenin içinde bulunduğu hukuki ilişkinin niteliğinin bir önemi yoktur.

c. Özel Hukuk Tüzel Kişileri Yönünden

i. Şirketler

(B. No: 2013/5554, 6/2/2014, §§ 29 ve devamı):

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesinde yer alan "mağdur" kelimesi ile ihtilaf konusu eylem ya da ihmalden doğrudan etkilenen kişinin kast edildiğini belirtmektedir (*Brumarescu/Romanya [BD]*, B. No: 28342/95, 28/10/1999, § 50).

29. Görüldüğü üzere idari işlemin iptali istemiyle dava açabilmek için menfaatin ihlal ediliyor olması yeterli görülümüş, bu kapsamda vergi sorumlularına, işçilerinin gelirlerinden tevkif edip vergi dairesine ödediği gelir vergisinden dolayı menfaat ilişkisinin varlığı nedeniyle vergi mahkemeleri ve Danıştay tarafından dava açma ehliyetinin olduğu kabul edilmiştir.

30. Bunun yanında yukarıda da açıklandığı üzere bireysel başvuru usulünde, idari yargı yerlerinde olduğu gibi menfaat ihlali başvuru yapmak için yeterli görülmemiş olup, ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlere bireysel başvuru hakkı tanınmış ve özel hukuk tüzel kişilerine ise ancak tüzel kişiliğe ait hakların ihlal edildiği durumda başvuru imkânı verilmiştir.

35. Bu durumda, başvuru şirketin işçilerine ödediği ücretlerden kesinti yapmak suretiyle ödediği gelir vergisinin Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilerek fazla ödendiği ileri sürülmek suretiyle yapılan başvuruda, özel hukuk tüzel kişisi olan şirketin güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmediği gibi tüzel kişiliğe ait bir hak da ihlal edilmiş olmadığından, başvuru şirketin mağdur statüsü bulunmamaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, özel hukuk tüzel kişisi olan başvuru şirketin mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Dernekler

(B. No. 2013/1212, 12/9/2013, §§ 22, 23):

22. Somut olayda başvuru özel hukuk tüzel kişisi olan dernek tarafından yapılmıştır. Ancak başvurucu, tüzelkişiliğe ait ne tür bir hakkının ihlal edildiğinden somut olarak bahsetmeksizin, üyelerinin aile, çevre, mülkiyet gibi bir kısım anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Buna karşılık başvuru konusu olayda Danıştay 10. Dairesinin 2002/1409 (bozma sonrası 2007/1992) esasına kayden görülen davanın konusu ise Yusufeli İlçesinde “Yusufeli Barajı ve HES Projesi”nin uygulanması ile ilgili alınan idari karar ve işlemin iptaline ilişkindir. Bu durumda söz konusu idari karar ve işlemin başvurucu Derneğin tüzel kişiliğine ait haklarına bir müdahale oluşturduğundan bahsedilemez. Yalnızca Yusufeli İlçesinde baraj ve HES projesinin uygulanacağı bölgede yaşayan kişilerin durumlarını etkileme ihtimali bulunan bahse konu davada, davaya konu Bakanlar Kurulu kararı ile ret işlemi nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurucu Derneğin, bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır (B. No: 2012/95, 25/12/2012).

23. Açıklanan nedenlerle, özel hukuk tüzel kişisi olan başvurucu Derneğin mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “kişi yönünden yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yer (ratione loci) Bakımından Kabul Edile- mezlik

Not: Bu kısım ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Bölümlerince 20/6/2014 tarihine kadar verilmiş ve yayımlanmış bir karar tespit edilememiştir.

Yer bakımından (ratione loci) bağdaşabilirlik, iddia edilen Sözleşme ihlalinin davalı devletin yargı yetkisi alanında veya davalı devlet tarafından etkili bir şekilde kontrol edilen topraklarda meydana gelmiş olmasını gerektirir (*Kıbrıs/Türkiye* [BD], §§ 75-81; *Drozđ ve Janousek/Fransa ve İspanya*, §§ 84-90).

Sözleşme Devletin ülkesi dışında meydana gelen ve Sözleşme Devletin yargı yetkisi alanındaki bir makamla ilgisi bulunmayan olaylara dayanan başvurular, Sözleşme'yle yer bakımından bağdaşmaz oldukları gerekçesiyle reddedilir.

Şikayetler, bir Sözleşme Devletin ülkesi dışında meydana gelen eylemlerle ilgili ise, Hükümet başvurunun yer bakımından kabul edilemez olduğuna dair bir ilk itirazda bulunabilir (*Loizidou/Türkiye* (ilk itirazlar), § 55; *Rantsev/Kıbrıs ve Rusya*, § 203). Böyle bir itiraz, Sözleşme'nin 1. maddesine göre incelenir (bu maddedeki "yargı yetkisi alanı" kavramının kapsamı için *Banković ve Diğerleri /Belçika ve Diğer 16 Sözleşme Devlet* (k.k.) [BD], § 75 kararına bakılabilir).

Bazen, başvurunun yargılama sırasında başka bir Sözleşme Devlette ikamet ettiği halde davalı devletteki mevzuatın kendisinin daha lehine olması nedeniyle davalı devlette dava açtığı gerekçesiyle, başvurunun yer bakımından Sözleşme hükümleriyle bağdaşmadığı şeklinde davalı Hükümetin itirazlarda bulunduğu görülmektedir. Mahkeme bu tür başvuruları da Sözleşme'nin 1. maddesi açısından inceler (*Haas/İsviçre* (k.k.)).

Ancak devletin yurtdışındaki diplomatik ve konsolosluk temsilciliklerinin eylemleri nedeniyle sorumlu olduğu ve diplomatik misyonlar (*X/Almanya* (k.k.); *M/Danimarka* (k.k.)), § 1 ve buradaki atıflar) veya devletin bayrağını taşıyan veya devlette tescilli olan araçlarda ve uçakta yapılan eylemlerle (*Banković ve Diğerleri/Belçika ve Diğer 16 Sözleşme Devlet* (k.k.) [BD], § 73) ilgili olarak yer bakımından bağdaşmazlık

meselesinin doğmadığı açıktır.

Son olarak, Mahkemenin yer bakımından (ratione loci) yetkisizlik tespit etmiş olması, başvurucuların Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında bir veya bir kaç Sözleşmeci Devletin egemenlik alanına girip girmedikleri konusunu incelemesini engellemez (*Drozđ ve Janousek/ Fransa ve İspanya*, § 90).

C. Zaman (ratione temporis) Bakımından Kabul Edilemezlik

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

Anayasa'nın geçici 18. maddesi:

Bireysel başvuruya ilişkin gerekli düzenlemeler iki yıl içinde tamamlanır. Uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvurular kabul edilir.

6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası:

Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesinin üçüncü paragrafının (a) bendi

"3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

(a) Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması ..."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 32. maddesi

"1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar.

2. Mahkeme'nin yetkili olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, kararı Mahkeme verir."

1. Genel İlkeler

(B. No: 2012/51, 25/12/2012, §§ 17, 18, 19, 22):

17. Anılan Anayasa ve kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

Aynı yönde bkz. (B. No: 2012/73, 5/3/2013, § 16; B. No: 2012/142, 9/1/2014, §§ 18, B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 23).

18. Hukukun genel ilkelerinden birisi hukuk güvenliği prensibidir. Bu ilke, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmelerini, devletin de hukuki düzenlemeler-

de bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Kanunlar, ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılır. Bu nedenle, bireysel başvurular bakımından Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/73, 5/3/2013, § 17; B. No: 2012/162, 12/2/2013, § 19; B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 24 ve devamı; B. No:

Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin belirlenmesi konusunda kritik tarih, kural olarak ilgili devlet bakımından Sözleşme'nin ve Protokollerin yürürlüğe girdiği tarihtir (örneğin [Şilih/Slovenya](#) [BD], B. No: 71463/01, § 164).

Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi, iddia edilen müdahaleyi oluşturan olaylarla ilgili olarak belirlenmelidir. Dolayısıyla her bir davada, iddia edilen müdahalenin tam zamanını tespit etmek önemlidir. Mahkeme bu tespiti yaparken, hem başvuruçunun şikayet ettiği olayları ve hem de ihlal edildiği iddia edilen Sözleşme'deki hakkın kapsamını dikkate almak zorundadır (a.g.k., § 131; [Blečić/Hırvatistan](#) [BD], B. No: 59532/00, § 82).

Mahkeme bu testi kritik tarihten önceki ve sonraki farklı yargısal kararlara uygularken, daha sonra müdahalenin sadece varlığını sürdürmesine yarayan başka hukuk yolları mevcut olsa bile (Yüksek Mahkemenin kararını onaylayan Anayasa Mahkemesi kararı için [Blečić/Hırvatistan](#) [BD], B. No: B. No: 59532/00, § 85; veya Yüksek Mahkeme ve Anayasa Mahkemesi kararları [Mrkić/Hırvatistan](#) (k.k.), B. No: 7118/03), başvuruçunun haklarını bizzat ihlal etmiş olabilecek nihai karara bakar (başvuruçunun kiraçılığını sona erdiren Yüksek Mahkeme kararı [Blečić/Hırvatistan](#) [BD], B. No: B. No: 59532/00, § 85; veya Bölge Mahkemesi kararı [Mrkić/Hırvatistan](#) (k.k.), B. No: 7118/03).

2013/1484, 17/9/2013, §§ 23, 24.

22. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/142, 9/1/2014, §§ 28, 29; B. No: 2012/162, 12/2/2013, § 23; B. No: 2013/883, 5/3/2013, §§ 18, 19; B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 16, 17; B. No: 2013/5508, 10/1/2014, §§ 19, 20. B. No: 2012/836, §§ 24-25; B. No: 2013/5278, 15.4.2014, § 37; B. No: 2013/5521, 15/4/2014; B. No: 2013/6689, 14/4/2014).

(B. No: 2012/73, 5/3/2013, § 19):

19. Açıklanan nedenlerle, olayda iç hukuk yolunu tüketen nihai kararın, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kuralın Uygulanması

a. Yargı Kararları Yönünden

i. Etkili Olmayan ya da Olağanüstü Bir Yola Başvurulması

(B. No: 2012/317, 16/4/2013, ŞŞ 19, 22):

19. Olağan kanun yollarına başvurulması sonucu kesinleşen mahkeme kararlarından sonra, kararların yerine getirilmesi konusunda yetkisi bulunmayan kurum veya organlara başvuruda bulunulması etkili bir başvuru yolu olmadığı gibi, bu başvurunun reddine karar verilmesi de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için yeni bir hak ve yetki vermeyecektir. Tüketilen yolun Anayasa Mahkemesi önündeki başvuruya konu olan duruma çözüm getirme, başka bir ifadeyle

Anayasa'yı ihlal ettiği iddia edilen hususun düzeltilmesini ve ihlalin ortadan kaldırılmasını sağlayabilme özelliğine sahip olması gerekir. Mahkeme, başvuru konusu olaya etkin bir çözüm sunacak yetkisi olmayan kurum ve organlara başvurularak davanın canlandırılmasına ve başvurunun zaman bakımından yetki kapsamına alınmasına izin vermemektedir (B. No: 2012/829, Ş 32, 5/3/2013).

...

22. ... Başvurucunun anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri

Onay tarihinden önce açılan fakat bu tarihten sonra devam eden davaların uzunluğu (madde 6(1)) ile ilgili şikâyetler bakımından özel bir durum doğmaktadır. Mahkeme'nin yargı yetkisi kritik tarihten sonraki dönemle sınırlı olmakla birlikte, Mahkeme sık sık kendisine rehberlik etmesi için davanın bu tarihteki durumunu dikkate almaktadır (örneğin, [Humen/Polonya](#) [BD], B. No: 26614/95, ŞŞ 58-59; [Foti ve Diğerleri/İtalya](#), B. No: 7604/76; 7719/76; 7781/77; 7913/77, Ş 53).

Aynı şey, tutuklama (madde 3); [Klyakhin/Rusya](#), B. No: 46082/99, ŞŞ 58-59) veya tutulma koşulları (madde 3) ([Kalashnikov/Rusya](#), B. No: 47095/99, Ş 36) ile ilgili olaylar için de geçerlidir.

Muhakemenin adil olup olmadığı konusunda Mahkeme, yargılama aşamasındaki kusurların, kritik tarihten önce yürütülen bir soruşturmadaki usul koruyucuları tarafından giderilebilir olup olmadığını inceleyebilir ([Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya](#), B. No: 10590/83, ŞŞ 61 ve 84). Böylece Strazburg yargıçları, muhakemeyi bir bütün olarak incelemektedirler (ayrıca [Kerojärvi/Finlandiya](#), Ş 41).

Bir özgürlükten yoksun bırakma, Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden önce meydana gelmiş ise, 5(5). fıkra bakımından yapılan bir usul şikayeti Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisine girmez ([Korizno/Letonya](#) (k.k.), B. No: 68163/01).

sürdüğü bu hükümler ile başvuru konusunun murisi tarafından Orman İdaresi aleyhine Balıkesir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine açılan dava sonucunda verilen ve 1951 yılında kesinleşen müdahalenin men'i kararı, 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği için 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Kesinleşen Mahkeme Kararının Tebliğinin Kritik Tarihten Sonra Yapılması

(B. No: 2012/329, 12/2/2013, §§ 18, 19, 20):

18. 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesi uyarınca, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin daireleri veya Daireler Kurulu kararları verildikleri tarihte kesin olup kesin hükmün bütün sonuçlarını doğurur. Dolayısıyla kararın tebliğinin hükmün kesinleşmesi üzerinde bir etkisi bulunmayıp tebliğ tarafların kararlardan haberdar olmalarını sağlar.

19. Başvuru konusu olayda, 16/6/2011 tarihinde muvafakat talebi reddedilen başvuru, 5/8/2011 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde işlemin iptali talebiyle dava açılmıştır. Açılan dava, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 2. Dairesinin 11/4/2012 tarih ve E.2011/1031, K.2012/420 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Başvurucunun 28/5/2012 tarihli karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 19/9/2012 tarih ve E.2012/774, K.2012/775 sayılı kararı ile reddedilmiş ve karar verildiği tarihte kesinleşmiştir. Karar, 28/9/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

20. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 18 ve devamı.

iii. Yargılamanın Yenilenmesinin Zaman Yönünden Yetki Üzerinde Bir Etkide Bulunmaması

(B. No: 2012/829, 5/3/2013, §§ 28 ve 29):

28. Başvuru konusu olayda olağan kanun yolu, temyiz üye-

rine Yargıtay 11. Ceza Dairesinin İstanbul 13. Asliye Ceza Mahkemesinin kararını 24/6/2009 tarihinde düzelterek onaması ile tamamlandığından, karar bireysel başvuru yönünden bu tarihte kesinleşmiştir. Başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesi gereğince yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmasının, bu yolun olağan bir kanun yolu olmaması nedeniyle, kararın 24/6/2009 tarihinde kesinleşmesi üzerinde bir etkisi olmayacaktır.

29. Açıklanan nedenlerle, 213 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan hapis cezası verilmesi ile sonuçlanan başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 23, 24; B. No: 2013/781, 26/3/2013, §§ 18, 19; B. No: 2013/4413, 21/11/2013, §§ 28, 29.

iv. Açıkça Başarısız Olacağı Belli Olan Başvurular

(B. No: 2012/829, 5/3/2013, §§ 30 ve devamı):

30. ... Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi sürecine ilişkin nihai karar tarihinin 1/10/2012 tarihinde yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin karara yapılan itirazın reddedildiği 19/10/2012 tarihi olduğunu ileri sürmektedir. Ancak başvuru dilekçesi ve ekindeki belgeler incelendiğinde Vergi Mahkemesinin kararına dayanılarak daha önce iki kez daha yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulduğu görülmektedir.

...

32. Daha önce başvurulduğu ve reddedildiği için başarılı olunmayacağı belli olan başvuru yoluna, yeni bir delil ileri sürmeksizin, bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden sonra tekrar başvurulması sonucu verilen ret kararı üzerine yapılan bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Nitekim başvuru konusu olayda ikinci ve üçüncü defa yapılan yargılamanın yenilenmesi başvurularında, yargılamanın yenilenmesi

nedenlerinin bulunup bulunmadığı konusunda değerlendirme yapılmamış olup, talebin daha önce reddedilmesi nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin karara yönelik şikâyetler yönünden, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

v. Davacı Tarafından Davasının Takipsiz Bırakılması Nedeniyle Verilen Kararın Kritik Tarihten Önce Olması

(B. No: 2013/2995, 20/2/2014, §§ 22, 23):

22. ... davacı tarafça yargılamanın takip edilmeyeceğinin beyan edilmesi üzerine, uyuşmazlık hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair hüküm tesis edildiği ve gerekçeli kararın başvurucuya 23/11/2009 tarihinde tebliğ edilmesini takiben, 9/12/2009 tarihinde kesinleştiğine dair şerh verildiği görülmekle, başvurucunun belirtilen dava evrakına yönelik makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının incelenmesinin, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vi. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Kritik Tarihten Önce Verilmesi

(B. No: 2013/3175, 20/2/2014, §§ 18, 19):

18. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında "görevli memura hakaret" suçundan açılan kamu davasında Eşme Asliye Ceza Mahkemesinin 27/9/2007 tarih ve E.2005/50, K.2007/154 sayılı kararı ile başvurucunun mahkumiyetine karar verilmiştir. Söz konusu karar, Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 24/6/2008 tarih ve E.2008/6664, K.2008/14420 sayılı kararıyla bozulmuş, bozmaya uyan yerel mahkemenin 21/5/2010 tarih ve E.2008/373,

K.2010/210 sayılı kararıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiştir. Karar, 22/6/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

19. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, makul sürede yargılama yapılmadığı iddiasına konu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vii. İlanen Tebliğ Yoluyla Kararın Kesinleşmesinin Kritik Tarihten Önce Olması

(B. No: 2013/6047, 23/1/2014, §§ 23 ve devamı):

23. Başvurucu, kararın kesinleştirilmesinin karar tarihinden uzun süre sonra gerçekleştirildiğini ileri sürmüştü de karar, Basın İlan Kurumunun faturasından anlaşıldığı üzere 27/6/2012 tarihinde ilanen tebliğ edilmiş ve ilan tarihinden itibaren 7. günün sonunda tebliğ edilmiş sayılacağı ilanda belirtilmiştir. İlanen tebliğ tarihinden sonra karar temyiz edilmemiştir. Dolayısıyla 27/6/2012 tarihli ilandan sonra 7. günün sonunda 4/7/2012 tarihinde karar hukuken kesinleşmiştir. Her ne kadar Mahkemece, başvurusunun talebi üzerine karar 8/4/2013 tarihinde kesinleştirilmişse de bu kesinleşme şerhi tespit hükmündedir. Kararın 4/7/2012 tarihinde kesinleştiği hususunu değiştirmez. Kesinleşme şerhli kararın tebliğ edilmesi hukuk sisteminde düzenlenmediği için Mahkemece kesinleşme şerhinin başvuruca ya tebliğ zorunluluğu da bulunmamaktadır.

24. Mahkemece verilen kararın 27/6/2012 tarihinde ilanen tebliğ edilmesinden sonra olağan kanun yollarına başvurulmaması üzerine, 4/7/2012 tarihinde hüküm kesinleştiği için başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

viii. Karar Düzeltme Talebinin Reddinin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmesi

(B. No: 2012/388, 25/12/2012, §§ 19, 20):

19. ... Söz konusu ret kararı Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 7/12/2010 tarih ve E. 2010/11451, K. 2010/15719 sayılı kararı ile onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise anılan Dairenin 22/3/2011 tarih ve E. 2011/2171, K. 2011/3854 sayılı kararı ile reddedilmiş, ret kararı aynı tarihte kesinleşmiştir.

20. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/491, 5/3/2013, §§ 15, 17, 18; B. No: 2012/754, 5/3/2013, §§ 17,18; B. No: 2012/1056, 16/4/2013, §§ 28, 29.

ix. Kanun Yararına Bozma Yolunda Verilen Kararın Kritik Tarihten Önce Olması

(B. No: 2012/644, 5/3/2013, §§ 22 ve devamı):

22. 5271 sayılı Kanun'un 309. ve 310. maddeleri uyarınca kanun yararına bozma; hâkimler ve mahkemeler tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlar için öngörülen ve bu kararların Yargıtayca denetlenmesini sağlayan bir kanun yoludur. Amacı kesinleşen kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek ve kanunların ülke içinde eşit bir şekilde uygulanmasını sağlamak olan kanun yararına bozma, kesin kararlara karşı başvuru olan bir yol olduğundan, olağanüstü bir kanun yoludur. Öte yandan kanun yararına bozma, kişiler için doğrudan ulaşılabilir bir yol olmayıp olağanüstü bir kanun yolu niteliği taşımakla, tüketilmesi gereken bir yol değildir.

23. Başvuru konusu olayda, kanun yararına bozma yolunun kabulü ile yeniden incelenmiş dosya hakkında Yargıtay 7. Ceza Dairesinin karar tarihi olan 6/2/2012 tarihinin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kaldığı açıktır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İdari Kararlar ve İşlemler Yönünden

i. Kesinleşen Disiplin Cezası Kararının İnfazının Kritik Tarihten Sonra Yapılması

(B. No: 2012/832, 12/2/2013, §§ 16 ve devamı):

16. Başvuru konusu olayda başvurucu 30/5/2012 tarihinde 1632 sayılı Kanun'un 171. maddesi uyarınca disiplin amiri tarafından altı gün oda hapsi cezası ile cezalandırılmış, anılan Kanun'un 188. maddesi uyarınca aynı gün yaptığı itiraz ise 15/6/2012 tarihinde üst disiplin amiri tarafından reddedilmiştir. Başvurucu hakkında verilen ceza, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleşmiştir.

17. Başvurucu hakkında verilen oda hapsi cezası Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi başladıktan sonraki tarih olan 30/10/2012 ila 5/11/2012 tarihleri arasında infaz edilmiş ise de infazın verilen cezanın kesinleşmesi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu işlemin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/889, 26/3/2013, §§ 18, 19, 20.

ii. Kesinleşen Disiplin Cezası Kararına Kritik Tarihten Sonra Şikâyet Yapılması

(B. No: 2012/595, 26/3/2013, §§ 19 ve devamı):

19. ... başvuruya konu oda hapsi cezası, başvurucuya tebliğ edildiği 22/11/2008 tarihinde ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin

başladığı tarihten önce kesinleşmiştir.

20. Başvurucu, hakkında verilen oda hapsi cezasına karşı Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi başladıktan sonraki tarih olan 25/9/2012 tarihinde şikâyet yoluna başvurmuş ise de şikâyetin verilen cezanın kesinleşmesi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu işlemin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Disiplin Cezasının Tebliğ ile Öğrenilmesinin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmesi

(B. No: 2013/2600, 23/1/2014, §§ 25 ve devamı):

25. ... Bu çerçevede 8/11/2011 ve 9/11/2011 tarihli disiplin cezalarının başvuru tarafından, en geç sözleşmenin feshedildiğine dair yazının kendisine tebliğ edildiği 31/1/2012 tarihinde öğrenildiğinin ve bu tarihte kesinleştiğinin kabulü gerekir.

26. Sonuç olarak, başvuruya konu 6/4/2011 tarihli disiplin cezasının 7/4/2011 tarihinde; 23/11/2011 ve 20/12/2011 tarihli disiplin cezalarının ise 31/1/2012 tarihinde tebliğ edildiği ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştikleri anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu disiplin cezasının 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştikleri anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Disiplin Cezasının İptali İstemiyle Açılan Davaya İlişkin Mahkeme Kararının Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi

(B. No: 2013/1474, 3 /4/2014, § 33):

33. Bu durumda, sözü edilen ihlal iddiasının dayanağı olan disiplin cezasının iptali istemiyle açılan davaya ait Mahkeme kararının, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi-

nin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

v. Yargıtay Başkanlık Kurulunun Kritik Tarihten Önce Verdiği Karar

(B. No: 2012/613, 13/6/2013, §§ 17, 18):

17. Başvuru konusu olayda başvurucu, Başkanlık Kuruluna hitaben yazdığı 21/2/2012 tarihli dilekçesi ile Yargıtay 13. Hukuk Dairesi Başkan ve üyeleri hakkında şikayetçi olarak Yüksek Disiplin Kuruluna sevk edilmelerini talep etmiş, Başkanlık Kurulu 15/3/2012 tarihinde işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermiş ve karar 2797 sayılı Kanun'un 46. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bu tarihte kesinleşmiştir. Yargıtay Birinci Başkanlığının başvurucuya yönelik bilgilendirme yazısının (§ 8) ve başvurucunun kesin olan bu işlem aleyhine Yargıtay Başkanlar Kuruluna yaptığı itirazın verilen kararın kesinliği üzerinde bir etkisi yoktur. Nitekim Başkanlar Kurulu da itirazı Başkanlık Kurulu kararının kesin olduğu gerekçesiyle işin esasına girmeksizin reddetmiştir.

18. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vi. Başvuru Yollarının Tüketilmemesi Nedeniyle İşlemin Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi

(B. No: 2012/406, 16/4/2013, §§ 15, 16):

15. Başvuru konusu olayda, başvurucunun taşınmazı üzerinde kazı yapılması talebini içeren nihai başvurusu, İzmir Müze Müdürlüğü'nün 11/10/2010 tarih ve 2340 sayılı yazısı ve 24/12/2010 tarih ve 2950 sayılı yazısıyla reddedildiğinden ve bu red işlemine karşı da idari yargı mercilerine müracaat edilmediğinden nihai işlem kesinleşmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu işlemin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksiz 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vii. Resen Emekliye Ayırma İşleminin Kritik Tarihten Önce Gerçekleşmiş Olması

(B. No: 2012/649, 16/4/2013, §§ 14 ve devamı):

14. Başvurucu, 'disiplinsizlik' nedeniyle 31/8/1972 tarih ve 11279 sayılı karar ile resen emekliye ayırma işlemine tabi tutulmasının hak arama hürriyetini engellediğini, masumiyet karnesini ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

...

18. Başvurucunun, temel hak ihlaline sebep olduğunu iddia ettiği 31/8/1972 tarihli idari işlemin, 6216 sayılı Kanun'un 76. maddesi ile geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası dikkate alındığında 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu görülmektedir. Anayasa Mahkemesinin, bu tarihten önce kesinleşen kamu gücü işlemlerini bireysel başvuru yoluyla denetleme yetkisi bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu işlemin bu bölümünün 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/1097, 20/2/2014, §§ 22, 23; B. No: 2012/1180, 20/2/2014, §§ 23, 24; B. No: 2012/1096, 20/2/2014, § 23, 24; (B. No: 2012/1097, 20/2/2014, §§ 25, 26; B. No: 2013/1199, 20/2/2014, §§ 23, 24.

c. Tutukluluğa İlişkin Verilen Kararlar Yönünden

i. Hükmen Tutukluluk Kararının Kritik Tarihten Önce Verilmiş Olması

(B. No: 2012/680, 2/10/2013, §§ 22 ve devamı):

22. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda

şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespiti ve buna bağlı olarak serbest kalmaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür. Ancak başvuru hali hazırda tahliye olmuş ya da hükümlü hale gelmiş ise bu takdirde serbest kalma ihtimali ortadan kalkmaktadır. Bu takdirde ancak tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespiti ve talep halinde buna bağlı olarak tazminata hükmedilmesine karar verilmesi gerekir. Ne var ki bu tür talepler için de varsa olağan kanun yolları denendikten sonra ve gerekiyorsa bireysel başvuru yapılmalıdır. (B. No: 2012/726, §§ 30, 31, 2/7/2013).

23. Ancak, başvurunun kabul edilebilir bulunabilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür.

24. Somut olayda başvuru 22 Şubat 2010 tarihinde gözetilme altına alınmış, 23 Şubat 2010 tarihinde tutuklanmıştır. Başvuru formundan anlaşıldığı kadarıyla bu tutuklamanın 31/3/2010 tarihine kadar sürdüğü ve 11/2/2011 tarihli celsede Mahkeme tarafından başvuru yeniden tutuklanmasına ve müteakip duruşmalarda da tutukluluğun devamına karar verildiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun tutukluluğun devamına dair verilen kararlara karşı yapmış olduğu itirazlar da reddedilmiştir (§ 9). Buna göre tutuklulukla ilgili şikâyetlerin bir bütün olarak başvuru hakkında mahkemece hüküm verilmeden önceki dönemde kesinleşen kararlara ilişkin olduğu açıktır.

25. ... Ancak, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten sonra verilmiş olsa bile, kişi hakkındaki tutman niteliği üzerinde bu kararın herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Zira başvuru tutukluluk hali davanın esasına ilişkin kararın açıklanmasıyla birlikte sona ermiştir. Kararla birlikte başvurucuya isnat olunan suç sabit görülerek cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Dolayısıyla, hükmen tutukluluğa itiraz ve incelemesinin 23/9/2012 tarihinden

sonra gerçekleştirilmiş olmasının Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 35).

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun tutukluluğa ilişkin şikâyetlerine konu olan kararların tamamının Anayasa Mahkemesinin yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştiği anlaşıldığından, başvurunun 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı Yönde bkz. B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 35; B. No: 2012/726, 2/7/2013, §§ 35, 36; B. No: 2012/727, 2/10/2013, §§ 26-27; B. No: 2012/749, 2/10/2013, §§ 27, 28; B. No: 2012/853, 2/10/2013, §§ 27, 28; B. No: 2012/943, 2/10/2013, §§ 30, 31, 32; B. No: 2012/949, 2/10/2013, §§ 26, 27, 28; B. No: 2012/955, 2/10/2012, §§ 25, 26; B. No: 2012/1005, 2/10/2013, §§ 26, 27, 28; B. No: 2012/953, 2/10/2013, §§ 25, 26; B. No: 2012/1012, 2/10/2013, §§ 26, 27, 28; B. No: 2012/1013, 2/10/2013, §§ 26, 27, 28; B. No: 2012/1040, 9/1/2014, §§ 47, 48, 49; B. No: 2012/1109, 2/10/2013, § 27, 28; (B. No: 2013/1130, 17/9/2013, §§ 25, 26, 27. B. No: 2013/5512, 3/4/2014, § 24).

ii. Tutukluluğa İtirazın Reddine İlişkin Kararın Kritik Tarihten Önce Kesinleşmesi

(B. No: 2012/266, 16/5/2013, § 16):

18. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu tutukluluğa itirazın reddine ilişkin kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'zaman bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Makul Sürede Yargılama Hakkının İhlali Şikayetine Konu Olan Davalar Yönünden

(B. No: 2012/142, 9/1/2014, § 45):

45. Bununla birlikte, suç isnadının tarihi ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi ile ilgili zaman bakımından yetkisinin başladığı tarih farklı olabilir. İsnat tarihi Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olan ancak bu tarihte yargılaması devam eden ya da verilen nihai karar henüz kesinleşmemiş

olan ceza davaları ile ilgili olarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetler bakımından dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, suçun isnat edildiği tarihten itibaren geçen süredir. Dolayısıyla, ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki şikayetlerde, 23/9/2012 tarihinde derdest olmak şartıyla, suç isnadının gerçekleştiği tarih ile suç isnadına ilişkin nihai kararın ilgilisi tarafından öğrenildiği tarihe veya devam eden davalarda Anayasa Mahkemesinin başvurusu karara bağladığı tarihe kadar geçen süre dikkate alınmalıdır.

Aynı Yönde bkz. (B. No: 2013/5881, 3/4/2014 § 38; B. No: 2012/1145, 15/4/2014, § 22, 33; B. No: 2013/2253, 15/4/2014, § 29; B. No: 2013/4785, 15/4/2014, § 47)

D. Konu Bakımından Kabul Edilemezlik

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası :

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları:

(1) Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu

(3) Yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı gibi Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvurunun konusu olamaz.

1. Genel İlkeler

(B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16):

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi

gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir.

(B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 22-25):

22. Başvurucu, kamu personelinin liyakat ve yeteneği çerçevesinde dilediği alanda çalışma ve mesleğini seçme hakkı bulunduğunu, kendisine bu imkânın tanınmaması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

Bir şikâyetin Sözleşme'yle konu bakımından bağdaşabilir olması için, başvuru tarafından dayanılan hak, yürürlüğe girmiş olan Sözleşme ve Protokollerle korunmuş olmalıdır. Örneğin, yabancı ülke vatandaşlarının Sözleşme'ci bir Devlete girme ve oturma hakkıyla (*Penefial Salgado v. İspanya*, B.No: 65964/01, 16/4/2002) ilgili başvuru kabule dileyebilir değildir; çünkü bu hak, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlükler arasında yer almamaktadır.

Mahkeme, diğer uluslararası belgeler tarafından korunan hakların ihlali iddialarını incelemekle yetkili olmamakla birlikte, Sözleşme metnindeki kavramların ve terimlerin anlamlarını tanımlarken, uluslararası hukukun Sözleşme dışındaki unsurlarını da dikkate alabilir ve almaktadır (*Demir ve Baykara/Türkiye* [BD], B. No: 34503/97, 12/12/2008, § 85).

24. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte AİHS'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir. (Leander/İsveç, B. No: 9248/81, 26/3/1987, § 59; Kosiek/Almanya, B. No: 9704/82, 28/8/1986, §§ 34-35; Massa / İtalya, B. No: 265-B, 24/8/1993, § 26; Neigel / Fransa, B. No: 18725/91, 17/3/1997, § 44).

25. Buna göre başvuru başvurusu dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü istediği kamu görevinde çalışma hakkı, Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden, başvuru başvurusunun bu iddiasının 'konu bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. "Kişisel/Medeni Hak ve Yükümlülükler" Kavramı

a. Anayasanın 36/1. Fıkrası Kapsamında Genel Şartlar

(B. No: 2012/917, 16/4/2013, §§ 20 ve 21):

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da

adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı"

"Uyuşmazlık" (Fransızca, "contestation") kelimesi biçimsel değil maddi anlamıyla ele alınmalıdır (*Le Compte, Van Leuven ve De Meyere/Belçika*, B. No: 6878/75, 7235/75, 23/06/1981, § 40). Görünüşün ve kullanılan dilin ardına geçilmeli ve her bir olaydaki koşullara göre durumun gerçeklerine yoğunlaşılmalıdır (a.g.k.; *Gorou/Yunanistan (no. 2)* [BD], B. No: 12686/03, 20/03/2009, §§ 27 ve 29). "Uyuşmazlık" gerçek ve ciddi bir niteliğe sahip olmalıdır (*Sporrong ve Lönnroth/İsveç*, B. No: 7151/75, 7152/75, 23/09/1982, § 81). Uyuşmazlık, sadece bir hakkın gerçekten var olup olmadığıyla değil, ama aynı zamanda kapsamı ve kullanılma tarzıyla da ilgili olabilir (*Bentham/Hollanda*, B. No: 8848/80, 23/01/1985, § 32). Uyuşmazlık ayrıca maddi konuları da ilgilendirebilir. Yargılamanın sonucu, söz konusu hakkı doğrudan belirleyici olmalıdır (örneğin, *Ulyanov/Ukrayna*, B. No: 16472/04, 5.10.2010 (k.k.)).

kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

21. AİHS'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “*medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların*” ... esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konu(larla) ile sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olmasının... gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâl(ler) dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve AİHS kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 24; B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 19.

b. “Uyumsuzluk” Kavramı ve “İç Hukukta Savunulabilir Bir Hakkın” Varlığı

(B. No: 2013/3912, 6/2/2014, §§ 21):

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenmeye almamaktadır. Sözleşmenin 6. maddesi bir kimsenin “*medeni hak ve yükümlülükleri*”nin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanır. Sözleşmenin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “*medeni*” meselelerde

Adil yargılanma hakkı kapsamında bir inceleme yapılabilmesi için yargılamanın “*medeni hak ve yükümlülükler*” ile ilgili olması gerekir. Anılan kavram, bireysel başvuru kapsamında “*özerk*” olarak yorumlanır (*Boulois/Lüksemburg* [BD], B. No: 37575/04, 3/4/2012, § 90; *Engel ve Diğeleri/Hollanda* [GK], B. No: 5100/71 5101/71 5102/71, 8/6/1976, § 81).

Bir hakkın, bireysel başvuru kapsamında “*medeni*” hak niteliğinde olup olmadığı, iç hukuktaki sınıflandırmasına göre değil, hakkın içeriği ve etkileri dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu sırada genel olarak Sözleşme'nin konusu ve amacı ile diğer taraf devletlerin hukuk sistemleri de dikkate alınmalıdır (*König/Almanya* [GK], B. No: 6232/73, 28/6/1978, § 89). Bir başvuruda, adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönü bakımından inceleme yapılabilmesi, “*iç hukukta tanınmış*” ve “*en azından ileri sürülebilir nitelikte*” bir hak üzerinde uyumsuzluk bulunmasına bağlıdır (*Boulois/Lüksemburg* [BD], B. No: 375375/04, 03/04/2012, § 90).

uygulanabilirliği için ilk olarak bir uyuşmazlığın bulunması gerekir. İkinci olarak uyuşmazlık, en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek “haklar ve yükümlülükler” ile ilgili olmalıdır. Üçüncü olarak uyuşmazlık konusu “haklar ve yükümlülükler”, Sözleşme’deki anlamıyla “medeni” olmalıdır. Son olarak adil yargılanma hakkının kapsamına alınması istenen usulün, medeni hak ve yükümlülüğü karara bağlaması gerekir.

c. Güncel ve Kişisel Bir Hakkın Varlığı

(B. No: 2013/6179, 20/3/2014, §§ 24-26):

24. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucağının “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı kişinin “kişisel olarak” ve “doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucağının kendisinin “mağdur” olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

25. Bu üç temel koşula ilave olarak 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine ancak Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlal edildiği iddiasıyla başvurulabilir. Buradan çıkan sonuca göre Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamında bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi “mağdur” statüsü kazanamaz (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 43).

26. Bireysel başvuruda “mağdur” kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır (Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya, B. No:

62543/00, 10/11/2004, , § 35). Ayrıca “mağdur” kavramının yorumu, günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup, bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde uygulanmalıdır (*Gorraiz Lizarraga ve Diğerleri/İspanya*, § 38).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 11-19.

d. Kapsama Alınan Diğer Uyuşmazlık Türleri

i. Yargılamanın Yenilenmesi

(B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 25):

25. AİHS'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının kapsamı medeni haklara ilişkin bir uyuşmazlığın karara bağlanması ile ceza alanındaki bir suç isnadı konularıyla sınırlandırılmıştır. Ancak, Anayasa Mahkemesi dosya kapsamında yer alan olay ve olgular ışığında başvuru konusu şikayetin hukukî nitelemesini ve Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamını belirleme yetkisine sahip olup, yargılamanın yenilenmesini de bu kapsamda değerlendirmiştir.

(B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 3 ve, 37):

30. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının kapsamı medeni haklara ilişkin bir

Kapsama alınan diğer uyuşmazlıklar:

Mahkeme Sözleşme'nin 6(1). fıkrasının, özel kuruluşlar tarafından çalışanların işten çıkarılmalarına ilişkin davalar (*Buchholz/Almanya* B. No: 7759/77, 06/05/1981), sosyal sigortadan doğan haklarla ilgili davalar (*Feldbrugge/Hollanda* B. No: 8562/79, 29/05/1986), prim ödenmeyen türden sosyal yardımla ilgili davalar (*Salesi/İtalya* B. No: 13023/87, 26/02/1993) ve ayrıca zorunlu katkı payı ödeme hakkında davalar (*Schouten ve Meldrum/Hollanda* B. No: 19005/91, 19006/91, 9/12/1994) gibi sosyal konularda da uygulanabilir olduğuna karar vermiştir. Mahkeme bu davalarda özel hukuk unsurlarının kamu hukuku unsurlarına baskın olduğu görüşündedir. Kamu görevlileriyle ilgili uyuşmazlıklar, kural olarak Sözleşme'nin 6(1). fıkrasının kapsamına girer. Mahkeme *Pellegrin/Fransa* kararında “işlevsel” bir kriter benimsemiştir (*Pellegrin/Fransa* [BD], 28541/95, 08/12/1999, §§ 64-71). Mahkeme *Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya* [BD], B. No: 63235/00, 19/04/2007, §§ 50-62 kararında ise yeni bir yaklaşıma benimsemeye karar vermiştir. Şimdi artık kural, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilir olduğuna dair bir karine bulunacaktır; davalı devlet, ilk olarak başvuru hakkına sahip olmadığını ve ikinci olarak kamu görevlisini Sözleşme'nin 6. maddesindeki haklardan yoksun bırakmakta haklılık bulunduğunu kanıtlamakla yükümlü tutulacaktır. Eğer başvuru ulusal hukukta mahkemeye başvurma hakkına sahip idiyse, başvuru halen görevli bir asker kişi olsa ve davası askeri mahkemeler tarafından görülse bile, 6. madde uygulanır (*Pridatchenko ve Diğerleri/Rusya*, B. No: 2191/03, 3104/03, 16094/03, 24486/03, 21/06/2007, § 47). İkinci kriter bakımından 6. maddeyi

uyuşmazlığın karara bağlanması ile ceza alanındaki bir suç isnadı konularıyla sınırlandırılmıştır. Ancak, Anayasa Mahkemesi dosya kapsamında yer alan olay ve olgular ışığında başvuru konusu şikayetin hukuki nitelemesini ve Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamını belirleme yetkisine sahip olup, yargılamanın yenilenmesini de bu kapsamda değerlendirmiştir (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 25).

...

37. Başvurucunun, hak arama özgürlüğü kapsamındaki bu iddiası, yargılamanın yenilenmesi incelemesi sonucu verilen kararın adil olmadığına ilişkindir. Yargılamanın yenilenmesi incelemesi klasik anlamda bir asli ceza yargılaması olmayıp, yargılamanın yenilenmesi şartları çerçevesinde, yargılamaya ilişkin bazı ağır hata veya eksiklikler nedeniyle maddi anlamda kesin hükmün ortadan kaldırılması ve daha önce kesin bir hükümlerle sonuçlandırılmış uyuşmazlığın yeniden yargılanması anlamına gelen olağanüstü bir kanun yoludur. Yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği inceleme

uygulamama, "devletin menfaatiyle ilgili objektif sebeplere" dayanılarak haklı kılınmış olmalıdır; bu da devleti, söz konusu uyuşmazlığın konusunun devlet gücünün kullanılabilmesiyle veya kamu görevlisi ile devlet arasındaki özel bağın sorgulanmasıyla ilgili olduğunu göstermeye zorlamaktadır. Böylece, söz konusu devlet ile belirli kamu görevlileri arasındaki ilişkinin özel niteliğine dayanılarak maaşlar, tazminatlar veya benzeri hak edişler gibi olağan iş uyuşmazlıklarına 6. madde güvencelerinin uygulanmamasının makul bir gerekçesi kalmamıştır (örneğin emniyet personelinin özel hizmet tazminatları konusundaki uyuşmazlık, Vilho Eskelinen ve Diğerleri v. Finlandiya B. No: 63235/00, 19/04/2007, [BD]). Son olarak, 6. madde tam olarak malvarlığına ilişkin olmayan diğer konularda da uygulanabilir: yaşama, sağlık veya sağlıklı çevre haklarıyla ilgili uyuşmazlıkların doğduğu çevre sorunlarına (Taşkın ve Diğerleri v. Türkiye B. No: 46117/99, 10/11/2004); çocuk bakımı (McMichael v. Birleşik Krallık, B. No: 16424/90, 24/02/1995); çocukların okul işlerine (Elles ve Diğerleri v. İsviçre, 12573/06, 16/12/2010, §21-23); babalığın belirlenmesi için haklarına (Alaverdyan v. Ermenistan (k.k.), B. No: 4523/04, 24/08/2010, §33); özgürlük hakkına (Laidin v. Fransa (no. 2, B.

No: 39282/98, 07/01/2003); tutuklu ve hükümlülerin örneğin yüksek güvenlikli birime (Enea v. İtalya [BD], B. No: 74912/01, 17/12/2009, §97-107) veya yüksek güvenlikli hücreye (Stegarescu ve Bahrin v. Portekiz, B. No: 46194/06, 06/04/2010) yerleştirilmeleri sonucu kısıtlamalara tabi tutulmaları veya cezaevine aile ziyaretinin kısıtlanması sonucunu doğuran disiplin soruşturmaları (Gülmez v. Türkiye, B. No: 16330/02, 20/05/2008, §30) nedeniyle tutma düzeni konusundaki uyuşmazlıklara; iyi itibar hakkına (Helmert v. İsveç, B. No: 11826/85, 29/01/1991, §27); idari belgelere ulaşma hakkına (Loiseau v. Fransa (k.k.)) veya itibarı, mülkiyetin korunmasını ve iş bulma imkânını ve böylece geçimi sağlamayı etkileyen polis dosyasındaki kayda karşı başvuruya (Pocius v. Litvanya, B. No: 35601/04, 06/06/2010, §38-46).

aşaması, uyuşmazlığın esasına ilişkin olmayıp, yargılamanın yenilenmesi şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesi ile sınırlıdır. Dolayısıyla bu aşamaya ilişkin anayasal hak ihlali iddialarının incelenmesinin salt bu aşama ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

ii. Kabahatlere İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2013/1718, 2/10/2013, §§ 18 ve devamı):

(Not: Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamında olup olmadığını tartışmadan, idari para cezasını içeren idari yaptırım kararına karşı yapılan başvuruyu adil yargılanma kapsamında incelemiştir)

iii. Askeri Personelin Resen Emekliye Sevk İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34 ve devamı):

(Not: Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamında olup olmadığını tartışmadan, Türk Silahlı Kuvvetlerinde uzman jandarma olarak görev yaparken resen emekliye sevk işleminin iptali talebiyle açılan davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından reddedilmesine ilişkin başvuruyu adil yargılanma kapsamında incelemiştir)

iv. Askeri Personelin Askeri İdarenin Eylem Ve İşlemlerinden Doğan Kişisel Zararlarının Tazminine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 30):

30. Asker kişilerin, askeri idarenin eylem ve işlemlerinden doğan kişisel zararlarının tazmini, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükler" kavramı içerisinde yer almakta olup bu tür uyuşmazlıkların Anayasa ve Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkının koruma alanı kapsamında yer aldığı konusunda tereddüt yoktur.

v. Askeri Personelin Atanma İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 26, 28):

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile

adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen “*adil yargılanma*” hakkının kapsamı Anayasa’da açık bir şekilde düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme’nin “*Adil yargılanma hakkı*” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

...

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ilke olarak kamu görevlileri ile ilgili uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkı kapsamında ele alınabileceğini kabul etmektedir. Ancak devlet ile ona özel bir güven ve sadakat bağı ile bağlı olan kamu görevlileri (asker, polis vb.) açısından konuyu ayrı değerlendirmektedir. Bu çerçevede kamu görevlileri ile devlet arasındaki uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının kapsamı dışında tutulabilmesi için şu iki koşulun birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. İlk olarak devlet, söz konusu uyuşmazlığa ilişkin iç hukukunda mahkemeye başvuru hakkını tanımamış olmalıdır. İkinci olarak bu yoksun bırakma devletin menfaatiyle ilgili objektif sebeplerle haklı kılınmalıdır. Başka bir ifadeyle, devlet uyuşmazlık konusunun kamu gücünün icrası ve devlete özel bir sadakat ve güven bağı ile alakalı olduğunu açıkça ortaya koymalıdır (Bkz. *Vilho Eskelinen/Finlandiya*, B. No: 63235/00, 19/4/2007, § 62). Nitekim AİHM ulusal makamların mahkemeye başvuru hakkı tanıdığı, başvuru konusunun asker olduğu ve yargılamanın askeri mahkemede görüldüğü bir uyuşmazlığı adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir (Bkz. *Pridatchenko ve Diğerleri/Rusya*, B. No: 2191/03, 3104/03, 16094/03, 24486/03, 21/6/2007, § 47).

29. Dolayısıyla, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı içinde yer alan başvuru konusu uyuşmazlığa yönelik ihlal iddiaları Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanı içerisinde yer almaktadır.

Askeri personelin atama işlemlerine ilişkin uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkı kapsamında incelendiği diğer kararlar için bkz. B. No: 2013/2954, 19/12/2013, § 41 ve devamı.

vi. Askeri Personelin Geçici Görevlendirilme Harcırasına İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2012/106, 21/11/2013, §§ 15 ve devamı):

(Not: Anayasa Mahkemesi, başka bir yerde geçici olarak görevlen-

dirilen askeri personelin, görevlendirmenin altı aydan sonrası için de harcırah almak amacıyla açtığı davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesince reddedilmesine ilişkin başvuruyu adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir)

vii. Muhtasar Vergi Beyannamesi Üzerinden Yapılan Tahakkuka Karşı Açılan Davaya İlişkin Olarak Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Sonrası Yapılan Yeniden Yargılanma Talebi

(B. No: 2013/4413, 21/11/2013, §§ 30 ve devamı):

(Not: Anayasa Mahkemesi, muhtasar beyanname üzerinden yapılan tahakkuka karşı açılan davada, dayanak kanun maddesinin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmesine karşın mahkemece bu iddianın ciddiye alınmadığı ve davanın reddedildiği, başka bir davada yapılan itiraz başvurusu çerçevesinde anılan maddenin Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiği, bunun üzerine davası reddedilen başvuru-cunun yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu ancak bunun reddedildiği olaya ilişkin bireysel başvuruyu adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir)

viii. Kamu İşçilerinin Ücretlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 23 ve devamı):

(Not: Anayasa Mahkemesi, Tuzla Belediyesinde işçi olarak çalışırken Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına nakledilen başvuru-cunun, anılan Bakanlıkta çalıştığı dönemde maaş ve diğer alacaklarının eksik ödenmesini konu alan iş mahkemesine açtığı alacak davasının reddine ilişkin başvuruyu adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir)

ix. Oda Seçimlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

(Not: Anayasa Mahkemesi, "oda seçimlerine katılabilme hakkını" adil yargılanma hakkı kapsamında "medeni hak" kategorisinde kabul etmiş ve bu yönde bir başvuruyu incelemiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararı ile aynı zamanda İlçe Seçim Kurulları kararlarını konu bakımından yetki kapsamında görmüştür)

(B. No: 2013/3912, 6/2/2014, §§ 23-28):

23. AİHM'in Sözleşme'nin 6. maddesine dair benimsediği

dinamik yorum anlayışı Mahkeme'nin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili soyut bir tanımlama yapmaktan kaçınmasına neden olmaktadır. Medeni hak ve yükümlülük kavramı, ilke olarak, özel hukuk davalarını Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması altına almaktadır. Fakat AİHM, geliştirdiği içtihatla, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yanında, kamu hukuku özellikleri ağır basan, devlet ile birey arasındaki uyuşmazlıkları da medeni hak ve yükümlülük kavramına dâhil etmekte ve 6. maddenin kapsamına girdiğini ortaya koymaktadır. AİHM'in bu yaklaşımı, Avrupa devletlerinin, devletlerin kamu gücüne dayanan bir imtiyazı kullandığı alanlarda da hukuk yolları sağlama eğilimi ile uyumludur.

24. Adil yargılanma hakkının bir insan hakkı olarak kavranmasının bir sonucu olarak AİHM'in geliştirdiği içtihatlar ile *"medeni hak ve yükümlülükler"* deyiminin kapsamının genişletmesinin en önemli sonucu adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesi olmuştur. Adil yargılanma hakkının norm alanının genişlemesinin bir sonucu olarak bireyler sahip olduğunu iddia ettikleri tüm yasal hak ve yükümlülükleri talep edebilir; aynı zamanda devletin bu hak ve yükümlülüklerle yaptığı her türlü müdahaleye yargı önünde itiraz edebilirler.

25. Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir"* denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle korunan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin etkili yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2013/71, K.2013/77, K.T. 18/6/2013).

26. Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde de AİHM'in *"medeni hak ve yükümlülükler"* deyiminin kapsamını genişletme eğilimi göze önüne alınmalıdır. AİHM, *"medeni hak ve yükümlülükler"*

deyimini hangi hukuk alanına girdiğine ve devletin müdahale edip etmediğine bakılmaksızın bir kişinin sahip olduğu, savunulabilecek hak ve yükümlülükleri kapsayacak şekilde genişletme eğilimindedir.

27. Somut olayda başvuru, Mersin SMMMO organlarında görev almak amacıyla seçimlere katılmak istemiş ancak bazı usulü eksiklikler nedeniyle aday olma talebi reddedilmiştir. SMMMO'lar, 3568 sayılı Kanun'da yazılı esaslar uyarınca meslek mensuplarının ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulan, tüzelkişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır. 3568 sayılı Kanun'un 23. maddesinde Oda Yönetim Kurulunun görevleri, aynı Kanun'un 26. maddesinde Oda Disiplin Kurulunun görevleri sayılmıştır.

28. Bir mali müşavir olan başvuru, oda organlarında görev yapması halinde odanın mallarını yönetmek, odanın bütçesini hazırlamak, oda genel kuruluna çalışmalar hakkında rapor vermek ya da disiplinle ilgili bazı muameleleri yapmak gibi odanın ve oda mensuplarının çalışma koşullarına ilişkin Kanun'dan kaynaklanan bazı görevleri yerine getirecektir. Başvurucunun 3586 sayılı Kanun'dan doğan statüsünden kaynaklanan oda yönetim ve disiplin kurullarında üye olmak ve odanın yönetsel işlerinde görev almak için seçimlerde aday olmak hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan güvencelerden faydalanacağı kabul edilmelidir.

...

48. Bütün bu açıklamalar dikkate alındığında, İlçe Seçim Kurulu Başkanının seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden yargısal bir faaliyet icra ettiği ve hâkim bağımsızlığı ve tarafsızlığına sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu sebeple, seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının klasik yargı teşkilatı içindeki mahkemeler dışında kalan ama yargılama faaliyetinde bulunan organları da kapsayacak şekilde Anayasa'nın 36. maddesinde "*yargı yeri*" olarak belirlenen organlardan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

x. Kadastro İşlemlerine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2013/3282, 23/1/2014, § 33):

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iki adet taşınmaz hakkında açılan tespit iptali ve tescil davasının söz konusu olduğu görülmekle, 3402 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No.2012/13, 2/7/2013, § 49).

xi. Sivil Kamu Personeli

(Not: Anayasa Mahkemesi Milli Savunma Bakanlığında çalışan sivil bir memurun yaptığı başvuruda, adil yargılanma hakkı kapsamında olup olmadığını tartışmadan, idari davaya konu uyuşmazlığı incelemiştir. Bakınız: (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 30-34):

xii. İşçi İle İşveren Arasındaki Uyuşmazlıklar

(Not: Anayasa Mahkemesi işveren ile işçi arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin verdiği bir kararda konu bakımından yetki incelemesi yapmadan doğrudan başvurunun esasına geçmiş ve dolaylı yoldan bu tür uyuşmazlıkların konu bakımından yetki kapsamında olduğuna hükmetmiştir. Bakınız: (B. No: 2013/4701, 23/1/2014):

xiii. İdari Hizmet Sözleşmenin Feshine İlişkin Uyuşmazlıklar

(B. No: 2013/2600, 23/1/2014, § 33):

33. Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükler" kavramı, idarenin özel kişilerle yaptığı idari hizmet sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkları da kapsamına almaktadır. Bu nitelikteki uyuşmazlıkların Anayasa ve Sözleşme'de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının koruma alanı ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer aldığı konusunda tereddüt yoktur (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 30). Başvurucunun tarafı olduğu idari sözleşmenin, askeri idare tarafından feshedilmesi işleminin iptaline ilişkin olan somut uyuşmazlığın da bu çerçevede, adil yargılanma hakkının koruma alanı içerisinde yer aldığı açıktır.

e. Hariç Tutulan Konular

i. İki dereceli Yargılamanın Bulunmaması

([B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 43-45](#)):

43. Başvurucu AYİM'in tek dereceli ve son karar mercii olduğunu, kararlara karşı başvurulabilecek bir temyiz merciinin olmadığını, karar düzeltme taleplerinin aynı daire tarafından incelendiğini, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

44. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin

kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

45. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği AYİM nezdinde temyiz, yani iki dereceli yargılanma hakkı, Anayasa'da

Kapsam dışı uyumsuzluklar:

Vergi davaları 6. maddenin kapsamı dışında kalan konular arasındadır. Vergi meseleleri hala, vergi mükellefleri ile çoğunluk arasında kamusal niteliğe sahip bir ilişki olarak, kamusal yetkinin sert çekirdeğinde yer alır ([Ferrazzini/İtalya](#) [BD], B. No: 44759/98, 12/06/2001, § 29). Gümrük resim ve harçlarla ilgili davalar da kapsam dışında tutulmaktadır ([Emesa Sugar N.V./Hollanda](#) (k.k.) B. No: 62023/00, 13/01/2005).

Mahkeme'nin [Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya](#) [BD] B. No: 63235/00, 19/04/2007 kararı gereğince kamu görevlileri ile ilgili uyumsuzluklar, iki kriterin bulunması halinde 6. madde kapsamına girmez. Disiplinsizlik sebebiyle meslekten çıkarılan bir askerinin olayında durum böyledir; başvurunun karar aleyhine yargı yerlerine başvurma imkânı yoktur ve dava konusu olan şey başvurucu ile devlet arasındaki özel sadakat bağıdır ([Suküt/Türkiye](#) (k.k.)). Bir yargıcın istifa ettikten sonra yeniden göreve kabulüyle ilgili bir uyumsuzluk için de aynı şey geçerlidir ([Apay/Türkiye](#) (k.k.) B. No: 3964/05, 1/12/2007). Son olarak, seçimlerde aday olma ve milletvekilliğini devam ettirme (seçim uyumsuzluğu, [Pierre-Bloch/Fransa](#), B. No: 120/1996/732/938, 21/01/1997, § 50), parlamento eski üyesi olarak emekli maaşı alma hakkı ([Papon/Fransa](#) (k.k.)) veya bir siyasal partinin siyasal faaliyetlerini sürdürme hakkı (parti kapatma ile ilgili dava, [Refah Partisi \(The Welfare Party\) ve Diğerleri/Türkiye](#) (k.k.) B. No: 41340/98, 41342-44/98, 3/1/2000) gibi siyasal haklar, Sözleşme'nin 6 (1). fıkrası anlamında kişisel haklar olarak görülmez.

güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 40).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/1263, 20/2/2014, § 44-47; B. No: 2013/1199, 20/2/2014, § 42-45; B. No: 2012/1096, 20/2/2014, § 42-45; B. No: 2013/2507, 6/3/2014, § 43-46;

ii. Karar Düzeltme Yoluna Başvuru Hakkının Olmaması

(B. No: 2013/816, 6/2/2014, §§ 44-49):

44. Başvurucu, Mahkemece verilen karara karşı temyiz yoluna başvuru hakkının bulunduğunu, ancak karar düzeltme yoluna başvurulamamasının hak arama özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

45. Yukarıda anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

46. Hak arama özgürlüğü Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş ve anılan maddede hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de Anayasa'nın, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden 141. maddelerinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır.

47. Anayasa'da, "mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin" kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla düzenlenmesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Anayasa'da tüm mahkeme kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulabilmesi hakkını içeren bir ku-

rala yer verilmemiştir (B. No: 2012/799, 26/3/2013, § 19).

48. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği temyiz incelemesi sonucu verilen kararlara karşı karar düzeltme yoluna başvuru hakkı, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir.

49. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddiasının Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Kural Olarak Yargılama Süreci Dışında Gerçekleşen “Savunma Hakkının İhlaline İlişkin İddialar”

(B. No: 2013/2103, 14/1/2014, §§ 24-29):

24. Anayasa’nın 36. maddesi ile Sözleşme’nin 6. maddesi hükümlerinden anlaşılacağı üzere adil yargılanma hakkı dava sürecine özgülenmiştir. Dolayısıyla söz konusu hak kapsamındaki güvenceler, esas olarak mahkemedeki yargılama sürecine uygulanmaktadır. Ancak, dava öncesi ya da sonrasındaki süreçte yaşanan birtakım ihlal ya da eksiklikler yargılamanın bir bütün olarak adillğine zarar verebilecek nitelikte ise adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin dava öncesi ya da sonrasındaki süreçler için de uygulanması gerekmektedir. Bu gereklilik adil yargılanma hakkının tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi amacıyla kaynaklanmaktadır. Örneğin bir suç şüphesi ile yakalanan kişinin polis tarafından sorgulanması aşaması, dava öncesine ilişkin bir aşama olmakla birlikte adil yargılanma hakkı kapsamındadır. Zira sorgulama sırasında şüpheli kişinin bu hakkın getirdiği güvencelerden yararlanmaksızın vermiş olduğu ifadelerin mahkemede delil olarak kullanılması bir bütün olarak muhakemenin adil bir şekilde gerçekleştirilmesini tehlikeye sokabilir. Yine, yargı mercileri önünde dava açılmasından önce idari bir başvuru yolunun tüketilmesinin zorunlu olduğu bazı hallerde, adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin idari süreç bakımından da uygulanması gerekebilmektedir. Öte yandan, adil yargılanma hakkının davadan önceki ve sonraki aşamalara uygulanması uyuşmazlığa konu olayın ve yargılama sürecinin koşullarına bağlı olup, her davada ayrıca incelenmesi gereken bir husustur.

25. Buna göre, adil yargılanma hakkına dayanan, ancak yargılama süreci dışında meydana geldiği ileri sürülen ihlal iddialarına ilişkin başvurular, istisnai durumlar dışında Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz.

26. Adil yargılanma hakkının garanti altına aldığı güvencelerden biri olan savunma hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hakkaniyete uygun yargılamanın gerçekleşmesi için sağlanması gereken haklardan biri olmakla birlikte bu hakkın Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında uygulanması, yukarıda da belirtildiği üzere belirli durumlar haricinde yargılama sürecine mahsustur. Başvuru konusu olayda ise savunma hakkının ihlal edildiği iddiası yargılama sürecinden önceki bir aşama olan idari işlemin tesisi aşamasına ilişkin olup, olayda adil yargılanma hakkının uygulanmasını gerektirir istisnai bir durum da bulunmamaktadır.

27. Kaldı ki, başvuru atanmamasına ilişkin işlemin iptali istemiyle İdare Mahkemesinde dava açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtları ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde etmiş ve yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde, işlemin tesisi aşamasında idarenin başvuru savunmasını almamış olması, yargılamanın adil bir şekilde yürütülmesini engelleyecek bir duruma da yol açmamıştır.

28. Sonuç itibarıyla, başvuru Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

f. 36/1. Fıkranın Ana Dava Dışındaki Davalara Uygulanabilirliği

i. Mahkeme Kararlarının İcrası

(B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 39-47):

39. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve

haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren, bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, K.T. 14/1/2010).

41. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (bkz. Hornsby / Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

42. Yargı kararlarının uygulanması "*mahkemeye erişim hakkı*" kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir; ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hale getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde, "*mahkemeye erişim hakkı*" da anlamını yitirir (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

43. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının, lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin, bir yargı

kararının veya hükmünün infaz edilmesi, 6. madde anlamında "dava"nın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 34).

44. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. Şayet idare, yargı kararını uygulamayı reddediyor veya ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa, bu durumda davada taraf olan kişinin davanın safahatı süresince yararlandığı Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar, her türlü varlık nedenini kaybetmektedir (bkz. Süzer ve Eksen Holding A.Ş. / Türkiye, B. No:6334/05, 23/10/2012, § 115).

45. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının, sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil, aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiye de koruduğunu kabul etmiştir (bkz. Apostol / Gürcistan, B. No:40765/02, 28/2/2007, § 54).

46. Devlet, bir kurumu aleyhinde verilen nihai ve bağlayıcı mahkeme kararıyla ortaya konulan borcunu ifa etmemek için ekonomik kaynak yokluğunu mazeret olarak ileri süremez (bkz. Burdov / Rusya, B. No:59498/00, 7/5/2002, § 35).

47. Devlet aleyhine birey lehine verilmiş olan nihai bir kararın söz konusu olduğu durumlarda, birey ayrı bir icra takibi yapmaya zorlanamaz (bkz. Manushaqe Puto ve Diğerleri / Arnavutluk, B. No: 604/07, 34770/09, 43628/07, 31/7/2012, § 71).

3. "Suç İsnadı" Kavramı

a. Anayasanın 36/1. Fıkrası Kapsamında Genel Şartlar

(B. No: 2013/700, 15/4/2014, § 43):

43. Anayasa'nın 36. maddesi ile kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar yanında, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (*suç isnadı*) karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). AİHM, kişiye cezai alanda yöneltilen suçlamaların suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia

olunan fiilin ulusal hukuktaki tasnifini, fiilin gerçek niteliğini, fiil için öngörülen cezanın niteliği ve ağırlığını incelemektedir (Bkz: *Sergey Zolotukhin/Rusya*, B. No: 14939/03, 10/02/2009, § 53 ve *Engel ve Diğerleri*, B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 82). Ancak isnat olunan suç, ceza kanunlarında nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasının kapsamında bireysel başvuru konusu edilebilir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32).

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 24; B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 19.

b. Genel İlke: Üçüncü Kişilerin Cezalandırılması Talep Edilemez

(B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 22-25):

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen "*adil yargılanma*" ifadesi, 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile Anayasa'ya eklenmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

23. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "*medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların*" ve bir "*suç isnadının*" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvuruçunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvuruçuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına

dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz.

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (Perez/Fransa, 47287/99, § 70).

25. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın etkileri ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olup hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 17, 20-23; B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16, 20-23; B. No: 2013/1845, 7/11/2013, § 35-38.

4. Anayasa'nın 17. Maddesi

a. 17. Maddenin "Negatif" ve "Pozitif" Boyutu

(B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 32-37):

32. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin, negatif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermesi, bunun yanı sıra, pozitif bir yükümlülük olarak, yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50-51).

33. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlü-

Not: Anayasa'nın 17. (Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı), 20.(Özel hayatın gizliliği), 21. (Konut dokunulmazlığı) ve 22. (Haberleşme hürriyeti) maddelerinde düzenlenen haklara, AİHS'in 8. maddesindeki "özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlığı altında yer verilmiştir. Bu nedenle Anayasanın 17., 20., 21. ve 22. maddelerinde düzenlenen haklara ilişkin AİHM içtihatları bu başlık altında öz olarak ifade edilmiştir.

Özel yaşam kavramının tüketici bir tanımı yoktur (*Niemietz/Almanya*, B. No: 13710/88, 16/12/1992, § 29)

Kadının evlilik öncesi(kızlık) soyadını kullanma hakkı özel yaşama saygı hakkının kapsamındadır (*Ünal Tekeli/Türkiye*, B. No: 29865/96, 16/11/2004, p. 55-69, *Tanbay Tüten/Türkiye*, B. No: 38249/09, 10/12/2013, p.27-28). Bireyin itibarı (*Chavvy ve Diğerleri /Fransa*, B. No: 64915/01, 29/6/2004, § 70; *Pfeifer/Avusturya*, 12556/03, 15/11/2007, § 35; *Petrina/Romanya*, B. No: 78060/01, 14/1/2008, § 28; *Polanco Torres ve Movilla Polanco/İspanya*, B. No: 34147/06, 21/9/2010, § 40) ve şerefi (*A./Norveç*, B. No: 28070/06, 9/4/2009, § 64); kişinin siyasi faaliyetleri hakkında bilgiler gibi, güvenlik servisleri veya devletin diğer makamları tarafından derlenip saklanan kişisel veya kamusal nitelikte veriler veya dosyalar (*Rotaru/Romanya* [BD] B. No: 28341/95, 4/5/2000, § 43-44; *Amann/İsviçre* [BD] 27798/95, 16/02/2000, § 65-67; *Leander/İsviçre*, B. No: 9248/81, 26/03/1987, § 48; DNA profili, hücre numuneleri ve parmak izleri konusunda *S. ve Marper/Birleşik Krallık* [BD] B. No: 30562/04, 30566/04, 04/12/2008, § 68-86; cinsel suçlarla ilgili ulusal veri tabanına kaydetme konusunda *Gardel/Fransa*, B. No: 16428/05, 17/12/2009, § 58); telefon konuşmalarının ve iletişimin izlenmesi (*Halford/Birleşik Krallık*, B. No: 20605/92, 25/06/1997, § 44; *Weber ve Saravia/Almanya* (k.k.), B. No: 54934/00, 29/06/2006), Kişinin fiziksel veya moral bütünlüğünü olumsuz etkileyen her eylem, özel yaşama saygı hakkına bir mü-

lükler açısından benimse-
diği temel yaklaşıma göre,
devletin sorumluluğunu
gerektirebilecek şartlar
altında gerçekleşen ölüm
olaylarında Anayasa'nın

dahale oluşturmaz. Ancak Sözleşme'nin 3. maddesi ağırlık eşliğine varmayan bir muamele, kişinin fiziksel ve moral bütünlüğünü yeterince olumsuz etkilemesi halinde, 8. maddeyi ihlal edebilir (*Costello-Roberts v. Birleşik Krallık*, § 36).

17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 52).

34. Söz konusu pozitif yükümlülük sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "*herkesin hayatını(,) beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak (.) amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini*" düzenleyeceği ve bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır.

35. Devlet, ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin, sağlık hizmetlerini hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Calvelli ve Ciglio/İtalya*, B. No: 32967/96, 17/1/2002, § 49, *Sevim Güngör/Türkiye*, B. No. 75173/01, 14/4/2009).

36. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usuli yönü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının ka-

rıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen ölümler için hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

37. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Buna göre, genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında "*etkili bir yargısal sistem kurma*" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59, benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Vo/Fransa*[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; *Calvelli ve Ciglio/İtalya*, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/19, 7/3/2014, § 69-73

b. 17. Madde: "Maddi ve Manevi Varlık"

(B. No: 2013/2187, 19/12/2013, §§ 30-31):

30. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir. Bireyin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir unsuru haline gelen, birey olarak kimliğin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri ve vazgeçilmez, devredilmez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı olan soyadının da kişinin manevi varlığı kapsamında olduğu açıktır.

31. Cinsiyet, doğum kaydı gibi kimlik bilgileri ve aile bağlarıyla ilgili bilgiler ile bunlarda değişiklik ve düzeltme yapılmasını isteme hakkının yanı sıra, isim hakkı da Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir (E.2011/34, K.2012/48, 30/3/2012; E.2009/85, K.2011/49, 10/3/2011).

c. 17. Madde Kapsamında “İşkence, Eziyet ve İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele/Ceza”

(B. No: 2013/2284, 15/4/2014, §§ 31-35):

31. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile, bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

32. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise kimseye "işkence", "eziyet" yapılamayacağı ve kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele ve cezaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiş olup, hüküm Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında güvence altına alınmış olan hukuksal çıkarları kapsamaktadır. Belirtilen düzenlemede yer alan ifadeler arasında bir yoğunluk farkı bulunmakta olup, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en ağır şekilde zarar veren muamelelerin "işkence", bu seviyeye varmayan fakat yine de vücutta zarar ya da yoğun fiziksel veya ruhsal ızdırap veren insanlık dışı muamelelerin "eziyet", küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak belirlenmesi mümkündür (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 22).

33. Ancak, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşiğin aşılp aşılmadığının belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması esastır. Bu bağlamda, muamelelerin süresi, fiziksel ve manevi etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (B. No. 2012/969, 18/9/2013, § 23). Somut olaydaki veriler ışığında, belirtilen ağırlık eşiğinin altında kalan muamele ve eylemlerin ise, diğer haklar kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

34. AİHM içtihadında da, başvuru konusu iddiaların Sözleşme'nin 3. maddesinin güvence kapsamında yer alması için minimum bir ağırlığa varması gerektiği kabul edilmekte ve

acımasız, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele veya cezanın ağır ve kasıt içeren şekli olarak kabul edilen işkencenin, şiddetli acı veya eziyet uygulanması, acının kasıtlı olarak uygulanması ve bilgi almak, cezalandırmak veya korkutmak gibi amaçlı bir muameleyi içermesi gerektiği benimsenmektedir. Önceden tasarlanarak saatlerce uygulanan ve gerçek yaralar ve en azından ağır fiziki ve ruhsal acılar çektiren muameleler ise insanlık dışı muamele olarak değerlendirilmektedir. Küçük düşürücü muamelenin ise, mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu oluşturan, küçük düşürücü ve alçaltıcı nitelikte olan muameleleri ifade ettiği kabul etmekte ancak, söz konusu muamelenin amacının ilgili kişiyi küçük düşürmek veya alçaltmak olup olmadığı ve sonuçları itibarıyla mağdurun kişiliğini Sözleşme'nin 3. maddesi ile uyuşmayan bir olumsuzlukta etkileyip etkilemediği üzerinde durulmaktadır (Bkz. *Costello-Roberts/Birleşik Krallık*, B. No. 13134/87, 25/3/1993, § 30; *Labita/İtalya*, [BD], B. No. 26772/95, 06/04/2000, § 120, *Hurtado/İsviçre*, B. No. 17549/90, 28/1/ 1994, § 67).

35. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere, doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin, kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması ve bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte, belirtilen eylemlerin Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında işkence, insanlık dışı veya küçük düşürücü muamele ve bu kavramların Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen muadilleri olan işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için, mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/5680, 15/4/2014, § 29-33; B. No: 2013/6229, 15/4/2014, § 21-25; B. No: 2013/8175, 15/4/2014, § 28-32;

d. 17. Madde Kapsamında “Kadının Soyadı”

(B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 32):

32. Başvuruya konu yargılama kapsamında başvuruçunun sadece evlenmeden önceki soyadını kullanmasına yetkili idari ve yargısal merciler tarafından izin verilmemesi şeklindeki uygulamanın, kişinin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri olan soyadının vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kadının soyadı bakımından geçerliliğini etkilediği görülmekle, belirtilen uygulamanın Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğu açıktır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/4439, 6/3/2014, § 37-45;

e. 17. Madde Kapsamında “Bireyin Şeref ve İtibarı”

(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 29):

29. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan 'manevi varlık' kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolay-

Sözleşme'nin 3. maddesinin gerektirdiği ağırlık düzeyine ulaşmayan tutma koşulları bakımından 8. maddenin koruma sağladığı durumlar söz konusu olabilir ([Raninen/Finlandiya](#), B. No:152/1996/771/972, 16/12/1997, § 63). Aile yaşamı kavramı özerk bir kavramdır ([Marckx/Belçika](#), B. No: 6833/74, 13/06/1979, § 31; [Marckx/Belçika](#), Komisyon kararı, B. No: 6833/74 10/12/1977, § 69). Bu nedenle, “aile yaşamı”nın var olup olmadığı, esas itibarıyla pratikte yakın kişisel bağların gerçekten varlığına dayanan maddi bir sorundur ([K./Birleşik Krallık, B. No:11468/85, 15.10.1986](#) (k.k.)). Dolayısıyla Mahkeme, başvurucuların aile yaşamı hukuken tanınmamış olsa bile, birlikte yaşamaları gibi *de facto* aile bağlarının bulunup bulunmadığına bakar ([Johnston ve Diğerleri/İrlanda](#), B. No: 9697/82, 18/12/1986, § 56) Bir çocuğun koruma altına alınması ([Johansen/Norveç](#), B. No: 17383/90, 07/08/1996, § 52) veya anne babanın boşanması ([Mustafa ve Armağan Akın/Türkiye](#), B. No: 4694/03, 06/04/2010, §19) aile yaşamına son vermez. Konut özerk bir kavramdır; bu nedenle belirli bir yerleşim yerinin Sözleşme'nin 8(1). fıkrası tarafından korunan bir “konut” oluşturup oluşturmadığı, maddi koşullara ve özellikle bu yer ile sürekli ve yeterli bir bağın varlığına bağlıdır ([Prokopovich/Rusya](#), B. No: 58255/00, 18/02/2005, §36; [Gillow/B. No:9063/80, 24.11.1986. Birleşik Krallık](#), § 46; [McKay-Kopecka/Polonya](#) (k.k.) B. No:45320/99, 19/09/2006). kişinin çalışma ofisi ile özel ikametgahı arasında veya özel faaliyetleri ile iş faaliyetleri arasında kesin bir ayrım yoksa, iş mekanlarına da uygulanabilir ([Niemietz/Almanya, §§ 29-31](#)): §41. Bir kimsenin haberleşmesine saygı hakkı, özel iletişimin gizliliğinin korunmasını amaçlar ([B.C./İsviçre](#) (k.k.)); mektupları gönderen veya alan bir tutuklu veya hükümlü olsa bile, bireyler arasında gönderilen mektuplar ([Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık](#), §84; telefon konuşmaları ([Klass ve Diğerleri/Almanya](#) § 46, elektronik mesajlar (e-mailler) ve kişisel İnternet kullanımının izlenmesinden türetilen bilgiler ([Copland/Birleşik Krallık](#), §§ 41-42);

ıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlanması mümkündür (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35.)

5. Anayasa'nın 19. Maddesi: "Derece Mahkemesince Resen Gerçekleştirilen Tutukluluk İncelemeleri"

(B. No: 2013/2814, 18/6/2014, §§ 37-39):

37. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve Sözleşme'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkraları, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişiye tutuklanmasının yasallığı hakkında süratle karar verebilecek ve tutulması kanuni değilse salıverilmesine hükmedebilecek bir mahkemeye başvurma hakkı tanımaktadır. Anılan Anayasa ve Sözleşme hükümleri esas olarak, tutukluluğun yasallığına ilişkin itiraz başvurusu üzerine, bir mahkeme nezdinde yürütülmekte olan davalardaki tahliye talepleri veya tutukluluğun uzatılması kararlarının incelenmesi açısından bir güvence oluşturmaktadır (B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 30).

38. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinde, soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuz günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100. madde hükümleri göz önünde bulundurularak; kovuşturma evresinde ise tutuklu sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da en geç otuz günlük süre içinde hâkim veya mahkeme resen karar verileceği hükme bağlanmıştır.

39. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre yapılacak değerlendirme resen (*ex officio*) yapılmakta olup Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine itiraz edebilme hakkı kapsamında değerlendirilemez (B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32).

6. Anayasa'nın 20. Maddesi: "Özel Yaşam" Alanı

(B. No: 2013/1614, 3/4/2014, §§ 31-37):

31. Özel hayat geniş bir kavram kapsayıcı bir tanımının yapılması oldukça zordur. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlık olup, bu koruma herkesin istenme-

yen bütün müdahalelerden uzak, kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte, özel hayat kavramının herkesin kişisel yaşamını istediği şekilde sürdürme ve dış dünyayı bu alandan uzak tutma kavramına indirgenemeyeceği açıktır (Benzer yöndeki AIHM kararı için bkz. *Özpmar/Türkiye*, B. No. 20999/04, 19/10/2010). Bu açıdan Anayasa'nın 20. maddesi özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına almaktadır.

32. Özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarılardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız bırakılma hakkından ibaret olmayıp, bu hak bireyin kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisi hakkındaki bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (AYM, E. 2009/1, K. 2011/82, K.T. 18/5/2011; E. 1986/24, K. 1987/7, K.T. 31/3/1987).

33. Bu yönüyle özel hayat, öncelikle bireylerin kendi bireyselliklerini geliştirebilecekleri ve diğer kişilerle en mahrem ilişkilere girebilecekleri kavramsal ve fiziksel bir alana işaret etmektedir. Bu mahremiyet alanı, Devletin müdahale edemeyeceği veya meşru amaçlarla asgari düzeyde müdahale edileceği özel bir alanı kapsamaktadır.

34. Bireyin mahremiyet hakkının mekânı, kural olarak özel alandır. Ancak özel yaşamın korunması hakkı bazı durumlarda kamusal alana da genişleyebilir. Zira meşru beklenti kavramı, bireylerin mahremiyetlerinin kamusal alanda da bazı koşullar altında korunmasını mümkün kılmaktadır.

35. Özel yaşama saygı hakkı alt kategorisinde geçen "özel yaşam" kavramı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AIHM) tarafından da oldukça geniş yorumlanmakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapmaktan özellikle kaçınılmaktadır (bkz. *Koch/Almanya*, B. No.497/09, 19/7/2012, § 51).

36. Bununla birlikte, Sözleşme'nin denetim organlarının içtihatlarında, "bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi" kavramının, özel yaşama saygı hakkının kapsamının belirlen-

mesinde temel alındığı anlaşılmaktadır. Özel yaşamın korunması hakkının sadece mahremiyet hakkına indirgenemeyeceği gerçeği karşısında, kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhil edilmiştir. Ancak özellikle mahremiyet alanında cereyan eden cinsel içerikli eylem ve davranışların bu alana dâhil olduğunda kuşku yoktur.

37. Anayasa'nın 20. maddesinde, herkesin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu ve özel hayatın gizliliğine dokunulamayacağı belirtilmekte olup, bu düzenlemede yer verilen özel hayatın gizliliği hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan hakka karşılık gelmektedir. Bireyin mahremiyet alanının ve bu alanda cereyan eden eylem ve davranışlarının da kişinin özel yaşamı kapsamında olduğu açıktır. Mahremiyet hakkı ve bu alana ilişkin bilgilerin gizliliğinin korunması Anayasa Mahkemesi tarafından da, Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir (AYM, E. 2009/1, K. 2011/82, K.T. 18/5/2011; E. 1986/24, K. 1987/7, K.T. 31/3/1987).

(B. No: 2013/5956, 15/4/2014, § 32):

32. Devlet, özel hayatın gizliliğine keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Somut başvuruda olduğu gibi, özel kişiler arasındaki ihtilaflar açısından, çoğu zaman klasik müdahale biçimlerinden biri söz konusu olmamakla beraber, bu kapsamda da yetkili makamlar için geçerli olan usulî özen yükümlülüğü, gerekli usulî güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların özel kişiler arasındaki bir uyuşmazlıkta etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluğunu ifade etmektedir. Ancak Devletin, bu müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/533, 9/1/2014, § 51-53;

7. “Aile Yaşamı” Alanı

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

8. “Konut” ve “Haberleşme” Kavramları

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

a. “Konut” Kavramının Kapsamı

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

b. Müdahale Örnekleri

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

c. “Haberleşme” Kavramının Kapsamı

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

9. Anayasa'nın 35. Maddesi: "Mülkiyet hakkı"

a. Kapsam: "genel kural gereği var olan mülkiyet korunur", "bazı şartlarda meşru beklenti korunur"

(Not: Anayasa Mahkemesine göre mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, öncelikle Anayasa ve Sözleşme bağlamında mülkiyet olarak tanımlanan ve korunan bir hakkın varlığını kanıtlamak durumundadır. Diğer bir ifadeyle Anayasa Mahkemesine göre korunan menfaat ilk elden mülkiyetin kazanılması değil var olan mülkiyetin kullanılmasının güvenceye kavuşturulmasıdır. Bu nedenle, şikâyetlerde öncelikle başvurusunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate (sahip olunan veya sahip olunması beklenen/meşru beklenti) sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumu incelenmektedir.

(B. No: 2013/5660, 20/3/2014, §§ 25-29):

25. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26). Bu nedenle, öncelikle başvurusunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunması gereken mülkiyet hakkı kapsamında bir menfaate sahip olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekir.

Mülkiyet hakkı:

Bir başvurucu uyumsuzluk konusu kararların, ancak kendisinin bu madde anlamında "malvarlığı" ile alakalı olması halinde Birinci Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğini iddia edebilir. Bir "malvarlığı", "mevcut bir şey" olabileceği gibi, başvurusunun üzerinde mülkiyet hakkını etkili bir şekilde kullanabilmek için en azından "meşru bir beklentisi"nin bulunduğu talepleri içeren bir malvarlığı da olabilir (*J.A. Pye (Oxford) Ltd ve J.A. Pye (Oxford) Land Ltd/Birleşik Krallık* [BD], B. No: 44302/02, 30/08/2007, §61; *Maltzan ve Diğerleri/Almanya* (k.k.) [BD], B. No: 71916/01, 71917/01, 10260/02, 02/03/2005, § 74(c); *Kopeccky/Slovakya* [BD], B. No: 44912/98, 28/09/2004, § 35(e)).

"Beklenti", bir yasa hükmüne veya söz konusu aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanıyor ise, "meşru beklenti"dir (*Saghinadze ve Diğerleri/Gürcistan*, B. No: 18768/05, 27/05/2010, § 103). Birinci Protokolün 1. maddesinin ilk kısmındaki "malvarlığı" kavramı özerk bir anlamda sahiptir; malik olunan şey fiziksel eşyalarla sınırlı değildir.

Mevcut malvarlığı:

Birinci Protokolün 1. maddesi, sadece kişiye ait mevcut malvarlığına uygulanır (*Marckx/Belçika*, B. No: 6833/74, 13/06/1979, § 50; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], B. No: 73049/01, 11/01/2007, § 64). Bu madde mülkiyeti edinme hakkını güvence altına almaz (*Slivenko ve Diğerleri/Letonya* (k.k.) [BD], § 121; *Kopeccky/ Slovakya* [BD], § 35(b)).

26. Bireysel başvuru yolunda mülkiyet hakkının ihlali iddiasının ileri sürülebilmesi için mülkiyet konusu "*sahip olunan bir mülk*" e ihlal sonucunu doğuracak bir müdahalenin bulunması gerekmektedir (Benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları için bkz. *J.A. Pye (Oxford) Ltd ve J.A. Pye (Oxford) Land Ltd/Birleşik Krallık*, B. No: 44302/02, 30/8/2007, § 61; *Von Maltzan ve Diğerleri/Almanya* (k.k.), B. No: 71916/01, 71917/01, 10260/02, 2/3/2005, § 74(c); *Kopecký/Slovakya*, B. No: 44/912/98, 28/9/2004, § 35(c)).

27. Sahip olunan şey kavramı, AİHS ve Anayasadaki düzenlenmeler açısından özerk bir kavram olarak ele alınıp değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu konudaki değerlendirmeler gerek AİHM ve gerekse Anayasa Mahkemesi tarafından mevzuattan bağımsız olarak değerlendirilmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Depalle/Fransa*, B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; *Öneryıldız/Türkiye*, B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; *Beyeler/İtalya*, B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 100).

28. Mülkiyet hakkı kapsamında sahip olunan şey, "*mevcut bir şey*" olabileceği gibi, "*malvarlığına ilişkin değerler*" de olabilir. Bu kapsamda alacak hakları da mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir. Ancak alacak haklarının mülkiyet hakkı kapsamında korunabilmesi için, ya bir mahkeme hükmü, hakem kararı, idari karar gibi bir işlemle "*yeterli derecede icra edilebilir kılınmış olması*" (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Burdov/Rusya*, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 28; *Moskal/Polonya*, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 45) ya da en azından bunlarla bağlantılı olarak "*meşru bir beklenti*"nin bulunması gerekmektedir. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp, bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Kopecký/Slovakya*, B. No: 44/912/98, 28/9/2004, §§ 45-52; *Saghinadze ve Diğerleri/Gürcistan*, B. No: 18768/05, 27/5/2010, § 103).

29. Yukarıda belirtilen Mahkeme içtihatları gereği, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuruçunun, öncelikle böyle bir hakkının var olduğunu, en azından meşru bir beklenti

içinde olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

(B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 34-37):

34. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenbilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın 35. maddesinde yer verilen mülkiyet kavramı, kapsam itibarıyla 4721 sayılı Kanun'da yer alan mülkiyet kavramı ile sınırlı olmamakla birlikte, taşınmaz mülkiyetinin Anayasa'nın 35. maddesindeki güvence kapsamına girdiğinde kuşku yoktur. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, öncelikle başvuru, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/539, 16/5/2013, §§ 30, 31).

36. Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, bu mülkte gelecekteki değer artışını da içerecek şekilde mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Gelecekte elde edileceği iddia edilen bir kazanç, kazanılmadığı veya bu kazançta yönelik icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece mülk olarak değerlendirilemez (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Denimark Ltd/ Birleşik Krallık*, B. No: 37660/97, 26/9/2000; *Kopeccky/Slovakya*, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35)

37. Yukarıdaki hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacak" iddiasını elde

etmeye yönelik "meşru bir beklenti", Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir. (Bu konudaki AIHM kararları için bkz. *Kopecky/Slovakya*, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 52; *Sağhinadze/Gürcistan*, B. No: 18768/05, § 103, 27/5/2010; *SA Dangeville/Fransa*, B. No: 36677/97, 16/4/2002, §§ 44-45).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 29-38; B. No: 2013/603, 20/2/2014, § 58-59;

b. "Malvarlığı" Kavramı

i. Sosyal Güvenlik Yardımları

(Not: Anayasa Mahkemesi sosyal güvenlik hakkına ilişkin verdiği bir kararda; bu hakların kural olarak Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında olmamasından hareketle konu bakımından yetki dışında kaldığını, ancak söz konusu hakkın mülkiyet hakkına dönüştüğü durumlarda konu bakımından yetki kapsamına alınabileceğine karar vermiştir)

(B. No: 2013/3081, 20/2/2014, § 21):

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvuru, sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de esas itibarıyla 1979 yılındaki olay nedeniyle vazife malulü sayılmasını, ayrıca 3713 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanarak emekli aylığının artırılmasını ve geçmişte oluşan farkın tazmin edilmesini istemektedir. Başvuru her ne kadar sosyal güvenlik hakkından söz etmekteyse de sosyal güvenlik hakkı bireysel başvuru konusu edilebilecek haklardan olmadığından bu iddialar başvuru alacağı somutlaşmış olması halinde ancak mülkiyet hakkı çerçevesinde değerlendirilebilir...

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/850, 20/2/2014, § 15.

ii. Alacak Hakları

(B. No: 2013/5660, 20/3/2014, §§ 27-28):

27. Sahip olunan şey kavramı, AİHS ve Anayasadaki düzenlemeler açısından özerk bir kavram olarak ele alınıp değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu konudaki değerlendirmeler gerek AİHM ve gerekse Anayasa Mahkemesi tarafından mevzuattan bağımsız olarak değerlendirilmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Depalle/Fransa*, B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; *Öneryıldız/Türkiye*, B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; *Beyeler/İtalya*, B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 100).

28. Mülkiyet hakkı kapsamında sahip olunan şey, "mevcut bir şey" olabileceği gibi, "malvarlığına ilişkin değerler" de olabilir. Bu kapsamda alacak hakları da mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir. Ancak alacak haklarının mülkiyet hakkı kapsamında korunabilmesi için, ya bir mahkeme hükmü, hakem kararı, idari karar gibi bir işlemle "yeterli derecede icra edilebilir kılınmış olması" (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Burdov/Rusya*, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 28; *Moskal/Polonya*, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 45) ya da en azından bunlarla bağlantılı olarak "meşru bir beklenti"nin bulunması gerekmektedir. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp, bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Kopecný/Slovakya*, B. No: 44/912/98, 28/9/2004, §§ 45-52; *Saghinadze ve Diğerleri/Gürcistan*, B. No: 18768/05, 27/5/2010, § 103).

Alacak ve borçlar:

Mülkiyet hakkına ilişkin bir menfaat bir alacak niteliğinde ise, ulusal hukukta yeterince bir temeli bulunması, örneğin ulusal mahkemelerin teyit ettiği yerleşik bir içtihadın var olması halinde bir “malvarlığı” olarak görülebilir ([Plechanow/Polonya](#), B. No: 22279/04, 07/07/2009, § 83; [Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya](#) [BD], B. No: 63235/00, 19/04/2007, § 94; [Anheuser-Busch Inc/Portekiz](#) [BD], B. No: 73049/01, 11/01/2007, § 65; [Kopecky/Slovakya](#) [BD], 44912/98, 28/09/2004, § 52; [Draon/ Fransa](#) [BD], B. No: 1513/03, 06/10/2005, § 68). Bir mahkeme hükmünden doğan bir borç, icra edilebilir olduğu yeterince ortaya koyulması halinde, “malvarlığı” oluşturur ([Stran Greek Refineries ve Stratis Andreadis / Yunanistan](#), B. No: 13427/87, 09/12/1994, § 59; [Burdov/Rusya](#), B. No: 59498/00, 07/05/2002, § 40).

Gelecekteki gelir:

Gelecekteki gelir ancak kazanılmış ise veya gelire yönelik icra edilebilir bir alacak mevcut ise, “malvarlığı” oluşturur ([Ian Edgar \(Liverpool\) Ltd v. Birleşik Krallık](#) (k.k.) B. No: 37683/97, 25/01/2000; [Wendenburg ve Diğerleri v. Almanya](#) (k.k.) B. No: 71630/01, 06/01/2003; [Levanen ve Diğerleri/Finlandiya](#) (k.k.), B. No: 34600/03, 11/04/2006; [Anheuser-Busch Inc/Portekiz](#) [BD], B. No: 73049/01, 11/01/2007, § 64).

Müşteri çevresi:

Birinci Protokolün 1. maddesi, mesleki uygulamaları ve müşterileri de kapsar, çünkü bunlar bir çok yönden özel hak niteliğine sahip varlıklar olup, malvarlığı oluştururlar; bu nedenle 1. maddenin birinci cümlesi anlamında malvarlığıdır ([Lederer/Almanya](#) (k.k.); [Buzescu/Romanya](#), § 81; [Wendenburg ve Diğerleri/Almanya](#) ve Diğerleri (k.k.); [Olbertz/Almanya](#) (k.k.); [Döring/Almanya](#) (k.k.); [Van Marle ve Diğerleri /Hollanda](#), § 41).

10. Eşitlik (Anayasa m.10) ve Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması (Anayasa M. 40)

(Not: Anayasa Mahkemesine göre eşitlik ve etkili başvuru hakkı, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarının güvence altına alınmasını sağlayan tamamlayıcı nitelikte haklardandır. Bu çerçevede, bireysel başvuru kapsamına giren bir hakkına yönelik müdahalenin bulunmaması hâlinde eşitlik ve etkili başvuru hakkı açısından inceleme yapılamaz)

(B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 33-34):

33. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağı ile Anayasa'nın 40. ve Sözleşme'nin 13. maddelerinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarının, bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağı ve etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı ve hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda etkili başvuru hakkının kısıtlandığı sorularına cevap verilebilmesi gerekmektedir.

34. Başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlali ve etkili başvuru

Ayrımcılık Yasağı (Madde 14)

Ayrımcılık yasağını düzenleyen 14. madde, Sözleşmedeki diğer haklardan bağımsız bir hak tanımaz. Bu maddeye göre, sadece Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma bakımından ayrımcılık yasaklanmıştır. Mahkeme önüne getirilen şikâyetin temelindeki olaylar Sözleşmedeki haklardan en az birinin kapsamına girmiyorsa 14. madde uygulanamaz (*Petroviç/Austria*, p.22).

Not: Ayrımcılığı genel olarak yasaklayan 12. Protokol 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak Türkiye tarafından imzalanan protokol henüz onaylanmamıştır. Dolayısıyla Türkiye şu an itibarıyla 12. Protokolün tarafı değildir.

Etkili başvuru hakkı (Madde 13)

AIHM'e göre 13. madde, Sözleşmeye aykırılığı iddia edilen bir tasarruftan kendisinin zarar gördüğünü düşünen bir kişinin, hem iddiaları hakkında karar verilmesini ve hem de mümkünse bir karşılık ödenmesini sağlamak için ulusal bir makam önünde hukuki bir yola başvurma hakkını gerektirmektedir (*Klass/ Diğerleri/Almanya*, p.64, B. No: 5029/71, 06/09/1978).

hakkının sağlanmadığı iddialarının, başvurunun temelini oluşturan adil yargılanma hakkı çerçevesinde ve bu hakla bağlantılı olarak ele alınması zorunluluğu vardır. Dolayısıyla ayırimcılık yasağı ve etkili başvuru hakkı, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarını güvence altına alan tamamlayıcı nitelikte haklardandır. Bu çerçevede, başvuru hakkının adil yargılanma hakkı kapsamına giren bir hakkına yönelik müdahale bulunmaması nedeniyle ayırimcılık yasağı ve etkili başvuru hakkının somut başvuru açısından uygulanabilmesi mümkün değildir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/3339, 6/2/2014, § 33-36.

11. Genel Düzenleyici İşlemler

(Not: Anayasa Mahkemesine göre bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut olarak Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmediğinden, yasama işlemleri (kanun, içtüzük vb.) ile idarenin düzenleyici işlemleri (tüzük, yönetmelik vb.) doğrudan bireysel başvuruya konu edilemez. Anayasa Mahkemesi doğrudan yasama işleminin iptali içerikli başvuruları "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez bulmaktadır. Ancak bu durum, yasama işleminin kişiye uygulanması ve bunun da bir hak ihlaline yol açması hâlinde söz konusu uygulama işlemi aleyhine bireysel başvuru yapılmasına engel oluşturmamaktadır)

(B. No: 2012/837, 5/3/2013, §§ 13-17):

13. 6216 sayılı Kanun'un 45. Maddesinin (3) numaralı fıkrasında ise yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemlerin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı açıkça düzenlenmektedir.

14. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca çıkarılan kanunlar ve alınan meclis kararları yasama işlemlerini oluşturmaktadır. Kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından Anayasa'da belirlenen usullere uyulmak suretiyle yapılan, Cumhurbaşkanınca Resmî Gazete'de yayımlanan ve meclis kararları dışında kalan işlemlerdir. Meclis kararı ise Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yapısına ve iç işleyişine yönelik veya yürütme ve yargı organlarıyla olan ilişkilerine dair kanun dışında yaptığı işlemlerdir.

15. Bireysel başvuru yolu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespitini yapan ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren anayasal bir güvencedir. Bu güvence kapsamında, bireylere doğrudan yasama işleminin iptalini isteme yetkisi tanınmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut biçimde Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir.

17. Bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan yasama işlemine değil ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmellere karşı başvuru yapılabilecektir. Bu şekilde bireysel başvuru yolunun kullanılabilmesi için söz konusu işlem, eylem ve ihmellere karşı varsa başvurulabilecek kanun yollarının da daha öncesinde tüketilmiş olması gerekmektedir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 11-19; B. No: 2013/4061, 30/9/2013, § 10-14; B. No: 2013/102, 30/5/2013, § 20-27; B. No: 2012/869, 16/4/2013, § 23-28.

12. Anayasa Mahkemesi Kararları İle Anayasa'nın Yargı Denetimi Dışında Bıraktığı İşlemler

(B. No: 2012/620, 12/2/2013, §§ 19-21):

19. Anayasa koyucu, 17/3/2011 tarihli ve 6214 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'la Anayasa'nın 59. maddesinde değişikliğe giderek spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabileceğini, tahkim kurulu kararlarının kesin olduğunu ve bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamayacağını hüküm altına almıştır.

20. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlerin bireysel başvurunun konusu olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 59. maddesinde spor tahkim kurulu kararlarının kesin olduğu ve hiçbir yargı merciine başvurulamayacağı hükümüne yer verilmiştir.

21. Başvuru, Tahkim Kurulu tarafından verilen disiplin cezasına ilişkindir. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca bu konuda bireysel başvuruda bulunamaz.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1581, 16/4/2013, § 12-16; B. No: 2013/850, 19/12/2013, § 23-30; B. No: 2013/777, 31/10/2013, § 14-18

13. Anayasanın 67. Maddesi: “Siyasi Haklar”

(Not: Bu konuda 20/6/2014 tarihine kadar yayımlanmış Anayasa Mahkemesi kararı bulunmamaktadır)

14. Anayasanın 23. Maddesi: “Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü”

(Not: Anayasa Mahkemesi, aşağıda yer verilen kararı ile yerleşme ve seyahat özgürlüğünün “konu bakımından yetki kapsamı” dışında kaldığına hükmetmiştir)

(B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 51-55):

51. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, herkesin, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir.

52. Bir başvurunun veya şikâyetin konu bakımından Mahkemenin yetkisi kapsamına girebilmesi için, başvuru tarafından ihlal edildiği ileri sürülen hak, AİHS ve buna ek Türkiye'nin ta-

AİHM, serbest seçim hakkını “*yasama organının*” seçimi ile sınırlı olarak değerlendirmektedir (*Gorizdra v Moldova* B. No: 53180/99, 02/07/2002, p.2, hukuk kısmı). Dolayısıyla bu hakkı yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetimlerin seçimlerini içerecek kadar genişletmemiş ve yerel seçimlerin, ulusal yasaları yerel düzeyde uygulayarak parlamentonun desteklenmesi işlevine sahip olduğunu belirtmiştir. AİHM ayrıca, belediye seçimlerinin (*Cherepkov/Rusya (kk.)*, B. No: 51501/99, 25/01/2000), bölgesel seçimlerinin (*Malarde/France (kk.)*, B. No: 46813/99, 5/9/2000), il genel meclisi seçimlerinin (*Santorol/Italy*, B. No: 36681/97, 16/1/2003), belediye ve ilçe meclisi seçimlerinin (*Môtka/Poland (kk.)*, B. No: 56550/00, 11/4/2006) Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinde belirlenen serbest seçim hakkının kapsamında olmadığına karar vermiştir.

raf olduğu protokollerle korunmuş olmalıdır. Türkiye'nin taraf olmadığı ek protokol hükümlerinden biriyle ilgili başvuruların Anayasa Mahkemesince incelenmesi mümkün değildir. Mahkemenin hangi haklarla ilgili başvuruları inceleyebileceğinin çerçevesi Anayasa ve 6216 sayılı Kanun tarafından çizilmiş olup bu yetki çerçevesinin genişletilmesi mümkün değildir.

53. AİHS'e Ek 4 No.lu Protokol'e ülkemiz taraf değildir. Bu nedenle, anılan Protokol kapsamında kalan ve Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili olarak bireysel başvuruda bulunulamaz (bkz. *Nicolatos ve Diğerleri/Türkiye*, B. No: [45663/99](#)...(dec.), 1/6/2010; *Fathi/Türkiye*, B. No: 32598/06, 30/6/2009).

54. Açıklanan nedenlerle başvurunun Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu hakkında hükmedilen yurt dışına çıkış yasağının Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili kısmının "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekmiştir...

15. Anayasanın 55. Maddesi: "Ücrette Adalet Sağlanması"

(Not: Anayasa Mahkemesi, aşağıda yer verilen kararı ile "ücrette adalet sağlanması" başlıklı hakkın "konu bakımından yetki kapsamı" dışında kaldığına hükmetmiştir)

(B. No: 2013/5062, 14/1/2014, §§ 31-35):

31. Başvurucu, daha çok sorumluluk ve ücret gerektiren bir görevi ifa ettiği halde karşılığında ayrı bir ücret ödenmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa'nın "Ücrette adalet sağlanması" başlıklı 55. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde et-

meleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.”

33. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

34. Çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri Anayasa’nın 55. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte AİHS’de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de adaletli ücret hakkının Sözleşme’de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir (Bkz. *Erdal Çalışkan/Türkiye*, B. No: 36062/04, 2/12/2008, § 17).

35. Buna göre başvuruçunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü ücrette adaletin sağlanması hakkı, Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden, başvuruçunun bu iddiasının “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasanın 48. Maddesi: “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti”

(Not: Anayasa Mahkemesi, aşağıda yer verilen kararı ile çalışma ve sözleşme hürriyetinin “konu bakımından yetki kapsamı” dışında kaldığına hükmetmiştir)

[\(B. No: 2013/7722, 7/11/2013, §§ 36-44\):](#)

36. Başvurucu, İş Mahkemesi nezdinde açtığı işe iade davasının, 4857 sayılı Kanun’da yer alan üç aylık sürenin çok üzerinde yaklaşık 40 aylık makul olmayan bir sürede kesin olarak sonuçlandırılması nedeniyle iş arama ve sözleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Adalet Bakanlığı görüş yazısında çalışma ve sözleşme hürriyetinin, Anayasa’nun 48. maddesinde düzenlendiğini, an-

cak AİHS'nde ve buna ek protokollerde düzenlenmediğinden, Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi'nin konu bakımından yetkisi dışında olduğu yönünde beyanda bulunulmuştur.

38. Başvurunun çalışma ve sözleşme hürriyetine yönelik şikâyeti Anayasa Mahkemesi'nin konu bakımından yetkisi kapsamında incelenecektir.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir''

40. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.'

41. Anayasa'nın 148. maddesinin (3) numaralı fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

42. AİHS ve buna ek protokoller Sözleşme'ye taraf olan devletlere çalışma hürriyetinin etkili bir biçimde hayata geçirilmesini sağlama şeklinde bir yükümlülük öngörmemektedir. Ancak AİHM işe iade ve işten haksız çıkartılma gibi bazı konularla ilgili şikâyetin Sözleşme'de korunan diğer hakları da ilgilendir-

mesi durumunda, ilgili haklarla bağlantı kurarak bir inceleme yapabilmektedir (Bu yöndeki AİHM kararları için bkz. *Sidabras ve Dziautas/Litvanya*, B. No: 55480/00, 27/7/2004, § 46 ve 67; *Dahlab/İsviçre*, B. No: 42393/98, 15/2/2001).

43. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği ve Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan çalışma ve sözleşme hürriyeti, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmakla beraber, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına girmemektedir. Başvurucunun çalışma ve sözleşme hürriyeti konusundaki şikâyeti, Anayasa ve Sözleşmenin ortak koruma alanında olan bir başka hakla bağlantılı da değildir.

44. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu çalışma ve sözleşme hürriyetinin ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından bu iddianın, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin 'konu bakımından yetkisizlik' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Genel Düzenleyici İşlemlerin Uygulama İşlemlerine Karşı Bireysel Başvuru Yapılabilir

(Not: *Anayasa Mahkemesi, yargılama safahatı sonucunda bir kanuna istinaden derece mahkemesince vekâlet ücretine hükmedilmesini genel düzenleyici işlemin uygulanması olarak görmüş ve bu konudaki başvuruyu kabul etmiştir*)

(*B. No: 2013/1613 2/10/2013, § 37*):

37. Bireysel başvuru yolu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespit edildiği ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren anayasal bir güvencedir. Ancak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut biçimde Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir. Bir yasama işlemi veya düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda, bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil ancak yasama veya düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmellere karşı başvuru yapılabilecektir. Buna göre başvuruya

konu davada, 659 sayılı KHK ile getirilen düzenleme gereğince idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği ve dolayısıyla bu düzenleyici idari işlemin öngördüğü hükümlerin davaya uygulandığı anlaşılmış olup, somut başvurunun da bu açıdan değerlendirilmesi gerekir.

IV. BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLMESİ KURALI

Dr. Recep KAPLAN

Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası:

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

6216 sayılı Kanun'un 'Bireysel başvuru hakkı' kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası:

İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret " kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası:

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret " kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası (Değişik: 05/03/2014 günlü ve 28932 sayılı resmi Gazetede yayımlanan İçtüzüğün 7. maddesi ile):

Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesinin birinci paragrafı:

Mahkemeye, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra, ve nihai kararın verildiği tarihten itibaren altı aylık süre içinde başvurulabilir

A. Kuralın Amacı

(B. No: 2012/403,
26/3/2013, §§ 16 ve 17):

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır.

17. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurusunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/850, 19/12/2013, § 19; B. No: 2013/5028, 14/1/2014, § 23, 24; B. No: 2012/254, 6/2/2014 § 31.

İç hukuk yollarını tüketme kuralının varlık nedeni, ulusal makamlara ve öncelikle mahkemelere, iddia edilen Sözleşme ihlallerini önleme veya düzeltme imkânı vermektir. Bu kural, Sözleşme'deki hakların ihlali bakımından iç hukuk tarafından etkili bir hukuk yolu sağlanacağına dair 13. maddede öngörülen bir varsayıma dayanır. Bu kural Sözleşme mekanizmasının ikincillik niteliğinin önemli bir yönüdür (*Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 74).

Bu kural, Sözleşme hükümlerinin ulusal hukuka içselleştirilmiş olup olmadığına bakılmaksızın uygulanır (*Eberhard ve M./Slovenya*, B.No: 8673/05 ve 9733/05, 1/12/2009, § 103).

Mahkeme yakın tarihli bir kararında, iç hukuk yollarını tüketme kuralının Sözleşme'deki koruma mekanizmasının işleyişinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve bunun temel bir ilke olduğunu tekrar etmiştir (*Demopoulos ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.) [BD], B. No: 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04, 21819/04, 1/3/2010, §§ 69 ve 97).

(B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17 ve 18):

17. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

18. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2014/85, 3/1/2014, § 30; B. No: 2014/9, 3/1/2014, § 30.

(B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 28):

28. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 27; B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 42; B. No: 2013/6149, 6/3/2014 § 29.

B. Kuralın Uygulanması

1. İdari ve Yargısal Başvuru Yollarının Tamamının Bireysel Başvuru Yapılmadan Önce Tüketilmiş Olması Gerektiği

(B. No: 2012/254, 6/2/2014, §§ 32, 33):

32. Başvurucu suçta kullanılan silahın bulunmuş olması nedeni ile yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunmuş; Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesi 17/10/2012 tarihli ek kararıyla istemin kabule değer olmadığına karar vermiştir. 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesi uyarınca itiraza tabi olan bu karara karşı başvurucu Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz etmiş; ancak itirazın sonucunu beklemeden Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru dosyası Anayasa Mahkemesinde derdest iken Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 12/11/2012 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir.

33. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması, başka bir deyişle bireysel başvuru yapıldığı tarihte başvuru koşullarının tamamının sağlanmış olması gere-

İç hukuk yollarını tüketme kuralı, mereme kazınmış bir kuraldan çok altın bir kuraldır. Komisyon ve Mahkeme, bu kuralın insan haklarını koruma bağlamında yer aldığını göz önünde tutularak, aşırı biçimcilikten uzak ve belirli bir esneklikle uygulanması gerektiğini sık sık vurgulamışlardır (*Ringelsen/Avusturya*, B.No: 2614/65, 16/7/1971, § 89; *Lehtinen/Finlandiya*, (k.k.) B.No: 39076/97, 14/10/1999)

İç hukuk yollarını tüketme kuralı mutlak olmadığı gibi, otomatik olarak uygulanabilir bir kural da değildir (*Kozacıoğlu/Türkiye* [BD], B. No: 2334/03, 19/2/2009, § 40).

Mahkeme örneğin, bir ülkenin en yüksek mahkemesinin dahi başvurucuları kullanmaya mecbur tutmadığı bir iç hukuk yolunu kullanmalarını istemenin, gereksiz aşırı bir biçimcilik olacağına karar vermiştir (*D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti* [BD], B. No: 57325/00, 13/11/2007, §§ 116-118).

Mahkeme bir olayda başvurucuların dosyaya cevap vermek için "telaşa" düşmüş olduklarını vurgulayarak, cevap vermeleri için kendilerine çok dar bir süre tanınmış olmasını dikkate almıştır (*Financial Times Ltd ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, b. No: 821/03, 15/12/2009, §§ 43-44).

Ancak, özellikle hukuki belirginlik ve kesinlik konusunda sıkıntı bulunan hallerde, mevcut hukuk yollarını iç hukuktaki usullere göre kullanmak ve ulusal hukukta öngörülen şartlara uymak büyük önem taşımaktadır (*Saghinadze ve Diğerleri/Gürcistan*, B.No: 18768/05, 27/5/2010, §§ 83-84).

kir. Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Mahkeme somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir. başvuru konusu olay dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun olmadığı görülmektedir.

2. Etkisiz Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerekemediği

(B. No: 2013/1243, 16/4/2013, § 24):

24. Diğer taraftan bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin başvuru yolları henüz tüketilmeden bir başvuruyu kabul edip incelemesi kural olarak mümkün değildir. Ancak başvuru yolunun tüketilmesinin başvurunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa, başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvurunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkansız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir.

(B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20):

20. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin

katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir.

3. Başvurucudan Aynı Amacı Taşıyan Başvuru Yollarının Tamamını Tüketmesinin Beklenemeyeceği

(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 30):

30. Bir ihlal iddiasına ilişkin olarak başvurulabilecek birden fazla etkili başvuru yolunun bulunması durumunda, kural olarak başvuru yolunun aynı amacı taşıyan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi beklenemez (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Kozacıoğlu/Türkiye*, B. No: 2334/03, 19/2/2009, §40; *Jasinskis/Letonya*, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 50 ve 53-54).

4. Başvuru Yollarının Ulaşılabilir, Telifi Kabiliyetini Haiz Olmaları ve Makul Başarı Şansı Tanımları Gerektiği

(B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 29):

29. Ancak tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olmaları yanında, telifi kabiliyetini haiz olmaları ve tüketildiklerinde başvuru yolunun şikâyetlerini gidermede makul

Potansiyel olarak birden fazla etkili iç hukuk yolu varsa, başvuru yolunun bunlardan sadece bir tanesini kullanması gereklidir (*Aquilina/Malta* [BD], B. No: 25642/94, 29/4/1999, § 39). Gerçekten de bir hukuk yolu tüketilmiş ise, aynı amacı taşıyan bir diğer hukuk yolunu tüketmek gerekli değildir ([BD], B. No: 2334/03, 19/2/2009, § 40 vd.)

Kendi olayına en uygun hukuk yolunu seçmek, başvuru yoluna düşer. Özetlenecek olursa, eğer iç hukuk, hukukun farklı alanlarında birden fazla paralel hukuk yolu öngörmüş ise, Sözleşme'yi ihlal iddiası bakımından bu hukuk yollarından biri vasıtasıyla çözüm elde etmek isteyen bir başvuru yolunun, esas itibarıyla aynı amaca sahip diğerlerini de kullanması zorunlu değildir (*Jasinskis/Letonya*, B. No: 45744/08, 21/12/2010, §§ 50 ve 53-54).

Başvurucular olayların geçtiği tarihte sadece, hem teoride hem de pratikte mevcut olan ve kendilerinin doğrudan başvurabilecekleri iç hukuk yollarını tüketmek zorundadırlar. Bir başka deyişle başvurucular, erişilebilir olan, başvuru yolunun şikâyetlerine bir giderim sağlayabilecek olan ve makul ölçüde bir başarı şansı sunan iç hukuk yollarını tüketmek zorundadırlar (*Sejdovic/İtalya* [BD], B. No: 56581/00, 1/3/2006, § 46).

başarı şansı tanımları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmaması gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/899, 9/1/2014, § 27; B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 35; B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 39.

(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28):

28. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şekli olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, 22277/93, 27/7/2000, § 56-64)

(B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20):

20. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve ye-

tersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir.

5. Bir Kanun Yoluna Başvurulmuş Olmasının Tek Başına Bu Yolun Tüketildiği Anlamına Gelmeyeceği

(B. No: 2012/26, 26/3/2013, § 21):

21. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmuş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir...

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/5028, 14/1/2014, § 28.

6. Bireysel Başvuru Öncesindeki Başvuru Yolları İçin Öngörülen Usul Kurallarına Uyulması Gerekliği

(B. No: 2013/946, 26/3/2013, § 19):

19. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle iç hukukta düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuru yolunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte

Başvurucular ulusal hukukun yürürlükteki kurallarına ve usullerine uymak zorundadırlar; bunlara uymamaları halinde, başvuruları Sözleşme'nin 35. maddesindeki şartı taşımayacaktır (*Ben Salah Adraqui ve Dhaimelİspanya* (k.k.), B. No: 45023/98, 27/4/2000). Başvurucunun yaptığı bir usul hatası nedeniyle üst başvurunun incelenmesi reddedildiğinde, Sözleşme'nin 35. maddesinin (1) numaralı fıkrasına uyulmuş olmaz (*Gäfgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 143). Ancak kaydedilmelidir ki, üst mahkeme bir üst başvuruyu kabul edilebilir görmemekle birlikte başvuruyu esaslan incelemiş ise, Sözleşme'nin anılan fıkrasına uyulmuş olur (*Voggenreiter/Almanya*, B. No: 47169/99, 8/1/2004). Yetkili makam, iç hukukta öngörülen usulü izlememiş olan başvuru talebini özü itibarıyla incelemiş ise, yine aynı şey söz konusudur (*Vladimir Romanov/Rusya*, B. No: 41461/02, 24/7/2008, § 52).

Hukuki şartları çok az taşıyacak kadar yazılmış iddialar hakkında ulusal mahkeme kısa da olsa esasa girerek bir karar vermiş ise, aynı şey geçerlidir (*Verein gegen Ti-erfabriken Schweiz (VgT)/İsviçre* (no. 2) [BD], B. No: 32772/02, 30/6/2009, §§ 43-45).

dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

(B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17):

17. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvuru yolunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17; B. No: 2013/850, 19/12/2013, § 19; B. No: 2013/5028, 14/1/2014, § 24; B. No: 2012/254, 6/2/2014 § 31.

(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 25):

25. Başvuru yollarının tüketilmesi ilkesi, hukuk sisteminde öngörülen usul kurallarına riayet edilmesini gerektirir. Zira, başvuru yollarının tüketilmesi için usule ilişkin koşullara ve sürelerle uymak gerekir. Başvurucunun hukuk yollarını tüketmeye çalıştığı, ancak kendi ihmali nedeniyle usul gerekliliklerini yerine getiremediği hallerde başvuru, hukuk yolları tüketildiği için reddedilir.

(B. No: 2013/5028, 14/1/2014, § 28):

28. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir.

7. Bireysel Başvuru Öncesinde Dayanılmayan İddiaların Anayasa Mahkemesinde Şikâyet Konusu Edilememesi

(B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20):

20. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak oluşan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/7204, 20/2/2014, § 30.

8. Derece Mahkemelerine Sunulmayan Bilgi ve Belgelerin Anayasa Mahkemesine Sunulamayacağı

(B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20):

20. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak oluşan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/7204, 20/2/2014, § 30.

9. Başvurucunun Başvuru Yollarının Tüketilmesi Noktasında Kendisinden Beklenebilecek Her Şeyi Yerine Getirip Getirmediğinin Başvurunun Özellikleri Dikkate Alınarak İncelenmesi Gerektiği

Sözleşme'deki bir hakkın iç hukuktaki yargılama sırasında açıkça ileri sürülmüş olması gereklidir; ancak bir şikâyet iç hukukta "en azından özü itibarıyla" ileri sürülmüş olmalıdır (*Azinas/Kıbrıs* [BD], B. No: 56679/00, 28/4/2004, §§ 40-41). Bu demektir ki başvuru, iddia ettiği ihlal konusunda ilk önce ulusal mahkemelere çözüm fırsatı vermiş olmak için, iç hukukta Sözleşme hükümlerine dayanmamış ise, aynı veya benzer argümanları iç hukuka dayanarak ileri sürmüştür olmalıdır (*Güfgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 142).

Mahkeme, başvuru için hukuk yollarını tüketmek için olayın şartları içinde kendisinden makul olarak yapması beklenilecek her şeyi yapıp yapmadığını incelemelidir (*D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti* [BD], B. No: 57325/00, 13/11/2007, §§ 116-122).

(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28):

28. ...Ayrıca, başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şekli olarak uygulanabilir bir kural olup, bu kurala uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda, yalnızca hukuk sisteminde bir takım başvuru yollarının varlığının değil, aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvuru sahibinin kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvuru sahibinin, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. İlhan /Türkiye, 22277/93, 27/7/2000, § 56-64).

10. Bireysel Başvurunun İncelenmesi Esnasında Oluşturulan Etkili Hukuk Yollarının Tüketilmesi Gerektiği

(B. No: 2012/1315, 16/4/2013, §§ 30, 31):

30. Başvuru sahibinin maliki olduğu taşınmazların orman kadastro çalışmaları sonrasında orman sınırları içinde olduğuna ilişkin kadastro tespitine yönelik olarak açtığı itiraz davasının reddi sonrasında tazminat talebiyle herhangi bir başvurusunun bulunmadığı görülmektedir. İdari ve yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvuru kabul edilmesi mümkün değildir.

İç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediği, normal olarak, Mahkemeye başvurunun yapıldığı tarihte yargılamanın iç hukuktaki durumuna bakılarak değerlendirilir. Ancak bu kuralın bir istisnası, yeni iç hukuk yollarının oluşturulması halidir (*İçer/Türkiye (k.k.)*, B. No: 18888/02, 12/1/2006, § 72.vd.).

31. Nitekim AİHM, benzer bir şekilde, başvuru sahibinin tazminat ödenmeksizin taşınmazının elinden alınması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü 15/5/2012 tarih ve 42936/07 numaralı Altunay/Türkiye kararında, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, Kasım 2009 tarihinde daha önceki içtihadında değişikliğe gittiğini, AİHM'nin bu konudaki içtihatlarına dayanarak, tapu kayıtlarındaki yanlış kayıtlardan kaynaklanan aynı hak ya da menfaatleri kaybolmuş ya da kısıtlanmış olanların tapu kayıtlarındaki düzensizliklerden dolayı Devleti sorumlu tutabileceğine hükmettiğini, kişilerin tapularının ait olduğu arazilerin orman arazisi olması nedeniyle iptal edildiğinden 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca tazminat talep

edebileceklerini ilan ettiğini, tazminat miktarının söz konusu arazinin kullanılma şekli, niteliği ve değeri temelinde muhtemel getirisi ve emsal değerlerin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğine dikkat çektiğini, bu başvuru yolunun halen düzenli olarak kullanılmakta olduğunu, ulusal mahkemelelerin AİHM'nin içtihatlarını ve AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokolün 1. maddesine dayanarak ilgili mevzuat hükümlerini uyguladıklarını, başvurucunun tapu belgesinin iptali yönündeki kararın kesinleşmesinden itibaren 10 yıl içinde tazminat talebinde bulunabileceğini belirterek, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 31 ve 32.

11. Mobbing Teşkil Eden ve Psikolojik Taciz, Şiddet ve Yıldırma Türünden Davranış Grubu Olarak Kabul Edilen Eylemler İçin Tazminat Davası Yolunun Tüketilmesi Gerektiği

(B. No: 2013/5680, 15/4/2014, §§ 40 ve 43):

40. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen "*maddi ve manevi varlık*" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, tüm müdahale türleri açısından mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Belirtilen haksız müdahalelere karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Ancak hukukumuz açısından, mobbing teşkil eden ve psikolojik taciz, şiddet ve yıldırma türünden davranış grubu olarak kabul edilen ve somut başvuruya konu eylemlere benzer eylemlerin içinde ceza hukuku anlamında suç teşkil eden fiillerin yer alması durumunda, bu alandaki yaptırımlara tabi tutulma olanağı bulunmakla beraber, özel hukuk anlamında bu tür fiillerin tazminat davasına konu edilebildiği görülmektedir. Yargı kararları nazara alındığında, belirtilen tazmin imkanı-

nın, kişinin kamu görevlisi veya özel hukuka tabi bir hizmet sözleşmesi çerçevesinde görev yapması nazara alınarak, hem idari yargı hem de adli yargı alanında yer alan yargısal makamlarca sağlandığı anlaşılmaktadır (Y.H.G.K. 25/9/2013 tarih ve E.2012/9-1925, K.2013/1407; Danıştay 8. Dairesi 16/4/2012 tarih ve E.2008/10606, K.2012/1736). Dolayısıyla bir bireyin, somut başvuruda belirtilen fiillere benzer eylemler vasıtasıyla fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No. 2013/1123, 2/10/2013, § 35).

...

43. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, fiziksel ve zihinsel bütünlüğe yapılan müdahaleler ile ilgili olarak, başvuru tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/8175, 15/4/2014, § 39 ve 42; B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 43 ve 46; B. No: 2013/6229, 15/4/2014, § 32 ve 35.

C. Adli Yargıda (Ceza Muhakemesi) Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları

1. Ceza Muhakemesinde Olağan Kanun Yolunun Temyiz Olduğu

(B. No: 2013/2470, 17/9/2013, § 17):

17. Ceza hukukunda tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir...

(B. No: 2013/1999, 1/9/2014, § 30):

30. ...Ceza muhakemesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir...

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1267, 13/6/2013, § 22.

2. Temyiz Talebinin Reddine Dair Karara Karşı Temyiz Yoluna Başvurulması Gerekliği

(B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 36):

36. Başvuru konusu olayda, temyiz talebinin reddine dair Ankara 20. Asliye Ceza Mahkemesinin 22/11/2012 tarihli ek kararına karşı başvuru tarafından temyiz yoluna başvurulmadan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılmıştır. Başvuru yolları tüketilmeden bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenebilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu kapsamda, temyiz talebinin reddine dair ek karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olduğundan, Anayasa Mahkemesinin bu kuraldan ayrılmasını gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

Takdire bağlı veya olağanüstü hukuk yollarını kullanmak, örneğin bir mahkemenin kendi kararını düzeltmesi talebinde bulunmak (Çınar/Türkiye (k.k.), B. No: 28602/95, 1311/2003) ... gerekli değildir. Başvurucu için doğrudan erişilebilir olmayan ama bir aracının takdirine bağlı olan bir hukuk yolunu tüketmek de gerekli değildir (Tănase/Moldova [BD], B. No: 7/08, 27/4/2010, § 122)

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına İtiraz İsteminin Bireysel Başvuru Öncesinde Tüketilmesi Gereken Bir Yol Olmadığı

(B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 18):

16. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup, temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır. Dolayısıyla başvurunun itiraz yoluna gidilmesi istemi, sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1610, 13/6/2013, § 16.

4. Kanun Yararına Bozma Yolunun Bireysel Başvuru Öncesinde Tüketilmesi Gereken Bir Yol Olmadığı

(B. No: 2012/644, 5/3/2013, § 22):

22. 5271 sayılı Kanun'un

309. ve 310. maddeleri uyarınca kanun yararına bozma; hâkimler ve mahkemeler tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlar için öngörülen ve bu kararların Yargıtayca denetlenmesini sağlayan bir kanun yoludur. Amacı kesinleşen kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek ve kanunların ülke içinde eşit bir şekilde uygulanmasını sağlamak olan kanun yararına bozma, kesin kararlara karşı başvuru olan bir yol olduğundan, olağanüstü bir kanun yoludur. Öte yandan kanun yararına bozma, kişiler için doğrudan ulaşılabilir bir yol olmayıp olağanüstü bir kanun yolu niteliği taşımakla, tüketilmesi gereken bir yol değildir.

(B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16):

16. Ceza muhakemesi hukukunda 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme hakkı yalnızca Adalet Bakanlığının takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla başvuru kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece Adalet Bakanlığının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır.

5. Makul Sürede Yargılama Hakkı İhlali İddiasını İçeren Başvurular Açısından Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerçekmediği

(B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 27, 28):

27. ...[B]aşvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını

Takdire bağlı veya olağanüstü hukuk yollarını kullanmak, örneğin bir mahkemenin kendi kararını düzeltmesi talebinde bulunmak (Çınar/Türkiye (k.k.), B. No: 28602/95, 1311/2003) ... gerekli değildir. Başvurucu için doğrudan erişilebilir olmayan ama bir aracın takdirine bağlı olan bir hukuk yolunu tüketmek de gerekli değildir (Tănase/Moldova [BD], B. No: 7/08, 27/4/2010, § 122)

ve korunmasını engelleyecektir. Hali hazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Zira bu durumda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, makul olmadığı iddia edilen yargılama faaliyetinin daha da uzamasına ve başvuru açısından zararın artmasına neden olacaktır.

28. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici nitelikte, etkin bir başvuru yolu bulunmamaktadır (Bahçeyaka/Türkiye, Başvuru No: 74463/01, 13/7/2006, § 27–29; Tamar/Türkiye, Başvuru No:15614/02, 18/7/2006, § 21–24; Ezel Tosun/Türkiye, Başvuru No:33379/02, 10/1/2006, §18,19; Danespayeh/Türkiye, Başvuru No: 21086/04, 16/7/2009, § 37).

(B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 29, 30):

29. Ancak başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecektir. Hâlihazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Zira bu durumda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nede-

niyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, makul olmadığı iddia edilen yargılama faaliyetinin daha da uzamasına ve başvuru açısından zararın artmasına neden olacaktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27).

30. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici etkiye sahip, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının kastettiği nitelikte etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 28).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 33 ve 34.

(B.No: 2013/1115, 5/12/2013, § 35):

35. ...[B]ireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19, 20; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26). Ancak, başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecek olup, devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacağından, bu durum başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün

yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, yalnızca yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, belirtilen etkiye sahip etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27, 28).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/650, 5/12/2013, § 21.

(B. No: 2013/3283, 19/12/2013, § 22):

22. ...[B]ireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 21-30).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 18.

6. Devam Eden Tutukluluğun Hukuka Aykırı Olduğu İddiasıyla İtiraz Kanun Yolundan Sonra Başvuru Yapılabileceği

(B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30):

30. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılacaktır. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çekişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate

alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, başvuru yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/955, 2/10/2013, § 21; B. No: 2012/1005, 2/10/2013, § 22; B. No: 2012/1012, 2/10/2013, § 22.

7. Başvurucu Halihazırda Tahliye Olmuş ya da Hakkında İlk Derece Mahkemesinde Hüküm Kurulmuş İse Kural Olarak 5271 Sayılı Kanun Kapsamında Başvuru Yolları Denendikten Sonra Bireysel Başvuru Yapılması Gerekliği

(B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31):

31. Ancak başvurucu hali hazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinde hüküm kurulmuş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/1013, 2/10/2013, § 23; B. No: 2012/682, 2/10/2013, § 23; B. No: 2012/727, 2/10/2013, § 23.

8. Bireysel Başvurunun Esastan İncelenmesinden Önce Tutukluluk Hâli Sona Ermediği Sürece 5271 Sayılı Kanun Kapsamında Tazminat Yoluna Gidilmesinin Gerekmediği

(B. No: 2012/239, 2/7/2013, §§ 30-33):

30. Adalet Bakanlığının görüşünde işaret edildiği üzere 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin, maddî ve manevî her türlü zararlarını Devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngörmediği görülmektedir. Ancak, aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası

sında 'Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde' tazminat isteminde bulunulabileceği ifade edilmiştir.

31. Somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle tutukluluğun yasal dayanağının kalmadığı ve tutukluluğun makul süreyi aştığı iddia edilmektedir. Buna göre, yasal olarak mümkün olmadığı hâlde tutukluluğun devamına karar verilmiş ise madde kapsamında bunun mağduru maddi ve/veya manevi tazminat istemiyle dava açabilecektir. Aynı şekilde makul süreyi aşan tutukluluk da tazminat istemi nedenlerinden biridir.

32. Ancak başvuru tarihi itibariyle istemi tazminat değildir. Başvurucu, Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin dolmuş olduğunun tespitiyle tahliyesine karar verilmesini talep etmektedir. Bundan başka uzun süren tutukluluk hâlinde de şikâyetçidir.

33. 5271 sayılı Kanun'un koruma tedbirleri nedeniyle tazminata dair düzenlemelerine bu açıdan bakıldığında, başvuru-
cunun şikâyetiyle ilgili bir çözüm getirilmediği görülmektedir. Başvurulması hâlinde bu yol yalnızca maddi ve manevi zararların giderilmesini teminat altına almakta, fakat hukuka aykırı tutulduğu tespit edilse dahi kişiye serbest bırakılma konusunda bir imkân sunmamaktadır. Bireysel başvurunun esastan incelenmesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin bu yola gitmesi somut talebi açısından etkili sayılamaz, dolayısıyla tüketilmesi gerekmez.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/521, 2/7/2013, § 30-32; B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 29-32.

(B. No: 2012/1137, 2/7/2013, §§ 29-32):

29. Adalet Bakanlığının görüşünde işaret edildiği üzere 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin, maddî ve manevî her türlü zararlarını Devletten isteyebileceklerine iliş-

kin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngör-
düğü görülmektedir. Ancak, aynı Kanun'un tazminat isteminin
koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası-
nda *'Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden
itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini
izleyen bir yıl içinde'* tazminat isteminde bulunulabileceği ifade
edilmiştir.

30. Somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dol-
ması nedeniyle tutukluluğun yasal dayanağının kalmadığı ve
tutukluluğun makul süreyi aştığı iddia edilmektedir. Buna
göre, yasal olarak mümkün olmadığı hâlde tutukluluğun de-
vamına karar verilmiş ya da tutuklulukta makul süre aşılmış-
sa anılan madde kapsamında tazminat istemiyle dava açmak
mümkündür.

31. Ancak başvuru tarihi itibariyle istemi taz-
minat değildir. Başvurucu, Kanun'da öngörülen azami tutuk-
luluk süresinin dolmuş olduğunun tespitiyle tahliyesine karar
verilmesini talep etmektedir. Ayrıca uzun süren tutukluluk
hâlinde de şikâyetçidir.

32. Ancak 5271 sayılı Kanun'un koruma tedbirleri nedeniyle
tazminata dair düzenlemelerine bu açıdan bakıldığında, baş-
vurucunun şikâyetiyle ilgili bir çözüm getirilmediği görülmek-
tedir. Başvurulması hâlinde bu yol yalnızca maddî ve manevî
zararların giderilmesini teminat altına almakta, fakat hukuka
aykırı tutulduğu tespit edilse dahi kişiye serbest bırakılma
imkânı sunmamaktadır. Bireysel başvurunun esastan incelen-
mesinden önce tutukluluk hâli sona ermediği sürece, kişinin bu
yola gitmesi somut talebi açısından etkili sayılamaz, dolayısıyla
tüketilmesi gerekmez.

(B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 30-32):

30. Adalet Bakanlığının görüşünde işaret edildiği üzere 5271
sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. madde-
sinin (1) numaralı fıkrasına göre, kanunlarda belirtilen koşullar
dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına
karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde
makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu
süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin, maddî ve
manevî her türlü zararlarını Devletten isteyebileceklerine iliş-
kin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngör-

düğü görülmektedir. Ancak, aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında *'Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde'* tazminat isteminde bulunulabileceği hükmüne yer verilmiştir.

31. Adalet Bakanlığının, başvuruçunun tazminat davası açılmamış olması nedeniyle başvuru yolunu tüketmediği yönündeki itirazı ile ilgili olarak: 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde *'Kanunlarda belirtilen koşullar dışında ' tutukluluğunun devamına karar verilen'* ve (d) bendinde *'Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede ' hakkında hüküm verilmeyen'* kişilerin, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebileceklerine ilişkin düzenlemenin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü görülmekle birlikte aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği ifade edilmiştir. Adalet Bakanlığınca Anayasa Mahkemesine bildirilen görüşte, somut olayla ilgili olarak, başvuruçunun tutukluluğu devam etmekte iken, tutukluluğu ile ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre tazminat talebinde bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

32. Somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle tutukluluğun yasal dayanağının kalmadığı ve tutukluluğun makul süreyi aştığı iddia edilmektedir. Buna göre, yasal olarak mümkün olmadığı hâlde tutukluluğun devamına karar verilmiş ise madde kapsamında bunun mağduru maddî ve/veya manevî tazminat istemiyle dava açabilecektir. Ancak başvuruçunun hakkındaki davanın ilk derece mahkemesince karara bağlanmış olması nedeniyle tutukluluk halinin hükmen tutukluluğa dönüştüğü (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 67), dolayısıyla mahkemesince tahliyesinin mümkün olmadığı dikkate alındığında şikâyet konusu Anayasal hakların ihlalinin tespit edilerek tazminata hükmedilmesi hâlinde şikâyetin telafi edilebileceği söylenebilir. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde belirtilen yolun hüküm kesinleşmeden önce tutukluların hukukiliği ve tutukluluğun makul süreyi aştığı şikâyetleri açısından etkili olduğuna yönelik uygulamada bir

örnek bulunmamaktadır.

9. Hakarete İlişkin Şikâyetlerde Ceza Muhakemesi Yoluna Başvurulmuş Olmasının Yeterli Olmadığı

(B. No: 2013/1123, 2/10/2013, §§ 35, 36 ve 44):

35. Bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesinde Devletin pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez.

...

44. Başvurucu, şahsına karşı yapılan hakaret nedeniyle sadece cezai kovuşturma yapılması amacıyla suç duyurusunda bulunmuş ancak herhangi bir hukuk davası açmamıştır. Başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak başvurduğu ceza davası yolu, ulaşılabilir, telafi kabiliyetini haiz ve başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanyan tek başvuru

yolu değildir. Hakaretin özel yaşama etkileri ile ilgili olarak hukuk davası açarak da başvurusunun şikâyetlerini derece mahkemeleri önünde ileri sürebilmesi ve bu iddialarla ilgili olarak giderim sağlayabilmesi mümkündür.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 32, 33 ve 40.

[\(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 29, 31 ve 34\):](#)

29. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan '*manevi varlık*' kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35.)

...

31. Ancak hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamakta olup, bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemesi, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olması, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulanması, hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat

standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabilmesi, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına yönelik uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

...

34. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak bir taraftan hakaret ve iftira suçları yönünden görevsizlik kararı verilerek dosyanın Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, yani bu suçlar yönünden ceza soruşturmasının devam ettiği, diğer taraftan başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

D. Adli Yargıda (Hukuk Muhakemesi) Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları

1. Hukuk Muhakemesinde Olağan Kanun Yolları

(B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 19):

19. Hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur...

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 34; B. No: 2013/6047, 23/1/2014, § 20.

2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması Durumu

(B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 18, 19):

18. 6100 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bölge adliye mahkemelerinin Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanun'un temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunmaktadır.

19. Hukuk davalarında 1086 sayılı Kanun'un 440. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Yargıtay kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yoluna başvurulabilmektedir. Bu yola başvurulması hâlinde karar düzeltme talebine ilişkin bir karar verilmeye kadar mahkeme kararının kesinleşmesi ve başvuru yollarının tüketilmesi söz konusu değildir. Bu durumda karar düzeltme talebine ilişkin bir karar verilmeden hukuk yollarının tüketildiği söylenemez.

3. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması Durumu

(B. No: 2013/1936, 18/9/2013, §§ 23, 24):

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün yukarıda anılan maddesinde, bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak 'başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği' tarihten söz edilmekte ise de bu ibarenin ihlale neden olduğu ileri sürülen nihai kararın öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir. Karar düzeltme yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri için bu yola başvurmayan başvuru sahipleri, temyiz onama kararını öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrenmiş olup, karar düzeltme yoluna başvurmayarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmeleri beklenir. Her ne kadar derece mahkemesi kararı, karar düzeltme süresi sonunda kesinleşmekte ise de başvuru sahipleri bu yola başvurmadığında, temyiz onama kararı ile ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrendiklerine göre, bu tarihten itibaren 30 gün içinde başvuruda bulunmaları gerekir. Aksi düşünüldüğü takdirde, davacı veya davalı sayısı çok olan dava dosyalarında temyiz onama kararının tüm taraflara tebliğinden sonra başvuru sahipleri dışında karar düzeltme yoluna başvurulmuşsa bu istemin sonucunun beklenerek hükmün kesinleşmesi şartının dikkate alınması, başvuru sahipleri için farklı ihlalleri gündeme getirebilir. Karar düzeltme yolunu etkili bir yol olarak görmeyen başvuru sahipleri bireysel başvuruda bulunma yolunu tercih etmişlerse bireysel başvuruya ilişkin süreye riayet etmelidirler.

24. Başvuruda bulunmak için hükmün kesinleşmesi şartı, başvuru yollarının tüketilmesi anlamında değerlendirilmeli-

dir. Ancak başvuru, etkili yol olarak görmedikleri karar düzeltme yoluna başvurmamışlarsa, temyiz onama kararıyla başvuru yollarını tükettikleri için onama kararının öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekir.

4. Yargıtayın Görüşünü Daha Önce Açıkladığı ve Belli Olduğu Durumlarda Tekrar Temyiz Yoluna Gidilmemiş Olması Durumu

(B. No: 2013/7521, 4/12/2013, §§ 30, 31, 34, 38, 39):

30. Temyiz mahkemesinin yakın zamanda vermiş olduğu ve başvuru davasına da uygulanacak nitelikteki bir karar varsa ve temyiz mahkemesinin bu kararı değiştirmesi ihtimal dâhilinde görünmüyorsa başvuru, iç hukuk yollarını tüketmiş sayılacaktır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Salah Sheek/Hollanda*, B.No: 1948/04, 23/5/2007, § 121).

31. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir. Ancak somut olayda başvuru açısından temyiz yoluna başvurulması, tüketilmesi gerekli bir yol olarak kabul edilemez. Zira aynı karara yönelik olarak temyiz mercileri kararlarını vermişler ve derece Mahkemesince de temyiz mercilerinin verdikleri karar doğrultusunda hüküm kurulmuştur. Bu anlamda Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yolu, etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilemez ve Mahkemece verilen son karara karşı temyiz yoluna başvurulmadan yapılan bu başvuru, olağan kanun yoluna başvurulmadığı için başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez nitelikte değerlendirilemez. Zira, başvuru Mahkemece verilen ilk karara yönelik olarak, olayın şartları dâhilinde, olağan kanun yollarını tüketmek için kendisinden beklenen her şeyi yapmıştır. Bu aşamadan sonra başvurucudan derece Mahkemesince verilen son karara yönelik olarak da temyiz yoluna başvurmamasını beklemek, bireysel başvuru hakkının kullanılması önünde orantısız bir engel oluşturabilir.

....

34. Hukuk davalarında olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme yoludur. Karar düzeltme yolu kapalı, temyiz yolu açık olan bir hükmün kesinleşmesi, temyiz istemi sonunda ve-

rilen ret kararıyla veya temyiz yoluna başvurulmamışsa mahkemece verilen kararın tebliğinden itibaren temyiz başvuru süresinin sonunda gerçekleşir. Temyiz yolu açık olan ve hukuki yarar görülmediği için temyiz yoluna başvurulmayan bireysel başvurularda 30 günlük başvuru süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

...

38. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün yukarıda anılan maddesinde, bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak *'başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği'* tarihten söz edilmekte ise de bu ibarenin ihlale neden olduğu ileri sürülen nihai kararın öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir. Temyiz yolu açık olan bir hükme yönelik olarak, etkili görmedikleri veya hukuki yararları olmadığı için bu yola başvurmamayan başvuru sahipleri, Mahkemece verilen kararı öğrendikleri tarihte ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrenmiş olup, temyiz yoluna başvurmayarak, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını kullanmışlarsa, buna ilişkin süreye riayet etmeleri beklenir. Her ne kadar derece mahkemesi kararı, temyiz başvuru süresi sonunda kesinleşmekte ise de başvuru sahipleri bu yola başvurmadığında, Mahkemece verilen kararın tebliği ile ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri kararı öğrendiklerine göre, bu tarihten itibaren 30 gün içinde başvuruda bulunmaları gerekir. Temyiz yolunu etkili bir yol olarak görmeyen başvuru sahipleri bireysel başvuruda bulunma yolunu tercih etmişlerse bireysel başvuruya ilişkin süreye riayet etmelidirler (B. No: 2013/1936, 17/9/2013, § 23).

39. Başvuruda bulunmak için hükmün kesinleşmesi şartı, başvuru yollarının tüketilmesi anlamında değerlendirilmelidir. Ancak başvuru sahipleri, etkili yol olarak görmedikleri temyiz yoluna başvurmamışlarsa, mahkemece verilen kararın öğrenilmesinden itibaren 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir.

5. Kadastro Tespitine Yönelik Olarak Açılan İtiraz Davasının Reddi Sonrasında Tazminat Davası Açılması Gerekliği

(B. No: 2012/1315, 16/4/2013, §§ 30, 31):

30. Başvurucunun maliki olduğu taşınmazların orman kadastro çalışmaları sonrasında orman sınırları içinde olduğu

na ilişkin kadaastro tespitine yönelik olarak açtığı itiraz davasının reddi sonrasında tazminat talebiyle herhangi bir başvurusunun bulunmadığı görülmektedir. İdari ve yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

31. Nitekim AİHM, benzer bir şekilde, başvurucunun tazminat ödenmeksizin taşınmazının elinden alınması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü 15/5/2012 tarih ve 42936/07 numaralı Altunay/Türkiye kararında, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, Kasım 2009 tarihinde daha önceki içtihadında değişikliğe gittiğini, AİHM'nin bu konudaki içtihatlarına dayanarak, tapu kayıtlarındaki yanlış kayıtlardan kaynaklanan aynı hak ya da menfaatleri kaybolmuş ya da kısıtlanmış olanların tapu kayıtlarındaki düzensizliklerden dolayı Devleti sorumlu tutabileceğine hükmettiğini, kişilerin tapularının ait olduğu arazilerin orman arazisi olması nedeniyle iptal edildiğinde 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca tazminat talep edebileceklerini ilan ettiğini, tazminat miktarının söz konusu arazinin kullanılma şekli, niteliği ve değeri temelinde muhtemel getirisi ve emsal değerlerin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğine dikkat çektiğini, bu başvuru yolunun halen düzenli olarak kullanılmakta olduğunu, ulusal mahkemelelerin AİHM'nin içtihatlarını ve AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokolün 1. maddesine dayanarak ilgili mevzuat hükümlerini uyguladıklarını, başvurucunun tapu belgesinin iptali yönündeki kararın kesinleşmesinden itibaren 10 yıl içinde tazminat talebinde bulunabileceğini belirterek, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 31 ve 32.

6. Bir Sözleşmenin Sonradan Geçersiz Sayılması Sonucu Bu Sözleşmeye Dayalı Olarak Yapılan Ödemelerin Geri İstenebilmesi Amacıyla Hukuk Yollarına Başvurulması Gerektiği

(B. No: 2013/2428, 13/6/2013, §§ 28):

28. Başvuru konusu olayda, başvurucu ikale sözleşmesine istinaden iş akdi sonlandırılan işçisine yasal alacaklarının yanında 12 aylık maaş tutarında teşvik ödemesi yaptığını, Yargıtay kararı ile 10 aylık maaş tutarında tekrar tazminat ödemek zorunda kalacağını böylece mülkiyet hakkının ihlal edildiğini belirtmektedir. Ancak Yargıtay kararı ile teşvik mahiyetindeki

ödemenin dayanağı olan ikale sözleşmesinin çalışanın serbest iradesine dayanmadığı için geçerli olmadığı ortaya konulduğundan, 12 aylık ücret tutarındaki bu ödeme dayanaksız kalmıştır. Hukukumuzda bir sözleşmenin sonradan geçersiz sayılması sonucu bu sözleşmeye dayalı olarak yapılan ödemelerin geri istenebilmesi amacıyla hukuk yollarına başvurulabilmesine imkan sağlayan düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda başvuru herhangi bir hukuksal yola başvurmamıştır. Hukuk yollarının tamamı tüketilmeksizin yapılan bir bireysel başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

7. Hakarete İlişkin Şikâyetlerde Hukuk Muhakemesi Yolunun Tüketilmesi Gerektiği

(B. No: 2013/1123, 2/10/2013, §§ 35, 36 ve 44):

35. Bireylerin maddi ve manevi varlığına üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesinde Devletin pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. Üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez.

...

44. Başvurucu, şahsına karşı yapılan hakaret nedeniyle sadece cezai kovuşturma yapılması amacıyla suç duyurusunda bulunmuş ancak herhangi bir hukuk davası açmamıştır. Başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak başvurduğu ceza davası yolu, ulaşılabilir, telafi kabiliyetini haiz ve başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanıyan tek başvuru yolu değildir. Hakaretin özel yaşama etkileri ile ilgili olarak hukuk davası açarak da başvurucunun şikâyetlerini derece mahkemeleri önünde ileri sürebilmesi ve bu iddialarla ilgili olarak giderim sağlayabilmesi mümkündür.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/514, 2/10/2013, § 32, 33 ve 40.

[\(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 29, 31 ve 34\):](#)

29. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan '*manevi varlık*' kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bir bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla, hukuk davası yoluyla da bir giderim sağlaması mümkündür (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35.)

...

31. Ancak hukuka veya sözleşmeye aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk, ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamakta olup, bir eylemin suç teş-

kil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemesi, ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen, kasten veya taksirle başkalarına verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olması, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulanması, hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabilmesi, hukuk sistemimizde ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kaldırılırken, hukuki sorumluluk alanındaki tazmin yükümlülüğünün asıl gayesinin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu nazara alındığında, özellikle somut başvuruya konu ihlal iddiasına yönelik uyuşmazlıklar açısından, hukuki tazmin yolunun daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır.

...

34. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde, üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak bir taraftan hakaret ve iftira suçları yönünden görevsizlik kararı verilerek dosyanın Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, yani bu suçlar yönünden ceza soruşturmasının devam ettiği, diğer taraftan başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

8. Makul Sürede Yargılama Hakkı İhlali İddiasını İçeren Başvurular Açısından Başvuru Yollarının Tüketilmesinin Gerekmediği

(B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 27, 28):

27. ...[B]aşvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecektir. Hali hazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istis-

nalarından birini teşkil etmektedir. Zira bu durumda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, makul olmadığı iddia edilen yargılama faaliyetinin daha da uzamasına ve başvurucu açısından zararın artmasına neden olacaktır.

28. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici nitelikte, etkin bir başvuru yolu bulunmamaktadır (Bahçeyaka/Türkiye, Başvuru No: 74463/01, 13/7/2006, § 27-29; Tamar/Türkiye, Başvuru No:15614/02, 18/7/2006, § 21-24; Ezel Tosun/Türkiye, Başvuru No:33379/02, 10/1/2006, §18,19; Danespayeh/Türkiye, Başvuru No: 21086/04, 16/7/2009, § 37).

(B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 29, 30):

29. Ancak başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecektir. Hâlihazırda devam etmekte olan bir yargılamada, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiası ile bireysel başvuruda bulunulabilmesi, başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Zira bu durumda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacaktır. Aksine, makul olmadığı iddia edilen yargılama faaliyetinin daha da uzamasına ve başvurucu açısından zararın artmasına neden olacaktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27).

30. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen kanun yollarının tüketilmesi şartı, ancak makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne ilişkin etkin bir başvuru yolunun bulunması durumunda geçerli olabilecektir. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, yargılama faaliyetinin uzamasını önleyici veya yargılama faaliyetinin uzamasından doğan zararları giderici etkiye sahip, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının kastettiği nitelikte etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 28).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/12, 17/9/2013, § 33 ve 34.

[\(B.No: 2013/1115, 5/12/2013, § 35\):](#)

35. ...[B]ireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19, 20; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26). Ancak, başvuru yollarının tüketilmesi ilkesinin mutlak şekilde uygulanması temel hak ve özgürlüklerin etkin kullanımını ve korunmasını engelleyecek olup, devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranması, makul sürede yargılama yapma yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle meydana gelen sonuçları ortadan kaldırmayacağından, bu durum başvuru yollarının tüketilmesi kuralının istisnalarından birini teşkil etmektedir. Makul sürede yargılama yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasını içeren başvurular açısından, yalnızca yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmesini temin eden, bir başka ifade ile yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmama-

sı sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun var olması halinde, bireysel başvuruda bulunulmadan önce bu başvuru yolunun tüketilmesi şartı aranacaktır. Ancak hukuk sistemimizde, belirtilen etkiye sahip etkin bir başvuru yolu bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 27, 28).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/650, 5/12/2013, § 21.

(B. No: 2013/3283, 19/12/2013, § 22):

22. ...[B]ireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekmektedir birlikte, hukuk sistemimizde, yargılamanın uzamasını önleyici etkiye sahip olan veya yargılamanın makul sürede yapılmaması sonucunda oluşan zararları tespit ve tazmin edici nitelik taşıyan bir idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmadığı anlaşıldığından, başvuru kanun yollarının tüketilmesi yönünden kabul edilebilir niteliktedir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 21-30).

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/673, 19/12/2013, § 18.

E. İdari Yargı Davalarında Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları

1. İdari Yargı Davalarında Olağan Kanun Yolları

(B. No: 2012/26, 26/3/2013, §§ 18, 19):

18. İdari işlemler, idarenin kamu gücünü kullanarak tesis ettiği, tek yanlı irade açıklaması ile hukuksal sonuç doğuran işlemlerdir. 2577 sayılı Kanun'da ilgililerin haklarını ihlal eden bir idari işlem veya eylem dolayısıyla Danıştay'a, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilecekleri, mahkemelerce verilen nihai kararların Danıştay'da temyiz edilebileceği, temyiz talebi üzerine verilen Danıştay kararlarına karşı bir defaya mahsus olmak üzere kararın düzeltilmesi yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

19. Bu çerçevede, idari işlemlerden kaynaklanan hak ihlallerinin giderilmesi için öncelikle idari yargıda dava açılması gerektiği, olağan kanun yolları tüketildikten sonra hak ihlali

hâlâ devam ediyorsa ancak bu takdirde Anayasa Mahkemesi-ne bireysel başvuruda bulunulabileceği açıktır.

2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması

(B. No: 2012/26, 26/3/2013, §§ 20, 21):

20. ...Başvurucu, Danıştay Beşinci Dairesinin onama kararı-na karşı karar düzeltme isteminde bulunmuş, ancak 26/9/2012 tarihli dilekçesi ile karar düzeltme talebinden feragat etmiştir.

21. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yol-un tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir. Başvurucunun, etkili ve sonuç almaya yeterli görerek başvurduğu bir kanun yolunun sonucunu beklemeksizin, karar düzeltme talebinden feragat etmek suretiyle bu süreci kendi iradesiyle sona erdirdiği ve böylece olağan kanun yollarını usulüne uygun bir şekilde tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

3. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması

(B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 23):

23. Başvurucunun belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda sadece bir kuşku duyması, kendisini o hukuk yolunu tüketme yükümlülüğünden kurtarmamakla beraber (Benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *Epözdemir/Türkiye*, B. No: 57039/00, 31/01/2002; *Pellegriti/İtalya*, B. No: 77363/01, 26/5/2005), somut başvuruda olduğu gibi, şikâyetini özü itibarıyla ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi önünde ileri sürmüş olan başvuru tarafından, usul hükümleri uyarınca olağan bir kanun yolu olduğu kabul edilmekle birlikte etkili görülmeyle karar düzeltme kanun yoluna başvurulmamışsa, temyiz onama kararıyla başvuru yolları tüketildiğinden onama kararının öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir (B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 23-24).

4. Sınır Dışı Edilme İşlemlerinde Başvuru Yollarının Tüketilmesi

(B. No: 2013/1243, 16/4/2013, §§ 23-26):

23. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yolu olup kural olarak ancak kesinleşmiş işlemler aleyhine bu yola başvurulabildiğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru konusu işlem ve kararların uygulanmasına herhangi bir etkisi yoktur. Ancak bir işlem ya da kararın uygulanması halinde bireyin anayasal haklarının ihlali yönünde ciddi bir tehlike ortaya çıkacaksa, 6216 sayılı Kanun ile Mahkemeye bu tehlikeyi önlemek amacıyla tedbir kararı verme yetkisi tanınmıştır. Bu yönüyle tedbir yetkisi istisnai bir yetki olup, ancak işlem veya kararın uygulanması halinde yaşam hakkına ya da bireyin maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik gerçek ve ciddi bir risk doğacaksa tedbire başvurulabilir.

24. Diğer taraftan bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin başvuru yolları henüz tüketilmeden bir başvuruyu kabul edip incelemesi kural olarak mümkün değildir. Ancak başvuru yolunun tüketilmesinin başvurunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa, başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvurunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkansız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir.

25. İdari bir işlem olan sınır dışı edilme işlemine karşı hukukumuzda idari yargı yollarına başvurulması ve yürütmeyi durdurma talebinde bulunulması mümkündür. Ancak idari yargıya yapılan başvuru -yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe- sınır dışı edilmeyi engellememektedir. Başka bir deyişle yargı yoluna başvurunun sınır dışı edilme kararını otomatik olarak askıya alma etkisi yoktur. Elbette idare mahke-

meleri sınır dışı edilme kararı hukuka aykırıysa ya da ilgilinin sınır dışı edilmesi halinde gönderileceği ülkede yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğu anlaşılırsa yürütmeyi durdurma kararı verebilir. Ancak başvurulmasına rağmen idari yargı mercilerince yürütmeyi durdurma talebinin ve buna karşı yapılan itirazın reddine karar verilmiş ve kişinin yaşamına ya da maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik tehlike devam ediyorsa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirir. Bu durumda ilgili bireysel başvuru yapabilmek için idari yargı mercileri önündeki davanın sonuçlanmasını beklemek zorunda bırakılamaz.

26. O halde yürütmeyi durdurma talebinin ve buna karşı yapılan itirazın reddedilmiş ve henüz davanın esası hakkında da bir karar verilmemiş olduğu hallerde, bireysel başvuruda bulunulması durumunda, idari davaya konu edilen uyuşmazlığın konusunu oluşturan hak ve özgürlükler kategorisi dikkate alınarak bir çözüm üretilmesi, eğer başvuru kişinin yaşamına ya da maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi ve kişiselleşmiş bir riskin varlığı kapsamlı dayanaklar ile ortaya konulmuş ise bireysel başvuru Mahkemece incelenmeli ve gerekirse tedbire hükmedilmelidir. Buna karşılık kişinin yaşamına ya da maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike söz konusu değilse somut olayın özellikleri dikkate alınıp, daha sınırlı bir yaklaşım benimsenerek gerekirse hukuk yollarının tüketilmesi beklenmelidir.

5. Sosyal Paylaşım Sitelerine Erişim Yasağına İlişkin YD Kararının Gereğinin Gecikmeksizin Yerine Getirilmemesi

(B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 18):

22. Başvurucular anılan işleme karşı idari yargı merciine başvurulmasının etkili bir başvuru yolu olmadığını, dolayısıyla bu yolun tüketilmesinin gerekmediğini ileri sürmüşlerdir.

23. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının twitter.com isimli siteye erişimi engellemesine ilişkin başvuruların değerlendirilmesi sürecinde aynı işleme karşı Türkiye Barolar Birliğince yürütmeyi durdurma istemli olarak açılan iptal davasında Ankara 15. İdare Mahkemesince 25/3/2014 tarihinde anılan işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

24. Yukarıda (§14, §17) yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca yargı kararının icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olan idarece anılan internet sitesinin bu konudaki mahkeme kararına rağmen erişime açılmadığı, her ne kadar kanunda yargı kararının yerine getirilmesine ilişkin sürenin otuz günü geçemeyeceği belirtilmiş ise de bu sürenin azami bir süreye işaret ettiği anlaşılmaktadır. Hukuk devletinde yargı kararının uygulanması, yalnızca şeklen bir yerine getirmeyi değil, objektif koşullar altında, olabilecek en kısa süre içinde, tespit edilen hukuka aykırılığın giderilmesini gerektirir. Bu konuda verilen yürütmeyi durdurma kararının, işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleştiği tespitine dayandığı ve yürütmesinin durdurulmasına karar verilen işlemin doğurduğu olumsuz etkinin idarece giderilmesi zorunluluğu da dikkate alındığında, TİB tarafından anılan sitenin derhal erişime açılmaması nedeniyle bu yükümlülüğün yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

25. İfade özgürlüğü, demokratik toplumun temellerinden biri olup toplumun gelişmesi ve bireyin kendini gerçekleştirme için vazgeçilmez koşullar arasında yer alır. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Aynı şekilde birey özgün kişiliğini düşüncelerini serbestçe ifade edebildiği ve tartışabildiği bir ortamda gerçekleştirebilir (B. No:2013/2602,23/1/2014, §41).

26. Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında, bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti halinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur. Söz konusu idari uygulamaya ilişkin yukarıda belirtilen yürütmeyi durdurma kararına rağmen başvuru sahiplerinin ihlal iddiasına konu olan twitter.com isimli siteye erişimin halen mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal medyada belli olay ve olgulara ilişkin olarak paylaşılan haber ve düşüncelerin zamanın geçmesiyle güncelli-

ğini yitirip etki ve değerini kaybedebileceği açıktır. Bu durumda yargı kararının yerine getirilerek siteye erişimin ne zaman sağlanacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi karşısında ihlali ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak bakımından etkili ve erişilebilir nitelikte bir koruma sağladığının söylenemeyeceği ve böylece başvuru sahiplerinin idare mahkemesine başvurmalarının etkili bir yol olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2014/4705, 29/5/2014, § 36-40.

6. Adli Yardım Talebinin Reddi Sonrasında Verilen Davanın Açılmamış Sayılmasına İlişkin Karara Karşı Temyiz Yoluna Gidilmesi Gerekliği

(B. No: 2013/7322, 20/3/2014, § 48):

48. ... adli yardım talebinin reddi sonrasında verilen davanın açılmamış sayılmasına ilişkin karara karşı açık olan temyiz yolunun, adli yardım talebi hakkında verilen kararın hukuksal denetimi yönünden başarısız olacağı iddiası ispat edilemediğinden anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması, iddia edilen ihlalin giderilmesi bakımından etkili ve öncelikli olup, bir ihlal iddiasının başvuru yolları tüketilmeden Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği yolundaki kuraldan ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/2844, 20/3/2014, § 48; B. No: 2013/7324, 20/3/2014, § 48; B. No: 2013/7328, 20/3/2014, § 48; B. No: 2013/7320, 20/3/2014, § 48; B. No: 2013/7333, 20/3/2014, § 48.

7. Tıbbi İhmallere İlişkin Şikâyetler Konusunda Temel Başvuru Yolunun Hukuk Veya İdari Tazminat Davası Yolu Olduğu

(B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 47):

47. Başvuru konusu olayda cezai sorumluluğun tespiti için ilgili kanun yoluna başvuran ancak sonuç alamayan başvurucu açısından da değinilen hukuki ve idari kanun yollarına başvurma imkânları bulunmaktadır. Bu nedenle, yapılan tıbbi müdahale açısından ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüke-

tilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

F. Askeri İdari Yargı Davalarında Tüketilmesi Gereken Başvuru Yolları

1. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmemiş Olması

(B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 18):

18. 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesine göre AYİM Daire ve Daireler Kurulu kararları kesin olup, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını doğurur. Bu nedenle bu kararlardan sonra bireysel başvuru yoluna gidilmesi mümkündür...

(B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 64):

64. 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesinde Daireler ve Daireler Kurulu kararlarının kesin olduğu, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasıl edeceği kurala bağlanmıştır. Bu nedenle bu kararlardan sonra bireysel başvuru yoluna gidilmesi mümkündür (B. No:2013/1177, 26/3/2013, § 18)...

2. Karar Düzeltme Yoluna Gidilmiş Olması

a. Kural: Başvurulmuşsa Öncelikle Karar Düzeltme Talebinin Sonucunun Beklenmesi

(B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 18):

18. 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesine göre AYİM Daire ve Daireler Kurulu kararları kesin olup, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını doğurur. Bu nedenle bu kararlardan sonra bireysel başvuru yoluna gidilmesi mümkündür. Ancak anılan Kanun'un 66. maddesinin birinci fıkrası uyarınca AYİM kararlarına karşı ilamın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yoluna başvurulabilir. Bu yola başvurulması halinde karar düzeltme talebine ilişkin bir karar verinceye kadar olağan kanun yolları tüketilmiş olmayacaktır. Bir başka ifadeyle, kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi gerekir. Bu çerçevede, askeri idari yargı önündeki davalarda karar düzeltme yoluna başvurulması halinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için, öncelikle karar düzeltme talebinin sonucunun beklenmesi, böylece bu yolun tüketilmesi gerektiği açıktır.

b. İstisna: Karar Düzeltme Yolundaki Kararın Bireysel Başvuru İncelenmeden Karara Bağlanması

(B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 64):

64. 1602 sayılı Kanun'un 63. maddesinde Daireler ve Daireler Kurulu kararlarının kesin olduğu, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasıl edeceği kurala bağlanmıştır. Bu nedenle bu kararlardan sonra bireysel başvuru yoluna gidilmesi mümkündür (B. No:2013/1177, 26/3/2013, § 18). Bununla birlikte, başvurucular vekili, 8/1/2013 tarihinde AYİM'in kararına karşı karar düzeltme başvurusunda bulunmuş ve 15/5/2013 tarihinde AYİM karar düzeltme talebini reddetmiştir. Karar 29/5/2013 tarihine başvurucuların vekiline tebliğ edilmiş ve 14/6/2013 tarihinde başvurucular tarafından Anayasa Mahkemesine bildirilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi tarafından başvuru hakkında karar verilmeden önce bu kanun yolu da başvurucular tarafından tüketilmiş olmaktadır.

V. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK¹

Metin EFE

Dr. Abdullah ÇELİK

---

¹ Bu başlık altındaki konular Ar-İç Raportörleri Metin EFE ve Dr. Abdullah ÇELİK tarafından hazırlanmıştır. Açıkça dayanaktan yoksunluğun genel açıklama ve kanun yolu şikâyetine ilişkin kısımlarını Abdullah ÇELİK, bir ihlalin olmadığı açık olduğu şikâyetler, kanıtlanamamış şikâyetler ile karmaşık ve zorlama şikâyetler başlığı ise Metin EFE tarafından derlenmiştir.

Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası

Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.

6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası

Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası

Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağıının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.'

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. Maddesinin (3) numaralı paragrafının (a) bendi:

3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

(a) Başvurunun... dayanaktan açıkça yoksun... olması..."

A. Genel olarak

(B. No: 2012/665, 13/6/2013, §§ 19 ve 20):

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

'Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.'

20. Anılan kanuni düzenlemeye göre açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret olan ya da temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilecektir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 20; B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24.

(B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 25):

25. Bireysel başvuruların genel olarak dört ana başlık altında yapılan inceleme sonunda açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilebilmektedir. Bunlar, temyiz mercii başvuruları, açık veya görünür bir ihlalin olmadığı başvurular, kanıtlanmamış şikâyetler ile karma-

Bir başvuru; kişi, konu, zaman ve yer bakımından Sözleşme'yle bağdaşsa ve bütün şekli kabul edilebilirlik koşullarını taşısa bile, AİHM, bu başvuruyu esas incelemeyle bağlantılı bazı nedenlerle kabul edilemez bulabilir. Bu nedenlerden en çok kullanılanı, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması"dır.

Esası üzerinde yapılan ilk inceleme, her hangi bir şekilde Sözleşme'de güvence altına alınan bir hakkın ihlal edildiği görüntüsü vermeyen ve netice itibarıyla olağan bir esas inceleme prosedürü olmaksızın daha başlangıçta kabul edilemez bulunabilecek olan bir başvuru, "açıkça dayanaktan yoksun" kabul edilir. Bununla birlikte, AİHM'in bazen bir başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varabilmek için taraflardan görüş isteme ihtiyacı duyması ile uzun ve ayrıntılı bir gerçekçyle karar vermesi, başvurunun "açıkça" dayanaksız olma niteliğinde herhangi bir değişiklik meydana getirmez ([Practical Guide On Admissibility Criteria](#) (Guide), §§ 348 ve 349).

Açıkça dayanaktan yoksun şikâyetler şu dört kategoriye ayrılabilir: "Dördüncü derece" şikâyetleri, "açıkça ve görünürde bir ihlalin olmadığı" şikâyetler, "kanıtlanmamış" şikâyetler ile "karmaşık ve zorlama" şikâyetler. (Guide, § 353).

şık ve zorlama şikâyetlere ilişkin başvurulardır...

(B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 32 ve 33):

32. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Kanun'un 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

'Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.'

33. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/615, 21/11/2013, § 39; B. No: 2013/2954, 19/12/2013, § 36; B. No: 2013/2069, 20/2/2014, § 21.

(B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 25):

25. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/2954, 19/12/2013, § 48; B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 103; B. No: 2013/1199, 20/2/2014, § 36; B. No: 2012/1263, 20/2/2014, § 35; B. No: 2012/744, 20/2/2014, § 33; B. No: 2012/1097, 20/2/2014, § 33; B. No: 2012/1180, 20/2/2014, § 33; B. No: 2012/1096, 20/2/2014, § 33.

B. Kanun yolu şikâyeti

1. Genel İlkeler

(B. No: 2012/695,
12/2/2013, §§ 21 ve 22):

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların değerlendirilmeye tâbi tutulamayacağı, 48. maddenin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

22. Bu kapsamda, ilke olarak bireysel başvuruya konu dava-daki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması

AIHM'in görevi, Taraf Devletlerin Sözleşme'yle üstlendikleri yükümlülüklerle uygun davranmalarını sağlamaktır.

Ulusal mahkemeler tarafından yapılan maddi vakialara ilişkin hatalar ve hukuki hataları ele almak Mahkemenin görevi değildir (*García Ruiz/İspanya* [BD], B. No: 0544/96, 21/1/1999, § 28).

Bu bağlamda, AIHM, ulusal mahkemelerin aldığı kararlarla ilgili olarak bir temyiz mercii veya dördüncü derece mahkemesi gibi hareket edemez. Aksine hareket etmesi, Mahkemenin, kendisinin hareket alanına ilişkin konulan sınırları görmezden gelmesi anlamına gelir (*Kemmache/Fransa (No. 3)*, B. No: 17621/91, 24/11/1994, § 44; *Melnychuk/Ukrayna*, B. No: 28743/03, 5/7/2005).

Belirtilen hususlar dikkate alındığında, Mahkeme, "kural olarak", aşağıdaki konularda ulusal mahkemelerin tespitlerini ve vardıkları sonuçları sorgulamaz:

- Davadaki maddi vakıaların kanıtlanması;
- İç hukukun yorumlanması ve uygulanması;
- Yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi;
- Medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin bir uyuşmazlığın sonucunun esas yönünden adil olmaması;
- Ceza davalarında sanığın suçluluğu veya masumiyeti (*Guide*, § 357).

Yukarıda belirtilen kuralın "istisnası" mahiyetinde, Mahkemenin, söz konusu tespitleri ve varılan sonuçları sorgulayabileceği tek durum, bunların açık ve bariz bir şekilde adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan bir tarzda keyfi olması ve kendiliğinden Sözleşme'yi ihlal etmiş olmasıdır (*Guide*, § 358; *Sisojeva ve Diğerleri/Letonya* [BD], B. No: 60654/00, 15/1/2007, § 89).

ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru kapsamında ele alınmaz. Bu durumda, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz bir şekilde keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

(B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 41 ve 42):

41. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

42. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, § 26, 12/2/2013).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 20 ve 21; B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 19 ve 20; B. No: 2013/723, 21/11/2013, § 35 ve 36; B. No: 2012/828, 21/11/2013, § 20 ve 21; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 19 ve 20; B. No: 2013/2447, 22/11/2013, § 23 ve 24 [Komisyon Kararı (K.K.)]; B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 25 ve 26; B. No: 2013/1813, 17/12/2013, § 17 ve 18 [K.K.]; B. No: 2013/2103, 14/1/2014, § 32 ve 33; B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 51 ve 52.

(B. No: 2013/816, 6/2/2014, §§ 29 ve 30):

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/3081, 20/2/2014, § 25 ve 26.

2. Özel hâller

a. Maddi Vakıaların Kanıtlanmasına İlişkin Şikâyetler

(B. No: 2013/906, 16/4/2013, §§ 27 ve 28):

(Kararda maddi vakıaların kanıtlanması ibaresi lafzen geçmese de, kararın özü uyumsuzluğa konu maddi vakıaların derece mahkemesince değerlendirmesine ilişkin olduğundan, karara bu başlık altında yer verilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.)

27. Erzurum 1. İdare Mahkemesinin ... kararıyla, her ne kadar Ağrı Valiliğinin ... Komisyon kararında Ortakent köyünün boşaldığından bahisle köyün imamının başka yere nakledildiği, köy ilköğretim okulunun 1993-1998 yılları arasında kapalı olduğu bildirilmişse de, Jandarma Alay Komutanlığı tarafından mahallinde düzenlenen 5/8/2009 tarihli müşterek bilgi alma tutanağındaki köy muhtarı ve azaların beyanlarında, 1994 yı-

lının kışında bir kısım köylülerin terör olayları nedeniyle köyü boşalttıkları, ancak 1995 yılı yazında ayrılanların tekrar köye döndükleri, bu tarihten itibaren köylerini terk etmedikleri ve halen köyde bulduklarının belirtildiği, Ortakent köyünün muhtarlık seçimlerinin fasılasız olarak yapıldığı, Ağrı İl Özel İdaresince söz konusu köyün yollarına yönelik bakım ve onarım çalışmalarının aralıksız yapıldığı, köy ilköğretim okulunun hangi sebepten kapalı kaldığının belirsiz olduğu, bu itibarla adı geçen köyün terör olayları nedeniyle boşaltılmadığı, anılan köyde sürekli ikamet eden vatandaşların bulunduğu ve köyün terör nedeniyle boşaltıldığının kabulüne olanak bulunmadığı gerekçeleriyle 5233 sayılı Kanun'a dayalı tazminat isteminin reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir.

28. Başvuru konusu olayda, başvuru konusunun özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, başvuru konusunun ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin mahkeme kararlarında değerlendirilerek tartışıldığı anlaşılmaktadır.

b. Hukuk Kurallarının Yorumlanması ve Uygulanmasına İlişkin Şikâyetler

(B. No: 2012/649, 16/4/2013, §§ 27 ve 28):

27. Başvuru konusundaki 926 sayılı Kanun'un geçici 32. maddesinin düzenleniş amacına aykırı karar veren Mahkemenin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüş olup, başvuru konusunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesince anılan Kanun hükmünün değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Yapılan incelemede, yargılamanın derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmediğine ve başvuru konusunun kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair açık bir bulgu saptanmadığı gibi Mahkemenin ilgili hukuku yorumlamasında ve delilleri takdirinde keyfilik de tespit edilmediğinden iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 39):

39. Başvurucu, icra takibi sırasında tazminatın yasal faizle tahsilini talep ettiğini, ancak faiz miktarındaki artışlara ilişkin haklarını saklı tuttuğu hâlde Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca yasal faiz yerine kamu alacaklarına uygulanacak en yüksek faizle tahsil isteminin reddedilmesinin haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştü de başvurusunun bu iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Zira, başvurusunun iddialarının özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/307, 16/5/2013, §§ 13, 25 ve 26):

13. Başvurucu, hakkında verilen hapis cezaları Mahkemece içtima edilirken 5252 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dikkate alınmadığını, oysa bu fıkra ile 'ağır hapis' cezası 'hapis' cezasına dönüştürüldüğü için içtima sonucunun da 32 yıl 16 ay hapis cezası yerine 765 sayılı Kanun'un 77. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre 25 yıl hapis olarak hesap edilmesi gerektiğini, ancak Mahkemece anılan düzenlemeye aykırı ... bir şekilde karar verilerek ... haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve kararın kaldırılarak cezalarının 25 yıla içtima ettirilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

...

25. Başvurusunun iddiasına dayanak yaptığı 5252 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile 765 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmayarak, sadece sonuç 'ağır hapis' cezasının 'hapis' cezasına dönüştürülmesi öngörülmüştür. Bu itibarla yağma suçlarında lehe kanun hükümleri uygulanarak hükmolunan cezaların 765 sayılı Kanun'un 77/1. maddesi uyarınca toplanması halinde uygulanacak cezanın 36 yılı geçmeyeceği gözetilerek hüküm kurulması ve sonuç cezanın da 5252 sayılı Kanun'un 6. maddesi hükmü uyarınca hapse dönüştürülmesi gerekmekte olup, Mahkeme de bu doğrultuda uygulama yapmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayda başvurusunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemelerince anılan Kanun hükmünün de-

ğerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmekte ise de; yapılan incelemede, talebin derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak değerlendirilmediğine ve başvuruçunun kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair açık bir bulgu saptanmadığı gibi Mahkemenin ilgili hukuku yorumlamasında ve gerekçelendirmesinde de bir keyfilik tespit edilmemiştir.

(B. No: 2013/1258, 13/6/2013, §§ 35-38):

35. Başvuruçuların, bedel ödenmeden ve kamulaştırma tamamlanmadan yapılan tescil sonrası kamulaştırma amacına uygun kullanılmadığını iddia ettikleri taşınmazın iadesi amacıyla kamulaştırmadan 24-25 yıl sonra tapu tescil ve iptal davası açmışlardır. Mahkemece yapılan keşifte kamulaştırmanın tamamlandığı, taşınmazın kamulaştırma amacına uygun biçimde kullanıldığı tespit edilmiş ve 2942 sayılı Kanunu'nun 23. maddesi kapsamında ele alınan dava reddedilmiştir.

36. Başvuruçular, mahkemece davanın 2942 sayılı Kanunu'nun 23. maddesi kapsamında ele alınması ve ret kararı verilmesinin anayasal haklarının ihlaline yol açtığını ifade etmektedirler. Başvuruçular, mülkiyet haklarının varlığını gösteren belgeye bağlı somut bir delil sunmamışlardır. Başvuruçuların mülkiyet hakkı iddiası, açtıkları tapu tescil ve iptal davasına bağlı ve bu davanın kendileri hakkında olumlu sonuçlanmış olması halinde ileri sürülebilecek bir iddiadır. Bu nedenle mülkiyet hakkı açısından ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

37. Bu durumda başvuruçuların iddialarının özünün derece mahkemelerince dava konusu uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığı ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

38. 6100 sayılı Kanununun 33. maddesi gereği hukukun uygulanması ve yorumlanması hâkimin resen gözeceği bir husustur. Bu kapsamda dava konusu uyuşmazlığın hukuki nitelmesi hakimnin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin uyuşmazlık konusunun hukuki nitelemesinde açık bir keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

(B. No: 2013/757, 13/6/2013, §§ 30 ve 31):

30. Bu durumda başvuru konusunun iddiasının özünün derece mahkemelerince dava konusu uyuşmazlığa ilişkin hak düşürücü sürenin yorumlanmasında isabet olmadığı ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi gereği hukukun uygulanması ve yorumlanması hâkimin resen gözeteceği bir husustur. Bu kapsamda hak düşürücü sürenin dava konusu uyuşmazlıkta uygulanması da hâkimin takdir yetkisi içinde ve kanunun açık hükmü karşısında beklenmesi gereken bir sonuçtur. Derece mahkemelerinin kararlarında hak düşürücü sürenin uygulanması konusunda açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

(B. No: 2013/2428, 13/6/2013, §§ 20 ve 21):

20. Başvuru konusu olayda, başvuru tarafından adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ileri sürülmüş ise de bu iddiaların özünün esas itibarıyla derece mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

21. Yargılama derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olup, başvuru kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatını bulmuş ve bunlar anılan mahkemeler tarafından gereği gibi değerlendirilmiştir.

(B. No: 2013/1586, 18/9/2013, §§ 25 ve 26):

25. Başvuru, olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması üzerine Uyuşmazlık Mahkemesince, aynı konuda adli yargı yerinin görevli olduğuna dair eski tarihli kararları bulunmasına ve aynı taşınmazdaki diğer hissedarlar tarafından açılan davaların adli yargı yerinde görülerek sonuçlandırılmalarına rağmen, idari yargı yerinin görevli olduğu belirtilerek, Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen kararın kaldırılmasının mülkiyet hakkını ve eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvuru ayrıca, olumlu görev uyuşmazlığının, mecburi dava arkadaşları olan davalılar tarafından birlikte ileri sürülmesi gerekirken yalnızca biri tarafından ileri sürüldüğünü, Uyuşmazlık Mahkemesi kararıyla idare mahkemelerinde dava açmak zorunda bırakıldığını, adli yargı yerinde dava açarak hak arama hürri-

yetini kullandığı hâlde anılan kararlar bu hakkının elinden alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan iddialarının tamamı adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Yargılama, Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olup, başvuru derece mahkemelerinde kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatını bulmuş ve bunlar Uyuşmazlık Mahkemesince gereği gibi değerlendirilmiştir.

(B. No: 2013/4413, 21/11/2013, §§ 35):

35. Başvurucu, derece mahkemelerince yargılamanın yenilenmesi koşullarının dar yorumlanması sonucu isteminin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmekte olup, başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin kuralları yorumlamada ve uygulamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir. Dolayısıyla başvuru bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olup, anılan Mahkeme kararlarının da açıkça keyfilik içermediği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 37-39):

37. Başvurucunun, hak arama özgürlüğü kapsamındaki bu iddiası, yargılamanın yenilenmesi incelemesi sonucu verilen kararın adil olmadığına ilişkindir. Yargılamanın yenilenmesi incelemesi klasik anlamda bir asli ceza yargılaması olmayıp, yargılamanın yenilenmesi şartları çerçevesinde, yargılamaya ilişkin bazı ağır hata veya eksiklikler nedeniyle maddi anlamda kesin hükmün ortadan kaldırılması ve daha önce kesin bir hükümle sonuçlandırılmış uyuşmazlığın yeniden yargılanması anlamına gelen olağanüstü bir kanun yoludur. Yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği inceleme aşaması, uyuşmazlığın esasına ilişkin olmayıp, yargılamanın yenilenmesi şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesi ile sınırlıdır. Dolayısıyla bu aşamaya ilişkin anayasal hak ihlali iddialarının incelenmesinin salt bu aşama ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

38. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair kararını, yargılamanın yenilenmesini düzenleyen 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin sınırlı olarak sayıldığı, AİHM kararında ihlal nedeni olarak başvuru hazırlık soruşturmasında gözaltındayken bir avukatın hukuki yardımından yararlanmamış olmasının gösterildiği, ancak başvuru kovuşturma aşamasında bir avukatın hukuki yardımından yararlandığı, ayrıca Mahkemenin başvuru hakkında verdiği hükmün gerekçesinin doğrudan gözaltındaki ifadelerine dayandırılmamış olduğu ve AİHM'in ihlal kararına gerekçe olan, başvuru gözaltındayken avukatının hukuki yardımından yoksun kalmış olmasının, yeniden yargılama ile giderilmesinin hukuken ve fiilen mümkün olmadığı gerekçelerine dayandırmıştır.

39. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenmesi için başvuru yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olmadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvuru yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair aşağıda değinilecek olan, incelemenin duruşmasız yapıldığı ve itiraz üzerine verilen kararın gerekçesiz olduğu iddiaları dışında herhangi bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılamanın yenilenmesi talebine yönelik inceleme sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

(B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 21 ve 22):

21. Başvuru konusu olayda başvuru iddiaları ve mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, iddiaların özünün 6245 sayılı Kanun'un 42. maddesinde yer alan *'Yurtiçinde bir yıllık dönem zarfında aynı yerde, aynı iş için ve aynı şahsa 180 günden fazla*

(harcırah) *verilemez.*' kuralındaki '*aynı iş*' ifadesinin AYİM tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Yargılama kapsamında başvurunun bu konudaki iddialarını ileri sürdüğü ve AYİM Üçüncü Dairesinin, başvurunun iddialarına karşı, hangi gerekçelerle 6 ayrı mesaj emri ile yapılan toplam 12 aylık görevlendirmenin aynı iş kapsamında değerlendirdiğini kararında ayrıntılı olarak açıkladığı görülmektedir (§ 8).

22. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine davada uygulanan kuralın yanlış yorumlanması sonucu mahkemece verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 28, 31 ve 35):

28. Başvurucu Kadıköy 3. İş Mahkemesinde açtığı davada, Tuzla Belediyesinde çalıştığı dönemde Belediye ile Hizmet-İş Sendikası arasında düzenlenen 1/3/2010 ilâ 29/2/2012 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan toplu iş sözleşmesi hükümlerinin, naklin gerçekleşmesinden sonra hizmet akdi hükmü haline dönüştüğünü ve bu hükümlerden yararlanmaya devam edeceğini, Tarım-İş Sendikası ile davalı Bakanlık arasında düzenlenen toplu iş sözleşmesi hükümlerinde öngörülen zamların buna göre uygulanacağını ve lehine olan 2822 sayılı Kanun'un 6. maddesi gereği hizmet akdi hükümlerinin uygulanması gerektiğini ileri sürerek alacaklarının tahsilini talep etmiştir.

...

31. Başvurucu, 9/12/2010 tarihinde Tarım-İş Sendikasına üye olmuş olup, üyelik ilişkisindeki iradesini sakatlayan hususlar olduğunu ileri sürmemektedir. Mahkemece, tazminat ve işçilik alacakları hesaplama uzmanı bilirkişisinden rapor alınmış, bilirkişi 2/10/2012 tarihli raporunda uyuşmazlığın, başvuru- nün ücret ve diğer sosyal hakları belirlenirken hangi toplu iş sözleşmesinin uygulanacağı noktasında toplandığını, davalının yaptığı uygulamanın hukuka uygun olduğunu belirtmiş, başvuru- nün alacaklarını hesaplamıştır. Başvurucu bu rapora, hukuki nitelendirme ve hesaplama açısından itiraz etmiş, yeniden rapor alınması isteminde bulunmuştur. Mahkemece, başvuru- nün itirazları dikkate alınmaksızın, hukuki değerlendirme yapılarak davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle hukuki nitelendirme yapılarak davanın reddine karar verilmiş olup, alacak miktarı yönünden hüküm kurulmamıştır. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 266. maddesine göre, *'Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz.'* Mahkemece, anılan hüküm gereği hukuki değerlendirme yapılarak davanın reddine karar verilmiştir.

...

35. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında açıkça keyfilik oluşturduğu herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

(B. No: 2013/2420, 14/1/2014, §§ 30 ve 31):

30. ...Mahkemenin, davanın esasına yönelik başvuru- nün ileri sürdüğü iddiaları, 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesinde

belirtilen “böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanlaşımına uğradığı” kapsamında değerlendirmeyerek uyuşmazlığı çözüme kavuşturduğu anlaşılmaktadır.

31. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuru sürecinin yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvuru sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, mahkemece verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/2103, 14/1/2014, §§ 34 ve 35):

34. Başvuru konusu olayda başvuru, 5237 sayılı Kanun’un 53. maddesinde getirilen yeni düzenlemeye göre artık memnu hakların iadesi için dava açmaya gerek olmaksızın infaz bittikten sonra otomatik olarak ilgililere memnu hakların iade edildiğini, tarafına bu kural uygulanmadığı için atamasının gerçekleşmediğini, söz konusu işlemin sebep, konu ve amaç yönünden hukuka aykırı olduğunu, kazanılmış hakkının yok edildiğini, İdare Mahkemesince verilen kararın kanuna ve emsal Danıştay kararlarına aykırı olduğunu iddia etmiş, ilk derece mahkemesi ise dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte memnu haklarının iadesi yönünde verilmiş bir mahkeme kararının bulunmaması nedeniyle başvuru sürecinin 657 sayılı Kanun’da belirtilen devlet memuru olabilme şartlarını taşımadığının açık olduğu ve atamasının yapılmamasına ilişkin dava konusu işlemin hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvuru sürecinin iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

35. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen

kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfilğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No:2013/2767, 2/10/2013, § 22).

(B. No: 2013/3202, 6/2/2014, §§ 40-42 ve 45-47):

40. Başvuru dilekçesi incelendiğinde, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinin ve özel hayatı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürdüğü bölümde, idari yargı makamlarının 5233 sayılı Kanun'un tazminat başvurusuna ilişkin kurallarını bu kuralların sözüne ve ruhuna aykırı değerlendirmeleri nedeniyle söz konusu hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Başvurucunun iddialarının yanı sıra, komisyonun başvuruyu ret kararı ve derece mahkemelerinin karar gerekçeleri incelendiğinde, iddiaların özünün 5233 sayılı Kanun'un kapsamına ilişkin hükümler içeren 2. maddesinin (d) bendinde yer verilen "Terör dışındaki ekonomik ve sosyal sebeplerle uğranılan zararlar ile güvenlik kaygıları dışında kendi istekleriyle buldukları yerleri terk edenlerin bu sebeple uğradıkları zararlar." ifadesinin Komisyon ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

42. Başvurucu her ne kadar iddialarını mülkiyet hakkına ve özel hayatın koruma yükümlülüğüne dayanarak ileri sürmüşse de, başvurucunun dava, temyiz ve karar düzeltme dilekçe-

lerinde de ileri sürdüğü bu iddialarının idari makamların ve mahkemelerin delilleri değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkeme tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehine olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvuru ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

...

45. Mahkemenin bu kararı, ilgili hükmün (5233 sayılı Kanun'un 2. maddesi) yorumu kapsamında başvuru zararının tazmin edilebilmesi için köyün ya da mezranın tamamen boşalmış/boşaltılmış olması veya anılan yerleşim yerlerinde sadece geçici köy korucularının kalması şartını arayan Danıştay'ın yerleşik içtihatlarına (§§ 26–28) uygun olup herhangi bir bariz takdir hatası ve açık keyfilik içermemektedir.

46. Böylelikle başvuru mülkiyetinde bulunan mallarını terör dolayısıyla terk etmediği Danıştay'ın onaması sonucu kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmiştir. Bakanlığın görüşünde de ifade edildiği üzere bunun doğal sonucu ise başvuru mülkiyet hakkına ve özel hayatına 5233 sayılı Kanun'un kapsamına girecek şekilde müdahalede bulunulmadığıdır. Anayasa Mahkemesi açısından bu tespitten ayrılmayı gerektirecek herhangi bir husus bulunmadığından mülkiyet hakkı açısından ayrı bir değerlendirme yapılmayacaktır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Akbayır ve Diğerleri/Türkiye*, 30415/08, 28/6/2011, §§ 85-88).

47. Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı ve özel hayatı koruma yükümlülüğü kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Benzer bir olayda aynı yönde sonuçlar için bkz. B. No: 2013/3309,

6/2/2014, § 40-42 ve 45-47; B. No: 2013/3008, 6/2/2014, § 43-45 ve 47-49; B. No: 2013/3007, 6/2/2014, § 44-46 ve 48-50.

(B. No: 2013/5890, 6/3/2014, § 25):

25. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından yapılan, taraflar arasında mal ve haklardan bir kısmının aynen avukata ait olacağı şeklinde ücret sözleşmesi yapılmış olduğu şeklindeki yanlış değerlendirme neticesinde davasının reddedildiği belirtilmekte olup, başvurunun iddiasının özünün derece mahkemelerince hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/1436, 6/3/2014, § 40):

40. ... [T]araflarca getirilme ilkesi gereği hâkimin tarafların getirmediği olayları dikkate alamayacağı açık olmakla birlikte 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi gereği mevcut dava malzemesini inceleyerek uyuşmazlık konusunda karar vermek, yani hukukun uygulanması ve yorumlanması hâkimin resen gözececeği bir husustur. Bu kapsamda dava konusu uyuşmazlığın hukuki nitelmesi ve yorumlanmasıyla buna getirilen çözüm hâkimin takdir yetkisi içindedir. Derece mahkemelerinin uyuşmazlık konusunun hukuki nitelmesinde ve yorumlamasında açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz.

(B. No: 2013/852, 6/3/2014, §§ 31-32 ve 36-38):

31. Somut olayda başvuru, hiç bir hukuki ve fiili dayanağı olmayan isnatlara dayanılarak 11/11/2009 tarihinde kınama cezasıyla cezalandırıldığını, cezanın verildiği tarihte kınama cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğunu, tüm disiplin kararlarına karşı yargı yolunu açan 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un Resmi Gazete'de yayımlanması üzerine yedi gün içinde süresinde dava açtığı halde bu husus gözetilmeksizin davasının süre aşımından reddedildiğini iddia etmiş ve söz konusu Anayasa değişikliğinden önce tesis edilmiş olan kınama cezalarına karşı açılan ve ilk derece mahkemelerince reddedilen iptal davalarında, Danıştay tarafından Anayasa değişikliği uyarınca yeniden bir değerlendirme

yapılarak karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle verilen bozma kararlarını emsal olarak sunmuştur.

32. Başvurucunun, hukuka aykırı olarak disiplin cezasıyla cezalandırıldığı ve hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı açtığı davada kınama cezalarını yargı denetimine açan Anayasa değişikliğinin yargı makamlarınca göz önüne alınmadığı şeklinde özetlenebilecek olan iddiaları, hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkindir.

...

36. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasına karşı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen süreler geçtikten sonra Anayasa değişikliğinin halkoyuna sunulmak üzere Resmi Gazete'de yayımlanması üzerine iptal davası açmıştır. Anılan davanın karara bağlandığı tarihte kınama cezalarına yargı yolunu açan Anayasa değişikliği yürürlükte ise de İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre süresinde açılmayan bir davanın esasının incelenmesi mümkün olmadığından ve yukarıda belirtildiği gibi geçmişte verilen cezalara yönelik yeni bir dava hakkı da tanınmadığından başvurucunun esasa yönelik herhangi bir iddiasının ve dolayısıyla söz konusu Anayasa değişikliğinin açtığı davada değerlendirilmesi ve uygulanması olanağı bulunmamaktadır.

37. Başvurucu tarafından sunulan ve Danıştay'ın, Anayasa ve Kanun değişikliği göz önüne alınarak işin esası hakkında yeniden bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozduğu kararlar ise uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu dönemde ve fakat süresi içinde açılan, yargı yolunun kapalı olması gerekçe gösterilerek ilk derece mahkemelerince reddedilen ve Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden sonra yargılaması henüz sonuçlanmamış, dolayısıyla işin esasının incelenmesinin mümkün olduğu davalara ilişkindir. Bu nedenle anılan kararlar başvurucunun açtığı dava açısından emsal teşkil etmemektedir.

38. Sonuç itibarıyla, yapılan incelemede Mahkemenin ilgili hukuku uygulamasında ve gerekçelendirmesinde bariz takdir hatası ve açıkça keyfilik tespit edilmemiştir.

(B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 22, 30 ve 31):

22. Başvurucu, 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 32. maddesinin sağladığı haklardan yararlanmasına rağmen, kendisine statü dışında olduğu döneme ait aylık ve özlük hakları ile OYAK aidat ve nemalarının yasal faizi ile birlikte ödenmesi yönünde yaptığı talebin reddedildiğini, anılan maddede mali ve özlük haklarının tazminine ilişkin bir kural bulunmadığını, ancak yasa koyucunun iradesinin söz konusu hakların verilmesi yönünde olduğunu, Mahkemece talebinin bu şekilde yorumlanmayarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

30. Somut olayda başvurucu, işlemin hukuka aykırı olduğunu belirtmiş, AYİM ise söz konusu maddenin, görev (statü) dışında geçirilen süreye ilişkin aylık ve diğer mali hakların ödenmesine yönelik bir düzenlemeyi içermediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

31. Buna göre, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece Mahkemesi tarafından Kanun hükmünün yorumlanmasında isabet olmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görülmekte ise de; yapılan incelemede, derece Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, bu yoruma ilişkin iddialarını Mahkemeye sunabildiği ve Mahkemece bunların yeterli düzeyde değerlendirildiği (§ 9) anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, somut olayda tüm bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde bariz takdir hatası veya açık keyfilik tespit edilmemiştir.

(B. No: 2013/394, 6/3/2014, §§ 40-42):

(Kararda, başvuru konusu ilgili şikâyetin, delillerin değerlendirmesi ve yorumlanmasında isabet olmadığına ilişkin olduğu değerlendirilmesi yapılmış ise de başvurucu tarafından 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (2) numaralı fıkrasının uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dile getirilmiş ve inceleme bu kapsamda yapılmış olduğundan, bu karara "Hukuk Kurallarının Yorumlanması ve Uygulanmasına İlişkin Şikâyetler" başlığı altında yer verilmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür.)

40. ...[M]açdur çocuğun dinlenmesi sırasında görüntü veya

sesinin kayda alınmaması ve olayın doğruluğu konusunda psikolog bilirkişi tarafından mağdurun yeteri kadar teste tabi tutulmamasına ilişkin şikâyetlerinin incelenmesi gerekmektedir.

41. 5271 sayılı Kanun'a göre mağdur çocukların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya seslerin kayda alınması ve tanık olarak dinlenmeleri sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişinin bulundurulması zorunlu ise de, Yargıtay içtihatlarında da ifade edildiği üzere (Yargıtay 2. C. D., E.2010/607, K.2011/42168, K.T. 21/12/2011), yargılamada elde edilen tüm kanıtlar karşısında, görüntü veya seslerin kayda alınmamasına dair usul eksikliği adil yargılama açısından sonuca etkili olmadığı gibi, buna ilişkin düzenlemenin de savunmaya ilişkin yapılmadığı, özellikle mağduru korumak için öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Zira bu düzenleme ile her dinlenmede psikolojileri daha da bozulacak olan mağdur çocukların, böyle bir duruma maruz kalmamaları için, 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca zorunluluk arz eden haller dışında, soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenmesi amaçlanmıştır. Aşamalarda, başvurusunun savunma hakkının bu nedenle kısıtlandığından ya da mağdur veya bilirkişi tespitlerine yönelik itiraz ve karşı düşünce ileri sürme hakkından mahrum bırakıldığından söz edilemez.

42. ...Bu bağlamda, başvurusunun iddialarının esas itibarıyla ilk derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görülmekte[dir].

(B. No: 2013/6833, 3/4/2014, §§ 40 ve 50-54):

40. Başvurucu, maaş bordrolarının kendisine tebliğ edilmediği halde davasının süre aşımı nedeniyle reddedildiğini iddia etmektedir.

...

50. ...[B]aşvurucu hakkında icrai nitelikte tesis edilen ve iptal istemine konu teşkil edebilecek işlem başvurusunun 3/3/2011 tarihli başvurusu üzerine tesis edilen 16/3/2011 tarihli işlemdir.

Başvurucu bu işlemin iptali istemiyle 2/5/2011 tarihinde dava açmış ve 15/8/2006 tarihinden itibaren eksik ödeme yapıldığını ileri sürdüğü maaş farklarının tazminini istemiş, Mahkeme ise 2577 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddeleri uyarınca 15/1/2011 tarihinden önceki dönem için talep edilen tazminata yönelik dava açma süresinin geçtiğine karar vermiştir.

51. Diğer yandan başvuru, bilirkişi incelemesi talebinin karşılanmadığını, Mahkeme'nin daha önce maaş ve döner sermaye alacaklarının birlikte dava konusu edilemeyeceğine karar vermesine rağmen kararda her ikisine yönelik ibarelerin olduğunu da iddia etmiştir.

52. Başvuruya konu Mahkeme kararına (§ 13) bakıldığında, başvurucuya eksik maaş ödenmediği ve bu sebeple talebinin reddi gerektiği sonucuna varılırken dava dosyasında bulunan bilgi ve belgelere dayanıldığı, buna göre başvurucuya ödenen mali haklarla emsallerine ödenen mali hakların aynı olduğunun tespit edildiği, 4046 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca yapılan ödemede mevzuata aykırılık bulunmadığı değerlendirilmeleri yapılmış, karara yapılan itiraz ve karar düzeltme talepleri üzerine Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun iddialarının kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığına karar vermiştir. Davanın konusu eksik ödemeden kaynaklanan maaş farkı olsa da Mahkeme kararında "*Dava konusu işlemin;15.01.2011 tarihinden sonraki dönem için ödenen döner sermayeye tazminat talebine gelince;*" ifadesi kullanılmış ve bu hususta maddi hata yapılmış ise de kararın devam eden kısmında başvurucuya yapılan maaş ödemesinin eksik olup olmadığı hakkında karar verildiği görülmekle, yapılan bu maddi hatanın kararın esasına etkili olmadığı anlaşılmaktadır.

53. Başvurucu, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında açıkça keyfilik oluşturduğu herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

54. Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yok-*

sun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/6229, 15/4/2014, § 15):

15. Başvurucu tarafından, yanlış hukuki değerlendirme yapılarak tazminat talebinin husumet yokluğundan reddedildiği belirtilmekte olup, başvurusunun belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince maddi olayların nitelendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/700, 15/4/2014, §§ 18 ve 24-29):

18. Başvurucu, ...dava devam etmekte iken yürürlüğe giren lehe kanun hükümlerinin uygulanmadığını ve dolayısıyla hakkında verilen kararın adil olmadığını, mahkeme kararlarının gerekçelerinin yeterli olmadığını, yasalara aykırı olarak verilen ceza neticesinde mağdur olduğunu ileri sürerek Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş[tir]...

...

24. Somut olayda başvuru hakkında derece mahkemesince verilen 23/12/2004 tarihli karar Yargıtayca 5/7/2005 tarihinde 5252 sayılı Kanun'un değişik 9. maddesi uyarınca sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği gerekçeyle bozulmuştur.

25. Derece Mahkemesi, 20/9/2005 tarihli kararıyla, 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince “Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak” suçundan hapis cezası ile cezalandırılmasına, 191. maddesinin (2) numaralı fıkrası yönünden yapılan incelemede de “sanığın tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri altına alınmasına sanığın sabıka kaydına göre bir daha suç işlemekten çekineceği yönünde olumlu kanaat oluşmadığından cezanın ertelenmesine yer olmadığı”na karar vermiştir.

26. Derece Mahkemesi, 20/9/2005 tarihli kararının Yargıtayca 18/12/2007 tarihinde bozulması üzerine yaptığı değerlendirmede, 13/7/2010 tarihinde “20/9/2005 tarihli Mahkememiz kararında yer alan tedavi denetimli serbestlik kararının usuli kazanılmış hak kapsamında görülmediği ve kazanılmış hakkın sadece hapis cezasına

yönelik olduğu, CMK 326 son hükmünde önceki hükümle tayin edilmiş olan cezadan bahsedildiğine göre tedavi ve denetimli serbestliğin bir ceza olmadığı da göz önüne alındığında bu tedavi ve denetimli serbestlikle ilgili bir kazanılmış haktan söz edilemeyeceği ve bu nedenle TCK 192/2 ve devamı maddelerin uygulanmasına yer olmadığına" karar verilmiştir.

27. UYAP üzerinden edinilen bilgiye göre Silivri İnfaz Hâkimliğinin 1/2/2013 tarih ve 2013/529 sayılı kararı üzerine denetimli serbestlik hükümleri çerçevesinde serbest bırakıldığı görülmektedir.

28. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi ile ilgili olarak açılan davada mahkemenin, bu suçtan hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verebileceği hükmüne bağlanmış olup denetimli serbestlik tedbirine karar vermenin derece mahkemesinin takdir yetkisi dâhilinde olduğu belirtilmiştir.

29. Dava dosyası kapsamında derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfilik içerdiğine ilişkin bir bulguya rastlanmamıştır.

c. Delillerin Kabul Edilebilirliği ve Değerlendirilmesine İlişkin Şikâyetler

(B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 27):

27. Başvurucu tarafından, ilk derece mahkemesince bilirkişi raporları arasındaki çelişki giderilmeksizin Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesi tarafından tanzim edilen bilirkişi raporundaki kusur oranına ilişkin tespite dayanılarak tazminata hükmedilmesinin anayasal haklarının ihlaline yol açtığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/781, 26/3/2013, § 26):

26. Başvuru konusu olayda başvuru tarafından, mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirdiği iddiasıyla müraca-

atta bulunduğu yargılamanın yenilenmesi talebinin mahkemece kabule değer olmadığına karar verilerek anayasal haklarının ihlaline yol açtığı belirtilmektedir. Dolayısıyla başvuru iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

(B. No: 2013/2447, 22/11/2013, § 25):

25. Başvuru konusu olayda, başvuru, yasanın ve delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu talebin reddine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla başvuru iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

(B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 77):

77. Başvurucunun yargılandığı davanın niteliği, kapsamı ve sanık sayısı dikkate alındığında isnat edilen eylemlerin suç oluşturup oluşturmadığı bir bütünlük içerisinde yapılacak yargılama sonucunda toplanan delillere göre davayı gören mahkemece belirlenebilir. Keza bu belirlemenin hukuka uygun olup olmadığı kanun yollarında incelenebilir. Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren durumlar hariç olmak üzere, isnat edilen eylemlerin suç oluşturup oluşturmadığı, tutuklamaya ilişkin olanlar da dahil kanun hükümlerinin yorumu ve bunların somut olaylara uygulanması derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Başvuru hakkındaki tutuklama kararı, iddianame ve delillere ilişkin içeriği ile kısa karar birlikte dikkate alındığında, başvuru suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

(B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 27 ve 28):

27. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla

ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya*, B.No:10590/83, 6/12/1988, § 68). Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesi'nin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dahil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkanların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir.

28. Somut başvuru açısından, başvuruya konu Mahkeme kararında, çekin bir ödeme vasıtası olduğu ve kural olarak mevcut bir borcun tediyesi amacıyla verildiğinin kabulünün gerektiği, bu durumda mevcut çekin teminat amacıyla verilmiş olduğu yönündeki iddianın başvurucular tarafından yazılı delille ispatlanması gereğine rağmen, belirtilen husus yazılı delille ispatlanmadığı gibi yemin deliline de başvurulmayacağına başvurucular vekilince beyan edildiği ve bu itibarla başvurucuların iddialarını ispat edemedikleri gerekçesine dayanılarak başvurucuların davasının reddine karar verildiği ve ilk derece Mahkemesince oluşturulan karar ve gerekçesi hukuka uygun bulunmak suretiyle kanun yolu Mahkemelerinin denetiminden geçerek kesinleştiği, ayrıca başvuru dosyası kapsamında başvurucuların delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına, yargılamaya etkin olarak katılma imkânının ellerinden alındığına ve yargılamadaki konumlarının önemli bir zarar gördüğüne dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/6314, 20/3/2014, §§ 26-29):

26. Başvuru konusu olayda başvurucu, murisi adına tapuya tescilli taşınmazın 1974 yılında kamulaştırıldığını, kamulaştırma kararının tebliğ edilmediğini ve kamulaştırma bedelinin ödenmediğini, taşınmazın bedelinin ödenmesi talebiyle açtığı davanın, kamulaştırma bedelinin ödenmediğinin ispat edile-

mediği gerekçesiyle reddedildiğini, kamulaştırma bedelinin ödendiğini İdarenin ispatlaması gerektiği halde ispat yükünün Mahkemece kendisine yüklendiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Maliye Hazinesi tarafından başvuruçunun murisi aleyhine 23/8/1974 tarihinde İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada; taşınmazın Milli Savunma Bakanlığınca kamulaştırıldığı iddiasıyla taşınmazın İdare adına tescili talep edilmiştir. Mahkemece, 15/10/1974 tarihli kararla; kamulaştırma bedelinin Ziraat Bankası İzmir Şubesine davalılar adına bloke edildiği gerekçesiyle taşınmazın Hazine adına tapuya tesciline karar verilmiştir.

28. Başvuruçucu tarafından İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde Milli Savunma Bakanlığı aleyhine açılan kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasında Mahkemece birleştirme kararı verildikten sonra, İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesince, 17/12/2012 tarihli kararla davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemece, kamulaştırma bedelinin 22/02/1974 tarihinde başvuruçunun murisi adına bankaya yatırıldığı, İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin 15/10/1974 tarihli tescil kararı doğrultusunda taşınmazın 22/04/1982 tarihinde Hazine adına tescil edildiği, bedelin yatırılma tarihi ve tescil tarihinden itibaren muris tarafından bedelin alınmadığına ilişkin herhangi bir iddianın olmadığı, murisin ölümünden uzun zaman geçtikten sonra başvuruçunun talepte bulunduğu, bankanın belgeleri saklama süresinin dolmuş olması nedeniyle ödemenin ilgisine yapılamaması halinin davayı ispatlamadığı, bu hususun davanın kabulü için tek başına yeterli olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemece, başvuruçunun iddiaları, İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesinin 15/10/1974 tarihli kararı ve taşınmazın anılan karar doğrultusunda 22/4/1982 tarihinde Maliye Hazinesi adına tapuya tescil edildiği dikkate alınarak başvuruçunun, iddialarını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

29. Mahkemenin gerekçesi ve başvuruçunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/2379, 20/3/2014, §§ 25-27):

25. Başvuru konusu olayda, başvurucu, operasyon sırasında kullanılan keskin nişancı tüfeğiyle yapılan yoğun atışlar nedeniyle işitme kaybına maruz kaldığını, Mahkemenin yeterli araştırma ve gerekli yerler ile yazışma yapmadığını, vazife malulü olduğunun kabul edilmesi gerektiği halde açtığı davanın reddedildiğini belirtmiş, AYİM 3. Dairesi ise yaptığı araştırma sonucu elde ettiği bilgi ve belgeler ile başvurucunun nakdi tazminat istemli aynı Dairede görülen davaya sunulan delilleri değerlendirmek suretiyle uyuşmazlığı çözüme kavuşturmuştur.

26. Buna göre Mahkeme, başvurucunun geçmiş sağlık işlemlerinde kulak rahatsızlığı ile ilgili bir şikâyetle vizite işlemi yapılmadığı, sözleşme yenilemesi ile ilgili yapılan sağlık kurul raporlarında kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı tarafından muayene edilmediği, olayın gerçekleştiği iddia edilen tarih olan 22/3/2010 ile rapor tarihi 26/10/2010 arasında da kulak rahatsızlığı ile doktora başvurmadığı, 6'ncı Hudut Alay Komutanlığı Keskin Nişancı Timinin 15-31 Mart 2010 tarihinde Kuru Hudut Takımında görevlendirildiği, bu görevlendirmede toplam beş ayrı hudut takımında toplam 16 personelin olduğu, Kuru Hudut Takımında başvurucu ile beraber üç uzman çavuşun görevlendirildiği, davaya esas teşkil eden olayla ilgili adı geçen tutanakta imzası bulunan P. Uzm. Çvş. İ. A'nın Yeşilbulak Hudut Takımında bulunduğu, 22/3/2010 tarihinde pusu görevi icra edildiğine veya bu görev esnasında başvurucunun sağlık sorunu yaşadığına ilişkin herhangi bir bilgi/belge olmadığı, 15-31 Mart 2010 tarihleri arasında Accurary keskin nişancı silahı ile atış yapıldığını gösteren herhangi bir mühimmat sarf kaydının bulunmadığı tespitini yapmıştır. Ayrıca, Mahkeme, olay tarihinin farklılığına ve tutanağa ilişkin duruşma safhasında ileri sürülen hususların dava dosyasında bulunan belgeler ile örtüşmediği ve ilave bir araştırmaya gerek olmadığı kanaatiyle, başvurucuda bulunan mevcut kulak rahatsızlığı ile yapılan vazife arasında illiyet bağının olmadığı sonucuna ulaşmış ve davayı reddetmiştir.

27. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olma-

dığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfilğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, mahkemece delillerin değerlendirilmesinin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/5921, 3/4/2014, §§ 24-26):

24. Başvuru konusu olayda başvurucu, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı hizmet süresinin tespiti davasında resmi belgelerin ve tanık beyanlarının doğru ve eksiksiz değerlendirilmediğini, işçi lehine yorum yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun, Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Mahkemece tarafların delilleri toplanılmış, başvurucunun tanıkları dinlenmiş, aynı dönemde işyerinde çalıştığını iddia ettiği tanıkların beyanları alınmış ve başvurucunun işçi-işveren ilişkisi içinde davalıya ait işyerinde çalıştığının sübuta ermediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince hüküm onanmıştır.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

d. Medeni Hak Ve Yükümlülüklerle İlişkin Bir Uyuşmazlığın Sonucunun Esas Yönünden Adil Olmamasına İlişkin Şikâyetler

(B. No: 2012/869, 16/4/2013, §§ 21 ve 22):

21. Başvurucu, iç denetçi olarak atamasının yapılması talebinin reddedilmesi işlemine karşı açtığı davanın mahkemeye kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olup, başvurusunun iddialarının esas itibariyle derece mahkemesince dava konusunun değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

22. Somut olaydaki uyuşmazlığın meslek ile ilgili olduğu ve idarenin takdir yetkisini kullanması kapsamında bulunduğu açıktır. Yapılan incelemede yargılamanın derece mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmediğine ve başvurusunun kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına dair açık bir bulgu saptanmadığından derece mahkemesinin, ilgili hukuku yorumlamasında ve delilleri takdirinde keyfilik bulunmadığı ve iddiaların kanun yolunda gözetilecek hususlara ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurusunun bu kısmının '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1375, 16/5/2013, § 24):

24. Başvurucu, disiplinsizlik nedeniyle TSK'dan ilişkisinin kesilmesine neden olan ceza yargılamalarından beraat etmiş olmasına rağmen yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen AYİM tarafından bu talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurusunun iddiaları, AYİM'nin yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair karara, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvurusunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu ve anılan ret kararının da açıkça keyfilik içermediği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 43):

43. Başvuru konusu olayda, başvuru, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle satın aldığı taşınmazlara ilişkin olarak Siflik Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davalarının reddedildiğini, temyiz üzerine bir kısmının Yargıtay 14. Hukuk

Dairesince bozulduğunu, bir kısmının ise Yargıtay 8. Hukuk Dairesince gerekçesiz şekilde onandığını, kararların kanuna, usule ve dosya içeriğine aykırı olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece verilen karar ile Yargıtay 8. Hukuk Dairesince verilen onama kararının gerekçeleri incelendiğinde, başvuruçunun iddialarının özünün derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 33-34):

33. Başvuruçunun, başka bir kuruma naklen atamasının yapılması talebinin reddedilmesi işlemine karşı açtığı davanın mahkemece kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olup, başvuruçunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemesince dava konusunun değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

34. Diğer taraftan somut olaydaki uyuşmazlığın meslekle ilgili olduğu ve idarenin takdir yetkisini kullanması kapsamında bulunduğu açıktır. Yapılan incelemede, derece mahkemelerince yürütülen yargılama sırasında başvuruçunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi somut olayda herhangi bir keyfi durum da tespit edilmemiştir. Dolayısıyla, başvuruçunun iddialarının kanun yolunda gözetilecek hususlara ilişkin olduğu anlaşıldığından, başvuruçunun bu kısmının '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/2767, 2/10/2013, §§ 21 ve 22):

21. Başvuru konusu olayda başvuruçunun, hırsızlık olayının yaşanmasında idarenin hizmet kusurunun olduğunu ve zararının karşılanması gerektiğini, bu talep ile açtığı davada Anayasa'ya ve hakkaniyete aykırı karar verildiğini iddia etmiş, AYİM ise

dava dosyasında bulunan belge ve bilgilere göre hırsızlık olayının yaşanmasında idareye yüklenebilecek bir kusurun bulunmadığı, kusursuz sorumluluk şartlarının ise oluşmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

22. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No:2013/1813, 17/12/2013, §§ 19 ve 20):

19. Başvuru konusu olayda, başvuru kararın haksız olduğunu belirterek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini belirtmişse de bu iddiaların özünün esas itibarıyla derece mahkemelerince hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

20. Yargılama derece Mahkemeleri tarafından usul şartlarına ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olup, başvuru kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatını bulmuş ve bunlar anılan Mahkemeler tarafından gereği gibi değerlendirilmiştir.

(B. No: 2012/989, 19/12/2013, §§ 62-65):

62. Somut olayda, 10/9/2002 tarihinde “hırsızlık” suçundan mahkûm olan ve beş yıllık deneme süresinden sonra 30/11/2010

tarihinde askerliğe sevk edilen başvuru, askerlik hizmetini 30/5/2011 tarihinde tamamlayarak terhis olmuştur.

63. Başvurucunun, yedek subay adayı olarak alınan askerlik kararının uzun dönem er olarak tadil edilerek askere bu statüde sevk edilme işlemine esas alınması, 765 sayılı Mülga Kanun'un 95. maddesinin açık hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. Zira başvuru işlediği suça ilişkin mahkûmiyet hükmü, tecil koşullarına uyulması nedeniyle, hukuk nazarında esasen vaki olmamıştır. Hukuken vaki olmamış sayılan mahkûmiyetin, hüküm ve sonuçlarını devam ettiriyormuş ve hayatiyetini koruyormuşçasına bir idari işleme esas alınmasının ilgili idari işleme hukuki geçerlik kazandırdığı söylenemez.

64. Başvuru konusu olayda, başvuru hakkında verilen mahkûmiyetin tecil edilmesinin sonuçları ile ilgili açık bir kanun hükmü mevcuttur. Bu hükme verilecek olağan anlam bellidir ve başvuru buna göre kendisine muamele edileceğini beklemektedir. Ancak AYİM 2. Dairesi, açık olan kanun hükmüne olağanın dışında farklı bir anlam verip buna göre uygulama yapmıştır. Bu uygulama yönünde yerleşmiş içtihat olduğu ne derece mahkemesi kararında belirtilmiş ne de Bakanlık görüşünde ileri sürülmüştür. Dolayısıyla eldeki belgelere göre başvuru davalı açarken (hukuki yardımdan yararlansa bile) açık kanun hükmünden farklı bir şekilde kendisine muamele edileceğini beklemesini gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Buna göre, AYİM 2. Dairesinin 3/5/2012 tarih ve E.2011/1465, K.2012/482 sayılı kararındaki yorumu “öngörülemez” niteliktedir ve “bariz takdir hatası” içermektedir.

65. Açıklanan nedenlerle, başvuru hakkında yapılan yargılama sırasında hukuk kurallarının yorum ve uygulanmasının “öngörülemez” nitelikte olması ve “bariz takdir hatası” içermesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/2954, 19/12/2013, §§ 44 ve 45):

44. Başvuru, Hakkâri garnizonuna yapılan atamasının iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olup, başvuru-

nun iddialarının delillerin değerlendirilmesine, mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

45. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/3263, 27/12/2013, §§ 13 ve 14) [K.K.]:

15. Başvuru konusu Batman 2. Asliye Hukuk (Ticaret) Mahkemesinin 23/3/2011 tarih ve E.2009/719, K.2011/244 sayılı kararında, tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Başvurucunun iddiaları, temyiz merciince de incelenip yerinde görülmeyle reddedilmek suretiyle yerel Mahkeme kararı onanmış, karar düzeltme talebi ise reddedilmiştir. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin kararlarında adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/2600, 23/1/2014, §§ 40-42):

40. ...AYİM kararında, idarenin bağlı yetki içinde bulunmasının başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesi sonucunu doğurduğu, fesih işleminin sebep unsurunu teşkil eden disiplin cezalarının yargı denetimi dışında bulunması nedeniyle, usuli eksikliklerin bu denetim kapsamında incelenemeyeceği ve bağlı yetki çerçevesinde fesih işleminin hukuka uygun olduğu, ay-

rica başvurusunun disiplin cezalarının yok hükmünde olduğu yönündeki iddiasının da belirtilen işlemlerin yok hükmünde olduğunun kabul edilmesini gerektirecek herhangi bir hukuki gerekçe bulunmaması nedeniyle, temelsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

41. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurusunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

42. Somut olayda başvurusunun davasına esas teşkil eden disiplin cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olması nedeniyle bu işlemlerdeki iddia edilen usuli eksiklikler, AYİM tarafından değerlendirmeye tabi tutulamamıştır. Öte yandan başvurusunun, sözleşmesinin feshedilmesine esas teşkil eden disiplin cezalarının yok hükmünde olduğu yönündeki iddiası da AYİM tarafından değerlendirilmiş ve belirtilen işlemlerin yok hükmünde kabul edilmesini gerektirecek herhangi bir hukuki gerekçe bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak AYİM bağlı yetki kuralı çerçevesinde varılan sonuçta herhangi bir hukuka aykırılık görmemiş ve işlemin sebep unsurunun hukuka uygunluğunu, yargı denetiminin kapalı olması nedeniyle denetleyememiştir. Sonuç olarak başvurusunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmakta olup, AYİM tarafından dosya kapsamındaki deliller çerçevesinde yapılan değerlendirmede ve ulaşılan sonuçta bariz bir takdir hatası veya açık keyfiliğe rastlanmadığından, bu noktada Anayasa Mahkemesinin, Yüksek Mahkemenin takdirine müdahalesi söz konusu olamaz.

(B. No: 2013/3912, 6/2/2014, §§ 53 ve 54):

53. Başvuru konusu olayda başvurucu, Oda seçimlerinde gurupları adına katılmak üzere aday listelerini eksiklikleri de tamamlanarak süresinde Genel Kurul Divanına verdiklerini ancak Divanın, listelerin süresinde verilmediği gerekçesiyle başvurularını reddettiğini ileri sürerek seçim sonuçlarına itiraz etmiştir. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı ise genel kurul toplantı tutanağına göre seçim listesinin zamanında verilmediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Başvurucunun iddiaları mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

54. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

(B. No: 2013/816, 6/2/2014, §§ 34 ve 36):

34. Başvurucu, aleyhine verilen karara dayalı olarak yapılan icra takibi sonunda, hükmedilen alacak ve tazminatları ödemek zorunda kaldığını, bu şekilde malvarlığında azalma meydana geldiğini belirterek, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu aleyhine yapılan icra takibi Mahkemece verilen kararın icrasına yönelik olup bu husus yargılama süreci-

nin devamı niteliğindedir. Anılan iddia adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiş olup, başvurucunun bu iddiasının da esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve Mahkeme kararının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadığı belirlenmiştir.

...

36. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

(B. No: 2013/3175, 20/2/2014, §§ 25 ve 26):

25. Başvuru konusu olayda başvurucu, hakkında açılan kamu davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesine ve dolayısıyla üzerine atılı suç nedeniyle herhangi bir ceza almamış olmasına rağmen terfi ettirilmemesinin mevzuata aykırı olduğunu, kamu davasının devam ettiği 2007 yılı değerlendirme döneminde terfi ettirilirken 2010 yılında terfi ettirilmemesinin hukuka aykırı olduğunu iddia etmiş, ilk derece mahkemesi ise davacıdan kıdem sırasına göre daha sonra gelen ve terfi eden beş emsal emniyet müdürüne ait belgeler ile davacının sicil durumu bir arada değerlendirildiğinde takdir ve taltifleri genel olarak davacıdan daha fazla olan kişilerin terfi ettirildiği ve bu kişilerin sicil durumlarının davacının durumuna yakın olduğu, ayrıca davacının Kurulda görüşülme tarihi itibarıyla adli yargı yerinde 2 ay 20 gün hapis ve para cezasına mahkûm edildiği ve bu davanın temyiz yargılamasının devam ettiği, bu haliyle davacının terfi ettirilmemesi şeklinde oluşan kanaatte objektiflikten uzaklaşıldığına dair bir husus bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olma-

dığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe veya bariz takdir hatasına ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen kararın sonucunun adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

(B. No: 2013/3081, 20/2/2014, §§ 27-29):

27. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 28/11/1979 tarihinde meydana gelen saldırıda yaralanmış, hastanede yapılan tedavisinin ardından yeniden görevine dönmüştür. Başvurucu 20/1/2005 tarihinde meydana gelen saldırıya kadar görevini ifa etmiş, anılan tarihte uğradığı saldırı neticesinde önce yaş haddi nedeniyle, sonra yeniden yapılan değerlendirme sonucunda ise vazife malulü olarak emekliye sevk edilmiştir. Vazife malulü sayılması ve hakkında 3713 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması talebiyle açtığı davada, yerel mahkeme başvurucunun vazife malulü sayılmamasına yönelik davanın konusunun kalmadığına karar vermiş, 3713 sayılı Kanun hükümlerinden yararlandırılmamasına yönelik olarak ise 28/11/1979 tarihinde meydana gelen olayın terör saldırısı olduğuna ilişkin hukuken geçerli bir kanıt olmadığı gerekçesiyle davanın bu kısmını reddetmiştir. Bu kararın temyiz incelemesinde ise Danıştay Onbirinci Dairesi, 28/11/1979 tarihinde meydana gelen olayın terör saldırısı olduğunun kabul edilmesi gerektiği, ancak başvurucunun maluliyetinin bu olaydan kaynaklanmaması nedeniyle dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşarak, Mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir.

28. Bu duruma göre, yapılan yargılamada, başvuruçunun 28/11/1979 tarihinde uğradığı saldırının bir terör saldırısı olduğu kabul edildikten sonra bu olaydan dolayı malul olup olmadığı değerlendirilmiş, dosya kapsamında bulunan bilgi ve belgelere göre başvuruçunun maluliyetinin anılan olay neticesinde meydana gelmediği, 2/1/2005 tarihine kadar vazifesini yaptığı ve bu tarihte meydana gelen saldırıdan dolayı malul duruma düştüğü sonuç ve kanaatine varılmıştır.

29. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuruçunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvuruçunun, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, başvuruçunun mahkemece delillerin değerlendirilmesinin ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

(B. No: 2012/1254, 7/3/2014, §§ 25 ve 26):

25. Başvuruçunun, Mahkemece yapılan yargılama sonunda delil belirtilmeden davanın kabul edildiğini, davacılar ile aralarında ki husumet nedeniyle davacıların iddialarının doğru olmadığını, davacılar hakaret etmediğini, delil ve belge olmaksızın hüküm kurulduğunu, ceza davasında dinlenen tanığın davacılar hakaret edildiği yönünde beyanının olmadığını, kullanılan IP adresinin kendisine ait olmadığını, tüm bunlara rağmen tazminat davasının kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesince başvuruçunun hakkında

verilen mahkumiyet kararının kesinleştiği ve manevi tazminata konu fiilin sübuta erdiği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Ceza Mahkemesinde dinlenen tanığın beyanına dayalı hüküm kurulmadığı gibi, bu husus ancak ceza davası sonunda verilen karara karşı ileri sürülebilecek bir iddiadır.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvuru konusunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

e. Ceza Davalarında Sanığın Suçluluğu Veya Masumiyetine İlişkin Şikâyetler

(B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 23):

23. Başvuru konusu olayda başvuru tarafından, ilk derece mahkemesince kendisine tazyik hapsi verilmesine rağmen aynı dosyada yargılanan ve kendisiyle aynı durumda olduğunu iddia ettiği bazı kişilere cezaya hükmedilmemesinin anayasal haklarının ihlaline yol açtığı belirtilmektedir. Dolayısıyla başvuru konusunun iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

(B. No: 2013/1281, 16/5/2013, §§ 18 ve 19):

18. Başvurucular, herhangi bir anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmeksizin, derece mahkemesince delillerin takdirinde hataya düşüldüğünü ve daha önce suç işlememiş olmalarına rağmen haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmediğini iddia etmişlerdir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin incelemesi başvuru kapsamında sınırlı olduğundan, başvurucular tarafından ileri sürülmemiş herhangi bir hak ihlalinin resen incelenmesi mümkün değildir.

19. Başvurucuların iddialarının, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olup olmadığına, dolayısıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu ve başvurunun bu haliyle temyiz incelemesi talebi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2012/828, 21/11/2013, §§ 22 ve 23):

22. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânını verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu süreçte karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

23. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair ciddi bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır. Buna göre, başvurucunun iddialarının esas itibarıyla derece mahkemelerince verilen kararların yetersiz araştırmaya dayalı ve yanlı olduğuna, hukuk kurallarının uygulanmasında isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmekte ise de; yapılan incelemede, derece mahkemelerince yürütülen yargılama sırasında başvurucunun, karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerle ilgili bilgi sahibi olma ve bunlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme ve kendi delillerini ve iddialarını sunma konularında bir sorunla karşılaştığına dair bir bulguya rastlanılmadığı gibi somut olayda katılan, mağdur, tanık ve sanık anlatımları ile olay tutanakları, teşhis tutanakları, emniyet kriminal ekspertiz raporları ve doktor raporları gibi bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir keyfi durum da tespit edilmemiştir.

(B. No: 2013/6401, 23/1/2014, §§ 25-31):

25. Başvuru konusu olayda, ilgili mevzuat ve mahkeme kararlarına dayanılarak, yürütülen görev kapsamında gerçekleştirilen ve suç olmayan eylemlerin suç olarak vasıflandırılması

suretiyle mahkûmiyet kararı verildiği ifade edilmektedir. Mahkemece sabit görülerek, mahkûmiyete esas alınan eylemlerin esasen işlenmediği, hukuka aykırı bir davranışla eğitimin engellenmediği belirtilmektedir. Başvurucunun iddialarının özünün esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

26. Bu kapsamda başvurucu, eğitim ve öğretimin engellenmesi başlığı altında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 112. maddesinde suç sayılan eylemlere ilişkin düzenlemeye değil, isnat edilen eylemlerin sübutu ve bu eylemlere ilişkin hukuki değerlendirme yönünden kanunsuz suç olmayacağı ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun belirttiği, Anayasa Mahkemesinin 7/3/1989 tarih E.1989/1, K.1989/12 ve 9/4/1991 tarih ve E.1990/36, K.1991/8 sayılı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin *Leyla Şahin / Türkiye*, B. No:44774/98, 29/6/2004, 10/11/2005 tarihli kararları yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafetle ilgili düzenleme ve uygulamalara ilişkin olup, bu kararların başvurucunun mahkûmiyetine karar verilen suç konusu eylemlerle doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır.

27. İlk derece mahkemesi kararında başvurucunun, astronomi bölümü öğretim üyesi olduğu halde matematik bölümü öğrencisi katılan hakkında eğitim ve öğrenim hakkını engelleyecek şekilde yetkisiz tutanaklar düzenlediğini, binaya girişi engelleyecek şekilde durarak kapıyı tuttuğunu, rızası dışında fotoğraf çektiğini, katılanın başörtülü olması nedeni ile hakaret oluşturan sözler kullandığını, katılan perukla geldiğinde de benzer şekilde engellemek suretiyle isnat edilen suçu işlediğini belirtmiştir.

28. Bu kararda başvurucunun, başörtüsüyle üniversiteye gelen şikâyetçi hakkında tutanak düzenleyerek durumu tespit etmek ve uyarıda bulunmakla sınırlı bir davranış içinde olmadığı, ayrıca fakülte binasına girişi engelleme, rıza olmaksızın fotoğraf çekme ve hakaret etme fiillerini de işlediği belirtilmektedir. Mahkeme bu eylemleri, anılan mevzuat ve mahkeme kararları doğrultusunda oluşan çerçevede ve görev nedeniyle gerçekleştirilen hukuka uygun fiiller olarak değerlendirmemiştir.

29. Başvurucu, yargılama sırasında tanıklarının dinlenmediğini, bildirdiği delillerin Mahkemece araştırılmadığını ifade etmekte ve bunun savunma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmekte ise de, 27/6/2012 tarihli ara kararıyla Mahkeme, katılan ve sanığın (başvurucu) ifadelerinde geçen tanıkları duruşmada hazır etmelerine veya adreslerini mahkemeye bildirmelerine, tarafların tutanaklarda adı geçen tanıkları duruşmada hazır ettikleri takdirde dinlenmelerine karar vermiştir. Yine 3/7/2012 tarihli ara kararla Mahkeme, sanık müdafisine savunmasında ve tutanaklarda adı geçen dokuz tanığı duruşmada hazır etmesini, duruşmaya gelememeleri halinde adreslerini bildirmesini ihtar etmiştir.

30. Ayrıca, 13/9/2012 tarihli karar celsesinde başvuru müdafii, araştırılmasını istediği başkaca bir husus olmadığını, başvuru atılı suçu işlemediği sabit olduğundan beraatına karar verilmesini beyan ve talep etmiştir. 6/11/2012 tarihli temyiz dilekçesinde tanıkların dinlenmediğine ilişkin bir itiraz ileri sürülmediği gibi, dinlenen tanıkların beyanları dikkate alındığında katılana yönelik bir engelleme eyleminin bulunmadığı, mahkemenin hatalı değerlendirme sonucunda mahkûmiyet kararı verdiği, olayların ve hukuk kurallarının değerlendirilmesi yönünden kararın isabetli olmadığını ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu çerçevede başvuru değerlendirildiğinde, başvuru savununun savunma olanaklarından yararlandırılmadığı iddiasının dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmaktadır.

31. Başvurucu, yargılama sürecinde iddia makamı ve katılan tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, iddia makamı ve katılan tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası olarak değerlendirilebilecek herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

(B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 37):

37. Başvuru konusu olayda, isnat edilen suçlarla ilgili olarak mevcut şüphe giderilmeden, suç işleme kastının varlığı incelenmeden mahkûmiyete karar verildiği, birden fazla suç olduğu kabul edilerek ayrı ayrı ceza tayin edildiği, suç nedeniyle oluşan zarar giderilmiş olmasına ve suça konu eşyanın değeri düşük olmasına rağmen cezada indirim yapılmadığı belirtilmekte olup, başvuruçunun iddialarının özünün esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

(B. No: 2013/5278, 15/4/2014, §§ 32-34):

32. Somut olayda başvuruçucu, aracında ele geçirilen kokain maddesini satmak amacıyla bulundurduğu gerekçesiyle toplam 9 yıl hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmıştır. Başvuruçucu, mahkûmiyet kararının objektif ve somut kriterlere dayanmadığını ileri sürmüştü, yargılamanın adilliğine ilişkin başka bir şikâyette de bulunmamıştır.

33. Başvuruçucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası ve açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

C. Açık Veya Görünür Bir İhlalin Bulunmaması

1. Genel ilke

(B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 34):

34. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, ... başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olup .... Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetki kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır.

(B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20):

20. ...(T)emel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı ... başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilecektir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 20; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 25; B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24; B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 103; B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24, B. No: 2012/1263, 20/2/2014, § 35; B. No: 2012/1180, 20/2/2014, § 33; B. No: 2012/1097, 20/2/2014, § 33; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 25

2. Mahkeme Kararlarının Gereksiz Olması

(B. No: 2013/307, 16/5/2013, §§ 28 ve 31):

28...(B)aşvurucu Mahkemenin gereksiz bir şekilde karar verdiğini ileri sürmüştür.

...

31. Başvurucu hakkında verilen cezalar derece mahkemesince ilgili hukuk kuralları uygulanmak suretiyle toplanmış, itiraz üzerine kararı inceleyen mercii tarafından da bu karar

AİHM, Mahkemeye yapılan şikâyet, kabul edilebilirliğe ilişkin diğer bütün şekli koşulları karşılmasına rağmen, Sözleşme ile uyumlu olmasına ve temyiz mercii başvurusu niteliğinde olmamasına rağmen, Sözleşme’de koruma altına alınmış temel haklardan birinin ihlal edildiğine dair herhangi bir belirti sunulmadığı takdirde, onun açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez nitelikte olduğunu kabul etmektedir.

Bu nitelikteki bir başvuruya ilişkin Mahkeme, doğal olarak başlangıçta şikâyetin esasını incelemekte, bir ihlal belirtisi bulmadığı takdirde daha fazla ayrıntıya girmeden kabul edilmezlik kararı vermektedir. (*DURMAZ, Cüneyt, Bireysel Başvuru, İnceleme Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri (Avrupa İnsan Hakları ve Anayasa Mahkemesi), “Esasa İlişkin Kabul Edilmezlik Nedenleri”, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2003, sayfa 232*)

Yargılama, yeterli gerekçelerin verildiği bir kararın sonuçlanmış olmalıdır. (*Kabul edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi, s. 71, § 364*)

ve gerekçesi hukuka uygun bulunarak başvurucunun itirazı reddedilmiştir. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararları ve gerekçelerinde açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiası da '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

(B. No: 2013/1205, 17/9/2013, §§ 44,47,48,50,55,56 ve 57):

44. Başvurucu ayrıca mahkeme kararlarının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

47. Başvurucu her ne kadar mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüş ise de gerek ilk derece mahkemesinin, gerekse temyiz incelemesini yapan Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin kararında hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden gerekçeli karar hakkı yönünden bir ihlalin olmadığı açıktır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gerekçeli karar hakkına ilişkin iddiası yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

...

50. Başvurucu kamulaştırma sonrasında kendisi hakkında uygulanan tahliye işlemiyle kendisi ve ailesinin sokağa atıldığını belirterek Sözleşmede yer alan özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

...

55. Kamulaştırma işlemi sonrasında başvurucunun konut olarak kullandığı kamulaştırmaya konu taşınmazın mülkiyeti Beyoğlu Belediyesi'ne geçtiğinden mülkiyet hakkına bağlı kullanma hakkı da bahsedilen Belediyeye geçmiştir. Beyoğlu Belediyesi'nin kamulaştırmaya konu taşınmazı kamulaştırma amacına uygun olarak restore etmesi ve kullanabilmesi için başvurucunun buradan tahliye edilmesi bahsedilen amaçla yapılan kamulaştırma işleminin beklenmesi gereken doğal sonucudur.

56. Sonuç olarak başvuru konut olarak kullandığı taşınmazdan tahliye edilmesi, yapılan kamulaştırma çalışmasının beklenmesi gereken doğal bir sonucu olduğundan ve yapılan müdahalenin ölçsüz olmadığı anlaşıldığından başvuru konut dokunulmazlığı hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açıktır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvuru konut dokunulmazlığı hakkına ilişkin iddiaları yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvuru diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/664, 17/9/2013, §§ 26 ve 29):

26. Başvuru öncelikle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin karar ile bu karara karşı yaptığı itirazın gerekçesiz olarak verildiğini ileri sürmüştür.

...

29. Yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi başvuru talebini temelsiz bularak reddetmiş ve niçin temelsiz bulunduğunu kararında açıklamıştır (Bkz. § 12). Bu karara karşı yapılan itirazı inceleyen İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi de '*kararda usul ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığından*' bahisle itirazı reddetmiştir. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi red kararında, hükme ulaşmayı sağlayan olay, bunların sebepleri ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapıldığı ve gerekçeye temel oluşturduğu, itirazı inceleyen İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin kararında ise detaylı bir açıklama bulunmamakla birlikte İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına dayanak gerekçelerin yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle gerekçeli karar hakkı yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvuru konut bu yöndeki iddiası '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

(B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 47, 51 ve 52):

47. ... (B) başvuru Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

...

51. Somut olayda, Silifke Sulh hukuk Mahkemesinin 1/12/2011 tarih ve E.2009/1060, K.2011/1194 sayılı ilamı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesince, '*Dosya muhtevasına, dava evrakı ile yargılama tutanakları münderecatına, mevcut deliller Mahkemece takdir edilerek karar verildiğine ve takdirde bir isabetsizlik bulunmadığına göre yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun hükmün onanmasına*' şeklinde gerekçe belirtilerek onanmıştır. Başvurucunun, kararın gerekçesiz olduğuna dair iddiaları da derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu gibi, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

52. Açıklanan nedenlerle, temyiz merci kararı ve gerekçesinde açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiası da '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

(B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 41,44, 45 ve 46):

41. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine dair kararın gerekçesiz olarak verildiğini ileri sürmüştür.

...

44. İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmez (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *García Ruiz/İspanya*, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26).

45. Yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun talebini temelsiz bularak reddetmiş ve niçin temelsiz bulunduğunu kararında açıklamıştır (§ 9). Bu karara karşı yapılan itirazı inceleyen İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi de '*yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair kararında belirtilen gerekçelerde usul ve yasaya aykırı bir husus bulunmadığı*' gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi ret kararında, hükme ulaşmayı sağlayan olay, bunların sebepleri ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirilmelerinin yeterli açıklıkta yapıldığı ve bunların gerekçeye temel oluşturduğu, itirazı inceleyen İstanbul 12. Ağır Ceza

Mahkemesinin kararında ise, detaylı bir açıklama bulunmamasıyla birlikte İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına dayanak gerekçelerin yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibarıyla, *'açıkça dayanaktan yoksun'* olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 58 ve 59):

58. Somut olayda, Mahkemece, tarafların iddia ve savunmaları ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak, hukuk kuralları ile toplu iş sözleşmeleri yorumlanmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir (§9). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmıştır (§ 10). Dolayısıyla Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

59. Açıklanan nedenlerle, Mahkeme ve temyiz merci kararlarının gerekçelerinde açık bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu yöndeki iddiası da *'açıkça dayanaktan yoksun'* bulunmuştur.

(B. No: 2013/816, 6/2/2014, §§ 42 ve 43):

42. Somut olayda başvuru, Mahkemece verilen kararın gerekçesinin bulunmadığını, yazılan gerekçenin format gerekçe olduğunu, Mahkemeye sunduğu belgelerin hangi gerekçe ile kabul edilmediğinin kararda belirtilmediğini, iş akdinin haklı nedenle feshedildiğine ilişkin delillerine ve tanık beyanlarına neden itibar edilmediğinin ve bilirkişi raporuna itirazlarının neden kabul görmediğinin gerekçede bildirilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, incelenen belgeler, dinlenen tanık beyanları, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamı dikkate alınarak, davacı tarafından iş akdinin feshedildiği ve bu feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş, bu şekilde başvurunun iddiaları zımnen reddedilmiştir (bkz. § 11). Dolayısıyla derece Mahkemesi kararının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

43. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu yöndeki iddiası da *"açıkça dayanaktan yoksun"* bulunmuştur.

(B. No: 2012/1254, 7/3/2014, §§ 29, 34 ve 35):

29. Başvurucu, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

...

34. Somut olayda başvuru, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesinin bulunmadığını, delillerin gerekçede gösterilmediğini belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesince başvuru hakkında verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma ilamı dikkate alınarak, başvuru fiillerinin hakaret niteliğinde olduğu ve 5 yıllık uzamış ceza zamanasını süresinin geçmediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiş, bu şekilde başvuru iddiaları zımnen reddedilmiştir (bkz. § 12). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. § 13). Dolayısıyla Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

35. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvuru bu yönde ki iddiası da “açıkça dayanaktan yoksun” bulunmuştur.

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 64, 66, 67 ve 68)

64. Başvuru, kat maliklerinden olduğu sitenin kat malikleri kurulunca alınan kararların iptalini talep ettiği davada, ileri sürdüğü taleplerinin mahkemece değerlendirilmediğine yönelik iddiası kapsamında, özellikle davanın sonucunu etkiler nitelikte olan toplantı çağrı listesindeki imzanın sahteliğine ilişkin talebinin göz önünde bulundurulmadığını ve bu hususa ilişkin bir gerekçeye mahkeme kararlarında yer verilmediğini iddia etmiştir.

...

66. Gerekçeli karar hakkı adil yargılanma hakkının somut görünümünden biridir (B.No. 2013/1213, 4/12/2013, § 25). Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi

olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur.

67. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucağının ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra, kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup, bu durumda, üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (B.No. 2013/1213, 4/12/2013, § 26)

68. Başvuru konusu olayda, iki adet kat malikleri kurulu kararının iptali istemiyle yürütülen yargılama neticesinde kurulan hükmün gerekçesinde, özellikle başvurucağının toplantıya çağrı tutanağının kendisi tarafından imzalanmadığı ve imzanın sahte olduğu iddiasına karşılık olacak şekilde, 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde yer alan ve bağımsız bölüm maliklerine tebligat hususunu düzenleyen özel hükme dayanılarak yapılan tebligatın geçerli olduğuna karar verildiği, bu suretle başvurucağının tarafından ileri sürülen ve hüküm sonucunu etkilediği iddia edilen talebinin ilk derece mahkemesi kararında denetlenerek reddedildiği, ilk derece mahkemesince oluşturulan karar ve gerekçesi hukuka uygun bulunmak suretiyle kanun yolu mahkemelerinin denetiminden geçerek kesinleştiği, bu kapsamda yerel mahkeme gerekçesini benimsediği anlaşılan kanun yolu merciiince kararlarda ayrıntılı gerekçeye yer verilmediği anlaşılabilir. Başvurucağının gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı

(B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 25, 31, 33 ve 37):

25. ... (B) başvurucu, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından karara bağlanmadığını, AYİM'in yürütme erkininden bağımsız olmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

31. Somut dava ile ilgili olarak, sübjektif veya objektif esaslar doğrultusunda AYİM'in tarafsızlığını kuşkulu hale koyacak bir durum tespit edilmediği gibi, yargılamanın bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus da saptanmamıştır. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında açık bir ihlal tespit edilmediğinden, başvurunun bu yöndeki iddiaları '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

...

33. Başvurucu, AYİM'de görev yapan özellikle hâkim sınıfindan olmayan üyelerin tümüyle idareye bağlı olduğu, atamalarının ve seçimlerinin büyük ölçüde idarenin ve ordunun müdahalesini gerektirdiği, askeri yargıçların statülerindeki bazı özelliklerin de sorunlu olduğu iddiasıyla bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

37. Somut dava ile ilgili olarak, sübjektif veya objektif esaslar doğrultusunda AYİM'in tarafsızlığını kuşkulu hâle koyacak bir durum tespit edilmediği gibi yargılamanın bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus da saptanmamıştır. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında açık bir ihlal tespit edilmediğinden, başvurunun bu yöndeki iddiaları '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/989, 19/12/2013, § 29 ila 40

(B. No: 2012/1334, 17/9/2013, §§ 33, 36 ve 37):

33. Başvurucu, AYİM'de görev yapan özellikle hâkim sınıfindan olmayan üyelerin tümüyle idareye bağlı olduğu, atamalarının ve seçimlerinin büyük ölçüde idarenin ve ordunun mü-

dahalesini gerektirdiği, askeri yargıçların statülerindeki bazı özelliklerin de sorunlu olduğu iddiasıyla bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

36. AYİM'in bağımsız ve tarafsız mahkeme olmadığına somut gerekçe olarak, başvurunun iddiasıyla benzer nitelikte olan davaların genel idari yargı ve Danıştay'da kabul edilmesine rağmen AYİM'de reddedilmesi gösterilmektedir. Başvurucunun bu iddiası içtihat farklılığına ilişkin olup, tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi AYİM'in bağımsız ve tarafsız mahkeme olmadığını da göstermez.

37. Somut dava ile ilgili olarak, sübjektif veya objektif esaslar doğrultusunda AYİM'in tarafsızlığını kuşkulu hâle koyacak bir durum tespit edilmediği gibi yargılamanın bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus da saptanmamıştır. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında açık bir ihlal tespit edilmediğinden, başvurunun bu yöndeki iddiaları '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

(B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 24, 25, 26 ve 27):

24. Başvurucu, ek olarak, AYİM'de görev alan hâkim sınıftan olmayan üyeler nedeniyle bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak başvuru bu iddiası ile ilgili olarak sadece askeri mahkemelerde görev alan subay üyelerle ilgili yasal düzenleme yapıldığını ve bu konudaki aykırılığın giderildiğini ancak AYİM uygulamasında aykırılığın halen devam ettiğini ifade etmiştir.

25. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

26. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alın-

dığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29).

27. Bu karardan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir yönü bulunmayan başvurunun bu bölümdeki iddialarının, açıklanan nedenlerle, derece mahkemelerinin kararlarında açık bir ihlal tespit edilmediğinden '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. . B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 61

[\(B. No: 2013/841, 23/1/2014, §§ 104 ve 105\):](#)

104. Başvurucuların AYİM'in bağımsız ve tarafsız olmadığı yönündeki iddialar daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29).

105. Bu karardan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir yönü bulunmayan başvurunun bu bölümdeki iddialarının, açıklanan nedenlerle, "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

[\(B. No: 2012/1263, 20/2/2014, §§ 34, 36 ve 37\):](#)

34. ... (B)aşvurucu, AYİM'in kuruluşu ve bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle bağımsız ve tarafsız olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

36. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır.

AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz: *Mustafa Yaouz ve Diğerleri/Türkiye* (kk.), B. No: 29870/96, 25/5/2000; *Bek/Türkiye*, B. No: 23522/05, 20/4/2010, § 30).

37. Açıklanan nedenlerle, mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından başvurunun bu bölümünün "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/1097, 20/2/2014, § 32, 33, 34 ve 35; B. No: 2012/1096, 20/2/2014, § 32, 33, 34 ve 35; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 24, 25, 26 ve 27

[\(B. No: 2012/1180, 20/2/2014, §§ 32, 34 ve 35\):](#)

32. ...(B)aşvurucu, AYİM'in kuruluşu ve bünyesindeki sınıf subayları nedeniyle bağımsız ve tarafsız olmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

34. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre

ile görev yapmaları, disiplin konularında yukarıda bahsedilen Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (Benzer yöndeki AIHM kararları için bkz: *Mustafa Yavuz ve Diğerleri/Türkiye* (kk.), B. No: 29870/96, 25/5/2000; *Bek/Türkiye*, B. No: 23522/05, 20/4/2010, § 30).

35. Açıklanan nedenlerle, mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 33, 34 ve 35):

33. Başvurucu, subay sınıfından olan üyelerin seçim ve atanma usullerinin hâkimlik teminatı ve yargı bağımsızlığına aykırılık teşkil ettiğini, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının karara bağlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

34. Anayasa Mahkemesi tarafından bu konu daha önce incelenirken belirtildiği üzere, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevleri Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alınmıştır. AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığı, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığı, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıkları, disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığı görülmektedir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29). Diğer yandan, sınıf subayı üyelerin en fazla dört yıllık bir süre ile görev yapmaları, disiplin konularında Disiplin Kuruluna tabi kılınmaları, görev süreleri zarfında idari veya askeri yetkililerce herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmamaları, bu subayların idareye karşı bağımsızlıklarını güçlendirmiştir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 30; benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *Mustafa Yavuz ve Diğerleri/Türkiye*, B. No: 29870/96, 25/5/2000; *Bek/Türkiye*, B. No: 23522/05, 20/4/2010).

35. Açıklanan nedenlerle, somut olayda mahkemenin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin bir husus saptanmadığından,

başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 58, 61, 62 ve 63):

58.Başvurucu, yargılama sırasında çekinme kararı veren, ancak çekinme kararının uygun bulunmasına dair kararın temyizden bozulması üzerine yargılamaya devam ederek uyuşmazlığı karara bağlayan hâkimin tarafsız olmadığını iddia etmiştir.

...

61.Genel olarak tarafsızlık, davanın çözümünü etkileyecek bir önyargı, tarafgirlik ve menfaate sahip olunmaması ve davanın tarafları karşısında ve onların leh ve aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder.

62.Tarafsızlığın öznel ve nesnel olmak üzere iki boyutu bulunmakta olup, bu kapsamda hâkimin birey olarak, mevcut davadaki kişisel tarafsızlığının yanı sıra, kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı izlenimin de dikkate alınması gerekmektedir (AYM, E. 2005/55, K. 2006/4, K.T.5/1/2006).Yargılamayı yürüten mahkeme üyelerinin taraflardan biriyle veya anlaşmazlık konusu ile maddi veya manevi yakın bir bağının bulunması veya yargılama sürecinde sarf ettiği ifadeleri ile tarafsız olamayacağı yönünde meşru bir kanaat uyandırması, bunun yanı sıra davadan önce dava ile doğrudan bağlantılı bir konumda bulunması da tarafsızlığı ihlal edebilir. Ancak, belirli bir uyuşmazlıkta yargılamayı yürüten hâkimin taraflardan birine yönelik önyargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir delil bulunmadığı ve bu husus kanıtlanmadığı müddetçe, tarafsız olduğunun bir karine olarak varsayılması zorunludur. Bunun yanı sıra, yargılama makamının tarafsızlığına ilişkin her hangi bir meşru kaygı veya korkuyu bertaraf edecek yeterli güvenceleri sunması da gerekmekte olup, bu husus tarafsızlığın nesnel boyutuna işaret etmektedir (Benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *Gregory/Birleşik Krallık*, B. No. 22299/93, 25/02/1997, §§ 43–49; *Fey/Avusturya*, B. No. 14396/88, 24/2/1993, §§ 28–36; *Hauschildt/Danimarka*, B. No. 10486/83, 24/5/1989, §§ 46–48; *McGonnell/Birleşik Krallık*, B. No.28488/95, 08/2/2000, §§ 55–57).

63.Başvuruya konu yargılamada, başvuru tarafından ileri

sürülen ihtiyati tedbir talebinin Mahkemece, talep edilen tedbirin derdest olan başka bir yargılama dosyasında ileri sürülmesi imkanı bulunduğundan bahisle reddedilmesini müteakip, başvuru tarafından Konya 6. Noterliğinin 28/7/2011 tarih ve 13546 yevmiye nolu ihtarnamesi ile, ihtiyati tedbir talebinin reddi nedeniyle hâkimin sorumluluğuna hükmedebileceği hususunun ilk derece mahkemesi hâkimine ihtar edildiği, bunun üzerine ilgili Mahkeme hâkimi tarafından çekinme kararı verildiği, çekinme kararının Konya 2. Sulh Hukuk Mahkemesinin 1/8/2011 tarih ve 2011/578 Değişik İş sayılı kararı ile uygun bulunduğu, belirtilen kararın başvuru tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 11/11/2011 tarih ve E.2011/14632, K.2011/12724 sayılı kararı ile bozulduğu ve bozma gerekçesinde, yargılama devam ederken taraflardan birinin mahkeme hâkimi hakkında şikayette bulunması veya aleyhine dava açmasının veya mahkeme hâkiminin davanın taraflarından biri hakkında şikayette bulunmasının hâkimin tarafsızlığından şüpheye düşürecek önemli bir sebep olarak değerlendirilemeyeceğinin belirtildiği, ilk derece mahkemesi hâkimince verilen çekinme kararının kesin olmayıp, denetime tabi olduğu, çekinme kararı ve devamındaki prosedürünün ilgili usul hükümlerine riayetle yürütüldüğü, bu kapsamda başvuruya konu yargılama faaliyeti açısından, ilgili usul hükümleri uyarınca yargılama faaliyetini devam ettiren yargılama makamlarının tarafların adil yargılanmaya ilişkin meşru beklentileri üzerinde menfi etkide bulunacak bir izlenime sahip olmadığı gibi, hâkimin tarafsızlığına ilişkin karineyi ortadan kaldıracak şekilde, yargılamayı yürüten hâkimin taraflardan birine yönelik önyargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir delil de bulunmadığı ve bu hususun kanıtlanmadığı anlaşılacakla, başvurucağının tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Başsavcılık veya Raportör (Tetkik Hâkiminin) Görüşü ile Dava Dosyasına Sunulan Belgelerin ve Mahkeme Ara Kararının Tebliğ Edilmemesi

(B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32, 35, 36 ve 37):

32. Başvurucu ek olarak, Başsavcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmeyerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir....

...

35. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık görüşünün önceden taraflara tebliğ edildiği anlaşılamamaktadır. Ancak 27/4/2012 tarihli karar gerekçesinde Başsavcılık görüşünün başvurunun talepleriyle uyum arz ettiği görülmektedir. Başvurucu 15/6/2012 tarihli karar düzeltme istemli dilekçesinde Başsavcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini de ileri sürmüştür. Karar düzeltme aşamasında düzenlenen 17/10/2012 tarihli Başsavcılık düşüncesi mahkemece 12/11/2012 tarihinde başvurucuya, 1/11/2012 tarihinde de davalı idareye tebliğ edilmiştir. Başsavcılığın bu görüşünün ilk derece yargılaması sırasında verilen görüş ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuru ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile karar düzeltme aşamasında aynı mahiyette olan Başsavcılık görüşünden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur.

36. Diğer taraftan başvuru eğer ilk derece yargılaması sırasında kendi lehine olan başsavcılık görüşü tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca AYİM'nin kararını verirken Başsavcılık görüşüne dayanmadığı da görülmektedir. Bu nedenle başvurunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usulî bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez (Portekiz Futbol Federasyonu/Portekiz, 49639/09, 3/4/2012, Ş. 38). Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle, AYİM'in kararlarında silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihla-

lin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının da 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/998, 7/11/2013, §34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 ve 42; B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 42 ila 48

(B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42, 43, 45, 46, 47 ve 48):

42. Başvurucu, ayrıca, AYİM tarafından davanın reddine karar verilmeden önce Başsavcılık tarafından hazırlanan yazılı düşünce ile raportörün düşüncesinin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

43. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan AYİM Başsavcısının görüşünün önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Bkz. *Miran/Türkiye*, B. No: 43980/04, 21/4/2009). Bu nedenle Başsavcılık görüşünün önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

...

45. Raportör hâkimin görevi ve yargılama sürecindeki pozisyonu ise savcılık makamı ile aynı nitelikte değildir. Raportör hâkimler, mahkeme veya daire başkanı gözetiminde kendilerine havale edilen davaları incelemekte, karar taslaklarını ve tutanakları hazırlamakta iken savcılar mahkeme başsavcısının maiyeti altında çalışmaktadırlar. Genel olarak raportör hakimler soruşturma yapmayıp daha önce soruşturması tamamlanmış bir dosya hakkında yazılı veya sözlü olarak görüşlerini açıklamaktadırlar. Bu şekilde mahkeme üyelerini etkileyebilecek kanaatler ileri sürmeleri mümkün olmakla birlikte bu görevi mahkeme veya daire başkanını temsilen yerine getirmektedirler (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Meral/Türkiye*, B. No: 33446/02, 27/11/2007, § 40-42).

46. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık ve Raportörün görüşünün önceden taraflara tebliğ edildiği anlaşılamamaktadır. AYİM Birinci Dairesinin da-

vanın süre aşımı nedeniyle reddi kararında Başsavcılık ve Raportör görüşüne yer verilmemiştir. Başvurucu 9/7/2012 tarihli karar düzeltme istemli dilekçesinde Başsavcılık ve Raportör görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini de ileri sürmüştür. Karar düzeltme incelemesi sırasında alınan Başsavcılık görüşünün ise başvurucuya tebliğ edilerek başvurucunun bu görüşlere cevap verdiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucu ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile karar düzeltme aşamasında Başsavcılık görüşünden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur.

47. Diğer taraftan başvurucu eğer ilk derece yargılaması sırasında başsavcılık ve raportörün görüşü tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca AYİM'nin kararını verirken Başsavcılık ve raportörün görüşüne dayanmadığı da görülmektedir. Bu nedenle başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık ve raportörün düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

48. Açıklanan nedenlerle, AYİM'in kararlarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Bir çok karar arasında aynı yönde bkz. B. No: 2012/1097, 20/2/2014, § 32, 33, 34 ve 35; B. No: 2012/1096, 20/2/2014, § 36, 37, 38, 39, 40 ve 41

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 64 ve 65):

64. Somut davada Yargıtay tetkik hâkimi tarafından, Kadıköy 3. İş Mahkemesi dosyası ve kararı incelenerek rapor hazırlanmış, Yargıtay Daire Başkanı ve üyelerine sunulmuştur. Tetkik hâkiminin raporu dinlendikten sonra Daire Başkanı ve dört üye tarafından hüküm düzeltilerek onanmıştır. Mevcut davada, tetkik hâkiminin önyargılı davranmasına neden olacak rapor sunduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmamaktadır. Tetkik hâkiminin raporu başvurucuya tebliğ edilmemişse

de bu durum adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

65. Açıklanan nedenlerle, tetkik hâkiminin raporunun başvuruca tebliğ edilememesinde açık bir ihlal saptanmadığından, başvurucaunun bu yöndeki iddiası da 'açıkça dayanaktan yoksun' bulunmuştur.

(B. No: 2012/1263, 20/2/2014, §§ 38, 41, 42 ve 43):

38. Başvuruca, AYİM tarafından davanın reddine karar verilmenden önce Başsavcılık tarafından hazırlanan yazılı düşüncecin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

...

41. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edildiği anlaşılammaktadır. Bunun yanında, başvurucaunun davasının reddedilmesi üzerine yaptığı karar düzeltme başvurusu sonrasında hazırlanan 18/9/2012 tarihli Başsavcılık düşüncesinin, 10/10/2012 tarihinde başvurucaya tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuruca ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile karar düzeltme aşamasında Başsavcılık düşüncesinden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulunmuştur.

42. Diğer taraftan başvuruca eğer ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucaunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 47).

43. Açıklanan nedenlerle, AYİM'in kararlarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurucaunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2012/1180, 20/2/2014, §§ 36, 39, 40 ve 41):

36. Başvurucu, AYİM tarafından davanın reddine karar verilmeden önce Başsavcılık tarafından hazırlanan yazılı düşüncenin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

...

39. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edildiği anlaşılamamaktadır. Bunun yanında, başvurunun reddedilmesi üzerine yaptığı karar düzeltme başvurusu sırasında hazırlanan 17/9/2012 tarihli Başsavcılık düşüncesinin, 4/10/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuru ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile karar düzeltme aşamasında Başsavcılık düşüncesinden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur.

40. Diğer taraftan başvuru eğer ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 47).

41. Açıklanan nedenlerle, AYİM'in kararlarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/6833, 3/4/2014, §§ 55 ila 62):

55. Başvurucu, savunma ekinde sunulan belgelerin, Mahkemenin 8/8/2012 tarihli ara kararının ve ara karar üzerine Mahkemeye gönderilen belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini ve bu şekilde karar verilemeyeceğini iddia etmektedir.

56. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahla-

rın eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

57. Çelişmeli yargılanma hakkı, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Benzer yöndeki AIHM kararları için bkz. *J.J./Hollanda*, B. No: 9/1997/793/994, 27/3/1998, § 43; *Vermeulen/Belçika*, B.No: 19075/91, 20/2/1996, § 33).

58. Dosyanın incelenmesinden ilk derece yargılaması sırasında 16/11/2011 tarihinde Mahkeme kaydına giren davalı Sağlık Bakanlığının ilk savunma dilekçesi ekinde başvurucuya ait maaş ve ek ödeme bordroları, yapılan ödeme ve geri almaya ilişkin sunulan belgeler ile Mahkemenin 8/8/2012 tarihli ara kararı ve bu ara kararı üzerine 12/9/2012 tarihinde kayda giren cevap ve eklerinde sunulan, başvurucunun göreve başlama tarihi ve atama kararlarının, Türk Telekom A.Ş. tarafından düzenlenen aylık bildiriminin ve başvurucu ile aynı konumda olan başka bir çalışan ve başvurucuya ait maaş bordrolarının tebliğ edilmediği anlaşılmaktadır.

59. Ancak, başvurucu, Sağlık Bakanlığının verdiği ilk savunma dilekçesine karşı Mahkemeye sunduğu cevap dilekçesinde (§ 11), savunma dilekçesine ekli olan ve tarafına gönderilmeyen belgelerin kendisine gönderilmemesini ve cevap vermek için de ek süre verilmemesini istemiş, banka ekstrelerinin tüm gerçeği gösterdiğini ifade etmiştir. Diğer taraftan, başvurucu Mahkeme kararının kendisine tebliğ edilmesinden sonra 20/11/2012 tarihinde Mahkeme'ye gelerek dava dosyasına davalılar tarafından sunulan bordro ve diğer belgelerin birer suretini istemiş, başvuru formunda belirtildiği üzere başvurucu, Mahkemenin aldığı 8/8/2012 tarihli ara kararından ve bu karara verilen cevap ve belgelerden, aldığı suretler neticesinde haberdar olmuştur. Ayrıca karara karşı yaptığı itiraz dilekçesinde, 20/11/2012 tarihli dilekçesi üzerine aldığı bordroların karışık ve anlaşılmaz olduğunu, bordrolarda yaptığı incelemede sabit maaşının gö-

rünmediğini ileri sürmüş ve dilekçe ekinde; maaş bordrolarına, davalı idareler tarafından sunulan emsal maaş ve döner sermaye belgelerine yer vermiştir.

60. Bu durumda, davalı Sağlık Bakanlığı tarafından sunulan savunma dilekçesi ekinde yer alan belgelerden başvuru savunun savunma dilekçesinin kendisine tebliği ile haberdar olduğu, belgelerin kendisine gönderilmemesini istediği, Mahkeme tarafından verilen karardan sonra yaptığı başvuru üzerine Mahkemenin ara kararından ve ara kararına verilen cevap ve eklerden haberdar olduğu, itiraz dilekçesinde adına düzenlenen bordrolardan şikâyet ettiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuru ilk derece yargılaması aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile itiraz aşamasından önce Mahkeme ara kararından ve dosyaya ibraz edilen belgelerden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve mahkemeye sunma imkânı bulmuştur.

61. Diğer taraftan başvuru eğer ilk derece yargılaması sırasında kendisine tebliğ edilmeyen belgeler ve Mahkeme ara kararı tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvuru savunun ilk derece yargılaması sırasında savunma ekinde ibraz edilen belgelerin, Mahkeme ara kararının ve ara kararına verilen cevapların önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenebilir. Sonuç olarak somut olayda çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle, Mahkeme kararlarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Masumiyet Karinesi İlkesinin İhlal Edilmesi

(B. No: 2012/665, 13/6/2013, §§ 21, 32 ve 33):

21. Başvuru, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararın, hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün sonuç ifade etmemesi anlamına geldiğini, bu kararın kesin bir sonuç gibi değerlendirilerek resen emekliye sevk edilmesi ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

...

32. ... AYİM kararında, uygulanan disiplin işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılırken, ceza davasının sonucundan bağımsız olarak ve diğer nedenlerle birlikte ortaya çıkan disiplin durumu dikkate alınarak işlem tesis edildiğine vurgu yapılmaktadır. AYİM kararında yer alan '*yargılanmasına, mahkumiyetine neden olan suçun vasıf ve mahiyeti dikkate alındığında*' ifadesi Mahkemenin ceza davasının sonucuna değil, sadece yargılanmasına neden olan suçun vasıf ve mahiyeti ile davacının disiplin durumuna atıf yaptığını göstermektedir. Bu çerçevede gerekçenin bütünü dikkate alındığında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar, AYİM kararının dayanağı olmadığından, Mahkemenin ulaştığı sonuç bakımından masumiyet karinesine yönelik bir müdahale olmadığı açıktır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurusunun iddiaları çerçevesinde masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu anlaşılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/500, 20/3/2014, §§ 28, 33 ila 37):

28. Başvurucu, yargılandığı ceza davasında beraat etmesine rağmen, bu karar kesinleşmeden yürürlüğe giren 6352 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yeniden duruşma yapılarak hakkında kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan masumiyet ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

33. Anayasanın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan masumiyet ilkesi, bir suçla itham edilen kişiler açısından, Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen adil yargılanma hakkının en önemli güvencelerinden birini oluşturur. Buna göre, masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "*asıl*" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit olunca-ya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından

suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

34. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı mahkûmiyete dönüşen ve suçluluğu sabit hale gelen kişiler açısından ise, artık "*hakkında suç isnadı olan kişi*" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlar ile bir suç soruşturması veya kovuşturmasının ertelendiği durumlarda kişi hakkındaki masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle suçlu sayılamaz (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 61).

35. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından, hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak, yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan, suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade etmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen, sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir (benzer bir karar için bkz. *Panteleyenkol Ukrayna*, B. No: 11901/02, 29/6/2006 § 70). Dolayısıyla mahkeme kararlarında, resmi yazılarda veya kamu görevlilerinin ifadelerinde sarf edilen söz veya ifadeler nedeniyle kişiler hakkındaki masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi için kullanılan ifadelerde seçilecek kelimelere azamî dikkat edilmesi gerekir.

36. Başvuru ekindeki belgelerin incelenmesinden, başvuruya konu yargılamada verilen beraat ve kovuşturmanın ertelenmesi kararlarında, mahkemelerce, yalnızca mesele konusu iddianamede yer alan bir "*şüph*e" durumu anlatılmakta ve hiçbir suçluluk tespiti belirtilmemektedir. Aynı şekilde tanzim edilen tali ceza fişinde de başvurucunun suçluluğunu çağrıştıracak bir ifade yer almamıştır (Bkz. § 20).

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, masumiyet karinesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürdüğü yargılama işlem-

lerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

6. Kanuni Hâkim Güvencesi İlkesinin İhlal Edilmesi

(B. No: 2013/1586, 18/9/2013, §§ 32 ve 33):

32. Başvurucu, Uyuşmazlık Mahkemesi kararıyla adli yargı yerine idari yargı yerinde dava açmak zorunda bırakılmasının kanuni hâkim güvencesi ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür ... Davanın esasını çözecek mahkeme, Uyuşmazlık Mahkemesi kararından veya ihtilafın doğmasından sonra kurulan bir mahkeme olmayıp, görev ve yetkileri daha önceden kanunla belirlenmiş bir mahkemedir. Bu durumun kanuni hâkim güvencesi açısından sorun oluşturmadığı açıktır.

33. Açıklanan nedenlerle, Uyuşmazlık Mahkemesi kararında açık bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu yöndeki iddiası da ‘açıkça dayanaktan yoksun’ bulunmuştur.

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, §§ 75, 79, 80 ve 81):

75. Başvurucu, yargılama sırasında gereksiz çekinme kararları verilmesi ve hukukçu bilirkişi görüşü alınması nedeniyle kanuni hâkim güvencesinden yoksun bırakıldığını iddia etmiştir.

...

79. Kanuni hâkim güvencesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile izleyecekleri yargılama usulünün yasal düzenleme ile ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce belirlenmesini gerektirir. Bu düzenleme Anayasa Mahkemesi kararlarında, kişinin hangi mahkemede yargılanacağını önceden ve kesin olarak bilmesini gerektiren doğal hâkim ilkesini koruyan bir hüküm olarak ele alınmaktadır (AYM, E. 2002/170, K. 2004/54, K.T. 5/5/2004; E. 2005/8, K. 2008/166, K.T. 20/11/2008; Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Zand/Avusturya*, B. No. 7360/76, 16/5/1977; *Crociani, Palmiotti, Tanassi, Lefebvre D’Ovidio/İtalya*, B. No. 8603/79, 8722/79, 8723/79, 8729/79, 18/12/1980).

80. Kanuni hâkim güvencesi, sadece mahkemelerin yargı yetkisi içinde yer alan konuların belirlenmesini değil, her bir

mahkemenin kuruluşu ve yer bakımından yargı yetkisinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere mahkemelerin organizasyonlarına ilişkin tüm düzenlemeleri ifade etmekte, mahkemelerin görev ve yetki alanlarının açık ve anlaşılır biçimde tespit edilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

81. Başvuruya konu olayda, başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlık, ilgili kanun hükümleri çerçevesinde kurulmuş olan mahkemelerde, yine daha önceden belirlenmiş usul kurallarına göre yürütülmüş ve sonuçlandırılmıştır. Dosyanın bilirkişiye tevdi ile rapor tanzim ettirilmesi, ilgili usul kuralları gereğince yargılamayı yürüten makamlar ve taraflarca başvurulabilecek takdiri bir delil olup, bir davada hâkim tarafından vakıf olunmayan özel ve teknik bilgiyi gerektiren hususlarda bilirkişi görüşüne başvurulabileceğine ve bilirkişi raporunun hâkimin delilleri serbestçe takdir hakkı kapsamında, hâkimi bağlamayacağına ilişkin usul kuralları birlikte gözetildiğinde, nihai kararın hâkim tarafından tarafların iddiaları ile dosyadaki delillerin takdiri ve kanunun yorumlanması suretiyle verileceği sonucuna ulaşılma ile, başvurucunun kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkının İhlal Edildiği

(B. No: 2012/969, 18/9/2013, §§ 22, 37 ve 38):

22. Somut olayda başvurucu, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür ...

...

37. ... Mahkemenin sonuç kararı değerlendirildiğinde, başvurucuya yönelen ve işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele düzeyine çıkmayan eylemden dolayı soruşturmanın derhal başlayarak, makul sürede tamamlandığı, gerçekleşen haksız eylem ile belirlenen ceza ve beş yıllık denetim yaptırımının orantısız olduğunun söylenemeyeceği, birey onuruna ve vücut dokunulmazlığına saygı duyulmasını garanti eden hukuk hükümlerinin ve özellikle de cezai yaptırımların caydırıcı işlevinin mevzuat çerçevesinde etkin bir şekilde uygulanmasının sağlandığı görülmüştür. Sonuç olarak somut olay-

da kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı hakkının korunması kapsamında yürütülen adli sürecin etkisiz olmadığı ve temel bir hak ihlalinin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle, başvuruçunun Anayasa'nın 17. ve 40. maddeleri kapsamındaki iddialarına yönelik bir ihlalin olmadığı açıkça anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Vekâlet Ücreti

(B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 35, 39, 40 ve 41):

35. Başvurucu ayrıca, vekâlet ücreti ile ilgili yapılan düzenlemenin hak arama özgürlüğünü kısıtladığını, temel hakların KHK ile düzenlenmesinin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir.

...

39. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvurulara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvuruçuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir.

40. Somut başvuru bu ilkeler kapsamında incelendiğinde, başvuruçunun davasının reddedilmesi sonucunda idare lehine vekâlet ücreti ödemekle yükümlü tutulmasında mahkemeye erişim hakkına yapılmış bir müdahalenin olduğu söylenemez.

41. Açıklanan nedenlerle bir ihlalin olmadığı açıkça anlaşıldığından, başvuruçunun bu iddiası da '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur. Hicabi DURSUN ve Zühtü ARSLAN bu görüşe katılmamışlardır.

(B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 43, 46 ve 47):

43. Başvurucu, dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren bir düzenlemeye dayanılarak aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

...

46. Başvuru konusu dava açıldıktan sonra 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı KHK ile davanın reddi halinde idare lehine vekalet ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvurucular için belli yükümlülükler öngörülebilmektedir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenebilir. Davanın açıldığı tarihte öngörülme- yen ücretin dava aşamasında kimin leh ya da aleyhine olacağı belli olamayacağı, dolayısıyla öngörülmesi gerekli gider olarak kabulünün olanaksız olduğu, getirilen ücret yükümlülüğünün bir usul kuralı olduğu ve dava aşamalarında uygulanmasını engelleyecek de bir hüküm olmadığı cihetle, davası reddedilen başvurucuya vekalet ücretinin yükletilmesinde hukuka aykırı ve keyfi bir uygulama tespit edilmediğinden, başvurucuya yüklenen maktu olarak belirlenmiş vekâlet ücretinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale oluşturduğu kabul edilemez (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 24; B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38-40).

47. Açıklanan nedenlerle, hak arama özgürlüğüne yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğu anlaşıldığından başvurucu aleyhine maktu vekâlet ücreti hükmedildiğine ilişkin başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN bu görüşe katılmamıştır.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 49, 50 ve 51

(B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 28, 32, 33 ve 34):

28. Başvurucu son olarak, başvuru konusu olayda harcırah ödemesi yapılması talebinin reddine yönelik işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddi sonucu aleyhine hükmedilen 1.200 TL vekâlet ücretinin hukuk devleti ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ancak bu iddia dava açmanın zorlaştırılması ve hakkaniyete aykırı olması yönü nedeniyle adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir.

...

32. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvurularda belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

33. Vekâlet ücretinin orantılılık incelemesi yapılırken, öngörülen miktarın ülke şartlarında ne anlam ifade ettiği, başvurunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvuru aleyhine 1.200 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu, yaklaşık 1,5 aylık asgari ücrete tekabül eden bu ücreti ödeme gücüne sahip olmadığına dair hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Kamu görevlisi olan başvurunun sürekli nitelikte elde ettiği aylık geliri de dikkate alındığında öngörülen vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğinden ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğundan söz edilemez.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmesi gerekir.²

(B. No: 2013/2379, 20/3/2014, § 29):

29. Başvurucu, idare lehine maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür (§ 18). Aynı kapsamdaki bireysel başvurular Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve başvuruya konu maktu vekalet ücretinin mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu, bu müdahalenin meşru olduğu tespit edilerek, her somut başvurunun özel koşulları çerçevesinde müdahalenin orantılılığı değerlendirilmiş, orantılı görülen müdahaleleri konu alan başvuruların, açıkça dayanaktan yoksun olduklarına karar verilmiştir (B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 28-33; B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38-39). Olayda hükmedilen vekâlet ücretinin, dava açmayı imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğine dair somut herhangi bir bulgu tespit edilememiş olması itibarıyla, somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından, başvurunun bu kısmının "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

9. Zorla Çalıştırma Yasağı Yönünden

(B. No: 2012/615, 21/11/2013, §§ 36, 45, 46 ve 47):

36. Başvurucu ayrıca mahkemece müvekkili lehine karar verilmesine rağmen kendisi lehine vekâlet ücreti ödenmesine karar verilmemesi nedeniyle zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

45. Başvuru konusu olayda, başvuru müvekkili ile serbestçe yaptıkları ve ücreti müvekkiliyle birlikte tespit ettikleri vekâlet sözleşmesi gereği müvekkilini Sayıştay nezdinde yapılan yargılamada savunmuştur. Dolayısıyla başvuru kişinin çalışması yasal bir zorunluluktan değil, kendi hür iradesiyle gerçekleşmiştir. Aynı zamanda başvuru yapılan işin kendisine sıkıntı verdiğini, bunaltıcı olduğunu veya meşakkatli olduğunu

2 Bu karara diğerlerinden farklı olarak vekâlet ücretinin somut olay bağlamında ölçülülük ilkesi yönünden inceleyen § 33 eklenmiştir. Bu nedenle daha önceki kararlarımızdaki karşı oylardaki çekinceler ortadan kalkmış ve karar oy birliği ile alınmıştır.

nu da iddia etmemekte, yalnızca mahkemenin vekâlet ücretine dair hüküm kurmaması nedeniyle yargılama gideri olarak vekâlet ücreti alamadığından şikâyet etmektedir.

46. Başvurucu zorla çalışma yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de yapılan çalışma vekâlet sözleşmesi gereği ifa edildiğinden zorla çalıştırma yasağı yönünden bir müdahalenin bulunmadığı açıktır.

47. Açıklanan nedenlerle, zorla çalıştırma yasağı hususunda bir müdahalenin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu şikâyet hususunda diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/2364, 7/3/2014, §§ 30 ila 34):

30. Başvurucu, görev yerinin değişmesine bağlı olarak kendi görevi olmayan işleri yapmaya zorlandığını, bu durumun zorla çalıştırma yasağını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

31. Anayasa'nın 18. maddesinin birinci fıkrasında "*Hiç kimse zorla çalıştırılmaz...*" düzenlenmesine yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi "*zorla çalıştırma*" kavramını, temel insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden ve ilgili uluslararası otoritelerin yorum ve uygulamalarından yararlanarak tanımlamıştır. Buna göre, zorla çalıştırmadan söz edilebilmesi için, kişinin ceza tehdidi altında ve rızası bulunmaksızın çalıştırılması gerekmektedir (E.2011/150, K.2013/30, K.T. 14/2/2013).

32. Bir eylemin zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma sayılabilmesi için: 1) Kişinin işi kendi iradesine aykırı olarak yapması, 2) İş yapma yükümlülüğünün "*haksız*" veya "*baskıcı*" olması veya yapılmasının katlanılmaz sıkıntılara yol açması gerekir. Ayrıca kişinin bu işi önceden rızasıyla yapıp yapmadığı, bir kuruma isteyerek girip girmediği, normal yurttaşlık veya mesleki yükümlülüğünün bir parçası olan bir hizmeti ifa edip etmediği de dikkate alınmalıdır (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 28).

33. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde somut iddia değerlendirildiğinde; başvurucu Hürriyet Sağlık Ocağında veri giriş elemanı olarak çalışmakta iken görev yeri değişikliği ile Şirinevler Sağlık Ocağında görevlendirilmiş, yeni görev yerinde veri giriş elemanı unvanı ile aylık çalışma bildirisi, hastalık istatistik formu gibi belgeler düzenlemiştir. Başvurucu her ne

kadar bu işlerin kendi görevinin dışında olduğunu iddia etmekte ise de veri giriş elemanı olmasının sadece hasta kabul ve kayıt işlemleri yapacağı anlamına geldiği söylenemez. Bu açıdan başvurucunun görevlendirildiği işyerinde kendi görevi kapsamında başka işleri yapması Anayasa ve AİHS bağlamında zorla çalıştırma olarak nitelendirilemez.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddianın yerinde olmadığı ve bir ihlalin bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiği yönündeki şikâyetinin diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Tazminat Miktarının Adil Olmadığı İddiası

(B. No: 2012/791, 7/11/2013, §§ 32, 45 ve 46):

32. Başvurucu, lehine hükmedilen tazminat miktarının belirlenmesinde, belgelendirilemeyen ulaşım, iâşe, ibate vb. masraflarının; vücut bütünlüğüne ilişkin zararlarının, kalıcı sakatlık nedeniyle maruz kaldığı güç kaybının ve olay nedeniyle maruz kaldığı elem ve ıstıraplarının dikkate alınmaması nedeniyle AYİM kararının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek yeniden değerlendirilmesini talep etmiştir.

...

45. Görüldüğü üzere, başvurucu hakkında düzenlenen tıbbi raporlar, iş gücü kaybı, sakatlık oranı, ilgili Kanun'a dayalı olarak yapılan nakdi tazminat ödemesi, asgari ücret miktarı ve diğer faktörler dikkate alınarak bilirkişi marifetiyle başvurucunun maddi zararı hesaplanmış ve manevi zararı tespit edilerek buna ilişkin tazminat da Mahkemece takdir edilmiş olup belirlenen tazminat miktarları ile davanın koşulları ve başvurucunun uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı görülmektedir. Sonuç olarak AYİM'in kararında herhangi bir keyfilik tespit edilmediğinden Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda Mahkemenin takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz.

46. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan anayasal hakkına yönelik bir ihlal olmadığına açık olduğu anlaşıldığından, tazminat mikta-

rının adil olmadığına dair başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Etkili Bir Soruşturma Yapılmaması

(B. No: 2013/1845, 7/11/2013, §§ 14, 29 ve 30):

14. Başvurucular, yakınlarının ölümüyle sonuçlanan trafik kazasında bir üçüncü kişinin kusurunun yeterince ve etkili bir şekilde soruşturulmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

...

29. ... (B) başvuru dosyasında oluşa ilişkin belge ve bilgiler dikkate alındığında, sorumluların tespitine yönelik soruşturmanın yetersiz olduğundan ve kararın somut kanıtlarla çelişecek biçimde ve açıkça hukuka aykırılık oluşturacak şekilde gerekçesiz ve keyfi verildiğinden söz edilemeyeceği gibi, bu konuda ihmali bir davranış veya yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin de saptanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, kişinin yaşam hakkının korunması kapsamında yürütülen cezai soruşturmanın etkisiz olduğuna ilişkin bir sonuca varılmasını gerektirecek bir husus tespit edilememiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle, Cumhuriyet Savcılığınca yürütülen soruşturma sonucunda verilen karar nedeniyle başvuru-
cuların yaşam hakkına yönelik bir ihlal açıkça tespit edilmediğinden, başvurunun '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1942, 4/12/2013, §§ 69 ve 70):

69. Somut olayda, Enerji Bakanlığının geçici kabul heyeti üyeleri hakkında görevi kötüye kullanma suçu açısından soruşturma izni verilmemesi yönündeki kararı, Aşkale Başsavcılığının ve müşteki durumundaki başvuru-
cuların itirazı üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından incelenmiş ve anılan Mahkemenin 9/1/2013 tarih E.2012/484 ve K.2013/11 sayılı kararında '*ön inceleme raporu ve eki belgelerde yer alan tespitlerin isnat edilen eylemden dolayı Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlık soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlikte olmadığı anlaşıldığı*'

belirtilerek adı geçenler hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın reddine karar verilmiştir. Başvurucuların itirazını, suça konu olayın gerçekleştiği yerin HES projesinin geçici kabulü ile görevlendirilen teknik heyetin yetki kapsamı dışında olduğunu ayrıntılı olarak açıklayan '*ön inceleme raporu*' ve eklerine atıf yapması nedeniyle Bölge İdare Mahkemesinin kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

70. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da '*açıkça dayanaktan yoksunluk*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Duruşmalı Yargılama Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/664, 17/9/2013, §§ 30, 33 ve 34):

30. Ayrıca başvuru itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

33. Somut olayda başvuru yapanın, yazılı olarak mahkemeye sunduğu yargılamanın yenilenmesi talebini değerlendiren ve mahkemesince 'esassız olması' gerekçesiyle reddedilen karar aleyhine yaptığı itirazı inceleyen İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin de duruşma yapmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak karar vermiş olmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olup bu yolun hangi hallerde açılacağı 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde açıkça düzenlenmiş ve aynı Kanun'un 321. maddesinde yeniden yargılanma talebinin esassız olması halinde talebin duruşmasız olarak reddedileceği hükme bağlanmıştır. Bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili olmayan böyle bir incelemenin duruşma açılmadan yapılmış olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 47, 50 ve 51):

47. Başvurucu yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin, duruşmasız inceleme yaparak karar verdiği, bu şekilde duruşmalı yargılama hakkının ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

50. Somut olayda başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin duruşma yapmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak karar verdiğini ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olup bu yolun hangi hallerde açılacağı 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde açıkça düzenlenmiş ve aynı Kanun'un 321. maddesinde yeniden yargılanma talebinin esassız olması halinde talebin duruşmasız olarak reddedileceği hükme bağlanmıştır. Bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili olmayan böyle bir incelemenin duruşma açılmadan yapılmış olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle, duruşmalı yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibariyle, 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/723, 21/11/2013, §§ 47, 50 ve 51):

47. Başvurucu yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin, duruşmasız inceleme yaparak karar verdiği, bu şekilde duruşmalı yargılama hakkının ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

50. Somut olayda başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin duruşma yapmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak karar verdiğini ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olup bu yolun hangi hallerde açılacağı 5271 sayılı Kanun'un

311. maddesinde açıkça düzenlenmiş ve aynı Kanun'un 321. maddesinde yeniden yargılanma talebinin esassız olması halinde talebin duruşmasız olarak reddedileceği hükme bağlanmıştır. Bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili olmayan böyle bir incelemenin duruşma açılmadan yapılmış olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle, duruşmalı yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibarıyla, '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/841, 23/1/2014, §§ 106, 110 ve 111):

106. Başvurucular AYİM'de görülen davada duruşma yapılmamak suretiyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

...

110. Başvurucuların AYİM'de gerçekleşen yargılama sürecinde, dava dilekçesi, cevaba cevap dilekçesinde iddialarını ileri sürebildiği, müteveffanın çalışma koşulları ve aldığı ücrete ilişkin mahkemenin istediği bilgi ve belgeleri sunabildiği, bilirkişi raporuna itiraz edebildiği anlaşılmaktadır. AYİM, Askeri Savcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen diğer delillerin yanı sıra aralarında başvuruculardan müteveffanın anne ve babasının da bulunduğu tanık beyanlarına istinaden intiharı salt şahsi sebeplere bağlamanın ve askerlik hizmetinden soyutlamanın mümkün olmadığını ifade ederek idarenin sorumluluğuna hükmetmiştir. Bu bilgiler ışığında, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağı kurala bağlanan ve duruşma yapılması talebe veya Mahkemenin takdirine bağlı kılınan idari yargılama sürecinde, tarafların iddia veya savunmaları yazılı olarak alındıktan ve önceki ceza soruşturması sürecinde elde edilen deliller dikkate alındıktan sonra bir karara bağlanan yargılamanın salt dosya üzerinden yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığı söylenemez.

111. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Hâkimlerin Göreve Başlamaları, Stajları ve Çalışma Koşulları Yönünden Adil Yargılanma Hakkının ihlali İddiası

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 50, 51 ve 52):

50. Anayasa'da yer alan '*mahkemelerin bağımsızlığı*', '*hâkimlik ve savcılık teminatı*' ve '*hâkimlik ve savcılık mesleği*' ne ilişkin ilkelere, hâkimlik ve savcılık mesleğine kabul edilen ve fiilen bu görevi yapan hâkim ve savcılar için öngörülmüştür. Hâkimlik ve savcılık ise ancak Anayasa uyarınca mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulup, görev yapan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca mesleğe kabul etme işlemi ile mümkündür. Mevcut düzenlemeler gözönünde bulundurulduğunda, adayların mesleğe kabulden önceki dönemde, adaylığa atama sürecinde Kurul tarafından hâkimlik ve savcılık mesleğine kabullerinin yapılmamış olması ve adaylık döneminde yargılama faaliyetinde de bulunmamaları nedeniyle hâkim ve savcı statüsünde sayılmaları mümkün değildir (AYM, E.2005/47, K.2007/14, 7/2/2007).

51. Somut olayda başvuru, hâkimlerin mesleğe başlamalarının ve stajlarının Adalet Bakanlığına bağlı olarak gerçekleştirildiğini, adaylık eğitiminin Adalet Bakanlığına bağlı olan Adalet Akademisinde verildiğini, fiziki şartları kötü adliyelerde yoğun iş yükü altında çalışmalarının ve kamu memurları olarak görev yapmalarının bağımsızlık ve tarafsızlıklarını zedelediğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun ihlal iddiaları incelendiğinde Mahkemenin ve hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığını kuşkuya düşürecek olgunun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

52. Açıklanan nedenlerle adil yargılanma hakkı yönünden açık bir ihlal saptanmadığından, başvuru bu iddiası da '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

14. Sendika Üyesi Olma Hakkının İhlali İddiası

(B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 68, 70, 71, 72 ve 73):

68. Sendika, çalışanların mali ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek için meydana getirilen kuruluştur. Sendikal özgürlük kavramı, sendika kurma hakkı ile sendikaya üye olma ve sendikadan çıkma haklarını kapsamaktadır. Sendikaya üye olma özgürlüğü, bir kimsenin sendikaya üyeliğinin iradî olmasını gerektirir. Bu özgürlük aynı zamanda, birden çok sendika-

dan istenilen sendikayı seçme ve o sendikaya üye olma hakkını da içerir.

...

70. Başvurucu, Tarım-İş Sendikasına üye olması nedeniyle mali haklarının kesildiğini, sendikaya üye olmayan veya nakkileri sonradan yapılanların önceki ücretlerini almaya devam ettiklerini, sendikaya üye olması nedeniyle ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu belirterek, sendika üyesi olma özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

71. Başvurucu, Tuzla Belediyesinde çalıştığı dönemde Hizmet-İş Sendikasına üye iken ve bu Sendika ile Belediye arasında düzenlenen toplu iş sözleşmesinden faydalanmakta iken Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına nakledilmesinden sonra 9/12/2010 tarihinde kendi isteğiyle Tarım-İş Sendikasına üye olmuştur. Başvurucu, anılan Sendikaya üye olmasından sonra Tarım-İş Sendikası ile Bakanlık arasında düzenlenen toplu iş sözleşmesinden yararlandırılmıştır.

72. Başvurucu, Tarım-İş Sendikasına üye olurken iradesinin sakatlandığı yönünde bir iddiada bulunmadığı gibi, sendikaya üye olduğu için eksik ödeme yapıldığı ve sendikaya üye olma özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını dava ve temyiz dilekçelerinde de ileri sürmemiştir. Başvurucuya, Tarım-İş Sendikası ile Bakanlık arasında düzenlenen ve Tarım-İş Sendikasına üye tüm çalışanlar için uygulanan toplu iş sözleşmesi uygulanmıştır. Başvurucu hakkında uygulanan kurallar ve toplu iş sözleşmesi ile Mahkemece verilen kararın gerekçesi incelendiğinde, başvurunun sendika üyesi olma hakkı ihlal edilmediği gibi, sendikaya üye olması nedeniyle farklı bir muameleye tabi tutulduğundan da bahsedilemez.

73. Açıklanan nedenlerle, başvurunun sendikaya üye olma özgürlüğü üzerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu yöndeki iddiası da '*açıkça dayanaktan yoksun*' bulunmuştur.

15. Eğitim Hakkı Yönünden İnceleme

(B. No: 2012/1334, 17/9/2013, §§ 30 ve 31):

30. Başvurucu kurumundan izin almadan TODAİE'de yüksek lisans sınavına girerek sınavı kazanmış ve buna dayanarak

kurumundan ücretli izin talep etmiştir. Kurum kendi eğitim planlamasını gerekçe göstererek izin talebini reddetmiştir. Bu durumda başvurucunun eğitim hakkına kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı, başvurucunun eğitim hakkının başvurucuya ücretli izin verilmemesi işleminde dolaylı olarak etkilendiği anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun eğitim hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Mahkemeye Erişim Hakkı Yönünden

(B. No: 2012/603, 20/2/2014, §§ 30, 36 ve 37):

30. Başvurucu Yargıtay nezdinde yaptığı karar düzeltme talebinin reddi üzerine kendisine 203,00 TL para cezası verilmesi nedeniyle hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

36. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyumsuzlukları makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarda olmayan cezalar başvurucular üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, bu yola başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

37. Açıklanan nedenlerle derece Mahkemesi kararının onanmasından sonra karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvurucular aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvurucuların bu yöndeki iddiaları "*açıkça dayanaktan yoksun*" bulunduğundan başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, §§ 34 ve 44):

34. Başvurucu, karar düzeltme talebinin reddine dair Yargıtay ilamında aleyhine para cezasına hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

...

44. İddiaya konu düzenlemenin, verilen yargı hizmeti karşılığında bireylerin az da olsa bu hizmetin maliyetine katkı sağlamasını temin ederek, gereksiz yere karar düzeltme yoluna başvurulmasının önlenmesi ve sonucu itibarıyla temelden yoksun ihtilafların ve aşırı masrafların önünün alınmasıyla yargının aşırı yoğun iş yükünden kurtarılarak adaletin doğru yönetimi ve yargı hizmetinin daha iyi verilmesinin sağlanması, genel olarak adaletin uygun bir biçimde yerine getirilmesi ile de tüm bireylerin haklarının korunmasının temin edilmesi meşru amacına yönelik olduğu, başvurusunun karar düzeltme kanun yolu öncesinde de hukuki korunma talebini ilk derece mahkemesi ve temyiz mercii olmak üzere iki dereceli bir yargılama prosedüründe ileri sürme imkânının bulunduğu ve başvuru dosyası kapsamında karar düzeltme talebinin reddi neticesinde hükmedilen para cezasının başvuru üzerinde önemli bir ekonomik yük teşkil ettiğine dair bir kanaate ulaşılmadığı, bu suretle, karar düzeltme başvurusunun reddedilmesi üzerine başvuru aleyhine hükmedilen para cezasının mahkemeye başvurma hakkının gerçekten, fiilen ve etkili bir biçimde kullanılmasını engellemediği sonucuna varılmakla, başvurusunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, §§ 21, 26 ve 27):

21. Başvurucu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 5/11/2012 tarih ve E.2012/10260, K.2012/11736 sayılı geri çevirme kararının kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

...

26. Anayasa Mahkemesinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkeleri bağlamında yapacağı inceleme, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 22).

27. Somut yargılama açısından, kararın temyiz edilmesi üzerine verilen, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 5/11/2012 tarih ve E.2012/10260, K.2012/11736 sayılı geri çevirme kararı ile, bir kısım kat malikleri yerine kat malikleri kurulu toplantısına katılan vekillere verilen vekaletnamelerin temini ile dosyaya eklenmesinin talep edildiği, Mahkemece belirtilen evrakı uhdesinde bulunduran davalı site yönetiminden ilgili evrak talep edilerek dosyaya eklendiği, bu kapsamda davalı tarafın ilgili belgeleri ibraz dışında bir beyan veya savunmasının söz konusu olmadığı, başvuru tarafından geri çevirme kararının kendisine tebliğ edilmesi halinde mahkeme önünde dile getiremediği ve sonuca etki edebilecek mahiyette hangi ilave tez veya delilleri ileri sürebileceği hususunda bir açıklamada da bulunulmadığı, bu nedenle başvurucağın yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmasının söz konusu olmadığı(Benzer yöndeki kararlar için bkz. B. No. 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32–37; B. No. 2012/998, 7/11/2013, §§ 40–41; B. No. 2012/660, 7/11/2013, §§ 42–48) ve başvuruya konu yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında, başvurucağı karşı tarafça ileri sürülen veya dava dosyasına intikal eden dava malzemesine ulaşma, bunları tetkik ile beyan ve itirazlarını ileri sürme imkanı verilerek yargılamaya aktif katılımının temin edildiği anlaşılmalı, başvurucağın silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Aleni Yargılanma Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, §§ 28, 31, 32 ve 33):

28. Başvurucağı, kısa kararda, davacının davasının kısmen kabulü ile denetçinin dışarıdan seçilmesine ilişkin toplantıda alınan kararın iptali ile, diğer hususlarda açılan davanın reddine dair hüküm kurulup, yargılama masrafları ve vekalet ücreti konusunda karar verilmemiş olmasına rağmen, gerekçeli kararda yargılama masrafları ve vekalet ücreti yönünden de hüküm kurulmuş olmasının çelişki yarattığını iddia etmiş olmakla, başvurucağın belirtilen iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında, aleni yargılanma hakkı açısından değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

...

31. Sözleşme'nin 6. maddesinde belirtilen aleni yargılanma hakkı, davanın aleni (açık) duruşma ile görülmesinin yanı sıra mahkeme kararının da aleni olarak açıklanması gereğine işaret etmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça aleni yargılanma hakkından söz edilmemekle birlikte, adil yargılanma hakkının somut görünülerinden biri olan bu hak esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımni bir unsuru olup, ayrıca duruşmaların herkese açık olduğunu belirten ve aleniyetin hem kişinin adil yargılanma hakkından yararlanmasına hem de toplumun adalete güvenini sağlamak bakımından kamu yararına hizmet ettiğine işaret eden madde gerekçesi de nazara alındığında, yargılamanın aleniyetinin yanı sıra hükmün aleniyetine de işaret ettiği anlaşılan Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, aleni yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

32. Hükmün aleni olması mahkeme kararlarının mutlaka açık duruşmada tefhimi anlamına gelmeyip, ilgililerin bilgi edinmesi amacıyla kararın yayınlanması veya mahkeme kalemine bırakılması da, yargılamanın bütünü dikkate alınarak aleni hüküm elde edilmesi açısından yeterli görülebilir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Pretto ve Diğerleri/İtalya*, B. No. 7984/77, 8/12/1983, §§ 20–28).

33. Başvuruya konu yargılamada ilk derece mahkemesi tarafından, gerekçesi daha sonra açıklanmak üzere "*başvurucunun davasının kısmen kabulü ile denetçinin dışarıdan seçilmesine ilişkin toplantıda alınan kararın iptali ile, diğer hususlarda açılan davanın reddine*" şeklinde hüküm kurulup, hükmün esasına bağlı olan yargılama masrafları ile vekalet ücreti konusunun ise gerekçeli karar evrakında değerlendirildiği, kararın ilgili usul hükümleri uyarınca yargılamanın taraflarına tebliğinin de sağlanmış olduğu görülmekle, başvurucunun aleni yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/19, 7/3/2014, §§ 56, 62 ve 63):

56. Başvurucular, oğullarının askerde intihar etmesi sebebiyle idare aleyhine açtıkları maddi ve manevi tazminat dava-

sında, mahkemenin etkili bir kovuşturma yapmadan karar verdiğini, tanıkları dinleyip maddi gerçeğe ulaşım karar vermesi gerekirken sadece Askeri Savcılığın KYOK kararına dayanılarak davayı reddettiğini, AYİM’de görülen tam yargı davasının etkisiz olduğuna bir delil olarak davada duruşma yapılmadığından bahisle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

...

62. Başvurucuların AYİM’de gerçekleşen yargılama sürecinde, iddialarını ileri sürebildiği, AYİM’in, başvurucuların davası hakkında verdiği kararında Askeri Savcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında başvurucuların müşteki sıfatıyla verdikleri ifadeler de dâhil olmak üzere elde edilen delillere istinaden, başvurucuların iddialarını niçin dikkate almadığını da açıklayarak davanın reddine hükmettiği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağı kurala bağlanan ve duruşma yapılması talebe veya mahkemenin takdirine bağlı kılınan idari yargılama sürecinde, tarafların iddia veya savunmaları yazılı olarak alındıktan ve önceki ceza soruşturması sürecinde elde edilen deliller dikkate alındıktan sonra bir karara bağlanan yargılamanın salt dosya üzerinden yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığı söylenemez.

63. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Yaşam Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/19, 7/3/2014, §§ 64, 86 ve 87):

64. Başvurucular, oğulları Murat BİROL’un saf, iyi niyetli ve kolay kandırılabilir bir kişiliğe sahip olmasından dolayı askerlik yapma kabiliyetinin olmadığını, oğullarının şahsi durumu dikkate alınmadan kendisine silah verilip nöbet tutturulması sonucunda ölüm olayının meydana geldiğini, idarenin yaşam hakkını korumak için gerekli hassasiyeti göstermediğini belirterek Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşamın korunması pozitif yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

...

86. Tüm bu hususlar dikkate alındığında, askeri yetkililerin askerlik öncesi hayatında kayda değer herhangi bir psikolojik sıkıntısı bulunmayan ve olay anına kadar genel kişilik yapısı doğrultusunda normal davranışlar sergileyen müteveffanın intihar etme riskini bildikleri ya da bilmeleri gerektiği, dolayısıyla da kendisine silahlı nöbet tutturulmasının başvuruçuların ifadesiyle, ağır bir hizmet kusuru olduğu ve onun intiharı ile idarenin ihmali arasında bir illiyet bağı oluşturduğu sonucuna ulaşılması mümkün değildir.

87. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

21. Karar Düzeltme Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/2507, 6/3/2014, §§ 36, 39 ila 42):

36. Başvurucu, karar düzeltme talebiyle yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine, ayrıca aleyhine para cezasına hükmedilmiş olmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini söylemiştir.

...

39. Anılan maddeyle karar düzeltme isteminin reddi halinde başvuruçucu aleyhine para cezasına hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır. Bu kural, mahkemeye erişim hakkı ile ilişkili bir düzenlemedir. Ancak, mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak değildir. Bazı sınırlamalara tabi tutulabilir. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruçulara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38, 39). Diğer bir ifadeyle, yükletilen para cezası miktarının, bu hakkı, özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık

ve ölçülü olması ve başvuru üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya verilecek olan para cezası miktarı bu çerçevede değerlendirilmelidir.

40. Buna göre, adli sürecin istismarı gerekçesiyle para cezası verilmesi, ilke olarak adil yargılanma hakkına aykırı değildir. Adaletin doğru idaresini sağlamak ve kötü niyetli başvuruları önlemek açısından bu nitelikte düzenlemelerin yapılması meşru ise de, uygulanacak para cezası miktarı, mahkemeye erişim için bir engel olarak kabul edilebilecek kadar yüksek olmamalıdır. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Maillard/Fransa*, B. No: 35009/02, 6/12/2005, §§ 35, 37; *Topaloğlu/Türkiye*, B. No: 38388/04, 3/7/2012; *Dalar/Türkiye*, B. No: 35957/05, 21/2/2012, § 52).

41. Somut iddia bu ilkeler kapsamında incelendiğinde, başvuru davasının reddedilmesi sonucunda 203 TL para cezası ödemekle yükümlü tutulmasına karar verilmiş ise de, hükmolunan bu miktarın, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvuru üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı görülmüştür. Dolayısıyla söz konusu yaptırımın mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, Mahkemece karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvuru aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvuru davasının bu yöndeki iddiası da “*açıkça dayanaktan yoksun*” bulunmuştur.

22. Savunma Hakkı Yönünden

(B. No: 2013/4784, 7/3/2014, §§ 24, 38 ila 47):

24. Başvuru, ailevi sebeplerle asker kaçağı olarak yaşadığını bu nedenle duruşmalara katılmadığını, yalnızca iki kez duruşmaya katıldığını ve bir kez kendisini savunabildiğini; ayrıca özel avukat tutamadığını, kendisini Baro tarafından tayin edilen avukatın savunduğunu ve ilk derece mahkemesi kararını bu avukatın temyiz ettiğini belirtmiştir. Başvuru, kendisini yeterince savunamamış olması nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

...

38. Savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "*meşru vasıta ve yollardan yararlanmak*" kavramının kapsamındadır (AYM, E.1992/8, K.1992/39, K.T.16/6/1992). Bu hak gereğince sanığa ve müdafisine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde suçun hukuki nitelendirmesinin değişmesi halinde de savunmanın yeniden hazırlanması için gerekli zaman ve kolaylıklar sağlanmalıdır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 176. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre sanığa, suçlamaların maddi ve hukuki dayanaklarını bildiren iddianamenin tebliği ile savunma arasında en az bir haftalık sürenin bulunması gerekmektedir. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un 266. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca sanığın ek savunmasının alınması gerektiği durumlarda istemi halinde sanığa veya müdafisine ek savunmasını hazırlamak için süre verilmesi bir zorunluluktur.

39. Somut olayda başvurucuya, yakalanarak Mahkeme huzuruna çıkartıldığı 22/4/2011 tarihli celsede iddianame tebliği edilmiş, başvurucu ve müdafii savunmalarını hazırlamak için süre istemediklerini belirterek aynı celsede savunma yapmışlar; 2/3/2012 tarihli duruşmada başvurucunun önceki sabıkaları nedeniyle hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanma ihtimali bulunduğu bildirilmiş, başvurucu ve müdafii ek savunma yapmak için süre istemediklerini belirterek ek savunmalarını yapmışlardır.

40. Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde hakkında bir suç isnadında bulunulan kişinin "*Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek*" hakkı bulunduğu belirtilmiştir. Sanık kendisini bizzat savunma hakkına sahip olduğu gibi bir müdafii yardımıyla savunma hakkına da sahiptir. Ancak müdafii ile temsil edilme hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında, başvurucunun müdafii yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır (bkz. *Imbrioscia/İsviçre*, B. No: 13972/88, 24/11/1993, § 41). Müdafii ile temsil edilme hakkının bir gereği olarak 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinde, hakkında suç isnadı bulunan

bir kimsenin kendisi bir müdafî seçebileceği gibi müdafî seçebileceği durumda olmadığını beyan eder ve kendisine bir müdafî atanmasını talep ederse mali imkânlardan yoksun olup olmadığına bakılmaksızın bu kişiye müdafî atanacağı kuralı kabul edilmiştir. Yine aynı maddeye göre sanığa isnat edilen suçun kanunda öngörülen cezasının alt sınırının beş yıldan çok olması ve sanık kendisine bir müdafî seçmemiş olması halinde sanığın istemi aranmaksızın resen bir müdafî tayin edilmektedir.

41. Sanığın kendini savunma hakkından faydalanmasının ilk koşulu ise sanığın savunmasını yapabilmesi için mahkeme önünde hazır bulunma olanağına sahip olmasıdır. AİHS'in 6. maddesinde açıkça belirtilmemiş olsa da duruşmada hazır bulunma hakkı AİHS'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki adil muhakeme hakkının bir parçasıdır. Bir sanığın aleyhine açılan ceza davasında duruşmada hazır bulunması genel bir haktır ve AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan (c), (d) ve (e) bentlerinde yer alan hakların bir parçasıdır (bkz. *Sejdivic/İtalya*, B. No: 56581/00, 1/3/2006, § 81). Nitekim duruşmada hazır bulunma hakkının bir sonucu olarak 5271 sayılı Kanun'un 193. maddesinin (1) numaralı fıkrasında istisnalar saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılamayacağı hükme bağlanmıştır.

42. Somut olayda başvuruçunun cezalandırılması için 20/12/2004 tarihli iddianame ile ceza davası açıldığı halde, duruşmalardan kaçması nedeniyle başvuruçunun hakkında duruşma yapılamamış ve ancak yakalandığı 22/4/2011 tarihinde ilk kez duruşmaya çıkartılarak mahkeme önünde hazır bulunma hakkından faydalandırılmıştır.

43. Ayrıca somut olayda isnat edilen suçun kanunda öngörülen cezasının alt sınırının beş yıldan fazla olması ve başvuruçunun kendisinin bir müdafî seçmemiş olması nedeniyle başvuruçuya resen müdafî tayin edilmiştir. Başvuruçunun avukat seçmemesi nedeniyle savunma hakkını tam olarak kullanmadığını ileri sürmüştür. Başvuruçunun, ilk derece mahkemesince resen tayin edilen müdafînin müdafîlik görevlerini yerine getirmediğini ileri sürmediği gibi müdafînin yardımından etkili bir biçimde yararlanamamasının sebeplerini de bildirmemiştir. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre sanığa atanan müdafî, duruşmaya gelmez veya duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten

kaçınırsa, hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafî görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapmak zorundadır. Somut olayda başvurucuya atanan ilk iki müdafîin duruşmalarda hazır bulunmaması üzerine Barodan yeni müdafî talep edilmiş ve başvurucu son celse atanan müdafîi ile savunma hakkını kullanmıştır. Son atanan müdafîi ilk derece mahkemesinin kararını temyiz de etmiştir. Nitekim başvurucunun, kendisine atanan müdafîlerin görevini yerine getirmediği yönünde derece mahkemeleri önünde bir şikâyeti de olmamıştır.

44. Diğer taraftan başvurucu yalnızca iki kez duruşmaya katılabildiğini ve bir kez kendisini savunabildiği bu sebeple savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ancak ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olup, Anayasa'nın 36. maddesinde böyle bir sınırlandırma öngörülmemiştir. Kanun koyucuya sınırlama yetkisi verilmemiş haklar bakımından hakkın nesnel sınırları ve çatışan diğer hak ve ilkeler dikkate alınmalı ve dengeleme yapılmalıdır (AYM, E.2000/48, K.2002/36, K.T. 30/3/2002). Bu sebeple gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı ile birlikte değerlendirilmek zorundadır. Makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkının diğer bir yönü olduğu gibi Anayasa'nın 141. maddesinin "*Davaların... mümkün olan süratle sonuçlanması, yargının görevidir.*" biçimindeki dördüncü fıkrası ile de korunmaktadır. Bu durumda gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olma hakkının makul sürede yargılanma hakkı ile dengelenmesi gerekmektedir.

45. 5271 sayılı Kanun'un 190. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilmesi mümkündür. Başka bir deyişle bir ceza davasında yargılamanın bir celsede bitirilmesi esas olup ancak zorunlu hâllerde birden çok celse yapılması gerekmektedir. Somut olayda başvurucu, 22/4/2011, 14/2/2012 ve 2/3/2012 tarihli duruşmalarda hazır bulunmuş ve savunmasını yapmıştır. Başvurucu ilk derece mahkemesindeki yargılama sırasında savunmasını hazırlamak için mahkemeden ilave süre istemediği gibi eğer ilk derece yargılaması sırasında yargılama daha fazla uzamış olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu

sebeple makul sürede yargılanma hakkı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

46. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun suçlamanın nedenleri ve niteliği hakkında bilgilendirildiği, duruşmada hazır bulunmasının sağlandığı, savunmasını hazırlaması için gerekli zaman ve kolaylıklardan faydalandırıldığı, kendisine ve müdafisine verilen süre dışında ilave süre istemediği, bir müdafinin yardımından faydalanmak suretiyle savunma hakkını kullandığı anlaşılmaktadır. Başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başka bir işlem hakkında da şikâyetçi olmamıştır. Öte yandan dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Kanıtlanamamış Şikâyetler (Delil yokluğu)

1. Genel İlke

(B. No: 2013/2103, 14/1/2014, § 39):

39. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

2. Eşitlik İlkesinin İhlal Edilmesi

(B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 28, 34, 35 ve 36):

28. Başvurucu, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesinin ve 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yukarıda açıklandığı üzere (§ 18), bireysel başvuru kapsamındaki hakların içeriğinin tespit edilmesinde Anayasa ve Sözleşme hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi ve ortak koruma alanının tespit edilmesi gerekmektedir.

...

34. Başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlali ve etkili başvuru hakkının sağlanmadığı iddialarının, başvurunun temelini oluş-

Mahkemenin önündeki yargılama çelişmeli niteliktedir. Dolayısıyla, Mahkemeye olaylarla ilgili deliller sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve ayrıca dayanılan bir Sözleşme hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine veya edilmediğine dair açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak taraflara, yani başvurucuya ve davalı Hükümete düşer. (*Kabuledilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi, s. 73, § 373*)

Belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde, Mahkeme başvuruyu açıkça temelsiz olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulur. Bunun meydana gelebileceği özellikle iki tür durum vardır:

– Başvurucunun Sözleşme'deki bir veya bir kaç maddeye sadece atıfta bulunup bu maddelerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmaması durumu (ama bu iddiaların davadaki olaylardan açıkça anlaşılabilir olması gerekir) (*Trofimchuk v. Ukrayna* (k.k.); *Baillard/Fransa* (k.k.));

– Başvurucunun iddialarını desteklemek için özellikle ulusal mahkemelerin veya diğer makamların kararları gibi belgeleri sunmayı ihmal etmesi veya sunmayı reddetmesi, ama başvurucunun delil sunmasını engelleyen kendisinin kontrolü dışında, örneğin cezaevi yetkililerinin cezaevi dosyasından bazı belgeleri Mahkemeye göndermemeleri gibi istisnai durumlar bulunmaması. (*Kabuledilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi, s. 74, § 376*).

turan adil yargılanma hakkı çerçevesinde ve bu hakla bağlantılı olarak ele alınması zorunluluğu vardır. Dolayısıyla ayırimcılık yasağı ve etkili başvuru hakkı, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarını güvence altına alan tamamlayıcı nitelikte haklardandır. Bu çerçevede, başvuru hakkının adil yargılanma hakkı kapsamına giren bir hakkına yönelik müdahale bulunmaması nedeniyle ayırimcılık yasağı ve etkili başvuru hakkının somut başvuru açısından uygulanabilmesi mümkün değildir.

35. Sonuç itibariyle, başvuru hakkının Anayasa'nın 10. ve 40. maddelerine dayanan ihlal iddialarının konusu da, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin '*konu bakımından yetkisizlik*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/514, 2/10/2013, §§ 42, 46 ve 47):

42. Başvurucu, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen '*kanun önünde eşitlik ilkesi*'nin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

46. Ayırimcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda hangi temele dayalı olarak ayırimcılığa maruz kaldığının gösterilmesi gerekir. Somut olayda başvuru benzer bazı olaylarda ceza davası açıldığından bahisle kendisinin ayırimcılığa uğradığını dile getirmiş fakat hangi nedene dayalı olarak kendisine farklı muamelede bulunduğuyla ilişkin olarak herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Ayırimcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuru hakkının kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb ayırimcı bir nedene dayandığı makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvuru sözünü ettiği benzer olaylar ile kendi durumunun aynı olduğunu ortaya koyamadığı gibi kendisine hangi nedene dayalı olarak ayırimcılık yapıldığına ilişkin de herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucu ihlal iddialarını kanıtlayacak herhangi bir delil ileri sürmediğinden başvurunun bu kısmının '*açıkça dayanaktan yoksun olması*' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 46, 50 ve 51

(B. No: 2012/606, 20/2/2014, §§ 42, 43, 52 ve 53):

42. Başvurucu, kendisi ile benzer durumda olan başka kişiler hakkında idare tarafından atama veya atamaya muvafakat işlemleri tesis edilmesine rağmen, kendisine muvafakat verildiğini, bu şekilde eğitim hakkı konusunda ayrımcılık yapıldığını iddia ederek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Bireysel başvuru kapsamındaki hakların tespitinde Anayasa ve Sözleşme hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi ve ortak koruma alanının esas alınması gerekmektedir (§ 31).

...

52. Başvurucu, atamaya ilişkin başvurusu reddedilirken, kendisi ile "*aynı durumda*" ve "*aynı hukuksal statüye sahip*" olarak nitelediği bazı meslektaşlarının atama isteklerinin kabul edildiğini ve bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu tarafından kullanılan bu ifadeler ile başvuru formu ve eklerinde yer alan bilgiler, ayrımcılığın değerlendirilmesi konusunda yeterli çıkarımlar yapılmasına müsait değildir. Zira başvurucu ile diğer meslektaşlarının durumlarının ne derece aynı olduğu net olarak anlaşılamadığı gibi, kendi atanma talebi ile aynı olan bir atama eşleşmesi başvurucu tarafından emsal olarak gösterilememiştir. Bu nedenle, ayrımcılık iddiası ve bu iddianın temelindeki olguların ispatna ilişkin yeterli açıklamalarda bulunmayan başvurucunun, iddiasını kanıtlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/2069, 20/2/2014, §§ 29, 34 ve 35):

29. Başvurucu, kendisinin atanma talebi İstanbul'da kadro bulunmadığı gerekçesiyle reddedilirken birçok oyuncunun

İstanbul'a atandığını, bu şekilde kendisine karşı ayrımcılık yapıldığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen "*kanun önünde eşitlik ilkesi*"nin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

34. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının gösterilmesi gerekir. Somut olayda başvurucu kendi atanma talebi reddedilirken başkalarının taleplerinin kabul edilerek atamalarının yapıldığından bahisle ayrımcılığa uğradığını dile getirmiş fakat hangi nedene dayalı olarak kendisine farklı muamelede bulunduğuyla ilişkin olarak her hangi bir beyanda bulunmamıştır. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvurucu sözünü ettiği benzer olaylar ile kendi durumunun aynı olduğunu ortaya koyamadığı gibi kendisine hangi nedene dayalı olarak ayrımcılık yapıldığına ilişkin de her hangi bir beyanda bulunmamıştır (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucu ihlal iddialarını kanıtlayacak herhangi bir delil ileri sürmediğinden başvurunun bu kısmının "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edilmesi

(B. No: 2013/2103, 14/1/2014, §§ 37, 39 ve 40):

37. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ile güvence altına alınmış haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerini dile getirebileceği etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını belirterek Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

39. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "*Bireysel başvuru formu ve ekleri*" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d)

bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

40. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesi ile ilgili iki kararına atıfta bulunulmakla birlikte, etkili başvuru hakkının nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2013/5718, 120/3/2014, § 32 ila 35

4. İşkence Yasağının İhlal Edilmesi

(B. No: 2013/394, 6/3/2014, §§ 24, 28 ila 31):

24. Başvurucu, emniyetteki ifadesini işkence ve kötü muamele altında verdiği için suçu kabul ettiğini, maruz kaldığı bu durumu soruşturma ve kovuşturma aşamasında ileri sürmesine rağmen buna ilişkin hiçbir işlemin yapılmadığını, bu nedenle Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

...

28. Bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25). Ancak, etkili bir soruşturmanın başlayabilmesi için, öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. (Benzer yöndeki AIHM kararı için bkz. *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, § 30). İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü makul şüp-

heden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelere de oluşabilir. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 161; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 121). Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir soruşturma yükümlülüğünün gerekliliğinden bahsedilebilir.

29. Somut olay bu ilkeler kapsamında incelendiğinde, başvurunun, iddialarını bir doktor raporu veya gerçekten kötü muamele gördüğüne dair makul bir açıklamayı destekleyen bir kanıt unsuruna ya da delil başlangıcına dayandırmadığı anlaşılmaktadır. Gerek başvuru dosyasında gerekse yargılamaya konu dosyada, başvurunun emniyet müdürlüğünde tutulduğu sırada Anayasa'nın 17. maddesine aykırılık teşkil edecek bir kötü muameleyle maruz kaldığı izlenimi doğuracak ya da soruşturma organları karşısında gözaltılar ile ilgili düzenlenmesi zorunlu olan doktor raporlarına itiraz ettiğine ilişkin herhangi bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır. Ayrıca, başvurunun emniyetteki ifadesi de dâhil tüm ifade ve savunmaları avukat huzurunda alınmış olup, Cumhuriyet Savcısı ya da sorğu hâkimi tarafından dinlendiği sırada da, işkence gördüğüne yönelik herhangi bir beyanda bulunmadığı görülmektedir.

30. Öte yandan bir kimsenin, özellikle içinde bulunduğu hassas durum da göz önüne alındığında, gözaltı sırasında şiddete maruz kaldığını kanıtlayacak doktor raporu elde etmesinin zor olabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, başvurunun gözaltına hem alınırken hem de çıkartılırken yasa gereği zorunlu olarak düzenlenen doktor raporlarına itiraz ettiği veya başka bir doktor tarafından muayene edilmeyi istediği hususunda da bir tespit yapılamamıştır. Ayrıca başvurunun, ilgili kötü muamele iddialarını Mahkeme huzurunda sadece genel olarak açıklamaya çalıştığı ve gözaltı veya ifadesi sırasında olanlar hakkında hiçbir ayrıntılı bilgi sunmadığı, ilgililer hakkında herhangi bir şikâyet girişiminde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

31. Bu açıklamalar ışığında somut başvuru değerlendirildiğinde, başvurunun emniyetteki ifadesi sırasında veya öncesinde işkence ya da kötü muamele gördüğünün ispat edilmesini mümkün kılar nitelikte her türlü makul şüpheden uzak hiçbir kanıtın bulunmadığı, dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesi kap-

samındaki iddialarının soyut ve kanıtlanmamış şikâyetlerden oluştuğu açıkça anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

(B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 36 ve 38):

36. Başvurucu ayrıca hakkında yapılan yayınlar nedeniyle, Anayasa'nın 15., 19., 21. 22., 26. ve 40. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

38. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmak ve başvuruya konu yayın organı dışındaki bir dergiye ait birtakım yayın nüshaları sunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve özellikle ihlal iddiasına konu yayın nedeniyle yaşam hakkının tehlikeye girdiğine dair kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin ‘açıkça dayanaktan yoksun olması’ nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 30 ve 32):

30. Başvurucular ayrıca açtıkları menfi tespit davasının reddedilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 38., 41. ve 48. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

32. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucular tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer ka-

bul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Aynı yönde bkz. B. No: 2012/650, 5/12/2013, § 25

(B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 13, 25, 26 ve 27):

13. Başvurucu, kendisinin yokluğunda diğer sanıklarca sarf edilen soyut suç isnatlarının, kendisinin hazır olduğu celsede ortaya konulmadığını ve kendisine bu delilleri tartışma hakkı verilmediğini belirterek Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliğini düzenleyen 19. maddesinin, adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin ve ceza sorumluluğunun şahsiliğini düzenleyen 38. maddenin yedinci fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

...

25. Başvurucu, kendisinin yokluğunda diğer sanıklarca sarf edilen soyut suç isnatlarının neler olduğunu, hangi sanıkların hangi isnatlarda bulduklarını ve bu isnatların başvurucuya verilen ceza ile ilişkisini, bireysel başvuruda ileri sürdüğü hususları ilk derece mahkemesinde ve temyiz aşamasında ileri sürdüğünü ancak bu taleplerinin dikkate alınmadığını gösterir duruşma zabıtları ve mahkeme kararları gibi iddiasının dayanaklarını Anayasa Mahkemesine ibraz etmemiştir. Başvuru dilekçesinde, ihlale neden olduğu iddia edilen olaylar tarih sırasına göre özetlenmemiş; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait açıklamalar yapılmamıştır. Öte yandan başvuru dilekçesinde iddianın dayanağı belgeler açıkça belirtilmediği gibi başvurucu, herhangi bir bilgi ve belgenin ilgililerden istenmesi için Mahkemeden bir talepte de bulunmamış; Anayasa Mahkemesinin eksiklik tamamlama yazısından sonra ise Mahkemeye ilgili ve yeterli delil sunmamıştır.

26. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvurucuların başvurularını takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvuru formu titizlikle doldurulmalı, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olaylar gösterilmeli, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeler başvuru dilekçesine eklenmelidir. Şayet bir belge elde edilememişse, bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu ko-

şulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmedeğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvuru tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/1780, 20/3/2014, §§ 82 ve 83):

82. Başvuru yargılama sürecinde hâkimlere noter vasıtasıyla gönderdiği ihtarnameler nedeniyle maddi ve manevi baskı gördüğünü belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

83. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvuru tarafından soyut şekilde Anayasa'nın 17. maddesine atıfta bulunulmakla beraber, bu madde kapsamında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkına ilişkin olarak nasıl bir ihlalin bulunduğu açıklanmadığı ve bu hususa ilişkin kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Karmaşık veya Zorlama Şikâyetler

Not. Bu kısım ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Bölümlerince 20/6/2014 tarihine kadar verilmiş ve yayınlanmış bir kararı tespit edilememiştir.

Mahkeme, başvuru tarafından şikâyet edilen maddi olayların veya Mahkeme'ye sunmak istediği haksızlıkların anlaşılmasını objektif olarak imkânsız kılacak kadar çok karmaşık olan şikâyetleri açıkça temelsiz bularak reddedecektir.

Aynı şey, zorlama şikâyetler, yani objektif olarak imkânsız, açıkça uydurulmuş veya açıkça sağduyuya aykırı olaylarla ilgili şikâyetler için de geçerlidir. Böyle durumlarda, hukuk öğrenimi olmayan ortalama bir kimse için, Sözleşme'ye ilişkin bir ihlal bulunmadığı görüntüsü aşikârdır. *(Kabuledilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi, s. 74, § 377)*

V. BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI

Dr. Musa SAĞLAM

6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi

Başvuru hakkının kötüye kullanılması

MADDE 51- (1) Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvuru aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi

Başvuru hakkının kötüye kullanılması

MADDE 83- (1) Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesinin (3) numaralı paragrafının (a) bendi:

Kabul edilebilirlik koşulları

MADDE 35

3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

a) Başvurunun ... bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olması,

Not. Bu kısım ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Bölümlerince 20/6/2014 tarihine kadar verilmiş ve yayınlanmış bir karar tespit edilememiştir.

AIHM başvurusunun bireysel başvuru hakkının Sözleşme’de öngörülen amacına açıkça aykırı olan ve Mahkemenin gereği gibi çalışmasını veya önündeki davanın gereği gibi görülmesini engelleyen davranışını, başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirmektedir ([Mirojubovs ve diğerleri/Letonya](#), B. No: 798/05, 15/9/2009). AIHM’in başvuru hakkının kötüye kullanımı olarak gördüğü haller şu şekildedir: yanıltıcı bilgi verme, Mahkemeye ve ulusal hükümet çalışanlarına karşı hakaret edici bir dil kullanma, dostane çözüm sürecini gizli tutma yükümlülüğünü ihlal etme, başvurunun içeriğinin tamamen boş olması veya gerçek bir amaçtan yoksun olması. (*Kabuledilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi*, s. 31-34, §§ 138-150)

Örneğin AIHM bir BD kararında ([Gross/İsviçre](#), B. No: 67810/10, 30/9/2014), başvurunun kasıtlı olarak gerçeğe aykırı olaylar üzerine kurgulanmış olmasını hakkın kötüye kullanımı olarak nitelendirmektedir. Eksik ya da yanıltıcı bir bilgi de, özellikle bu bilgi davanın özünü oluşturuyor ve başvuru bu bilgiyi neden açıklamadığını yeterli şekilde ortaya koyamıyorsa bu çerçevede değerlendirilebilir.

Öte yandan inceleme devam ederken yeni önemli olayların meydana gelmesi halinde ve İçtüzük 47/7 maddesindeki yükümlülüğe rağmen başvuru bunu bildirmiyor ve böylece Mahkemenin tüm bilgilere sahip olarak karar vermesini engelliyorsa hakkın kötüye kullanımı söz konusudur.

Ancak bu hallerde ilgilinin mahkemeyi hataya düşürme niyetinin yeterli kesinlikle tespit edilmesi gerekir (§ 28).

**VI. BAŞVURUNUN ANAYASAL
AÇIDAN ÖNEM TAŞIMAMASI
VE ÖNEMLİ BİR ZARARIN
BULUNMAMASI**

Dr. Musa SAĞLAM

6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası

Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi

MADDE 48-(1) ....

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı ... başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35. maddesinin (3) numaralı paragrafının (a) bendi:

Kabul edilebilirlik koşulları

MADDE 35

3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

...

b) Başvurucunun önemli bir zarar görmemiş olması; meğer ki Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esastan incelenmesini gerektirsin. Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez.

Not. Bu kısım ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Bölümlerince 20/6/2014 tarihine kadar verilmiş ve yayınlanmış bir karar tespit edilememiştir.

1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 No.lu Protokolün 20. maddesiyle Sözleşme'nin 35. maddesine "önemsiz zarar" bir kabul edilemezlik kriteri olarak eklenmiştir. Buna göre ilke olarak Mahkeme önüne gelen bir başvuruda başvurucunun önemli bir zarara uğramadığını tespit ederse o başvuruyu kabul edilemez bulabilecektir.

Ancak bu kriterin uygulanmasının sınırlarını oluşturan ve uygulanmanın hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmasını önleme amacına dönük iki koruyucu unsur bulunmaktadır:

— İlk olarak, insan haklarına saygı ilkesinin başvurunun esastan incelenmesini gerektirmesi halinde Mahkeme bu başvuruyu kabul edilemez bulmaz.

— İkinci olarak, bir ulusal makam tarafından gereği gibi incelenmemiş bir olay, bu yeni kritere göre kabul edilemez bulunamaz.

Ancak 19–20 Nisan 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen AİHM'in geleceğine ilişkin Brighton Konferansı sonucunda yayınlanan Bildiride Konseye taraf devletler, Sözleşmenin 35/3b maddesinde yer alan

"Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez." şeklindeki cümlelerin metinden çıkarılması gerektiği hususunda anlaşmışlar ve Bakanlar Komitesinin de bu yönde bir değişikliği hayata geçirmesini istemişlerdir. Nitekim 16 Mayıs 2013 tarihinde imzaya açılan AİHM reformuna ilişkin 15 No.lu Protokol'ün 5. maddesinde bu cümlelerin kaldırılması düzenlenmiştir.

VI. DÜŞME

Dr. Musa SAĞLAM

6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası**Kararlar****MADDE 50 ...**

(5) Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi**Düşme kararı**

MADDE 80- (1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

- a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.
- b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.
- c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.
- ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkra da belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 37. maddesi**Madde 37****Kayıttan düşürme**

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme aşağıdaki koşulların olduğu kanısına varırsa bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir:

- a) başvuru sahibi davasını takip etme niyetinde değilse, veya
- b) ihtilaf çözümlenmişse, veya
- c) Mahkeme'nin saptadığı herhangi bir başka gerekçeden

ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmezse.

Ancak, bu Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde, Mahkeme başvuruyu incelemeye devam eder.

2. Mahkeme, koşulların bunu haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nün 43. maddesi

Madde 43 (Eski md. 44) - Davanın kayıttan düşürülmesi ve yeniden kayda alınması

1. Mahkeme, yargılamanın herhangi bir aşamasında, Sözleşme'nin 37. maddesi doğrultusunda, bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir.

2. Başvuran bir Sözleşmeci Tarafın, Yazı İşleri Müdürüne davaya devam etme niyetinde olmadığını bildirmesi üzerine, davayla ilgilenen diğer Sözleşmeci Taraf veya Tarafların buna katılmaları halinde, Daire, Sözleşme'nin 37. maddesi uyarınca davanın kayıttan düşmesine karar verebilir.

3. Sözleşmenin 39. maddesi anlamında dostane çözüm anlaşmasına varıldığında, Mahkeme davayı karar (décision) yoluyla kayıttan düşürür. Sözleşme'nin 39 § 4. maddesi uyarınca bu karar, kararda düzenlendiği şekilde dostane çözüm koşullarının icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir. Sözleşme'nin 37. maddesinde belirtilen diğer durumlarda, kabul edilebilir bulunmuş olan bir başvurunun kayıttan düşmesi hakkındaki karar, nihai karar (jugement) formatında; henüz kabul edilebilir ilan edilmeyen başvuru hakkında karar ise karar (décision) formatında verilir. Başvuru nihai karar (jugement) formatında kayıttan düşürüldüğünde, Daire başkanı karar kesinleştiği zaman onu sorunun çözümü ve sona ermesiyle ilgili olabilecek taahhütlerin icrasını, Sözleşme'nin 46 § 2. maddesi uyarınca, denetlemesi için Bakanlar Komitesine gönderir.

4. Bir başvuru 37. maddeye uygun olarak kayıttan düşüldüğünde, masraflar konusu Mahkeme'nin takdirindedir. Henüz kabul edilebilir olduğu ilan edilmemiş bir başvuruyu kayıttan düşüren kararda masrafların ödenmesine hükmedilmiş ise, Daire Başkanı bu kararı Bakanlar Komitesine gönderir.

5. Mahkeme, düşme kararı verdiği bir davanın yeniden kayda alınmasını haklı gösterecek istisnai şartların bulunduğu sonucuna varırsa, davayı yeniden kayda alır.

A. Genel İlkeler

(B. No: 2013/463, 16/5/2013, §§ 16-18):

16. Anılan düzenlemeler (6216 sayılı Kanun'un 50. ve İçtüzük'ün 83. maddeleri) uyarınca Anayasa Mahkemesi, başvuru- nun davadan açıkça feragat etmesi, davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ya da Anayasa Mahkemesince saptanan benzer nitelikteki başka bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verebilmektedir.

B. Feragat

(B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16-17):

16. 6216 sayılı ... Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesine göre başvuru- nun başvuru- nun her aşamasında başvurudan feragat etmesi mümkündür. Feragat, kelime olarak 'vazgeçme' anlamına gelir. 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrasına göre bu konuda uygulanması gereken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 307. maddesinde, '*Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir*' şeklinde tanımlanmıştır. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince başvuru- nun talep sonucundan vazgeçmesi hâlinde Anayasa Mahkemesi tarafından, başvuru- nun İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki istisnalar arasında bulunup bulunmadığı değerlendirilecektir.

Sözleşme'nin 37. maddesi, başvuru- nun herhangi bir aşamasında anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerindeki durumlardan birinin gerçekleştiği tespit etmesi halinde Mahkemeye başvuru- nun kayıttan silinmesi, düşürülmesi kararını alma imkânı verir. (*Megadat.com SRL/ Moldova, B. No: 21151/04, 17/5/2011 ; § 37*).

Mahkeme, bir başvurudan vazgeçme yönündeki beyanın Sözleşme'nin 37. maddesi (1) numaralı fıkrasının (a) bendi yönünden sonuç doğurması için vazgeçmenin hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde tespit edilmiş olmasını ve vazgeçmenin, işin niteliğine uygun minimum güvenceleri içermesini aramaktadır. (*Zu Leiningen/Almanya (k.k.), B. No: 59624/00, 17/11/2005*). Bu kararda Mahkeme, başvuru- nun ulusal makamlar önündeki davalı tarafla yaptığı anlaşmanın hata ve hile ile yapıldığına dair bir iddia ileri sürmediğini, başvuru- nun bu süreçte avukatının bulunduğunu, ilgili devletin üzerinde bir baskı uyguladığını da iddia etmediğini belirttiikten sonra vazgeçmenin varlığı hususunda bir tereddüdün bulunmadığını ifade ederek başvuru- yu kayıttan düşürmüştür.

17. Başvuru konusu olayda, başvuru konusunun 5/12/2012 tarihli dilekçesiyle talep sonucundan vazgeçmesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında bir feragat olup, İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki istisnalar arasında olmayan başvuru hakkında düşme karar verilmesi gerekir.

18. ... bireysel başvuru harcı, başvuru sürecinin başlatılması için alınmaktadır. Anılan sürecin, esas hakkında inceleme ile sonuçlanması zorunlu olmayıp, ön inceleme veya kabul edilebilirlik incelemesi neticesinde de sona ermesi mümkündür. Dolayısıyla fazla veya yersiz olarak tahsilat yapılması hâlleri hariç, başvurudan feragat durumunda bireysel başvuru harcının iadesi mümkün değildir.

C. Davanın Takipsiz Bırakıldığıının Anlaşılması

Not. Bu kısım ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Bölümlerince 20/6/2014 tarihine kadar verilmiş ve yayınlanmış bir kararı tespit edilememiştir.

Mahkeme, hükümetin cevabı kendisine bildirilmesine ve ardından cevap vermediği takdirde başvurusunun kayıttan düşürüleceği uyarısını içeren iki taahhütlü gönderiye cevap vermeyen başvuru konusunun başvurusunun incelenmesine devam edilmesini istemediği sonucuna varmış ve başvuruyu anılan fıkra bağlamında kayıttan düşürmüştür. (*Timerbayev/Ukrayna, (k.k.) B. No: 15062/03, 8/11/2005*)

D. İhlalin ve Sonuçlarının Ortadan Kalkması

(B. No: 2013/841, 23/1/2014, §§ 84, 85, 88, 98, 99):

84. Mağdur sıfatının ortadan kalkması, özellikle ihlal edildiği ileri sürülen hakkın niteliği ve ihlali tespit eden kararın gerekçesi ile bu kararın ardından ilgili açısından uğradığı zararların varlığını devam ettirip ettirmediğine bağlı bulunmaktadır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Freimanis ve Lidums/Letonya*, B. No: 73443/01 ve 74860/01, § 68, 9/2/2006). Başvuruculara sunulan telafi imkânının uygun ve yeterli olup olmadığı kararı, söz konusu Anayasal temel hak ve özgürlüğün ihlalinin niteliği göz önünde bulundurularak dava koşullarının tamamının değerlendirilmesi sonucunda verilebilecektir. Bu çerçevede bir başvurunun mağdur sıfatı, Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet ettiği durum için aynı zamanda, idari veya yargısal bir kararla kendisine ödenmesine karar verilen tazminata da bağlı olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Gafgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, § 116, *Fat-*

Mahkeme, Sözleşme'nin 37. maddesi (1) numaralı fıkrasının (b) bendi açısından bir karara varmak için "uyuşmazlığın çözümlenmiş olması"nı arar. Bunun için de objektif olarak başvurunun gündemde tutulmasının gerekmediğinin ortaya konulması gerekir.

Bu çerçevede Mahkeme bir yandan başvurunun şikâyetlerine esas olan olayların devam edip etmediğini, diğer yandan olaylar sebebiyle Sözleşme'nin olası ihlalinin kaynaklanan sonuçların ortadan kalkmış olup olmadığını araştırır. Bu yaklaşım Sözleşmedeki denetim mekanizmasının şikâyet edilen olayların Sözleşme gerekleri ile uygunluğu hususunda gerekçeli bir karar veya bir kabul edilemezlik kararı gerektirmektedir. Eğer sözleşme ile uyumluluk söz konusu değil ise, yani şikâyet edilen hususa ilişkin sonuçlar giderilmemişse, hakkaniyete uygun bir tatminin sağlanması ihtiyacı doğar (*Association SOS Attentats et De Boery/Fransa*, B. No: 76642/01, 4/10/2006, § 32). Mahkeme, dostane çözüm sürecinin sonunda taraf devlet ile başvurunun bir uzlaşmaya varmış olması halinde sorunun çözümlenip çözülmeyeceğine bakarak bu fıkra anlamında kayıttan düşürme kararı almaktadır. Örneğin *Altan/Türkiye* kararında Mahkeme, dostane çözüm sürecine varıldığını not ettikten sonra Devletin başvurucuya belli bir miktar para ödemeyi kabul ettiğini, ifade özgürlüğü alanındaki mevzuatını Sözleşme'nin gerekleri ile uyumlu kılmak amacıyla iç hukukunda ve ulusal uygulamada gerekli değişiklikleri yapmayı taahhüt ettiğinin altını çizmektedir.

Ayrıca taraf devlet, bireysel tedbirler bağlamında Bakanlar Komitesi kararı doğrultusunda mahkûmiyetin sonuçlarının ortadan kaldırılmasını kabul etmektedir. Bu nedenle Mahkeme Sözleşme 37/1b bağlamında başvuruyu kayıttan düşürmüştür (*Altan/Türkiye*, B. No: 32985/96, 14/5/2002, §§ 20-22)

ma Yüksel/Türkiye, 51902/08, 9/4/2013, § 48-49).

85. Başvuru konusu olay açısından öncelikli olarak, AYİM'in kararında açık bir şekilde ihlal tespitinin yapıldığı ve buna dayalı olarak başvuruculara uğradıkları maddi ve manevi zararın karşılığı olarak yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporundan yararlanılarak toplam 12.100 TL maddi ve manevi tazminata hükmedildiği görülmektedir.

...

89. Bu durumda, Anayasa Mahkemesi açısından, AYİM'in idarenin yaşanan intihar eyleminden sorumlu olduğunu tespit etmesi ve kendi takdir ettiği ölçüler çerçevesinde tazminata hükmetmesi başvurucuların mağdur sıfatını ortadan kaldıracı olacaktır. Ancak bu sonuca ulaşabilmek için bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülüp yürütülmediğinin belirlenmesi gerekmektedir (§ 83).

...

98. ... yürütülen ceza soruşturmasında yaşam hakkının usuli boyutunun ihlaline neden olabilecek bir yön bulunmamaktadır. Bu durumda, başvuru konusu olayda yaşam hakkına ilişkin şikâyetler açısından, kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip ihlali tespit eden ve makul bir tazminata hükmeden etkili bir idari dava yolu bulunmakta olup başvurucuların mağdur sıfatı ortadan kalkmıştır.

99. Açıklanan nedenlerle, yaşam hakkı yönünden başvurucuların mağdur sıfatının kalktığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Başka Bir Gerekçeden Ötürü Başvurunun İncelenmesini Haklı Kılan Bir Neden Görülmemesi

(B. No: 2013/66, 16/5/2013, § 17):

17. Başvurucunun iddialarının özü, ilk derece mahkemesinde açmış olduğu davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinin ve bu kararın Yargıtayca onanmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiridir. Ancak başvurucu bireysel başvuruyu yaptıktan sonra, Yargıtayca maddi hata düzeltme talebi kabul edilmiş ve ilk derece mahkemesinin davanın açılmamış sayılmasına dair kararı bozulmuştur. Dosya ilk derece mahkemesince yeniden esasa kaydedilmiş olup halen derdesttir. Dolayısıyla başvurunun incelenmesini sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca başvuru hakkında düşme karar verilmesi gerekir.

(B. No: 2013/463, 16/5/2013, §§ 17-18):

17. Başvuru konusu olayda başvurucunun ihlal iddiasının, Ankara 30. İcra Müdürlüğüne borçlunun

Mahkeme, 37. maddenin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi bağlamında bir başvuruyu kayıttan düşürmek için başvuruya özgü koşullar değerlendirildiğinde başvurunun incelenmesinin sürdürülmesi haklı kılan başka herhangi bir gerekçenin bulunmadığı sonucuna varmasına imkân veren şartların oluşup oluşmadığını incelemektedir. Mahkeme, bu fıkra temelinde başvurunun kayıttan düşürülmesi için dayanılacak nedenlerin tespitinde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir.

Gerçekten de Mahkeme içtihadı bu hususta oldukça zengin bir veri sunmaktadır (*Association SOS Attentats et De Boery/França*, B. No: 76642/01, 4/10/2006, §§ 36-37):

1. Başvurucu, başvurusunu sürdürmek istese dahi Mahkeme, taraf devletin ilan ettiği "tek taraflı deklarasyon" karşısında başvuruyu kayıttan düşürebilmektedir.

2. Başvurucunun ulusal makamlarla yaptığı ve Sözleşme temelinde ortaya koyduğu iddialarını çok büyük ölçüde karşılayan bir anlaşmanın varlığı –ki bu husus mağdurluk vasfının kaybına neden olmaktadır- kayıttan silmeyi meşru kılar.

3. Başvurucunun ölümünün ardından mirasçılardan veya aile üyelerinden birinin davayı takip etme talebini Mahkemeye iletmemesi halinde davanın kayıttan düşürülmesi kararı verilmektedir. Elbette mirasçı devam etmek istemesine rağmen bunda meşru menfaati olmadığı tespiti yapılırsa da aynı karar alınmaktadır.

4. Başvurucunun başvurusunu formüle etmede yeterli özeni göstermemesi

5. Başvurucunun İçtüzük'ün ilgili hükümleri uyarınca kendisini Mahkeme önünde temsil ettirmek amacıyla bir temsilciyi yetkilendirmemesi.

MERNİS ve SGK kaydının UYAP üzerinden çıkarılması yönündeki talebinin, takibin avukat vasıtasıyla yapılması nedeniyle reddedilerek başvurucağın bu adreslere erişim hakkının kısıtlandığı gerekçesine dayandırıldığı görülmektedir. Oysaki Adalet Bakanlığı ile Türkiye Barolar Birliği arasında imzalanan protokol gereğince avukatın bu bilgilere UYAP üzerinden kolayca ulaşabildiği, buna imkanı yoksa icra müdürlüğü kanalıyla ve zabıta marifetiyle masrafını vermek suretiyle adres tespiti yaptırabilmesinin her zaman mümkün olduğu görülmektedir.

Mahkeme, 37. maddenin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hususlardan birinin varlığını tespit ettikten sonra başvurucağın hemen kayıttan silinmesi kararını almaktadır. Çünkü anılan maddenin son fıkrası çerçevesinde Mahkemenin ayrıca başvurucağın Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi gereği incelemeye devam edilip edilmeyeceğini tespit etmesi gerekmektedir. Eğer bu yönden bir sıkıntı tespit etmezse başvuru hakkında nihai aşamada kayıttan düşürme kararı alınmaktadır ([Associati-on SOS Attentats et De Boery/Fransa](#), B. No: 76642/01, 4/10/2006, § 40).

18. Ayrıca, 30. İcra Müdürlüğü'nün 16/5/2013 tarihli yazısından, başvurucağın ulaşmak istediği adreslere kendiliğinden ulaşarak 8/11/2012 tarihinde borçlunun vekili tarafından bildirilen adresine tebligatın yapılması yönünde talepte bulunduğu, bu talebinin İcra Müdürlüğü'nce kabul edilmesi üzerine bildirilen adrese tebligatın yapıldığı, 6/12/2012 tarihinde de borçlucağın ait araç kaydına haciz konulduğu, maaş haczi müzekkeresi yazıldığı anlaşılmaktadır. Dosya kapsamından başvurucağın vekilinin talep ettiği borçlucağın adres ve haczi kabil mal bilgilerine kolayca erişebildiği anlaşıldığından, başvurucağın incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış, İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca da başvuru hakkında düşme karar verilmesi gerekmiştir.

[\(B. No: 2013/6179, 20/3/2014, §§ 29, 31 ila 34\):](#)

29. Başvurucağın Anayasa'ya aykırı olduğunu düşündüğü bir yasa hükmüne dayanılarak koşullu salıverilme kararının geri alınması ve hakkında yakalama emri çıkartılmış olmasından şikâyetçi olmuştur...

...

31. ... (Bireysel başvuruda) mağdurluk statüsü bütün bir yargılama boyunca devam etmelidir. Somut olayda başvurucağın tarafından bireysel başvuruda bulunulduktan sonra hakkın-

da yakalama emri çıkartılmasına dayanak yapılan 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasının (b) bendinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması üzerine İnfaz Hâkimliği başvuru hakkındaki yakalama emrini geri almıştır. Sözü geçen kural Anayasa Mahkemesinin 26/12/2013 tarihli kararı ile iptal edilmiştir.

32. Anayasa Mahkemesince, başvuru aleyhine verilen koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının ve yakalama emrinin infaz edilmesinin bir müdahale oluşturacağı özü itibariyle kabul edilerek sözü geçen kural iptal edilmiş ve İnfaz Hâkimliğince başvuru hakkındaki yakalama emri geri alınmıştır. Böylece başvuru Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin giderilmiş olması nedeniyle başvuru mağdurluk statüsü sona ermiştir.

33. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

34. Açıklanan nedenlerle, başvuru mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “düşmesine” karar verilmesi gerekir.

